

รายงานการวิจัย

เรื่อง

วิถีครอบครัวและชุมชนชาติพันธุ์ไทยนสก

บ้านมะหว่า ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม

Family Ways of Life and the Thai-Saek Ethnic Community,

Ban Bawa, Tambon Ta Rua, Amphoe Na Wa,

Changwat Nakhon Phanom

รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ ศรีสันติสุข

อาจารย์ประจำ ชัยภัทร

สำนักการวิจัยโดย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

2538

ISBN 974-557-178-4

คำนำ

"วิถีครอบครัวและชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสก บ้านมะหั่ว ตำบลท่าเรือ อำเภอพานพร้าว จังหวัดนครพนม" เป็นรายงานการวิจัยชุมชนที่คณะผู้วิจัยได้ศึกษาชุมชนแบบการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม (participatory research) เนื่องจากคณะผู้วิจัยคนหนึ่งเป็นชาวไทยแสกในบ้านมะหั่ว มีความรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรมไทยแสกเป็นอย่างดี การศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ส่วนระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเมื่อมีอยู่บ้าง ก็เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ของข้อมูลให้ละเอียดและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คณะผู้วิจัยถือว่า ชาวบ้านไทยแสกในหมู่บ้านมะหั่วทุกคนเป็นเจ้าของรายงานวิจัยชิ้นนี้ คณะผู้วิจัยเป็นเพียงผู้รวบรวมข้อมูล นำมาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล เขียนเป็นรายงานของชุมชนชิ้นเท่านั้น

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงใคร่ขอขอบพระคุณชาวบ้านบ้านมะหั่วทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อมูลต่างๆ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการเขียนรายงานการวิจัย นอกจากนี้ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลท่าเรือทุกท่าน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทุกท่าน ที่ได้ช่วยรวบรวมแบบสอบถาม ตลอดจนขอขอบคุณคณะกรรมการวิจัยวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่ได้สนับสนุนงบประมาณในการวิจัยครั้งนี้

รายงานการวิจัยชิ้นนี้หากมีประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง คณะผู้วิจัยใคร่ขอมอบให้แก่ชาวบ้านและผู้อ่านทุกท่านที่มีความสนใจสังคมชนบท โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ไทยแสก แต่ถ้าหากว่ารายงานการวิจัยชิ้นนี้มีส่วนบกพร่องใดๆแล้ว คณะผู้วิจัยยินดียอมรับข้อวิจารณ์ เพื่อที่จะได้เป็นแนวทางปรับปรุงการวิจัยให้เหมาะสมและสมบูรณ์ในครั้งต่อไป

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข

ปรีชา ชัยภักุทา

18 กันยายน 2538

ชื่อเรื่อง : วิถีครอบครัวและชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสง บ้านมะหว้า ตำบลท่าเรือ
อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม

คณะนักวิจัยและที่ทำงาน

1. รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ ศรีสันติสุข
ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น จ.ขอนแก่น 40002
2. อาจารย์ปรีศา ชัยภักดิ์
โรงเรียนบ้านเสี้ยว ตำบลบ้านเสี้ยว
อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม 48180

แหล่งเงินทุน : คณะกรรมการวิจัยวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

ปี : 2538

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง "วิถีครอบครัวและชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสง บ้านมะหว้า ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชน วิถีครอบครัวและการเปลี่ยนแปลง และสถาบันครอบครัวกับชุมชนในกระแสโลกาภิวัตน์ การศึกษครั้งนี้เป็นการวิจัยภาคสนาม ลักษณะการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ระยะเวลาการวิจัยเป็นเวลา 1 ปี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก และระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเป็นตัวเสริม เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ของข้อมูล

ผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. สภาพทั่วไปของชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสง บ้านมะหว้า ทั้งหมด 5 และ 7 มีจำนวน 215 ครัวเรือน ประชากร 1,047 คน ที่ตั้งของชุมชนอยู่เป็นกระจุก ติดกับลำห้วยแก

ห่างจากอำเภอหนองบัวประมาณ 8 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดนครพนม 99 กิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม เป็นที่นารอบหมู่บ้าน ลักษณะภูมิอากาศเหมือนกับภาคอีสานตอนบน ซึ่งมีฝนตกชุกในฤดูหนาว ชาวไทยแสกได้อพยพมาตั้งบ้านเรือนทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ตั้งแต่สมัยพระเจ้าประสาธทองแห่งกรุงศรีอยุธยา ภายหลังได้ตั้งเมืองเป็นเมืองอาจสามารถ คือ บ้านอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ในปัจจุบัน ชาวไทยแสกบ้านมะหว้ากลุ่มหนึ่งได้มาจากบ้านนาท่ากระแต้ง เมืองท่าแขก ประเทศลาว ได้มาอยู่บ้านอาจสามารถ ต่อมาได้ย้ายถิ่นฐานไปอยู่บ้านคอนสมอ ส่วนหนึ่งได้ย้ายถิ่นฐานไปอยู่บ้านมะหว้าเพื่อความสะดวกในการหาเลี้ยงชีพ และหนีโรคระบาด ภายหลังได้ตั้งเป็นหมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2382

ประชากรชาวไทยแสกบ้านมะหว้าส่วนมากอยู่ในวัยแรงงาน พูดภาษาแสกซึ่งเป็นภาษาหนึ่งของตระกูลไต ปฏิบัติตามประเพณีการหาบุญ 12 เดือน คล้ายกับชนชาติพันธุ์ไทยลาว ที่แตกต่างกันก็คือ มีการปฏิบัติประเพณีอย่างเคร่งครัดในเรื่องการให้ผู้อาวุโสรับประทานอาหารก่อน หญิงหม้ายจะไม่แต่งงานใหม่ และลดความห่มเพื่อจัดงานแต่งงานเพียงวันเดียว ชาวไทยแสกนับถือทางศาสนาอย่างเคร่งครัด

2. วิถีครอบครัวไม่ค่อยจะเปลี่ยนแปลงไปมากนัก กล่าวคือ เดิมมีระบบครอบครัวแบบขยายตั้งแต่สองครอบครัวขึ้นไปมาอยู่กับปู่ย่า ต่อมาได้เปลี่ยนมาเป็นครอบครัวเดี่ยว ตั้งบ้านเรือนใกล้กับครอบครัวของปู่ย่า การสืบสายตระกูลทางฝ่ายชาย ลูกชายคนสุดท้ายจะได้รับมรดกจากพ่อแม่ และได้เลี้ยงดูพ่อแม่ ญาติพี่น้องจะมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก บทบาทของพ่อจะมีหน้าที่สั่งสอนอบรมลูกชาย ส่วนแม่จะอบรมสั่งสอนลูกหญิง และลูกๆ จะเคารพเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ ตลอดจนพ่อแม่ให้การเลี้ยงดูและเอาใจใส่ลูกๆ เป็นอย่างดี

การใช้ชีวิตประจำวัน ในอดีตเมื่อ 30 ปีที่ผ่านมาสมาชิกภายในครอบครัวสามารถหาอาหารการกินจากแหล่งหากินตามธรรมชาติรอบๆชุมชน โดยเฉพาะป่าหามอาหารการกินก็เป็นแบบง่ายๆ มีความเชื่อเรื่องชะล่าการกิน แต่ในปัจจุบัณสภาพดังกล่าวยังคงมีอยู่ แต่ปริมาณอาหารจากแหล่งธรรมชาติได้ลดน้อยลง แต่ก็ได้อาหารการกินมาจากตลาด

สภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัยได้เปลี่ยนแปลงไปในด้านวัสดุที่ก่อสร้าง ตลอดจนรูปแบบการใช้สอยที่แตกต่างกันไป เนื่องจากบ้านเรือนที่เดิมมีได้ทุนไว้เลี้ยงสัตว์ ก็กลายมาเป็นบ้าน 2 ชั้น ชาวไทยแสกชอบความสะดวก เครื่องนุ่งห่มเคยปลูกฝ้ายและทอ เย็บตัดเสื้อเอง ได้เปลี่ยนไป นอกจากนี้ยารักษาโรคก็ได้พึ่งพาสถานื่อนามัยตำบลท่าเรือ แต่ก็ยังคงควบคู่ไปกับการรักษาจากการแพทย์พื้นบ้าน

3. ครอบครัวกับชุมชน ชาวไทยแอกบ้านมะพร้าวสามารถปรับตัวในกระแสโลกาภิวัตน์เป็นอย่างดี กล่าวคือ สามารถรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี โดยเฉพาะพุทธศาสนาซึ่งได้ปฏิบัติกันมาอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ครอบครัวชาวไทยแอกยังสามารถจัดการสภาพแวดล้อมของชุมชนในการรักษาป่า น้ำ และดิน ให้คงอยู่ ตลอดจนมีกระบวนการร่วมกันของความเป็นชาติพันธุ์ภายในชุมชน กลุ่มสังคม และกระบวนการที่พัฒนาไปสู่ความทันสมัยในกระแสโลกาภิวัตน์ และอื่นๆ แต่อย่างไรก็ยังดำรงการรักษาและความสำนึกในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ไทยแอกบ้านมะพร้าวได้อย่างเหมาะสม

Title : Family Ways of Life and the Thai-Saek Ethnic Community, Ban Bawa, Tambon Ta Rua, Amphoe Na Wa, Changwat Nakhon Phanom.

Researchers and Places

1. Associate Professor Dr.Somsak Srisontisuk
Department of Sociology and Anthropology
Faculty of Humanities & Social Sciences
Khon Kaen University, Khon Kaen 40002
2. Archan Preecha Chaipanha
Ban Siaw's School
Amphoe Na Wa, Changwat Nakhon Phanom 48180

Budget : Northeastern Sub-committee for Research,
Office of the National Culture Commission,
Ministry of Education

Year : 1995

Abstract

The objectives of the research are to study general characteristics of the community, family ways of life and changes, and the family institution and community in the globalization process. The study is a year-long and uses qualitative methodology and participatory research. In addition, quantitative methodology is applied in order to test the validity and reliability of the data.

Research results :

1. General characteristics - The Thai Saek community of Ban Bawa, both Mu 5 and Mu 7, has 215 households with a population of 1,047. The community settlement is clustered near the Huay Kae stream about 8 km from Amphoe Na Wa and 99 kms from Changwat Nakhon Phanom. The land is flat and rice fields surround the community. The climate is similar to that of the upper-Esan region, and the crop yields are usually good. Saek people migrated from Laos to Adsamart village. Changwat Nakhon Phanom in the era of the Ayutthaya king of Prasat Thong. A group of Thai Saek people came to Adsamart Village from Ban Na Kradan, Ta Kag City, Laos, when it became a town. Due to the growth of the town, the Thai Saek moved to Ban Don Samo. A few years later, a part of the group migrated to Ban Bawa in order to improve their ways of life and to eschew communicable disease. Thus, the Bawa community was established in B.E. 2382.

The population of the Saeks are in the laborer force. Most of the Saek people speak the Saek language, which is a branch of the Thai language, and they practice the 12-month customs of the Thai-Lao people. Some of their customs are different from other ethnic groups; for example, the senior people have meals before the others; widows are not allowed to remarry; and their wedding ceremony is reduced to a one-day affair. Most of the Saek people believe strongly in Buddhism.

2. Family lifestyles have not changed a great deal. For example, even though extended families have become nuclear

families, their houses are still located near their grandfathers' houses. The patrilineal pattern is practiced in the community. The youngest sons take care of their parents and receive an inheritance from them. The kinship system is also strongly evident. Fathers take care of and socialize with their sons, and the mothers do the same with their daughters. The children show respect and use good manners toward their parents and their elders.

Thirty years ago the family members gathered natural foods from the forests near the community. The foods were simple and the Thai Saek people believed in certain food taboos. At the present time, however, natural foods have declined in quantity, and the Thai Saek are forced to buy their foods in the open market.

Their house construction has also changed over the past 30 years and modern styles have been adopted in the community. In the past, the downstairs was built for raising animals, but it is now used for living area. The Thai Saek people love cleanliness. In the past, their clothes were made of cotton which they weaved and sewed themselves. In addition to folk medicine, the Saek people now rely on modern drugs from the tambon's health center.

3. The Thai Saek ethnic community has maintained its family institution and its culture in the globalization process. They still strongly believe in and practice Buddhism, and they manage their environment in order to preserve forests, water, and soil

resources. Furthermore, social solidarity exists in the process of ethnicity, social groups, and the modernization process. Throughout it all, however, the Thai Saek people manage to maintain a strong consciousness of their ethnic personality, identity, and culture.

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนผัง	ช
สารบัญรูปและภาพ	ฃ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
ขอบเขตของการวิจัย	3
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	3
บทที่ 2 แนวความคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย	6
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	22
ข้อตกลงเบื้องต้น	22
ลักษณะการวิจัย	22
การเลือกชุมชนเพื่อการวิจัย	22
การรวบรวมข้อมูล	22
เครื่องมือวัดตัวแปร	24
ประมวลผลข้อมูล	33
การวิเคราะห์ข้อมูล	33

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4	
สภาพทั่วไปของชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสก	34
สภาพทางภูมิศาสตร์	34
ประวัติความเป็นมาของชุมชน	42
สภาพเศรษฐกิจและสังคม	46
ประชากร	53
ภาษา	54
ประเพณีและวัฒนธรรม	58
ความเชื่อ	60
บทที่ 5	
วิถีครอบครัวและการเปลี่ยนแปลงในชนชาติพันธุ์ไทยแสก	61
โครงสร้างครอบครัวและเครือญาติ	61
การใช้ชีวิตประจำวัน	67
ที่อยู่อาศัย	74
เครื่องนุ่งห่ม	80
ยารักษาโรค	81
บทที่ 6	
สถาบันครอบครัวกับชุมชนในกระแสโลกาภิวัตน์	83
ความสัมพันธ์ครอบครัวกับประเพณีพิธีกรรมของชุมชน	83
ครอบครัวกับการจัดสภาพแวดล้อมของชุมชน	107
ครอบครัวกับกระบวนการอยู่ร่วมกันในชุมชน	120
ครอบครัวและความสำนึกในการรักษาเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์	147
บทที่ 7	
บทสรุปและข้อเสนอแนะ	148
สรุปผลการวิจัย	148
ข้อเสนอแนะ	158

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	160
บรรณานุกรมคู่ให้สัมภาษณ์	164
ภาคผนวก	166
- ภาษาไทยแสง เปรียบเทียบภาษาไทยกลาง ภาษาไทยลาว	167
- ภาพเกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรม	182

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ข้อมูลประชากรและเศรษฐกิจของคุ้มต่างๆ (2537-2538) ในชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสง บ้านมะหว่า หมู่ที่ 5, 7 ต.ท่าเรือ ต.นาหว่า จ.นครพนม	47
2	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามอาชีพหลักและอาชีพเสริม	48
3	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามรายได้ของอาชีพหลัก เมื่อปีที่ผ่านมา	49
4	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามรายได้ของอาชีพเสริม ต่อเดือน เมื่อปีที่ผ่านมา	50
5	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามที่ดินทำกิน	51
6	อัตราส่วนร้อยละของประชากร จำแนกตามเพศ อายุ	55
7	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามสมาชิกในครัวเรือน ไปทำงานต่างจังหวัดเมื่อปีที่ผ่านมา	57
8	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามภาษาที่พูดในครัวเรือน	57
9	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามโครงสร้างครอบครัว	62
10	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามวิถีครอบครัวในเรื่อง อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ การอบรมสั่งสอน การปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ และญาติพี่น้อง ของสมาชิกภายในครัวเรือนปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบ 10 ปีที่ผ่านมา	65
11	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามการปฏิบัติตามวิถี ครอบครัวในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับอาหาร ชะล่า และการเจ็บป่วย ของสมาชิกภายในครัวเรือนปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบ 10 ปีที่ผ่านมา	68
12	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามการปฏิบัติต่อความเชื่อ ทางศาสนาของสมาชิกภายในครอบครัวปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบ 10 ปีที่ผ่านมา	84

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
13	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามการเข้าร่วมกับชุมชน ของสมาชิกภายในครอบครัวปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบ 10 ปีที่ผ่านมา	91
14	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามความเชื่อเรื่องผีของ สมาชิกภายในครัวเรือนปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบ 10 ปีที่ผ่านมา	102
15	อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามความคิดเห็นของ บุคลิภาพและพฤติกรรมในอดีต 10 ปีที่ผ่านมา กับปัจจุบัน	146

สารบัญแผนผัง

แผนผังที่		หน้า
1	แสดงชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสงบ้านมะหว่า	35
2	แสดงอาณาเขตติดต่อระหว่างชุมชนกับอำเภอ	37
3	แสดงภาพตัดขวางชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสงบ้านมะหว่า	38
4	แสดงที่ตั้งโรงเรียน สถานีนอนามัย และชุมชนใกล้เคียง	41
5	แสดงเขตพื้นที่ป่าชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสงบ้านมะหว่า	110
6	แสดง เขตบรี บริเวณแหล่งดินชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสงบ้านมะหว่า	114
7	แสดง เขตบรี บริเวณแหล่งน้ำชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสงบ้านมะหว่า	118

สารบัญรูปและภาพ

รูปที่		หน้า
1	ปิรามิดประชากรแจกแจงอายุและเพศของชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสง	56
ภาพที่		หน้า
1	การแห่ขบวนฝ่ายชายไปบ้านฝ่ายหญิงในพิธีแต่งงาน	182
2	การทำพิธีบายศรีสู่ขวัญการแต่งงานของฝ่ายชายและฝ่ายหญิง	182
3	การผูกไก่ขาวก่อนคลอดลูก	183
4	การอยู่ไฟหลังคลอดลูก	183

บทที่ 1

บทนำ

ความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมวิจัย

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้เริ่มมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรก ในปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (2535-2539) นั้น ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม อยู่ไม่น้อยทีเดียว จะเห็นได้จากประชาชนในสังคมชนบทและหมู่บ้านต่างๆ ได้รับอิทธิพลการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากสังคมเมือง เป็นอย่างมาก ทำให้ประชาชนได้เปลี่ยนแปลงและปรับตัวในด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เนื่องจากได้ติดต่อกับสังคมเมืองและสังคมโลกมากยิ่งขึ้น

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่รัฐบาลได้ให้ความสนใจในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมิใช่ประกอบด้วยชาวไทยลาวทั้งหมด แต่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก กลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ที่สุด และมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น กลุ่มไทยโคราช ผู้ไท ข้อ โย้ย กระเลิง แส็ก เขมร ส่วย เยอ ชาวนน และข่า เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหลายได้รับอิทธิพลของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจากรัฐบาลไม่มากนักเลย ดังจะเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวของประชาชนไปตามกระแสของการพัฒนาของประเทศและของโลก กระบวนการพัฒนาประเทศ และกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรม จึงได้เกิดขึ้นตลอดเวลา ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตามแผนการพัฒนาประเทศ เป็นอย่างมาก แต่ก็มีกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มที่ยังยึดมั่นในความเชื่อ วัฒนธรรมนิยมประเพณีเดิมอยู่มาก และถูกมองจากรัฐบาลว่าคือชนบทกว่ากลุ่มอื่นๆ อย่างไรก็ตามก็ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มที่สามารถดำรงอยู่ได้ในกระแสของการ

เปลี่ยนไปสู่ความเป็นสากลหรือยุคโลกาภิวัตน์ กล่าวคือ ได้รับการพัฒนาจากรัฐบาลในด้านต่าง ๆ และขณะเดียวกันยังสามารถรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตนอย่างเคร่งครัด ดังเช่นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยแสก

ชาวไทยแสกเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจุบันชาวไทยแสกมีอยู่หลายหมู่บ้าน คือ 1) บ้านอาจสามารถ อำเภออาจสามารถ จังหวัดนครพนม 2) บ้านไผ่ล้อม อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม 3) บ้านมะหว่า อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม และ 4) บ้านดอนสมอ อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม (ทองคุณ หงส์สิทธิ์, 2519: 5) คณะผู้วิจัยได้เดินทางไปสำรวจเบื้องต้นหมู่บ้านไทยแสกดังกล่าว ได้พบว่าชาวไทยแสกบ้านมะหว่า เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังดำรงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น ภาษาและวัฒนธรรมประเพณีได้มากที่สุด จึงเป็นเหตุจูงใจที่จะศึกษาวิถีชีวิตครอบครัวและชุมชนของชาวไทยแสกหมู่บ้านดังกล่าว เพื่อจะได้ทราบวิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะสถาบันครอบครัวที่สามารถปรับตัวต่อกระแสของการเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้ามีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสก
2. เพื่อศึกษาวิถีครอบครัวและการเปลี่ยนแปลงในชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสก
3. เพื่อศึกษาสถาบันครอบครัวกับชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสกในกระแสโลกาภิวัตน์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาวถีครอบครัวและชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสก มีดังต่อไปนี้

1. เพื่อจะได้เข้าใจสภาพทั่วไปของชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสก
2. เพื่อจะได้ทราบวิถีครอบครัวและการเปลี่ยนแปลงในชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสก
3. เพื่อจะได้ทราบสถาบันครอบครัวกับชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสกในกระแสโลกาภิวัตน์

4. เพื่อจะได้เป็นแนวทางแก่รัฐบาลในการพิจารณาวางแผนการพัฒนาวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมกับลักษณะโครงสร้างของชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตของการศึกษาในระดับชุมชน เกี่ยวกับวิถีครอบครัวและชุมชน ในชุมชนบ้านมะหว่า หมู่ 5 และ 7 ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม เนื่องจากเป็นชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสงเดียวกันในมิติเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสง หมายถึง ชาวบ้านที่อยู่ในบ้านมะหว่า หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 7 ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม
2. ชาวไทยแสง หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในบ้านมะหว่า หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 7 ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ซึ่งมีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม โดยเฉพาะการพูดภาษาแสง
3. บ้านมะหว่า หมายถึง ชุมชนหมู่บ้านมะหว่า หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 7 ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม
4. ภาษาแสง หมายถึง ภาษาที่กลุ่มคน ชาวบ้านที่พูดภาษาแสง ซึ่งเป็นภาษาตระกูลไตหรือไทย
5. สภาทั่วไป หมายถึง สภาทางภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมาของชุมชน สภาพเศรษฐกิจและสังคม ประชากร ภาษา ประเพณีและวัฒนธรรม และความเชื่อ
 - 5.1 สภาทางภูมิศาสตร์ หมายถึง สภาพที่ตั้ง อาณาเขต ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ การคมนาคม และสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน
 - 5.2 ประวัติความเป็นมาของชุมชน หมายถึง ประวัติของชนชาติพันธุ์ไทยแสง และประวัติชาวไทยแสงบ้านมะหว่า

5.3 สภาพเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง สภาพเศรษฐกิจและสภาพสังคมของชาวไทยแสบ้านมะหว่า

6. วิถีครอบครัว หมายถึง โครงสร้างระบบครอบครัวและเครือญาติ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค

7. ครอบครัวกับชุมชน หมายถึง ความสัมพันธ์ของครอบครัวกับชุมชนในด้านต่างๆ ได้แก่ ประเพณีพิธีกรรม การจัดสภาพแวดล้อม การอยู่ร่วมกัน การปรับตัวของชุมชน และความสำคัญในการรักษาเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์

7.1 ประเพณีพิธีกรรม หมายถึง ประเพณีพิธีกรรมที่ชาวไทยแสบ้านได้ปฏิบัติกันสืบเนื่องกันมา ได้แก่ วันบุญทะเลายข้าวเปลือกและวันสงท่ายปีเก่า ประเพณีการเกิด การแต่งงาน การตาย ประเพณีการทอดขัน การลงแขกเกี่ยวข้าว การลงแขกตีข้าว การขนข้าวจากลานชั้นยั้งฉาง งานบุญกฐิน การเคารพบรรพบุรุษและการถือศีล การถือศีลคอนหอ การบวช การขึ้นปีใหม่ และประเพณีวันพระและวันสำคัญอื่นๆ

7.2 การจัดสภาพแวดล้อม หมายถึง การจัดการในเรื่องป่า ดิน น้ำ โดยมีองค์ประกอบในเรื่องมาตรการในการรักษา มาตรการทางสังคม มาตรการทางกฎหมาย และความเชื่อเกี่ยวกับทรัพยากรดังกล่าว

7.3 การอยู่ร่วมกันในชุมชน หมายถึง การอยู่ร่วมพิธีภายในชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสบ้านในรูปแบบของการรวมกลุ่มต่างๆ ได้แก่ การรวมกลุ่มภายในชุมชน และกลุ่มสังคม

7.4 การปรับตัวของชุมชน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงวิถีครอบครัวที่สามารถเข้ากับสภาพของชุมชนอย่างเหมาะสม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงอาชีพ ผลกระทบต่อครอบครัว และบุคลิกภาพของชาวไทยแสบ้าน

7.5 ความสำคัญในการรักษาเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ หมายถึง จิตสำนึกร่วมกันของชุมชนในการรักษาเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยแสบ้าน

8. การเปลี่ยนแปลง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสบ้านมะหว่าในปัจจุบัน ที่แตกต่างจากอดีตเมื่อ 30 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นช่วงที่สามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะหัวเลี้ยวหัวต่อที่แตกต่างจากอดีต

9. กระแสโลกาภิวัตน์ หมายถึง กระแสการเปลี่ยนไปสู่ความเป็นสากลที่ได้แพร่กระจายด้านการติดต่อสื่อสารและเทคโนโลยีสมัยใหม่จากสังคมเมืองไปสู่ชุมชนชาติพันธุ์ไทย
แสง

บทที่ 2

แนวความคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

แนวความคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

1. ความหมายของการเปลี่ยนแปลง

เมื่อกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลง เป็นเรื่องเกี่ยวกับเวลาหรือขึ้นกับเวลาเสมอ การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องกล่าวถึงระยะเวลาหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปอีกระยะเวลาหนึ่ง (over some period of time) เช่น วัน เดือน ปี ทางดาราศาสตร์มีการเปลี่ยนแปลงไปทุกปี เวลาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะกำหนดว่าจะจะเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปในเรื่องใดก็ตามที่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม สำหรับการเปลี่ยนแปลงในสังคมมนุษย์ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน

การเปลี่ยนแปลงต่างๆในสังคมมนุษย์ ได้มีข้อสมมติที่แตกต่างกันไป ทำให้การเปลี่ยนแปลงมีความหมายแตกต่างกันตามข้อสมมติต่างๆ นิสเบท (Nisbet, 1969: 166-168) ได้กล่าวไว้ดังนี้คือ

1. การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องธรรมชาติ (change is natural) การเปลี่ยนแปลงที่กล่าวถึงคนเราที่มีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดา ส่วนมากนักศาสนานักจะอธิบายในเรื่องนี้

2. การเปลี่ยนแปลงเป็นอยู่ตลอดเวลา (change is immanent) การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา อันเนื่องมาจากปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น แต่ละสถาบันทางสังคมจะมีเหตุความจำเป็นและเหตุผลแห่งการเปลี่ยนแปลง

3. การเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (change is continuous) การเปลี่ยนแปลงนี้กล่าวถึงการผ่านขั้นตอนต่างๆของสังคมไปสู่ขั้นตอนที่

สมบูรณ์กว่า และพัฒนาไปถึงขั้นตอนสุดท้าย เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของ คาร์ล มาร์กซ์

4. การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งจำเป็น (change is necessary) ซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนแปลงเพื่อให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เช่น รัฐบาลมีแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติขึ้น ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องพัฒนาประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

5. การเปลี่ยนแปลงเป็นแบบเดียวกัน (change is uniform) การเปลี่ยนแปลงนั้นกล่าวถึงว่า ทุกสังคมต้องผ่านขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงแบบเดียวกันหมด

เราอาจจะสรุปได้ว่า ความหมายของการเปลี่ยนแปลงที่กึ่งจะกล่าวต่อไปในการวิจัยครั้งนี้มีข้อสมมติที่ว่า การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งจำเป็น ทำให้รัฐบาลได้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องพัฒนาประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าประเทศไทยจะมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจนถึงปัจจุบันแผนฉบับที่ 7 ซึ่งทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงในลักษณะหนึ่งคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงที่มาจากฝ่ายรัฐบาล กล่าวง่ายก็คือ การเปลี่ยนแปลงในระดับหมู่บ้านหรือชุมชนเกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอกหรือเบื้องบน กับการเปลี่ยนแปลงเกิดจากผลของการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนนั่นเอง

2. ความหมายของวัฒนธรรม

คำว่าวัฒนธรรมนี้มีการให้ความหมายไว้มากมายแตกต่างกันไป ตามความรู้และพื้นฐานของตน พอจะแยกความหมายของวัฒนธรรมได้ ดังนี้

วัฒนธรรมในทางภาษานั้น คำว่าวัฒนธรรมเป็นคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต คำว่า "วัฒน" เป็นภาษาบาลี แปลว่าสิ่งที่เจริญงอกงาม ความก้าวหน้า "ธรรม" เป็นภาษาสันสกฤต หมายถึง คุณความดี เมื่อนำมารวมกันแล้วจึงหมายถึงคุณธรรมหรือลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความหมายดังกล่าวนี้คนทั่วไปมักจะเข้าใจตรงกัน

วัฒนธรรมในแง่ที่ใช้กันทั่วไป มักจะหมายถึงบรรดาขบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่ตกทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เช่น พิธีแห่เทียนเข้าพรรษา พิธีทำบุญสงกรานต์ พิธีทำบุญเทศน์มหาชาติ และพิธีทอดกฐิน เป็นต้น บางครั้งวัฒนธรรม หมายความว่าพฤติกรรมที่บุคคลชั้นสูงปฏิบัติกัน หรือบุคคลที่มีระดับการศึกษาสูงปฏิบัติกัน จนทำให้มีการเปรียบเทียบระหว่างคนชั้นสูงและคนชั้นต่ำว่า หากคนชั้นต่ำทำผิดวัฒนธรรมก็จะถูกกล่าวว่าเป็นคนที่ไม่มีความรู้

วัฒนธรรมในทางการปกครองมีลักษณะที่คนทั่วไปเข้าใจกัน เพราะประเทศไทยเคยกำหนดความหมายของวัฒนธรรมในพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 ว่า "ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน"

วัฒนธรรมในทางสังคมศาสตร์ มีความหมายที่แตกต่างจากความหมายที่คนทั่วไปใช้กัน คือ นักสังคมศาสตร์จะไม่พิจารณาถึงเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ความดี ความเลว ความเหมาะสม หรือความไม่เหมาะสม แต่จะพิจารณาถึงวัฒนธรรมในแง่ของปัจจัยสำคัญที่อำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม ยกตัวอย่างดังนี้

ไทเลอร์ (Tylor) นักมานุษยวิทยา และเป็นบิดาของสาขาวิชามานุษยวิทยา วัฒนธรรม ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า "วัฒนธรรม คือ ผลรวมของบรรดาสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสลับซับซ้อน ที่ประกอบด้วย ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี อุบิสัย ตลอดจนพฤติกรรมอื่น ๆ ที่มนุษย์แสดงออกในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม"

กรีน (Green) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า "วัฒนธรรม คือ กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมให้บุคคลเกิดความรู้ รู้จักวิถีปฏิบัติ มีความเชื่อ ตลอดจนเข้าใจผลผลิตทางศิลปะทั้งหลาย และดำรงรักษาสິงเหล่านั้นไว้ หรือเปลี่ยนแปลงไปในเวลาที่เหมาะสม"

ลินตัน (Linton) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน ได้ให้ความหมายไว้ว่า "วัฒนธรรมเป็นผลงานของความรู้ ทัศนคติแบบแผน พฤติกรรม หรือลักษณะที่สมาชิกใช้ร่วมกัน และถ่ายทอดไปยังสมาชิกรุ่นต่อมาในสังคมใดสังคมหนึ่ง"

โรเจอร์ส (Rogers) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ได้กล่าวว่า "วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ และเป็นที่ยอมรับปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกในสังคม รวมทั้งมีการถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นต่อๆมา"

พัทธา สายหู ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า "แบบอย่างการดำรงชีวิตของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกเรียนรู้รับถ่ายทอดกันไปด้วยการสั่งสอน ทั้งทางตรงและทางอ้อม"

ไพฑูริย์ เครือแก้ว ณ ลำพูน ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ 2 ประการด้วยกัน คือ "ประการที่ 1 วัฒนธรรม หมายถึง มรดกทางสังคม เป็นลักษณะพฤติกรรมของมนุษย์ที่ได้สะสมไว้ในอดีต และได้ตกทอดมาเป็นสมบัติที่มนุษย์ปัจจุบันนำเอามาใช้ในการครองชีวิต ประการที่ 2 วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนแห่งการครองชีวิต"

เมื่อพิจารณาจากคานิยามวัฒนธรรมข้างต้น เราอาจจะแยกความหมายของวัฒนธรรมได้ 2 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 นิยามวัฒนธรรมว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่รวมเอาความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศิลปกรรม กฎหมาย ประเพณี ความสามารถ และนิสัยอื่นที่มนุษย์ได้มาในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม เช่น คานิยามของไทเลอร์ ซึ่งเป็นการพิจารณาความหมายของวัฒนธรรม ในแง่ส่วนรวมของวิถีการดำเนินชีวิตในสังคม ประเภทที่ 2 พิจารณาความหมายของวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นระบบความคิด ระบบความรู้ หรือความเชื่อที่คนในสังคมได้รับรู้ เพื่อนำมากำหนดรูปแบบพฤติกรรมต่างๆ

อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิถีแห่งการดำรงชีวิตที่มนุษย์สร้างขึ้น ตามที่มนุษย์มีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นทั้งระบบความรู้ ความคิด หรือความเชื่อ จนมีการยอมรับปฏิบัติกันมาเป็นวิธีการหรือแบบแผน และมีการอบรมและถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นต่อๆมา ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมของมนุษย์

3. ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์

การศึกษาเกี่ยวกับวิถีครอบครัวและชุมชนอีสานของชุมชนชาติพันธุ์ไทยแก่น ได้เน้นการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ จึงควรที่จะหาความเข้าใจความแตกต่างเกี่ยวกับความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ (ethnic group) และกลุ่มเชื้อชาติ (race group)

คินลอคซ์ (Kinloch, 1974: 63) ได้อธิบายความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มเชื้อชาติว่า "กลุ่มทั้งสองนี้เป็นคานินยามเชิงสังคม กลุ่มเชื้อชาติขึ้นอยู่กับความแตกต่างทางด้านชีววิทยาของร่างกาย ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ขึ้นอยู่กับความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม เช่น ศาสนา การแต่งกาย และสัญชาติ เป็นต้น" นักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มักจะกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์และกลุ่มเชื้อชาติว่า เป็นชนกลุ่มน้อยในสังคม

เดอเฟอว์ และคนอื่นๆ (Defleur and others, 1973: 317) ได้กล่าวถึงลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ว่า "สมาชิกในกลุ่มมีความกลมเกลียวอยู่ร่วมกัน เนื่องจากมีความผูกพันในวัฒนธรรมเดียวกัน ตามความหมายนี้ถึงแม้ว่าจะไม่ได้อยู่ร่วมกันก็มีความผูกพันในกลุ่มชาติพันธุ์ เนื่องจากมีความสนิทร่วมกัน มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน มีความจงรักภักดีในกลุ่มเดียวกัน กล่าวโดยทั่วไปในกลุ่มชาติพันธุ์จะมีวิถีชีวิต จารีตและประเพณี ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มที่อยู่รอบๆพวกเขา"

นักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ได้สนใจชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นอย่างมาก กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ได้แก่ ชาวเขาเผ่าต่างๆในภาคเหนือ กลุ่มผีตองเหลือง และเผ่าซาไกในภาคใต้ สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างในด้านภาษา ประเพณีการแต่งกาย และวัฒนธรรมบางอย่างจากชาวภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยทั่วไป กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ได้แก่ ภูไท ไช่ ฉุน โย้ย เยอ เขมร กวย และแสก เป็นต้น

ดังนั้นการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ในการวิจัยครั้งนี้ จึงให้ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ว่า กลุ่มชาติพันธุ์เป็นกลุ่มชนที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม เช่น ภาษา วิถีชีวิต วัฒนธรรมนิยมและประเพณี ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มที่อยู่รอบๆหรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่น

4. ความหมายของสถาบันครอบครัว

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรก และสถาบันที่สำคัญของสถาบันทางสังคมที่เกิดขึ้นมาเพื่อพัฒนาความคิด ร่างกาย และจิตใจ ให้แก่สมาชิกที่เกิดใหม่ เพื่อให้เป็นสมาชิกที่สังคมคาดหวังไว้ สถาบันทางสังคมโดยทั่วไปที่เราเข้าใจกันนั้น หมายถึง ระเบียบวิถีปฏิบัติที่เกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของสมาชิกในสังคม และได้ปฏิบัติกันมานานเพื่อให้

สังคมอยู่รอด บ้านเป็นศูนย์กลางของสถาบันครอบครัว ซึ่งมีพ่อ แม่ ลูก หรือญาติพี่น้องอาศัยอยู่

1. หน้าที่ของสถาบันครอบครัว

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่มีหน้าที่สำคัญหลายประการ กล่าวคือ

1.1 ทำหน้าที่ผลิตประชากร(reproduction) เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้ เป็นการผลิตสมาชิกใหม่แทนสมาชิกเก่าที่กำลังจะตายไป

1.2 ทำหน้าที่บำบัดความต้องการทางเพศ (sexual gratification) ซึ่งออกมาในรูปของการสมรสหรือการมีครอบครัว การสมรสเป็นวิธีหนึ่งที่สังคมพยายามควบคุมความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างหนุ่มสาวให้อยู่ในขอบเขต และเป็นการผลิตสมาชิกใหม่เพื่อจะได้เป็นสังคมที่สมบูรณ์ต่อไป

1.3 ทำหน้าที่อบรมขัดเกลา(socialization) เพื่อให้การอบรมเลี้ยงดูและสั่งสอนสมาชิกใหม่ในครอบครัว ได้กลายเป็นสมาชิกที่สังคมปรารถนาให้อยู่ในสังคมอย่างราบรื่น การอบรมขัดเกลาเด็กนั้นเป็นเรื่องที่เตรียมพร้อมให้สมาชิกใหม่รู้จักระเบียบทางสังคม และออกไปเผชิญกับสถาบันอื่นๆต่อไป

1.4 ทำหน้าที่ผลิตอาหารให้แก่สมาชิกใหม่ เป็นการทำหน้าที่ทางเศรษฐกิจให้แก่สมาชิกใหม่ที่เกิดขึ้น ได้รับความสุขในด้านจิตใจ และในด้านการบริโภค พ่อแม่จะให้การศึกษากับเด็ก นำเงินที่ประกอบอาชีพมาให้บุตรได้ศึกษาเล่าเรียน

2. องค์ประกอบของครอบครัว หมายถึง การพิจารณาครอบครัวในแง่ของโครงสร้างของระบบความสัมพันธ์ภายในครอบครัวด้านต่างๆ ซึ่งมีเรื่องที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 แบบของครอบครัว (type of family) การแบ่งประเภทของครอบครัวสามารถพิจารณาได้หลายแบบด้วยกัน เช่น

2.1.1 พิจารณาจากกำเนิดของครอบครัว แบ่งเป็น

(1) ครอบครัวปฐมนิเทศ หรือครอบครัวถือกำเนิด (family of orientation) เป็นครอบครัวที่บุคคลเกิดขึ้นมาหรือเป็นสมาชิก

(2) ครอบครัวที่สร้างขึ้น (family of procreation) เป็นครอบครัวที่เกิดขึ้นภายหลัง ได้มาจากการสมรสหรือแต่งงาน

โดยปกติบุคคลจะมีครอบครัว 2 ประเภทนี้

2.1.2 พิจารณาจากขนาดของสมาชิก แบ่งเป็น

(1) ครอบครัวเดี่ยว (nuclear family) เป็นครอบครัวที่ประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นพ่อ แม่ และลูกเท่านั้น ส่วนใหญ่ครอบครัวเดี่ยวจะประกอบด้วยสมาชิกเพียง 2 รุ่นอายุ

(2) ครอบครัวขยาย (extended family) เป็นครอบครัวที่ประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยวตั้งแต่ 2 ครอบครัวขึ้นไปอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน หรือในอาณาบริเวณใกล้เคียงกัน แต่อาจอาจมีทิศทางในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมหลักๆของครอบครัวขึ้นอยู่กับคู่อาวุโสหรือครอบครัวหลักเพียงอย่างเดียว ครอบครัวขยายประกอบด้วยสมาชิกมากกว่า 2 รุ่นอายุขึ้นไป

2.2 แบบของการแต่งงาน (type of marriage) การแต่งงานในครอบครัวแบ่งได้เป็น 2 แบบใหญ่ด้วยกันในปัจจุบัน คือ

(1) แบบตัวเดียวเมียเดียว(monogamy) เป็นการแต่งงานแบบสากลที่จะพบได้ทั่วไป คือ ชายและหญิงมีคู่สมรสได้เพียงคนเดียว

(2) แบบหลายตัวหลายเมีย(polygamy) แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

(2.1) ชายมีภรรยาได้หลายคน(polygyny) เช่น ในสังคมของคัมภีร์นักบวชศาสนาอิสลาม

(2.2) หญิงมีสามีได้หลายคน(polyandry) ปัจจุบันการแต่งงานแบบนี้เหลือน้อยเต็มที ยังคงมีการปฏิบัติกันอยู่ในบางเผ่าในกลางป่าลึกของฟิลิปปินส์ ธิเบต และตอนใต้ของอินเดีย

2.3 แบบของการเลือกที่อยู่อาศัย (type of residence) หมายถึง การเลือกที่อยู่อาศัยภายหลังการแต่งงานแล้วว่า คู่สมรสจะไปอยู่กับใคร แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

(1) ชายไปอยู่กับครอบครัวของพ่อแม่ฝ่ายหญิง (matrilocal)

(2) หญิงไปอยู่กับครอบครัวของพ่อแม่ฝ่ายชาย (Patrilocal)

(3) ชายและหญิงแยกไปสร้างที่อยู่ด้วยกันอย่างอิสระ (neolocal)

2.4 แบบของการสืบเชื้อสายหรือนับถือญาติพี่น้อง (line of descent) แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

- (1) นับถือเฉพาะญาติพี่น้องทางฝ่ายมารดา (matrilineal)
- (2) นับถือเฉพาะญาติพี่น้องทางฝ่ายบิดา (patrilineal)
- (3) นับถือญาติพี่น้องทั้ง 2 ฝ่าย (bilateral)

เราอาจจะสรุปได้ว่า สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันสังคมแรกที่สุดของโครงสร้างทางสังคม สถาบันครอบครัวในอดีตน่าจะเป็นหน่วยที่สำคัญในด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เนื่องจากครอบครัวได้ทำหน้าที่ในด้านต่างๆ เหล่านี้เป็นอย่างดี แต่ในปัจจุบันสังคมกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ กำลังจะเปลี่ยนแปลงไป การเลือกคู่ แบบแผนของการแต่งงาน การเลือกที่อยู่อาศัย อาณาจในครอบครัว และการแบ่งมรดก ซึ่งเป็นส่วนประกอบย่อยๆ ในสถาบันครอบครัว อาจเปลี่ยนแปลงไปก็ได้ นอกจากนี้ระบบเครือญาติซึ่งเป็นระบบความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดของครอบครัวในชุมชน และความสำคัญที่มีต่อกันและกันอาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้เช่นกัน

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีครอบครัวและชุมชนชาติพันธุ์ไทยเสกนี้ พอจะสรุปงานวิจัยดังต่อไปนี้

จากการวิจัยของ ใหม่ ชูเพ็ง (Chuepaeng, 1967) ในหมู่บ้านต่างๆ ของอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม สรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเนื่องมาจากความแห้งแล้ง ทำให้เกิดการอพยพแรงงาน โดยเฉพาะพวกเขาวงกน ไปทำงานเป็นกรรมกร คนรับใช้ หรือโสเภณี ไปกรุงเทพฯ และในภาคใต้ เพื่อส่งเงินมาเลี้ยงครอบครัว ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านการแต่งกาย หรือพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงออกเมื่อกลับมาเยี่ยมบ้าน รวมทั้งค่านิยมทางสังคมก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย

ไพฑูรย์ เครือแก้ว (Cruagao, 1962) ได้กล่าวว่า การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมและพฤติกรรมของสังคมเมืองจากกรุงเทพฯ ไปสู่หมู่บ้าน ทำให้หมู่บ้านที่อยู่ใกล้เมืองจะมีระดับการเปลี่ยนแปลงมากกว่าหมู่บ้านที่อยู่ไกลออกไป ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวชาวบ้านได้รับเอาสิ่งใหม่ทางวัตถุ ก่อนที่จะมีความรู้ความเข้าใจในสภาวะแวดล้อมของการมีชีวิตในสังคมเมือง ไพฑูรย์ เครือแก้ว ยังได้เน้นว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่จำเป็นจะต้องมีรูปแบบเดียวกัน เพราะว่าในหมู่บ้านแต่ละแห่งจะมีตัวแปรที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นในด้านองค์ประกอบทางประชากร ความสัมพันธ์ในสังคม อายุ เพศ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประชากร องค์การทางสังคม และสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคม

คลอสเนอร์ (Klausner, 2515) ได้ศึกษาบ้านหนองโคน ซึ่งเป็นหมู่บ้านหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคมและเศรษฐกิจ ในด้านเศรษฐกิจพบว่าระบบเศรษฐกิจแบบเงินสด (cash economy) ได้เข้าไปมีบทบาทแทนระบบเศรษฐกิจแบบการแลกเปลี่ยน (barter economy) สำหรับในด้านสังคมนั้น ระบบครอบครัวแบบขยายได้เปลี่ยนแปลงไป พวกหนุ่มสาวเมื่อแต่งงานแล้วมักจะแยกเรือนอยู่ต่างหาก ไม่อยู่ร่วมกับพ่อแม่เหมือนแต่ก่อน ระบบการช่วยเหลือในหมู่บ้านเปลี่ยนไปเป็นแบบการจ้างแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้านด้วยกันหรือกับพระ ระบบความสัมพันธ์ภายในครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไป คือ บทบาทของพ่อแม่มีลักษณะแบบประนีประนอม พ่อแม่ไม่มีอำนาจในการสั่งเหมือนแต่ก่อน ความสัมพันธ์กับสถาบันทางศาสนาได้มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างกับระยะเวลาของการบวช การช่วยเหลืองาน เป็นต้น ค่านิยมในเรื่องการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป คือ พ่อแม่ส่งเสริมให้บุตรของตนมีการศึกษาสูงขึ้นกว่าแต่ก่อน ในด้านการเกษตรนั้นได้มีการใช้เครื่องมือสมัยใหม่ทางการเกษตรมากขึ้น คลอสเนอร์ได้สรุปว่าสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดจากระบบเศรษฐกิจ ซึ่งต้องมีการติดต่อกับชุมชนภายนอกมากขึ้น การย้ายถิ่นแรงงานของคนหนุ่มสาวไปหางานนอกหมู่บ้าน ได้นำความทันสมัยสู่หมู่บ้าน การศึกษาและข่าวสาร และพ่อค้า ล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น

พิกเกอร์ (Picker, 1975) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงในสถาบันเครือญาติในสังคมชนบท ณ บ้านอ้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสารทางประวัติศาสตร์ การสอบถาม และการสัมภาษณ์ ได้พบว่าผลของสนธิสัญญาบาวริง ซึ่งไทยได้ทำกับอังกฤษในสมัยรัชกาลที่ 4 ทำให้ตลาดข้าวของไทยขยายออกไปสู่ตลาดต่างประเทศ ทำให้ต้องเพิ่มปริมาณการผลิตสูงขึ้นกว่าแต่ก่อน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระยะนั้น คือ ความต้องการแรงงาน การบุกเบิกพื้นที่เพื่อใช้ในการปลูกข้าว ในช่วง พ.ศ. 2393-2493 แต่ได้หยุดชะงักลงเพราะที่ดินจำกัด และมีการเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็ว ผลของการขยายตัวของระบบการผลิต การค้า และการเจริญเติบโตของประชากร มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับหมู่บ้าน โดยเฉพาะสถาบันเครือญาติ กล่าวคือ ชาวบ้านไม่มีที่ทำกิน เริ่มมีความคิดในเรื่องความแตกต่าง (social distinctions) ในหมู่บ้านที่น้องที่ไม่มีที่ดิน การแลกเปลี่ยนแรงงานกลายมาเป็นการจ้างแรงงานที่ต้องตอบแทนด้วยตัวเงิน นอกจากนี้ทำให้การเลี้ยงดูเด็กเปลี่ยนแปลงไป ลูกคนใดหรือคนรองจะทำหน้าที่เลี้ยงน้องแทนแม่ ซึ่งใช้เวลาในการหารายได้จากกรรับจ้างหรือค้าขาย

เนเซอร์ (Neher, 1972) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในสังคมชนบทไทย โดยพบว่าการเมืองในชนบทไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากที่เคยเป็นมาแต่เดิมเท่าใดนัก การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงในระดับชน ชาวบ้านโดยทั่วไปยังขาดความกระตือรือร้นทางการเมือง ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้างและความสัมพันธ์ทางการเมืองในชนบทยังอยู่ในมือของผู้นำในท้องถิ่น ที่จะกำหนดและรวบรวมความต้องการของชาวบ้านเหมือนกันที่เคยเป็นมาในระบบอุปถัมภ์

คิงส์ฮิลล์ (Kingshill, 1960) ได้วิจัยหมู่บ้านทุ่งแดง จังหวัดเชียงใหม่ ได้พบว่าผู้ประกอบการทางศาสนา เป็นทั้งผู้นำในทางศาสนาและผู้นำชุมชนในเวลาเดียวกัน อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกและการนำเอาวิธีการเกษตรสมัยใหม่มาใช้ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงบางประการ เช่น ความแตกต่างในเรื่องเพศมีมากขึ้น ความต้องการแรงงานของพวกที่มีฐานะดีเพิ่มมากขึ้น เพราะมีการซื้อที่ดินเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูก แต่ในหมู่บ้านไม่มีแรงงานเหลือพอที่จะตอบสนองความต้องการดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากเกิดการอพยพแรงงานออกจากหมู่บ้านไปหาที่ทำกินแห่งใหม่

เลิศ บรรเลงเสนาะ (2517) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ในหมู่บ้านหัว ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีสมมติฐานว่า การสร้างทางหลวงชนบทจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ผลการศึกษาได้พบว่าโดยทั่วไปเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สภาพทั่วไปของหมู่บ้านดีขึ้นและเป็นระเบียบกว่าเดิม ในทางสังคมชุมชนมีการขยายตัว ชาวบ้านมีความสนใจที่จะติดต่อข่าวสารบ้านเมืองมากขึ้น ความถี่ของการใช้ถนน และความถี่ของการติดต่อกับราชการเพิ่มขึ้น และชาวบ้านมีความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลดีขึ้น ในทางเศรษฐกิจ ได้พบว่าฐานะความเป็นอยู่ของชาวบ้านไม่แตกต่างกันมากนัก การใช้เวลาในการประกอบอาชีพทำอย่างเต็มที่ ไม่ค่อยมีเวลาว่างเนื่องจากมีอาชีพใหม่ ที่ดินถูกใช้เป็นประโยชน์มากขึ้น ราคาสูงขึ้น เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพมีมากขึ้นและทันสมัยกว่าเดิม ส่วนในทางการเมืองได้พบว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องท่าทีและความคิดเห็น

สุพล วุฒิเสน (2521) ได้ศึกษาบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมในชนบทท้องที่จังหวัดหนองคายและอุดรธานี ผลของการวิจัยได้พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสาธารณสุขและการศึกษาอยู่ในระดับสูงมาก ส่วนการปกครอง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมอยู่ในระดับค่อนข้างสูงมาก ตามลำดับ อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ใกล้เขตสุขาภิบาลหรือเทศบาล มีความเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมแตกต่างไปจากกลุ่มสังคมที่อยู่ไกลจากเขตสุขาภิบาลหรือเทศบาลในทุกด้าน ส่วนในเรื่องบุคคลที่เป็นตัวการในการเปลี่ยนแปลงในทุกๆด้าน ได้แก่ ครู กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน และสื่อมวลชน ซึ่งได้แก่ ประเทวิทย์ ภาพยนตร์ และหนังสือพิมพ์ รองลงมาได้แก่ ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง พัฒนาการ และพระสงฆ์

ชลบ เข้มกลัด (2521) ได้ศึกษาพัฒนาโครงสร้างของหมู่บ้านในเขตอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ได้พบว่าความแตกต่างของโครงสร้างหรือสถาบันในหมู่บ้านขึ้นอยู่กับระดับของการพัฒนาจากสิ่งต่างๆที่ใช้เป็นเครื่องชี้ในการพัฒนา ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในหมู่บ้าน มีทั้งปัจจัยภายนอก ซึ่งได้แก่ ความเป็นปึกแผ่นของหมู่บ้าน และปัจจัยภายนอก ซึ่งได้แก่ การติดต่อระหว่างหมู่บ้านกับเมือง อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านจะมาจากปัจจัยภายนอกมากกว่าปัจจัยภายใน ส่วนการพัฒนาจะเกิดขึ้นเป็นการพัฒนาที่ต้องเกิดจากการประสานระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

บุตมา นครินทร์ (2515) ได้ชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในชนบทไทยค่อยๆเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ สังคมชนบทไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ซึ่งแต่เดิมระบบความสัมพันธ์ทั้งในการผลิตและในด้านครอบครัวมีความใกล้ชิด ช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้ความสำคัญต่อหัวหน้าครอบครัว แต่ตัวอย่างเหล่านี้ได้เปลี่ยนแปลงไป โดยมีปัจจัยที่ช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ประการแรกคือ ปัจจัยทางด้านความเจริญทางเทคโนโลยี ซึ่งได้แก่ เครื่องทุ่นแรงใช้แทนแรงงานคนและสัตว์ ทำให้คนมีเวลาว่างพอที่จะไปทำงานทำนอกร้าน นอกจากนั้นระบบการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น ประเพณีการลงแขก ก็ได้เปลี่ยนแปลง เป็นการจ้างแรงงานแทน ทำให้แนวความคิดเกี่ยวกับการทดแทนบุญคุณได้ลดความสำคัญลง ประการที่สอง สถาบันครอบครัวไม่อาจสนองความต้องการของบุคคลในครอบครัวได้ ทำให้สมาชิกในครอบครัวต้องช่วยตนเอง ลักษณะความสัมพันธ์บางอย่างเปลี่ยนแปลง เช่น อำนาจของพ่อในลักษณะ primary authority ลดลง สถานภาพของพ่อและแม่เป็นเพียงศูนย์รวมทางด้านจิตใจของสมาชิกในครอบครัวมากกว่า

คุนสตัดเตอร์ (Kunstadter, 1968) ได้ศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ทางภาคเหนือของไทย 2 ชาติพันธุ์ คือ ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ในเขตอำเภอแม่สะเรียง และเผ่าลัวะ ในเขตอำเภอกุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์โครงสร้างทางสังคมกับแบบของการปรับตัว (models of adaption) ผลการศึกษาพอจะสรุปได้ว่าระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวเขาทั้ง 2 เผ่าที่แตกต่างกัน ทำให้แบบหรือวิธีการในการปรับตัวแตกต่างกันไป กล่าวคือ แต่เดิมนั้นพวกลัวะมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดีกว่าพวกกะเหรี่ยง พวกลัวะชอบรวมอยู่เป็นกลุ่ม ยึดถือบรรพบุรุษเป็นการประกอบพิธีกรรมที่เคร่งครัด และเสียค่าใช้จ่ายแพง แต่พวกกะเหรี่ยงชอบอยู่กระจัดกระจาย ชอบเร่ร่อน ไม่ผูกพันกับที่ดิน มีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพความจำเป็นในการดำรงชีวิต เมื่อมีภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ทั้ง 2 เผ่า พวกลัวะซึ่งแต่เดิมมีความเจริญรุ่งเรือง กลับมีฐานะทางเศรษฐกิจและสภาพความเป็นอยู่ที่ด้อยกว่าพวกกะเหรี่ยง ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างในด้านโครงสร้างทางสังคมที่ได้กล่าวมา

สนิท สมัครการ (Smuckarn, 1972) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยของประเทศไทย กับการผสมกลมกลืนของชนชาติพันธุ์พวนในหมู่บ้านบางกะพ้อและบ้านเส้าอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาได้พบว่า การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจและตลาด การพัฒนาระบบการปกครอง ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดได้แก่ มีการเปลี่ยนแปลงในด้านการประกอบอาชีพอย่างสิ้นแทนการทอผ้า เช่น เป็นพ่อค้า นักธุรกิจ ข้าราชการ ช่างฝีมือ และนักการเมือง เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยม คือนิยมให้บุตรหลานมีการศึกษาสูงขึ้น ซึ่งจะทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจสูงขึ้นด้วย และค่านิยมของชาวพวนเริ่มมีความซื่อสัตย์สุจริต มีส่วนช่วยให้การเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีชีวิตแบบเมืองมากขึ้น ส่วนในเรื่องของการผสมกลมกลืนของชาวพวนจะมีมากขึ้น เนื่องจากชาวพวนยอมรับการมีเอกลักษณ์ 2 แบบ (double self-identification) และชาวพวนไม่นิยมพูดภาษาเดิมของตน นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ชาวพวนมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาก จึงเกิดการลงทุนทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นผลมาจากการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ตลอดจนฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าชาวพวนในประเทศลาว ทำให้ชาวพวนมีความต้องการเป็นคนไทยมากขึ้น ได้มีการสมรสกับข้าราชการมากขึ้น

สุจิตรา ประยูรพิทักษ์ (2520) ได้ศึกษาการปรับตัวในทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ของชุมชนชาติพันธุ์ชาวเข่า บ้านนาเคื่อ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. การปรับตัวในทางเศรษฐกิจ ได้มีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงมาก และมากกว่าทุกด้าน ทั้งนี้เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินชีวิตและความคงอยู่ของชาวเข่า

2. การปรับตัวในทางการเมือง ได้มีการเปลี่ยนแปลงด้านการปกครองเพียงเล็กน้อย เนื่องจากรัฐบาลเป็นผู้กำหนดให้มากขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงเพียงรูปแบบภายนอก ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความสัมพันธ์และการจัดการปกครองแบบดั้งเดิมบ้างในบางด้านเท่านั้น

3. การปรับตัวในทางสังคมและวัฒนธรรม ได้มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย เนื่องจากชนธรรมเนียมนะประเพณีและวัฒนธรรมของชาวเข่า ส่วนใหญ่ยังคงทำหน้าที่สนองความต้องการที่สำคัญบางอย่างให้แก่ชาวเข่าได้อย่างดี

4. การปรับตัวในด้านอนามัย ได้มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก ทั้งนี้เนื่องจากมีปัจจัยส่งเสริมหลายด้าน เช่น หน่วยงานต่างๆของรัฐบาลและเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือด้านนี้

5. การปรับตัวในด้านการศึกษา ได้มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก เนื่องจากมีปัจจัยส่งเสริมที่มากจากการศึกษาจากศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเข่า จังหวัดเชียงใหม่

6. การปรับตัวในด้านศาสนาและความเชื่อ มีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลงไปเลย ทั้งนี้เพราะศาสนาและความเชื่อของชาวเข่ายังคงทำหน้าที่สนองความต้องการส่วนใหญ่ของชาวเข่าได้เป็นอย่างดี

มอร์แมน (Moerman, 1968) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเนื่องจากหมู่บ้านได้รับนวัตกรรมทางการผลิตของชนชาติพันธุ์ลัวะ ณ หมู่บ้านมิ่ง อำเภอลำปาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้พบว่าหมู่บ้านแห่งนี้เมื่อมีการขยายพื้นที่ทำกิน และได้มีการติดต่อกับชาวเมือง ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตและความสัมพันธ์กับชุมชนภายนอก ชาวลัวะได้เปลี่ยนวิธีการเพาะปลูกแบบดั้งเดิมซึ่งใช้คันไถมาใช้รถแทรกเตอร์ การใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ และการเลือกใช้เมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ การดำเนินธุรกิจแบบใช้เงินสด ทำให้หมู่บ้านต้องพึ่งพากับชุมชนเมืองมากขึ้น สำหรับความสัมพันธ์ทางสังคมได้เปลี่ยนจากความสัมพันธ์แบบปหุมนุมมาเป็นแบบหุคินุมิ การผลิตได้เปลี่ยนจากการเลี้ยงชีพมาเพื่อการค้า ลักษณะการทำงานแบบช่วยกันทำอย่างสนุกสนานมาเป็นแบบเอาจริงเอาจัง

สุวัจน์ วรากรณ์ (2524) ได้ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีวัฒนธรรมของชาวกูไทและชาวโซ่ ที่อำเภอรณานิคม และอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ได้สรุปว่าถิ่นเดิมของชาวกูไทและชาวโซ่อยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง มีประวัติความเป็นมา ในด้านความเป็นอยู่ของชาวกูไทใหม่มีความเจริญกว่าชาวโซ่ ชนทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างในด้านภาษาพูด มีความเชื่อถือศัคลต่างๆกัน ประเพณีและและพิธีกรรมในการแต่งงานของชาวกูไทและชาวโซ่มีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกัน และมีส่วนปลีกย่อยบางอย่างที่แตกต่างกัน การรักษาพยาบาลยังมีการใช้

วิธีการทางไสยศาสตร์ และประเพณีในการทำศพแตกต่างกันในบางเรื่องและบางส่วนของพิธีกรรม

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และ สุวรรณ บัวทวน (2528) ได้ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะปัจจัยและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ระหว่างชุมชนบ้านไช้และบ้านภูไท ในอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้สรุปว่า บรรพบุรุษของชาวไช้และชาวภูไทอพยพมาจากฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ในปัจจุบันสภาพนิเวศวิทยาของชุมชนบ้านไช้เป็นที่เนินเขาสูง ส่วนชุมชนบ้านภูไทเป็นที่ลุ่มในหุบเขา และทำเกษตรกรรมได้ผลดีกว่าชาวไช้ อัตราส่วนผู้ที่เป็นการะในชุมชนบ้านไช้มีมากกว่าในชุมชนบ้านภูไท ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของทั้งสองชุมชนมีความแตกต่างกัน โดยชุมชนบ้านไช้จะเปลี่ยนแปลงน้อยกว่า และอัตราความแตกต่างก็น้อยกว่าชุมชนบ้านภูไท เนื่องจากแต่ละชุมชนมีโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทำให้อิทธิพลของปัจจัยต่างๆที่มีต่อชุมชนแตกต่างกัน โดยชุมชนบ้านไช้ได้รับอิทธิพลน้อยกว่าชุมชนบ้านภูไท กล่าวคือ ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในระบบเศรษฐกิจ ระบบสาธารณสุข และการพักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านนิเวศวิทยา สาธารณูปโภค การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม และสื่อสารมวลชน ส่วนปัจจัยที่ยับยั้งในระบบครอบครัวและเครือญาติ ระบบความเชื่อและประเพณี ระบบการศึกษา และระบบการปกครอง ได้แก่ ปัจจัยทางด้านชาติพันธุ์และบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคล สำหรับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมคล้ายคลึงกันทั้งสองชุมชน กล่าวคือ มีความกลมกลืนทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นไปอย่างช้าๆ แต่อัตราของการกลมกลืนในชุมชนบ้านไช้มีมากกว่าในชุมชนบ้านภูไท หักศนคติต่อการพัฒนาหมู่บ้านและต่อคนรุ่นหนุ่มสาวของชุมชนบ้านไช้ต่ำกว่าชุมชนบ้านภูไท ชุมชนบ้านภูไทมีความภูมิใจในชาติพันธุ์มากกว่าชุมชนบ้านไช้ ส่วนปัญหาสังคมทั้งสองชุมชนมีลักษณะคล้ายคลึงกัน

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคณะ (2530, 2532) ได้ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะปัจจัยและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงในชุมชนชาติพันธุ์ต่างๆ คือ ไทยลาว เขมร ไทยคำ กว๋าย และชื้อ อาจสรุปได้ว่าสมมติฐานของการวิจัยในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ได้รับการพิสูจน์เป็นส่วนใหญ่จากข้อมูลเชิง

คุณภาพและปริมาณ ซึ่งอัตราของความแตกต่างขึ้นอยู่กับลักษณะโครงสร้างทางสังคมของแต่ละชุมชนที่แตกต่างกันไป ปัจจัยภายนอกที่สำคัญได้แก่ ปัจจัยทางด้านสาธารณูปโภค ปัจจัยด้านการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม และปัจจัยทางด้านสื่อสารมวลชน ส่วนปัจจัยภายในที่ช่วยสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ปัจจัยทางนิเวศวิทยา ปัจจัยทางชาติพันธุ์ และปัจจัยทางบุคลิกภาพ ปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่คล้ายคลึงกันทั้งสามชุมชนในอัตราที่เร็วกว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรม ตามลำดับ ส่วนผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ จะมีผลมากกว่าผลกระทบทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรม ตามลำดับ

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคณะ (2535) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงบทบาทด้านการประกอบอาชีพของชาวชนบทอีสาน โดยได้ศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ 5 ชาติพันธุ์ คือ ไทยลาว ไทยโคราช ไทยโย้ย ไทยเขมร และไทยข่า อาจสรุปได้ว่าสภาพทั่วไปและความเป็นมาของแต่ละชาติพันธุ์มีเอกลักษณ์แตกต่างกัน สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา ของชุมชนชาติพันธุ์ทั้งห้าแห่งได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างช้าๆ ในขณะที่สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันสาธารณสุข และสถาบันพักผ่อนหย่อนใจ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ได้มีการเปลี่ยนแปลงด้านการประกอบอาชีพอื่นเกิดขึ้น โดยแนวโน้มบทบาทของชายและหญิงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมและเท่าเทียมกันมากขึ้น ปัจจัยการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน สื่อสารมวลชน และการพัฒนาของรัฐและเอกชน มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านประกอบอาชีพ และผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงบทบาทด้านการประกอบอาชีพแตกต่างกันในแต่ละชุมชนชาติพันธุ์ ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต การเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย และปัญหาครอบครัวและชุมชน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

ข้อตกลงเบื้องต้น

การศึกษาวิจัยชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสงบ้านมะหว่าน ชาวไทยแสงในชุมชนแห่งนี้มีจิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน จึงศึกษาทั้งชุมชน 2 หมู่ คือ หมู่ 5 และหมู่ 7

ลักษณะการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยภาคสนาม (field research) และเป็นการศึกษาชุมชน (community study) ใช้ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 10 เดือน และเขียนรายงานเป็นเวลา 2 เดือน รวมระยะเวลา 12 เดือน

การเลือกชุมชนเพื่อการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้สำรวจหมู่บ้านแสงทุกหมู่บ้าน และได้เลือกชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสงบ้านมะหว่านเป็นชุมชนเป้าหมาย เนื่องจากชาวไทยแสงบ้านมะหว่านพูดภาษาแสงทั้งชุมชน และเหลือเป็นชุมชนเดียวที่ยังพูดภาษาแสง

การรวบรวมข้อมูล

1. หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์

การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ การศึกษาได้ใช้ชุมชนเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยเน้นเรื่องสถาบันครอบครัวกับกระแส

ของการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชน และหน่วยการวิเคราะห์เป็นครัวเรือน ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยได้เก็บแบบสอบถามจากหัวหน้าครัวเรือนเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์และเที่ยงตรงของข้อมูลเชิงคุณภาพ

2. ประชากรและตัวอย่าง

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ได้เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ดังนั้นประชากรทั้งหมดในชุมชนจึงเป็นตัวอย่าง โดยได้สัมภาษณ์ตัวอย่างที่ทราบและสามารถตอบประเด็นคำถามตามเนื้อหาของการวิจัยได้ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ครู ผู้อำนวยการในชุมชน และชาวบ้านที่เกี่ยวข้องในประเด็นการวิจัย

3. ระยะเวลาของการวิจัย

การวิจัยนี้ได้เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม 2537 จนถึงเดือนกรกฎาคม 2538 เป็นเวลา 10 เดือน ส่วนการประมวลผลข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการเขียนรายงานเป็นเวลา 2 เดือน รวมใช้เวลาดำเนินการทั้งสิ้น 12 เดือน

4. เทคนิคการเก็บข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณประกอบการเก็บข้อมูลให้มีความเชื่อถือได้มากยิ่งขึ้น

4.1 เทคนิคการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม (participatory research) เป็นวิธีที่นักวิจัยซึ่งร่วมงานวิจัยเป็นชาวไทยแสดก เกิดและพักอาศัยอยู่ในชุมชน ทำให้นักวิจัยทราบข้อมูลและสามารถวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆอย่างเหมาะสมและแท้จริง ตามมิติการมององค์รวม(holistic) ของชุมชน นักวิจัยได้สัมภาษณ์ทางแนวทางการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูล (key informants) มีการบันทึกประจำวันและถ่ายภาพเหตุการณ์สำคัญต่างๆ

4.2 เทคนิคการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) เป็นวิธีวิจัยที่หัวหน้านักวิจัยได้ใช้ในระหว่างการศึกษาวิจัย เนื่องจากเป็นบุคคลภายนอกของชุมชน จึงต้องมีการสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ได้มีการพูดคุย สัมภาษณ์ และสังเกตการณ์กิจกรรมต่างๆของหมู่บ้าน หลังจากนั้นได้มีการตรวจสอบข้อมูลจากนักวิจัย

ซึ่งได้ใช้การวิจัยอย่างมีส่วนร่วม เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ของข้อมูล

4.3 เทคนิคการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (participant observation) เป็นวิธีวิจัยที่หัวหน้านักวิจัยได้มีโอกาสเข้าไปสังเกตพฤติกรรมต่างๆโดยตรง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆอย่างใกล้ชิด เฉลี่ยเดือนละ 2 ครั้งๆละ 2 วัน มีการซักถามและวิเคราะห์เนื้อหาสาระตามแนวทางการสัมภาษณ์ (interview guide) และได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลต่างๆที่ได้กำหนดไว้ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

4.4 การสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แบบสอบถามตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยได้อาศัยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นผู้ส่งแบบสอบถามให้หัวหน้าครัวเรือนได้กรอกข้อมูล จำนวน 215 ชุดตามจำนวนครัวเรือนในชุมชน ปรากฏว่าแบบสอบถามได้กลับมาจำนวน 172 ชุด คิดเป็นร้อยละ 80.0

4.5 เทคนิคการสะท้อนกลับข้อมูล (reflection technique) ชำบ้านไทยแสงได้ตรวจสอบรายงานการวิจัย เมื่อเขียนรายงานวิจัยฉบับร่างแล้ว ได้นำเสนอผลงานวิจัยต่อที่ประชุมชำบ้านไทยแนกบ้านมะหว่า เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2538 เพื่อให้ชำบ้านได้เสนอแนะ เพิ่มเติมข้อมูล และเป็นการสะท้อนกลับจากชำบ้าน(reflection) ซึ่งชำบ้านได้รับความรู้ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ประโยชน์จากการรับทราบจากผลงานวิจัยครั้งนี้ หลังจากนั้นคณะนักวิจัยได้นำไปปรับปรุงเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์

เครื่องชี้วัดตัวแปร

1. แนวทางการสัมภาษณ์

แนวทางการสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้มีดังต่อไปนี้

1.1 สภาทั่วไปของชุมชน

- สภาทางภูมิศาสตร์

- ท้อง

- อาณาเขต

- ลักษณะภูมิประเทศ
- ลักษณะภูมิอากาศ
- การคมนาคม
- สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน
- ประวัติความเป็นมาของชุมชน
- สภาพเศรษฐกิจและสังคม
- ประชากร
- ภาษา
- การประกอบอาชีพและสภาพเศรษฐกิจของชุมชน
 - ประเพณี
 - วัฒนธรรม
 - ความเชื่อ

1.2 วิถีครอบครัวชนชาติพันธุ์ไทยแสกและการเปลี่ยนแปลง

- โครงสร้างครอบครัว
 - สภาพบ้านเรือน
 - รูปทรง
 - วัสดุในการก่อสร้าง
 - รูปแบบและประโยชน์การใช้สอย
 - การใช้บริเวณบ้าน
- ระบบครอบครัวและเครือญาติ
 - ความสัมพันธ์และการสืบสายตระกูล
 - ขนาดครอบครัว
 - ครอบครัวเดี่ยว
 - ครอบครัวขยาย
 - บทบาทของสมาชิกครอบครัว
 - การอบรมเลี้ยงดู

- การใช้ชีวิตประจำวัน

- การกิน
 - แหล่ง
 - การปรุง ผู้ปรุง
 - อุณหภูมิในการกิน
 - ความเชื่อเกี่ยวกับอาหาร
- ที่อยู่อาศัย
 - แหล่ง (ที่มาของวัสดุ)
 - วัสดุ (ที่นิยมใช้ในการก่อสร้าง)
 - การใช้ (ชานบ้าน ห้องนอน ห้องครัว ฯลฯ)
 - ความเชื่อ
- เครื่องนุ่งห่ม
 - แหล่ง
 - วัสดุ
 - การใช้ (ผ้าแต่ละแบบใช้กับงานใด)
 - ความเชื่อ
- ยารักษาโรค
 - แหล่ง
 - วัสดุ
 - การใช้
 - ความเชื่อ

1.3 ครอบครัวยุคใหม่ในกระแสโลกาภิวัตน์

- ความสัมพันธ์ครอบครัวยุคใหม่กับประเพณีพิธีกรรมของชุมชน
 - พิธีกรรม ประกอบด้วย
 - เนื้อหาสาระของพิธีกรรม
 - เครื่องประกอบในพิธีกรรม

- บุคคลที่เกี่ยวข้อง
- กระบวนการประกอบพิธีกรรมตามขั้นตอน
- ประเพณีในรอบปี (ชิต 12)
- ประเพณีประจำวัน (การเกิด การตาย)
- ประเพณีตามโอกาส (แต่งงาน บวช ขึ้นบ้านใหม่)
- ระดับความสำคัญของประเพณี พิธีกรรม ต่อครอบครัว
- ครอบครัวกับการจัดการสภาพแวดล้อมของชุมชน
 - ป่าไม้
 - มาตรการในการรักษา
 - มาตรการทางสังคม
 - มาตรการทางกฎหมาย
 - ความเชื่อเกี่ยวกับทรัพยากร
 - ดิน
 - มาตรการในการรักษา
 - มาตรการทางสังคม
 - มาตรการทางกฎหมาย
 - ความเชื่อเกี่ยวกับทรัพยากร
 - น้ำ
 - มาตรการในการรักษา
 - มาตรการทางสังคม
 - มาตรการทางกฎหมาย
 - ความเชื่อเกี่ยวกับทรัพยากร
- ครอบครัวกับกระบวนการอยู่ร่วมกันในชุมชน
 - การรวมกลุ่มภายใน
 - กลุ่มสังคม (กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มอาชีพนกิจ)

- อาชีพ
- วัฒนธรรม (แพทย์แผนโบราณ หมอทรง หมอธรรม)
- กระบวนการปรับตัวของชุมชนในกระแสโลกาภิวัตน์
 - การเปลี่ยนแปลงอาชีพ
 - ผลกระทบต่อครอบครัว
 - บุคลิกภาพของชาวไทยแสง
- ครอบครัวกับความสำนึกในการรักษาเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์

2. แบบสอบถาม

แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อสำรวจหัวหน้าครัวเรือนในด้านต่างๆ ซึ่งได้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการบรรยายตามข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. ชื่อหัวหน้าครัวเรือน.....อายุ.....ปี
ผู้ตอบชื่อ.....
2. อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนคือ.....
มีรายได้ปีที่แล้วประมาณกี่ปี.....บาท
3. อาชีพเสริมของหัวหน้าครัวเรือนคือ.....
มีรายได้ปีที่แล้วประมาณเดือนละ.....บาท
4. สมาชิกในครัวเรือนของท่านไปทำงานที่อื่นมี.....คน ส่งเงินให้ทางบ้านรวมทั้งปีที่ผ่านมาทั้งปี.....บาท สถานที่ (ระบุ).....
5. ที่ดินทำกินของครัวเรือนมี.....ไร่ แยกเป็นที่นา.....ไร่
และอื่นๆ ระบุ.....
6. ครอบครัวของท่านประกอบด้วย
 - () พ่อ แม่ ลูก
 - () พ่อ แม่ ลูกชาย ลูกสะใภ้ และหลาน
 - () พ่อ แม่ ลูกชาย ลูกสะใภ้ หลาน และลูกชายหรือลูกสาวที่ยังไม่ได้แต่งงาน
 - () พ่อ แม่ ลูกสาว ลูกเขย และหลาน

() พ่อ แม่ ลูกสาว ลูกชาย หลาน และลูกชายหรือลูกสาวที่ยังไม่ได้แต่งงาน

() พ่อ แม่ ลูก และเครือญาติอื่นๆ ระบุ.....

7. ภาษาที่พูดกันเป็นส่วนมากของสมาชิกในครัวเรือน

() ภาษาแกล้งเล่น () ภาษาแกล้งภาษาอื่นๆ ระบุ.....

() ภาษาอื่นๆ ระบุ.....

8. ขอให้ท่านหัวหน้าครัวเรือนได้โปรดเปรียบเทียบวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกภายในครัวเรือนของท่านในปัจจุบันกับอดีต 10 ปีที่ผ่านมา เป็นอย่างไร?

เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกภายในครัวเรือน	มาก	ปานกลาง	น้อย
8.1 อาชีพของครัวเรือนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม	()	()	()
8.2 ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นกว่าเดิม	()	()	()
8.3 สมาชิกภายในครอบครัวแต่งงานกับคนต่างถิ่น	()	()	()
8.4 ความเข้มงวดของพ่อในการอบรมสั่งสอนบุตร	()	()	()
8.5 ความเข้มงวดของแม่ในการอบรมสั่งสอนบุตร	()	()	()
8.6 ครอบครัวได้ส่งบุตรเรียนต่อสูงขึ้น	()	()	()
8.7 การปฏิบัติต่อผู้สูงอายุในเรื่องการเคารพ เชื้อพ้อง	()	()	()
8.8 การปฏิบัติต่อผู้สูงอายุในเรื่องการแสดงกริยามารยาท	()	()	()
8.9 การปฏิบัติต่อผู้สูงอายุในเรื่องการไม่พูดจาโต้เถียง	()	()	()
8.10 การปฏิบัติต่อผู้สูงอายุในเรื่องการขอความช่วยเหลือปรึกษาต่างๆ	()	()	()
8.11 การปฏิบัติต่อผู้สูงอายุในเรื่องการให้ความช่วยเหลือผู้อาวุโสต่างๆ	()	()	()
8.12 การลงแขกเกี่ยวข้าวกับญาติพี่น้อง	()	()	()
8.13 การขอความช่วยเหลือด้านการเงินกับญาติพี่น้อง	()	()	()
8.14 การแบ่งปันอาหารให้ญาติพี่น้อง	()	()	()

เรื่องที่เกี่ยวข้องสมาชิกภายในครัวเรือน	มาก	ปานกลาง	น้อย
8.15 เชิญหมอลำชวัญมาทำพิธีให้กับสมาชิกภายในครัวเรือน	()	()	()
8.16 การประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์เพื่อความ สิริมงคล	()	()	()
	ทำ	ทำบ้าง	ไม่ได้ทำ
8.17 การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว	()	()	()
8.18 การทำบุญเลี้ยงผีเรือน	()	()	()
8.19 การทำบุญเลี้ยงผีคอนหอ	()	()	()
8.20 การทำบุญเลี้ยงผีตาแยก	()	()	()
8.21 การอ้อนวอนขอให้ศึบรรพบุรุษมาช่วยเหลือเมื่อ สมาชิกประสบทุกข์ภัย	()	()	()
	มาก	ปานกลาง	น้อย
8.22 การทำบุญตักบาตร	()	()	()
8.23 การร่วมพิธีกรรมทางศาสนาที่วัด	()	()	()
8.24 การไปวัดทุกวันพระ	()	()	()
8.25 การถือศีลช่วงเข้าพรรษา	()	()	()
8.26 การทำบุญซีต 12 เดือน	()	()	()
8.27 อาหารการกินในชีวิตประจำวัน	()	()	()
8.28 งดการกินอาหารเมื่อภรรยาตั้งท้อง	()	()	()
8.29 งดการกินอาหารเมื่อเจ็บป่วย	()	()	()

เรื่องที่เกี่ยวข้องสมาชิกภายในครัวเรือน	มาก	ปานกลาง	น้อย
8.30 การรักษาการเจ็บป่วยบางอย่างด้วยยาสมุนไพร	()	()	()
8.31 การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน	()	()	()
8.32 การเข้าร่วมงานศพ	()	()	()
8.33 การเข้าร่วมงานแต่งงาน	()	()	()

9. บุคลิกภาพและพฤติกรรมของชาวบ้านไทยแสกโดยส่วนรวมตรงกับสภาพที่เป็นจริงในอดีตและปัจจุบันอย่างไร

เรื่อง	อดีต 10 ปีที่ผ่านมา			ปัจจุบัน		
	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ	ใช่
9.1 ความกตัญญูรู้บุญคุณ	()	()	()	()	()	()
9.2 ความซื่อสัตย์	()	()	()	()	()	()
9.3 ความภูมิใจในเผ่าพันธุ์แสก	()	()	()	()	()	()
9.4 ความยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี	()	()	()	()	()	()
9.5 ความรักพวกรักห้อง	()	()	()	()	()	()
9.6 ความสำนึกในการรักษาเอกลักษณ์ของแสก (ระบุ).....	()	()	()	()	()	()
9.7 ความนิยมแต่งงานกับชาวแสกด้วยกัน	()	()	()	()	()	()
9.8 ความขยันขันแข็งในการงาน	()	()	()	()	()	()

เรื่อง	อดีต 10 ปีที่ผ่านมา		ปัจจุบัน	
	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ	ใช่	ไม่ใช่
9.9 ความเมตตาช่วยเหลือเพื่อนบ้าน				
ชาวแสง	()	()	()	()
9.10 ความสนใจเรื่องการเมือง	()	()	()	()
9.11 ใครดีดีตอบ ใครร้ายร้ายตอบ	()	()	()	()
9.12 ความประหยัด	()	()	()	()

10. คราวเรือนของท่านมีเครื่องอำนวยความสะดวกต่อไปนี้หรือไม่ หากมีโปรดระบุปีที่เริ่มใช้
() โทรทัศน์ ปี.....	() ตู้เย็น ปี.....
() วิทยุ ปี.....	() รถยนต์ ปี.....
() รถเค็นตาม ปี.....	() พัดลม ปี.....
() หม้อหุงข้าวไฟฟ้า ปี.....	() รถจักรยานยนต์ ปี.....
() วีซีดีโอเทป ปี.....	() สเตอริโอ ปี.....
11. ท่านและสมาชิกภายในครัวเรือนของท่านทำงานอยู่ที่บ้านวันละ..... ชั่วโมง
12. เมื่อ 10 ปีที่แล้วท่านและสมาชิกภายในครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่ม (ระบุ)

- ในปัจจุบันเป็นสมาชิกกลุ่ม (ระบุ).....

ประมวลผลข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่เน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์ และนักวิจัยร่วมเป็นสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่ม จึงมีลักษณะของการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของกลุ่ม ทำให้การประมวลผลข้อมูลสามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม และได้มีเทคนิคการบันทึกข้อมูลที่ได้สอบถามผู้ให้ข้อมูลในด้านต่างๆ และหัวหน้านักวิจัยได้เข้าไปสังเกตการณ์และตรวจสอบอยู่ตลอดเวลา และได้เข้าไปสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในกลุ่มเป็นครั้งคราว จึงทำให้มีการประมวลผลแบบเนื้อหาสาระในภาคสนามอยู่ตลอดเวลา ส่วนการประมวลผลข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้มีการสำรวจหัวหน้าครัวเรือนนั้น ได้ใช้การประมวลผลข้อมูลด้วยมือ จัดรวบรวมหมวดหมู่เป็นตารางต่างๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาตามเนื้อหาสาระที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการประมวลผลข้อมูลเชิงคุณภาพในภาคสนาม นอกจากนี้ได้นำการประมวลผลข้อมูลเชิงปริมาณของแบบสอบถาม โดยใช้สถิติธรรมดาในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวเป็นการเสริมความรู้ และการแปลความหมายข้อมูลเชิงคุณภาพให้มีความสมบูรณ์ เพียงตรง และเชื่อถือได้มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ได้ใช้เทคนิคการสะท้อนกลับข้อมูลจากการประชุมชาวบ้าน โดยได้ทำเพื่อช่วยวิเคราะห์ข้อมูล เสนอแนะ และเพิ่มเติมข้อมูลต่างๆ

บทที่ 4

สภาพทั่วไปของชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสก

สภาพทางภูมิศาสตร์

1. ที่ตั้ง

บ้านมะหว่า เป็นชุมชนหนึ่งในตำบลท่าเรือ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครพนม ชุมชนตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกระจุก (ดังแผนผังที่ 1) เดิมแบ่งการปกครองเป็นหมู่ 5 หมู่เดียว ต่อมาเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2538 จึงได้แบ่งการปกครองเป็น 2 หมู่ คือ หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 7 อย่างไรก็ตามแม้ว่าชุมชนนี้จะ เป็น 2 หมู่บ้าน แต่ยังเป็นชุมชนทางวัฒนธรรมที่ชาวบ้านมีเชื้อสายมาจากไทยแสก เป็นชุมชนเดียวที่รักษาภาษาวัฒนธรรมไทยแสกอย่างสมบูรณ์ ชุมชนนี้มีครัวเรือนทั้งสิ้น 215 ครัวเรือน ประชากร 1,047 คน เป็นชาย 515 คน หญิง 532 คน (สำรวจเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2538)

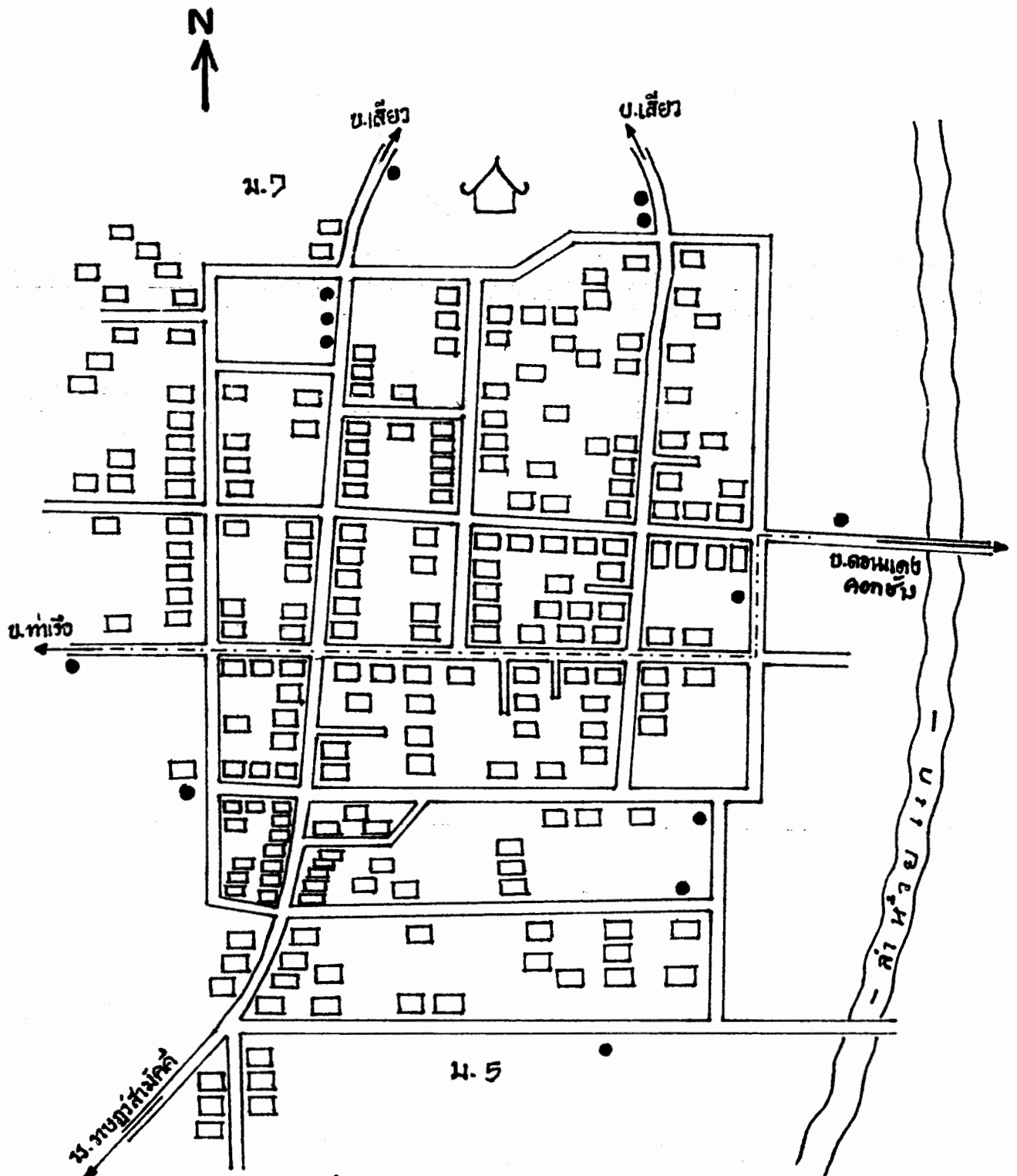
ทำเลที่ตั้งของชุมชนมะหว่าตั้งบ้านเรือนอยู่รวมเป็นกระจุก ซึ่งอยู่ที่ตำบลคิตล้า ห้วยแก ซึ่งเรียกตามภาษาชาวบ้านว่า "คิตล้า" อยู่ห่างจากอำเภอหนองบัวประมาณ 8 กิโลเมตร อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 99 กิโลเมตร อยู่ห่างทิศตะวันตกสุดเขตของจังหวัดนครพนม ติดต่อกับเขตอำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร

2. อาณาเขต

อาณาเขตของชุมชนมะหว่ามีดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับบ้านเสี้ยว ตำบลบ้านเสี้ยว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครพนม ระยะทาง 3.5 กิโลเมตร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านตาล ตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว จังหวัดนครพนม ระยะทาง 5.6 กิโลเมตร

- วัด
- บ้าน
- บ่อน้ำ
- ถนนในหมู่บ้าน
- เส้นแบ่งเขตหมู่บ้าน

แผนผังที่ 1 แสดงชุมชนชาติพันธุ์ไทยเมสกาบ้านปะหิว

ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านนาซ่อม ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ระยะทาง 600 เมตร

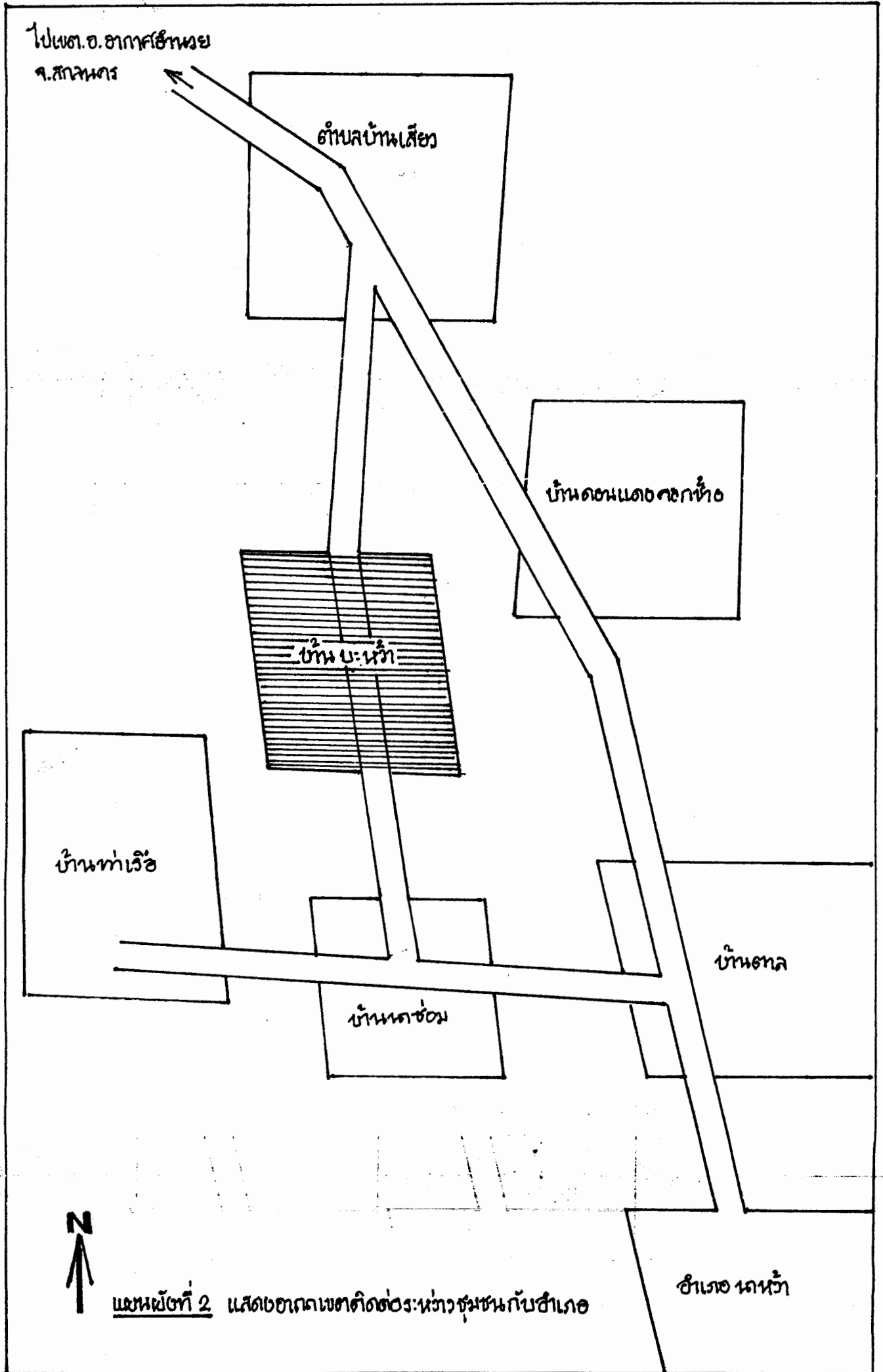
ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ระยะทาง 1 กิโลเมตร และบ้านเม่นใหญ่ อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร ระยะทาง 3.5 กิโลเมตร (ดูแผนผังที่ 2 ประกอบ)

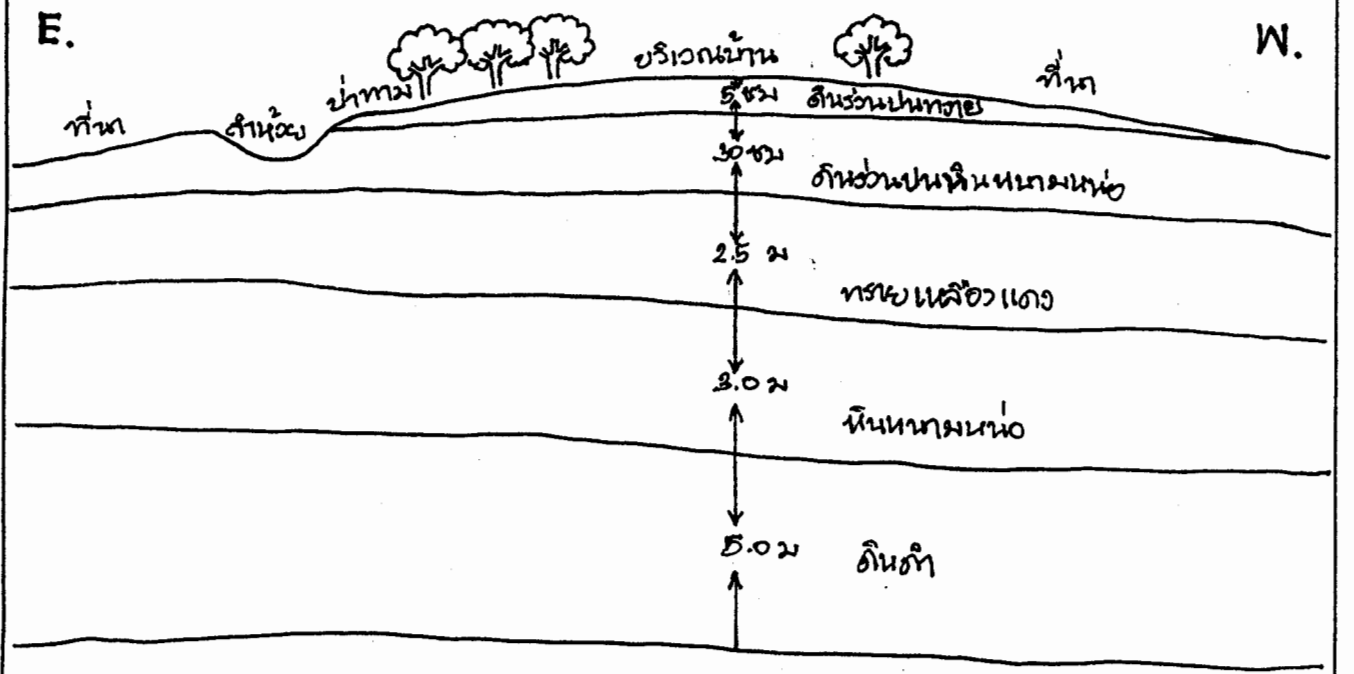
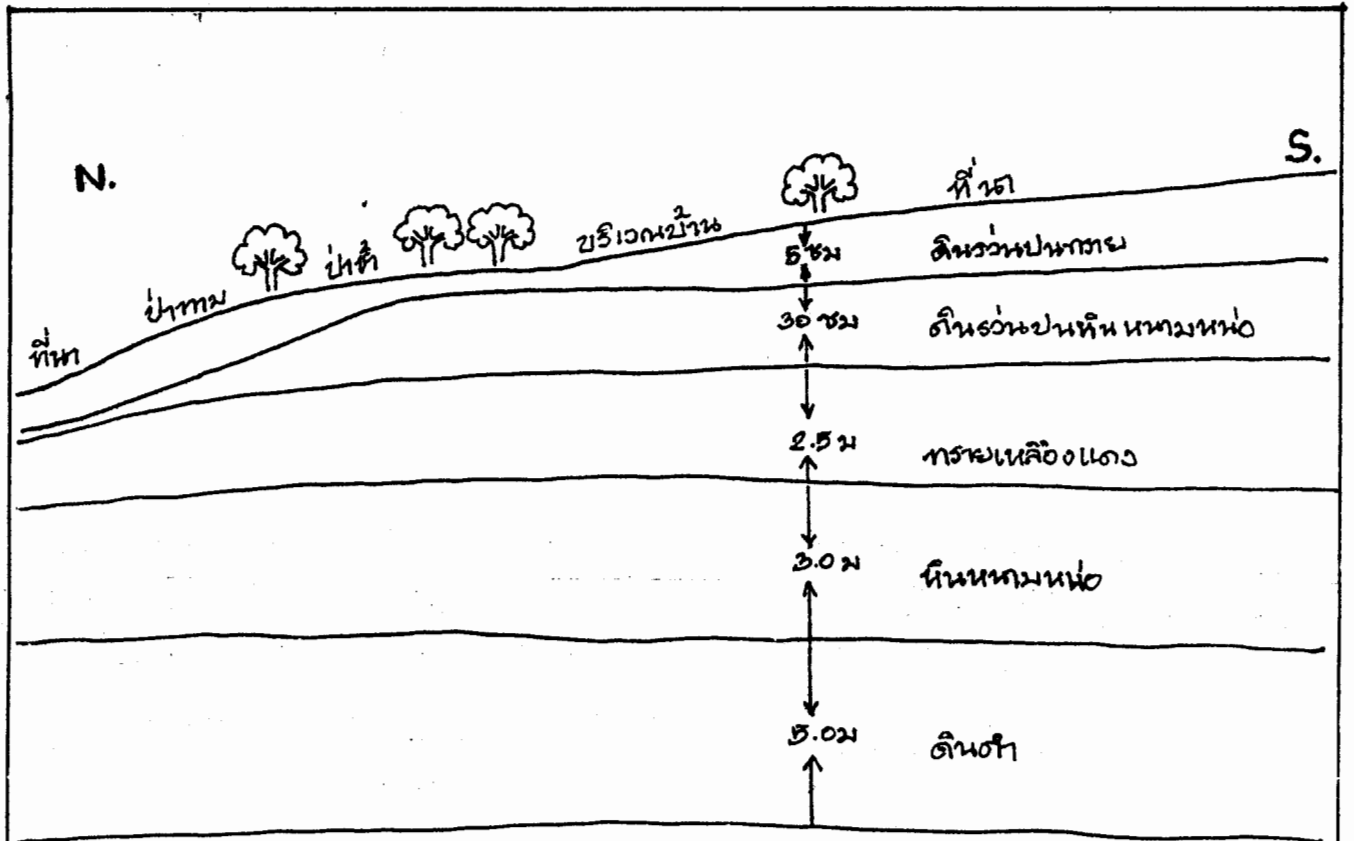
ส่วนลักษณะทางกายภาพ ทิศเหนือติดกับทุ่งนาและสายน้ำลำห้วยคอกช้าง ทิศตะวันออกติดลำห้วยแกและหนองซาแฮด หน้าผาน้ำท่วมทุกปีทำนาไม่ได้ และส่วนใหญ่ด้านนี้จะเป็นพื้นที่สาธารณะ บางส่วนน้ำท่วมไม่ถึง เช่น ดอนอิลัมก็จะเป็นทำเลเลี้ยงสัตว์ ทิศใต้จดที่ราบเป็นทุ่งนาระหว่างบ้านนาหว้ากับบ้านนาซ่อม ทิศตะวันตกจดทุ่งนาอันกว้างใหญ่ระหว่างบ้านมะหว้า บ้านท่าเรือ และบ้านเม่นใหญ่ แต่ในส่วนทุ่งนาระหว่างบ้านเม่นใหญ่กับบ้านมะหว้า จะมีโนนจุลนิกกับโนนใหญ่เป็นเสมือนภูเขาลูกเล็กๆ (มีพื้นที่โนนละประมาณ 6-10 ไร่)

3. ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ลาดเอียงด้านทิศตะวันตกสูงลาดเอียงต่ำลงไปทางทิศตะวันออก เพราะทางทิศตะวันออกเป็นลำห้วย ส่วนทิศตะวันตกเป็นท้องนา วัดอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน ถัดจากวัดก็เห็นป่าช้า รอบๆหมู่บ้านจะมีต้นไม้ไผ่บ้านเต็มไปหมด หากเรามองจากข้างนอกเข้าไปจะไม่เห็นหลังคาเรือน แต่จะเห็นต้นไม้เขียวเต็มไปหมด (ดูแผนผังที่ 3 ประกอบ)

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปจัดว่าเป็นที่ลุ่ม มีน้ำมากในฤดูฝน แต่ขาดน้ำในฤดูแล้ง (เฉพาะเดือนเมษายน) พื้นที่และทำเลของชุมชนมะหว้าจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ จากเหนือถึงใต้ ด้านทิศตะวันตกจะเป็นทุ่งนา ฤดูหนาวจะมีข้าวเต็มไปหมด จะเอาวัวควายไปเลี้ยงไม่ได้ เพราะสัตว์เหล่านั้นจะกัดกินต้นข้าว แต่ถ้าหน้าแล้งทุ่งนาเหล่านั้นก็จะเต็มไปด้วยวัวควาย เพราะหมู่บ้านนี้มีวัวควายมาก ส่วนพื้นที่จากเหนือถึงใต้ ด้านทิศตะวันออกจะเป็นลำห้วย ป่าเล็กป่าน้อย หน้าฝนชาวบ้านจะปล่อยวัวควายข้ามลำห้วยไปเลี้ยง ซึ่งมีป่า "ดอนอิลัม" และหนอง "งูเห่า" ที่เป็นป่าและหนองว่างเปล่า เป็นเขตทำเลสาธารณะ ในวันเสาร์และอาทิตย์ ชาวบ้าน คนเฒ่า คนแก่ คนหนุ่มสาว และเด็กนักเรียน จะปล่อยวัว

แผนผังที่ 3 แสดงภาคตัดขวาง ชั้นดินต้นโพธิ์ไทยนสภ บ้านบะหว้า

ควายไปเลี้ยงเต็มทุ่งเต็มท่าไปหมด หากปีไหนน้ำท่วมมากๆ วัวควายไม่สามารถลอยน้ำข้าม
พากไปกินหญ้าฝั่งตรงข้ามลำห้วยแกด้านตะวันออกได้ ชาวบ้านก็จะผูกวัวควายไว้ใต้ถุนบ้าน
แล้วช่วยกันเกี่ยวหญ้าหาฟางแห้งมาให้วัวควายกินจนกว่าน้ำลด สภาพตามที่กล่าวมาแล้วนี้จะ
เป็นเกือบทุกปี บางปีจะเป็นระยะสั้นๆ 10-15 วัน บางปีกินานเดือนเศษๆ หรือสองเดือนก็
มี

เราอาจจะสรุปได้ว่าชุมชนมะหว้ามีลำห้วยแก หนองชาแฮด หนองงูเห่า ป่า
"ดอนอีลับ" และภูเขาสูงเล็กๆ สภาพทั่วไปของชุมชนเป็นที่ลุ่ม มีน้ำมากในฤดูฝน และมีน้ำ
น้อยในฤดูแล้ง (ช่วงเดือนเมษายน) ชาวบ้านก็อาศัยแหล่งน้ำเหล่านี้เป็นสถานที่ในการ
ดำรงชีวิตตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

4. สภาพภูมิอากาศ

สภาพอากาศของชุมชนมะหว้าก็คล้ายๆกับภาคอีสานตอนบน โดยเฉพาะ 3 จังหวัด
หวัค เช่น นครพนม สกลนคร และมุกดาหาร กล่าวคือ ฤดูฝนจะฝนตกชุก การทำนาสะดวก
มีน้ำมาก ฤดูหนาวก็จะหนาวมาก แต่ในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมานี้แม้จะหนาวแต่ก็ถือว่าหนาว
ไม่มากและระยะสั้นๆ ก่อนหน้านั้นหนาวมากและระยะเวลานาน ส่วนฤดูร้อนจะร้อนมาก
บ่อน้ำค้ำน้ำไว้ที่ต้นก็จะแห้งขอด ในเดือนเมษายนจะลำบากเรื่องน้ำค้ำน้ำไว้ใช้มาก เจ้าหน้าที่
ของอำเภอหนองบัวไค่น้ำไปแจกจ่ายให้เป็นระยะๆ แต่ก็ในช่วงเวลาที่ไม่นานนัก ถือได้
ว่าชาวบ้านมีความอุดมสมบูรณ์ในเรื่องของธรรมชาติอยู่ในอันดับที่คิดว่าหลายหมู่บ้านในภาค
เดียวกัน

สภาพภูมิอากาศของชุมชนมะหว้า เมื่อสิ้นปีย้อนหลังฤดูร้อนอากาศจะไม่ร้อนมาก
แม้อากาศจะร้อนแต่ก็ระยะสั้นๆ ฤดูหนาวจะหนาวมากและเป็นระยะเวลานาน ฤดูฝนฝนจะ
ตกชุกและน้ำท่วม แต่ในปัจจุบันนี้ฤดูร้อนอากาศจะร้อนมาก และเป็นระยะเวลานานๆ ฤดู
หนาวอากาศจะหนาวน้อย และเป็นระยะเวลาน้อย ส่วนฤดูฝนฝนจะตกไม่สม่ำเสมอ ในปี
เดียวกันมีทั้งน้ำท่วมและแห้งแล้ง เช่น ในที่นาบางแปลงช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคมน้ำจะ
ท่วม แต่พอถึงเดือนกันยายน-ตุลาคมฝนจะขาดไปเลย ในระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมานี้ คือ
พ.ศ. 2536-2537 การปลูกข้าวหนักไม่ได้ผลเท่าที่ควรเพราะขาดฝน ตอนนั้นชาวบ้านก็ต้อง

อาศัยเครื่องสูบน้ำช่วย แต่ก็มีปัญหาเรื่องแหล่งน้ำที่จะสูบ ดังนั้นดินฟ้าอากาศทางภาคอีสาน โดยเฉพาะชาวบ้านบะหว้าจึงมักมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องของธรรมชาติมาก บางวันมี 3 ฤดูก็มี เช่น ร้อนบ้าง หนาวบ้าง บางวันครึ้มฟ้าฝนก็มี คนที่แพ้อากาศก็จะอยู่ลำบาก จึงถือได้ว่าในปัจจุบันนี้อากาศไม่แน่นอนเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

5. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อของชาวบ้านกับตัวจังหวัดนครพนมนั้น มักจะเป็นเรื่องทางราชการ มีระยะทางไกลจากชุมชน 99 กิโลเมตร สามารถเดินทางโดยสารประจำทางที่วิ่งระหว่างอำเภอนาหว้ากับจังหวัดนครพนม ค่าโดยสารเป็นเงิน 25 บาท ส่วนการคมนาคมติดต่อระหว่างบ้านบะหว้ากับอำเภอนาหว้าเป็นถนนลาดยาง ระยะทางถึงอำเภอ 8 กิโลเมตร มีรถโดยสารขนาดเล็กผ่าน ค่าโดยสารเป็นเงิน 3 บาท ชาวบ้านไทยสำเภานิยมเดินทางซื้อขายสินค้าที่ตัวจังหวัดสกลนคร ซึ่งไกลกว่าตัวจังหวัดนครพนมมาก ระยะทางประมาณ 50 กิโลเมตร ค่าโดยสารจากบ้านบะหว้าถึงจังหวัดสกลนครเป็นเงิน 15 บาท

6. สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

6.1 โรงเรียน

สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของชุมชนที่บุตรหลานชาวไทยสำเภาได้ไปเรียนหนังสือ คือ โรงเรียนราษฎร์สามัคคี ซึ่งเป็นโรงเรียนชุมชน 3 หมู่บ้าน คือ ชุมชนบ้านบะหว้า บ้านท่าเรือ และบ้านนาซ่อม ลูกหลานของชาวบ้านชาวไทยสำเภابخานบะหว้าจะเดินทางไปโรงเรียนระยะทางไม่ถึง 1 กิโลเมตร (ดูแผนผังที่ 4 ประกอบ)

6.2 สถานีอนามัย

สถานีอนามัยตำบลท่าเรือตั้งอยู่ใกล้บ้านท่าเรือ เมื่อชาวบ้านเจ็บป่วยก็สามารถไปหาเจ้าหน้าที่อนามัยได้สะดวก ตลอดจนโรงพยาบาลนาหว้าก็อยู่ห่างจากชุมชนบะหว้าประมาณ 8 กิโลเมตร เพราะฉะนั้นการรักษาพยาบาลเมื่อชาวบ้านเจ็บป่วยมีแหล่งที่ชาวบ้านสามารถเลือกได้หลายแห่งดังได้กล่าวมาแล้ว

6.3 ไฟฟ้า

สิ่งสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่ให้บริการแก่ชุมชนไทยแสงบ้านมะหว่าอีกอย่างหนึ่งคือไฟฟ้า ชาวไทยแสงได้มีไฟฟ้าใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2526 ปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้กันทุกครัวเรือน ทำให้ชาวบ้านมีสิ่งอำนวยความสะดวกใช้ภายในครัวเรือน เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น และวิทยุ เป็นต้น

6.4 ถนน

ชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสงบ้านมะหว่าได้มีถนนลาดยางถึงชุมชนจากอำเภอ นาทวีเมื่อปี พ.ศ.2535 ถนนลาดยางนี้สิ้นสุดตรงกลางบ้าน ภายหลังจากชุมชนไทยแสงได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านตามโครงการนครพนมพัฒนา จึงได้รับเงินรางวัลสร้างเป็นถนนคอนกรีตเสริมไม้ไผ่ต่อจากถนนลาดยางออกไปอีก ระยะทาง 200 เมตร ราคา 200,000 บาท

ประวัติความเป็นมาของชุมชน

1. ประวัติของชนชาติพันธุ์ไทยแสง

ชนชาติพันธุ์ไทยแสงเป็นชนชาติหนึ่งซึ่งพูดภาษาในตระกูลไต* (คณะผู้วิจัยสันนิษฐานว่าภาษาแสงเป็นภาษาตระกูลไตที่เก่าแก่ที่สุดที่ยังคงรักษารูปแบบของภาษาดั้งเดิมไว้ ซึ่งใกล้เคียงกับภาษาไทยจ้วงในแคว้นยูนนาน จึงจะต้องศึกษาและค้นคว้ากันต่อไป) ปัจจุบันยังมีชนชาติพันธุ์แสงที่อยู่แคว้นสิบสองปันนาในประเทศจีน (ตามคำบอกเล่าของชาวบ้านไทยแสงบ้านอาจสามารถ) และยังมีชาวไทยแสงที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่เมืองสอง ขึ้นอยู่กับกรุงเว้ ประเทศเวียดนาม สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ

*คณะผู้วิจัยได้ศึกษาภาษาแสง จะเทียบเคียงกับภาษาไทยกลางและภาษาไทยอีสาน มีความใกล้เคียงกัน ข้อค้นพบนี้จะแย้งกับ เปลื้อง ณ นคร (2518: 343) ที่กล่าวว่า ภาษาแสงอยู่ในตระกูลมอญ-เขมร รายละเอียดภาษาแสงอยู่ในภาคผนวก

(2516: 343) ทรงได้เล่าในนิทานโบราณคดีเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชาวแสกว่า ถิ่นเดิมของชาวแสกอยู่ทางฝั่งซ้ายใกล้เชิงเขาบรรพตคือแคนญวน ดังนั้นถิ่นฐานดั้งเดิมน่าจะอยู่แถบบริเวณลุ่มน้ำโขงในประเทศจีนและประเทศเวียดนาม ชาวไทยแสกได้มีการอพยพหาภูมิประเทศที่เหมาะสมกับการทำนาหากิน เนื่องจากเป็นชนชาติพันธุ์ที่มีความอดุสาหะบากบั่นในการประกอบอาชีพมาตั้งแต่อดีต

ต่อมาในสมัยของสมเด็จพระเจ้าปราสาททองแห่งกรุงศรีอยุธยา ชาวไทยแสกจึงได้อพยพข้ามแม่น้ำโขงมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ "ป่าหยาโสภ" การอพยพแต่ละครั้งไม่ได้ถูกบังคับแต่อย่างใด เมื่อชาวไทยแสกเห็นว่าบริเวณ "ป่าหยาโสภ" ปัจจุบันเป็นบ้านอาจสามารถเป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรต่างๆ จึงได้อพยพพากันมาประกอบอาชีพ คือการทำนา ประมง การทำปูลูกข้าว และร่อนทองคำ (ปัจจุบันแหล่งแร่ได้หมดไป)

ภายหลังเจ้าพระยาบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนีย์) แม่ทัพไทยได้ยกทัพไปปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ในสมัยรัชกาลที่ 3 ได้แต่งตั้งให้ "ฆานมุคคี" หัวหน้าชาวแสกเป็นหัวหน้ากอง เรียกว่า กองอาตมาต มีหน้าที่รับผิดชอบควบคุมบริวารชาวแสกเป็นกองลาดตระเวนรักษาชายแดน ปลายอาณาจักรสมัยนั้นเมื่ออาณาจักรคือแคนญวน ซึ่งต่อมาได้รวบรวมกลุ่มชาวแสกที่อพยพหนีการรุกรานของเวียดนามมาตั้งภูมิลำเนาทางฝั่งขวาแม่น้ำโขงมากขึ้น จากป่าหยาโสภได้ตั้งเป็นเมืองอาตมาตในปี พ.ศ. 2380 โดยมี "ฆานมุคคี" เป็นหลวงเอกอาษา เจ้าเมืองแสกคนแรก เมืองอาตมาตในปัจจุบันก็คือ บ้านอาจสามารถอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ในปัจจุบัน

2. ประวัติชาวไทยแสกกับกะบะหว้า

จากที่เล่ามาว่า ชุมชนชาวไทยแสกกับกะบะหว้าเดิมมาจากบ้านนากระแดง ตำบลโพธิ์คำ เมืองท่าแขก และแขวงคำม่วน ประเทศลาว หรือประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน ได้ข้ามแม่น้ำโขงมาอยู่ฝั่งไทย ตั้งบ้านเรือนอยู่กับญาติพี่น้องที่บ้านอาจสามารถ ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เมื่อเมืองอาจสามารถขยายใหญ่ขึ้น ชาวบ้านบางส่วนหนึ่งก็ย้ายถิ่นฐานจากบ้านอาจสามารถไปอยู่บ้านคอนส้อม ตำบลท่าบ่อสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม คนกลุ่มหนึ่งที่

อยู่บ้านคอนสโมไม่สะดวกในการหาเลี้ยงชีพ ประกอบกับประจวบกับโรคภัย จึงอพยพต่อไปจนถึงบ้านมะหว่า ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม โดยการนำของนายโพธิสาร ก้อนก้น

เมื่อมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่แห่งหนึ่งเป็นบริเวณที่มีต้นหว้ามาก จึงได้ตั้งชื่อว่า "บ้านมะหว่า" คำว่า "มะหว่า" คือ ป่าต้นหว้าหลายชนิดอยู่รวมกันประมาณ 15 ไร่ ปัจจุบันนี้ป่าต้นหว้าเหล่านี้ก็อยู่ห่างจากบ้านมะหว่าไปทางทิศตะวันตกประมาณ 700 เมตร ชาวไทยแลกับบ้านมะหว่ามีผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่เริ่มตั้งหมู่บ้านมาจนถึงปัจจุบัน มีดังต่อไปนี้

1. นายโพธิสาร ก้อนก้น เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกที่ได้รับแต่งตั้งจากทางราชการให้เป็นผู้ใหญ่บ้านบ้านมะหว่า ในปี พ.ศ. 2382 ขณะนั้นบ้านมะหว่ามีครัวเรือนประมาณ 30 หลังคาเรือน เป็นผู้นำในการรวมกลุ่มชาติพันธุ์แสกที่อพยพมาจากบ้านคอนสโม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม และชาวเมืองอาตมาต (บ้านอาจสามารถ ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม) ได้มาตั้งบ้านเรือนเป็นหมู่บ้านเดียวกัน ให้มีความรักความสามัคคีในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน มีการยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่ได้รับสืบทอดมาจากบรรพบุรุษชาวไทยแสกโบราณ มีการปกครองชาวบ้านตามระเบียบแบบอย่างของทางราชการที่ได้กำหนด

2. นายใส ชัยปัญหา เป็นผู้ใหญ่บ้านบ้านมะหว่าคนที่ 2 มีบทบาทเป็นผู้นำในการพัฒนาหมู่บ้าน ได้ให้ความสำคัญในการกำหนดขอบเขตพื้นดินในความรับผิดชอบแต่ละครอบครัว และพัฒนาทางด้านศาสนาพุทธ โดยการสร้างศาลาวัดและสนับสนุนให้ชาวบ้านนับถือศาสนาพุทธแทนสิ่งเหนือนิยมชาติ เช่น เทวดา พิ ทำให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่ชาวบ้านมีความศรัทธามาจนทุกวันนี้

3. หมื่นสุรินทร์ ชัยปัญหา เป็นผู้ใหญ่บ้านบ้านมะหว่าคนที่ 3 ที่ได้รับแต่งตั้งจากทางราชการ อดีตเคยเป็นผู้นำชาวไทยแสกช่วยแม่ทัพนายกองไทยรักษาชายแดนไทยที่มีอาณาเขตติดต่อกับพม่าสมัยนั้น ร่วมกับหลวงเอกอักษาคูนำชาวไทยแสกที่มาจากเมืองอาตมาตจนได้รับยศฐาบรรดาศักดิ์เป็นหมื่นสุรินทร์ (สมัยนั้น) ได้อพยพครอบครัวมาตั้งภูมิลำเนาอยู่บ้านมะหว่า จนได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้านดังกล่าว

ลำดับผู้ใหญ่บ้านคนต่อมา ได้แก่

4. นายสี ะชาววงศ์
5. นายคำบุญ ก้อนกัน
6. นายบุญทอง เอกจักรแก้ว
7. นายเทพ มาตชัยเคน
8. นายอ้อน เอกจักรแก้ว
9. นายเทือง ก้อนกัน
10. นายคำพร อภัยรักษา
11. นายเจริญ ชัยหมาน เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 ในปัจจุบัน และ
12. นายชื่น เอกจักรแก้ว เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7

เนื่องจากทางราชการได้แยกบ้านมะหว้าเป็น 2 หมู่ เมื่อวันที่ 27

พฤษภาคม 2538

ในปี พ.ศ. 2538 เป็นปีทองของชาวไทยแสก คือ ตั้งแต่เดือนมกราคม 2538 จนถึงเดือนเมษายน 2538 ชุมชนมะหว้าได้ส่งหมู่บ้านเข้าประกวดในโครงการนครพนมพัฒนา 2539 เป็นปีที่ 2 โดยเข้าประกวดในระดับจังหวัด ผลปรากฏว่าได้รับชนะเลิศรางวัลที่ 1 เงินรางวัล 200,000 บาท และในเวลาเดียวกันก็ได้ส่ง "ศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน" ประจำหมู่บ้านเข้าประกวด โดยส่งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เข้าประกวดในระดับภาค และส่งผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยมแห่งปีเข้าประกวด ผลการประกวดมีดังต่อไปนี้

1. ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานประจำหมู่บ้าน ได้ชนะเลิศในระดับภาค
2. นายหาญ ชัยไศยา เป็น อสม. ดีเด่น
3. นายเจริญ ชัยหมาน ได้รางวัลชนะเลิศเป็นผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยมแห่งปี 2538 ได้รับรางวัลเป็น 1 กระบอ และแทนทองคำ ได้ไปรับรางวัลในวันที่ 10 สิงหาคม 2538 ที่ทำเนียบรัฐบาล

สรุปได้ว่าการที่ผู้นำได้รับรางวัลชนะเลิศเกิดจากความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกันทุกฝ่าย เพราะถือว่าชาวบ้านทุกคนคือเจ้าของชุมชน ซึ่งก็ได้ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่จนได้รับผลชนะเลิศตามที่กล่าวแล้ว และในปีเดียวกันนี้ คือ วันที่ 27 พฤษภาคม 2538 ได้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ เนื่องจากบ้านมะหว้า หมู่ 5 ได้ขยายใหญ่ขึ้น รัฐบาลจึงได้แยกบ้านมะหว้าออกเป็นสองหมู่ หมู่ที่เพิ่มใหม่คือ หมู่ที่ 7 ตำบลท่าเรือ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครพนม ปรากฏว่าผู้ใหญ่บ้านใหม่ที่ได้รับคัดเลือกคือ นายชื่น เอกจักรแก้ว อายุ 54 ปี

สภาพเศรษฐกิจและสังคม

1. สภาพเศรษฐกิจ

ชาวบ้านมะหว้าปัจจุบันนี้ถือว่าเศรษฐกิจอยู่ในระดับดี ถ้าเทียบกับหมู่บ้านชนบทในเขตอำเภอเดียวกัน เพราะลักษณะนิสัยของชาวไทยแสกมีความขยันขันแข็งและประหยัด จากการสำรวจได้พบว่าชาวไทยแสกบ้านมะหว้าทำงานที่บ้านวันละมากกว่า 8 ชั่วโมง จนชาวไทยเผ่าอื่นพูดว่าชาวไทยแสกมีนิสัยขี้ขี้เหนียว (ประหยัดมาก ได้เงินมาไม่ยอมจ่ายเลย) จากลักษณะนิสัยที่กล่าวมานี้จึงทำให้ชาวไทยแสกมีสถานภาพทางเศรษฐกิจค่อนข้างดีกว่าหมู่บ้านอื่นๆ เครื่องชี้วัดที่จะแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจดี (ดังตารางที่ 1) มีดังนี้

1. การขายข้าวเปลือกเกือบทุกหลังคาเรือน แสดงว่ามีข้าวมาก เหลือกินจึงได้ขาย
2. รถไถนาเดินตามมี 51 คัน
3. รถยนต์ 24 คัน
5. รถจักรยานยนต์และโทรทัศน์มีเกือบทุกหลังคาเรือน
6. เกือบทุกรอบครัวมีงานทำ มีรายได้ คือ การทำขมพอง ขมนางเลียบ ขมถั่วตัด ถั่วลิสงคั่ว และการตัดเย็บเสื้อผ้าส่งห้างร้านต่างๆในเขตจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดสกลนครและอุดรธานี

ตารางที่ 1 | วัตถุประสงค์การและแหล่งข้อมูลเฉพาะ (2537-2538) ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง จำนวนหน้า 5, 7 ค.สาร 5, 7 ค.สาร 6 อ.มหาสาร จ.มหาสาร

ลำดับ อักษร	วัตถุประสงค์	ประเภทการ ----- ดำเนินการ	สถานที่	บุคลากร		วัสดุ		เครื่องมือ		ค่า		งบ									
				เจ้าหน้าที่	อาสาสมัคร	ครุภัณฑ์	วัสดุสิ้นเปลือง	ค่าเช่า	ค่าใช้สอย	ค่าวัสดุ	ค่าจ้าง	ค่าวัสดุ	ค่าจ้าง								
1	การเก็บ	31	34	65	15	14	1	3	2	-	2	12	145	-	12	1	4	-	25	3	3
2	ประมวลผล	41	30	71	15	11	2	5	1	2	5	10	182	15	-	2	4	1	14	-	-
3	เก็บข้อมูล	18	27	45	10	9	1	4	1	-	1	16	50	19	1	-	2	-	6	-	-
4	นำข้อมูล	22	23	45	10	9	1	3	1	1	1	16	151	16	8	7	6	-	7	-	-
5	นำข้อมูล	35	42	77	14	14	3	7	2	-	5	17	247	30	-	21	3	-	13	2	-
6	ประมวลผล	50	42	92	19	14	2	8	3	-	2	10	152	8	13	1	8	-	11	-	-
7	ประมวลผล	37	40	77	16	10	3	12	2	-	7	19	61	57	1	2	5	-	17	1	-
8	การพิมพ์	26	28	54	12	11	1	4	3	-	4	14	181	19	14	1	5	-	12	-	-
9	ดำเนินการ	35	38	73	15	15	1	11	3	-	5	27	140	34	-	5	7	-	19	1	3
10	ประมวลผล	24	27	51	9	10	1	8	-	-	3	13	76	45	4	5	2	-	6	-	-
11	การพิมพ์	43	42	85	11	11	-	10	1	-	6	16	102	30	14	2	7	-	30	-	-
12	การพิมพ์	35	33	68	12	11	3	5	7	1	5	17	50	19	13	13	6	-	8	1	-
13	การพิมพ์	30	36	66	14	9	-	3	3	-	1	15	63	13	19	-	2	-	16	3	1
14	การพิมพ์	45	47	92	21	16	5	9	-	-	1	20	291	10	12	16	7	2	22	1	-
15	การพิมพ์	43	43	86	22	17	-	10	-	-	3	31	205	9	6	-	13	2	29	1	1
รวม		515	532	1,047	215	181	24	102	29	4	51	253	2,096	324	116	76	81	5	235	13	5

ตารางที่ 2 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามอาชีพหลักและอาชีพเสริม

อาชีพ	อาชีพหลัก	อาชีพเสริม
ทํานา	97.1	0.5
เย็บผ้า	-	51.2
รับจ้างทั่วไป	2.3	19.1
รับราชการครู	0.6	-
ค้าขาย	-	11.0
ทำขนมทอง	-	6.9
ทำงานก่อสร้าง	-	2.3
ขับรถโดยสาร	-	1.7
จักสาน	-	1.2
เลี้ยงสัตว์	-	1.2
โรงสี	-	1.2
ช่างไฟ	-	0.6
ขายแคน	-	0.6
หาปลา	-	0.6
บริการเครื่องเสียง	-	0.6
หมอสุนทร	-	0.6
ประกัน	-	0.6
รวม	100.0	100.0
	(172)	(172)

ตารางที่ 3 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามรายได้ของอาชีพหลักเมื่อปีที่ผ่านมา

รายได้ (บาท)	ร้อยละ
น้อยกว่า 3,000	16.3
3,001-6,000	18.0
6,001-9,000	4.7
9,001-12,000	13.9
12,001-15,000	12.2
15,001-18,000	9.9
18,001-21,000	11.6
21,001-24,000	-
24,001-27,000	-
27,001-30,000	9.3
30,001-33,000	1.2
33,000+	2.9
รวม	100.0 เฉลี่ย 12,436.55 บาท (172)

ตารางที่ 4 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกรายได้ของอาชีพเสริมต่อเดือน
เมื่อปีที่ผ่านมา

รายได้ (บาท)	ร้อยละ
น้อยกว่า 1,000	40.7
1,001-2,000	37.2
2,001-3,000	11.1
3,001-4,000	2.3
4,001-5,000	1.7
5,001-6,000	-
6,001-7,000	1.7
7,001-8,000	1.2
8,001-9,000	0.6
9,001-10,000	1.7
10,001-11,000	-
11,001-12,000	1.2
12,000+	0.6
รวม	100.0 เฉลี่ย 1,820.27 บาท (172)

ตารางที่ 5 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกที่ถิ่นพำนัก

จำนวน (ไร่)	ร้อยละ	จำนวน (ไร่)	ร้อยละ
ไม่มี	2.3	19	1.7
1	0.6	20	9.9
2	2.3	21	0.6
3	2.9	22	1.2
4	7.0	23	1.2
5	7.6	24	0.6
6	7.0	25	2.3
7	4.1	26	1.7
8	4.6	27	-
9	2.9	28	2.3
10	4.6	29	-
11	1.2	30	5.8
12	3.5	31	0.6
13	2.3	32	0.6
14	3.5	33	-
15	5.2	34	-
16	2.9	35	1.7
17	3.5		
18	1.2	50	0.6
รวม	100.0	เฉลี่ย 13.78 ไร่	
	(172)		

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนมากประกอบอาชีพทำนา เป็นอาชีพหลักร้อยละ 97.1 และมีรายได้เฉลี่ยจากการขายข้าวเมื่อปีที่ผ่านมาเท่ากับ 12,436.55 บาท ซึ่งนับว่าเป็นรายได้ที่ดีทีเดียว (ตารางที่ 3) ส่วนอาชีพเสริมของครัวเรือนในตารางที่ 2 ปรากฏว่าหัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพเสริมคือ เย็บผ้า ร้อยละ 51.2 รับจ้างทั่วไป ค่าขาย และทำขนมฟอง คือ ร้อยละ 19.1, 11.0 และ 6.9 ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายได้จากอาชีพเสริมในตารางที่ 4 ปรากฏว่าครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ย 1,820.27 บาทต่อเดือน ซึ่งเป็นรายได้ที่ค่อนข้างดีทีเดียว ซึ่งส่วนมากเป็นรายได้จากอาชีพเสริมดังกล่าว อนึ่งที่คันทากินของหัวหน้าครัวเรือนโดยเฉลี่ยจะเท่ากับ 13.78 ไร่ (ดูตารางที่ 5 ประกอบ) ซึ่งเป็นเนื้อที่การทำนาไม่มากนัก จึงได้มีอาชีพเสริมเกิดขึ้นมากมาย

จากข้อมูลที่กล่าวมานี้ น่าจะถือได้ว่า เศรษฐกิจของชาวบ้านมะหว้าอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างดี แต่ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นก็เกิดจากสาเหตุหลักๆคือ ชาวไทยแสมมีความขยันและอดทนในการทำงาน การประหยัดคอดออมเป็นพื้นฐานหลักที่สำคัญ ประกอบกับความเจริญภายนอกในด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเข้าไปในชุมชน เช่น มีถนนลาดยาง การศึกษาที่เพิ่มขึ้น สื่อจากโทรทัศน์และวิทยุ เป็นต้น ผู้นำในชุมชนได้ใช้หอกระจายข่าวกลางหมู่บ้านพูดคุยชี้แนะทางในเรื่องการเมืองและการปกครอง ตลอดจนเรื่องธรรมะ เมื่อชาวบ้านมีความรู้ทางการเมืองเพิ่มขึ้นก็มีศีลธรรมประจำตัวด้วย เมื่อชาวบ้านทราบทิศทางที่ถูกต้องจึงามเขาก็พยายามดำเนินชีวิตไปได้ถูกทาง ความสำเร็จก็ย่อมเกิด แม้จะมีบางคนบางครอบครัวยังมีปัญหาอยู่บ้าง แต่จากการเฝ้าสังเกตของคณะผู้วิจัยมีความเห็นว่า บุคคลในครอบครัวเหล่านั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นเป็นลำดับ

2. สภาพสังคม

ชุมชนไทยแสมเป็นสังคมที่ประชาชนมีความเป็นชาตินิยม แต่ปัจจุบันนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปบ้าง เนื่องจากมีชนเผ่าอื่นมาร่วมแต่งงานกับหนุ่มสาวไทยแสมเพิ่มขึ้น แต่จะอย่างไรก็ตามความเป็นชาตินิยมยังมีอยู่ สังเกตได้จากเมื่อมีเรื่องราวอะไรเกิดขึ้นในหมู่บ้านก็ยังจับกลุ่มกันได้อย่างเหนียวแน่น ตัวอย่างเช่น เมื่อต้นปี 2538 นี้ อำเภอนาหว้าได้คัดเลือกหมู่

บ้านพัฒนาเข้าประกวดจากจำนวน 26 หมู่บ้าน อำเภอได้คัดเลือกเอาหมู่บ้านมะหว้าส่งเข้าประกวด ชาวบ้านได้ร่วมกันอย่างเต็มที่ ผลปรากฏว่าได้รับชนะเลิศของจังหวัด ได้รางวัลถึง 200,000 บาท เวลาถัดมาในต้นปี 2538 เช่นเดียวกัน อำเภอหนองบัวก็ได้ส่งศูนย์สาธารณสุขมูลฐานประจำหมู่บ้าน และอาสาสมัคร (อสม.) ส่งเข้าประกวดในระดับจังหวัดและระดับเขต ปรากฏว่าได้อันดับที่ 1 ทั้งสถานีและบุคคล ต่อมาอำเภอหนองบัวก็ได้เสนอชื่อผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเข้าประกวดในระดับจังหวัด ปรากฏว่าได้รับชนะเลิศผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านดีเด่นยอดเยี่ยมแห่งปี 2538 ทั้ง 2 ท่านนี้แสดงให้เห็นถึงความพร้อมเพรียง ความร่วมมือกันอย่างเต็มที่ในทุกๆด้าน

เมื่องานใหญ่ตามที่กล่าวมาแล้วนี้ ชาวบ้านมะหว้ายังสามารถเอาชนะได้ อาจด้วยเหตุผลอื่นก็ตาม แต่โดยข้อเท็จจริงพื้นฐานก็เกิดจากลักษณะความดีงามของชาวบ้านได้ร่วมกันพัฒนาตลอด จนทำให้อำเภอได้มองเห็นความสามารถเข้าประกวดได้ ส่วนการช่วยเหลือกันระหว่างครอบครัวและเครือญาตินั้นเป็นไปอย่างดีมาก เช่น เรื่องการเกิดการตาย การทำบุญต่างๆ การขึ้นบ้านใหม่ การเจ็บป่วย และการลงแขก ส่วนการลงแขกอาจเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่ระหว่างญาติใกล้ชิตก็ยังช่วยเหลือกันอยู่ เช่น ในบางครอบครัวที่ยากจนเมื่อมีงานอะไรก็ตาม คนในครอบครัวอื่นที่เป็นญาติมิตร เมื่อไปในงานนั้นนอกจากจะช่วยแรงงานและเงินแล้ว ยังถือข้าว บุหรี่ หมาก พลุ เหล้า น้ำปลา ปลาว่า ไปด้วยเป็นพิเศษ เสมือนหนึ่งตัวเองไปทำงานให้กับตัวเอง เพราะแรงงาน เครื่องมือ และอาหาร ผู้ไปช่วยงานเตรียมไปหมด แต่ก็ยังมีบ้างเป็นบางคนซึ่งยังเห็นแก่ตัวอยู่ แต่ส่วนใหญ่ก็ให้ความร่วมมือ สังคมจึงน่าอยู่และความรักความสามัคคีและพร้อมเพรียงยังมีอยู่มาจนถึงทุกวันนี้

ประชากร

ประชากรหมู่บ้านมะหว้าทั้งหมด	1,047 คน
- เป็นชาย	515 คน
- เป็นหญิง	532 คน

และในจำนวนนี้สามารถแยกได้เป็นกลุ่มๆ คือ

1. กลุ่มก่อนวัยเรียนประถม (อายุ 0-6 ปี)	จำนวน 119 คน
2. กลุ่มเด็กในวัยเรียน (อายุ 7-13 ปี)	จำนวน 145 คน
3. กลุ่มวัยทำงาน (อายุ 14-59 ปี)	จำนวน 714 คน
4. กลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป)	จำนวน 55 คน
5. คนพิการทุกกลุ่มอายุ	จำนวน 14 คน

จากการสำรวจของสถานเอนามัยตำบลท่าเรือ โดยใช้ข้อมูลทะเบียนราษฎร (ตารางที่ 6) ปรากฏว่าอัตราส่วนผู้เป็นภาระเท่ากับ 42.3 แสดงว่าชุมชนแห่งนี้ยังไม่ค่อยมีผู้หาผู้เป็นภาระมากนัก (รูปที่ 1 แสดงปิรามิดประชากร)

นอกจากนี้หากจะพิจารณาจากการไปทำงานต่างถิ่นของสมาชิกภายในครัวเรือน ปรากฏว่ามีอยู่ร้อยละ 23.8 (ตารางที่ 7) และได้ส่งเงินมาให้ทางบ้านเฉลี่ยครัวเรือนละ 8,682.93 บาท เมื่อปีที่ผ่านมา

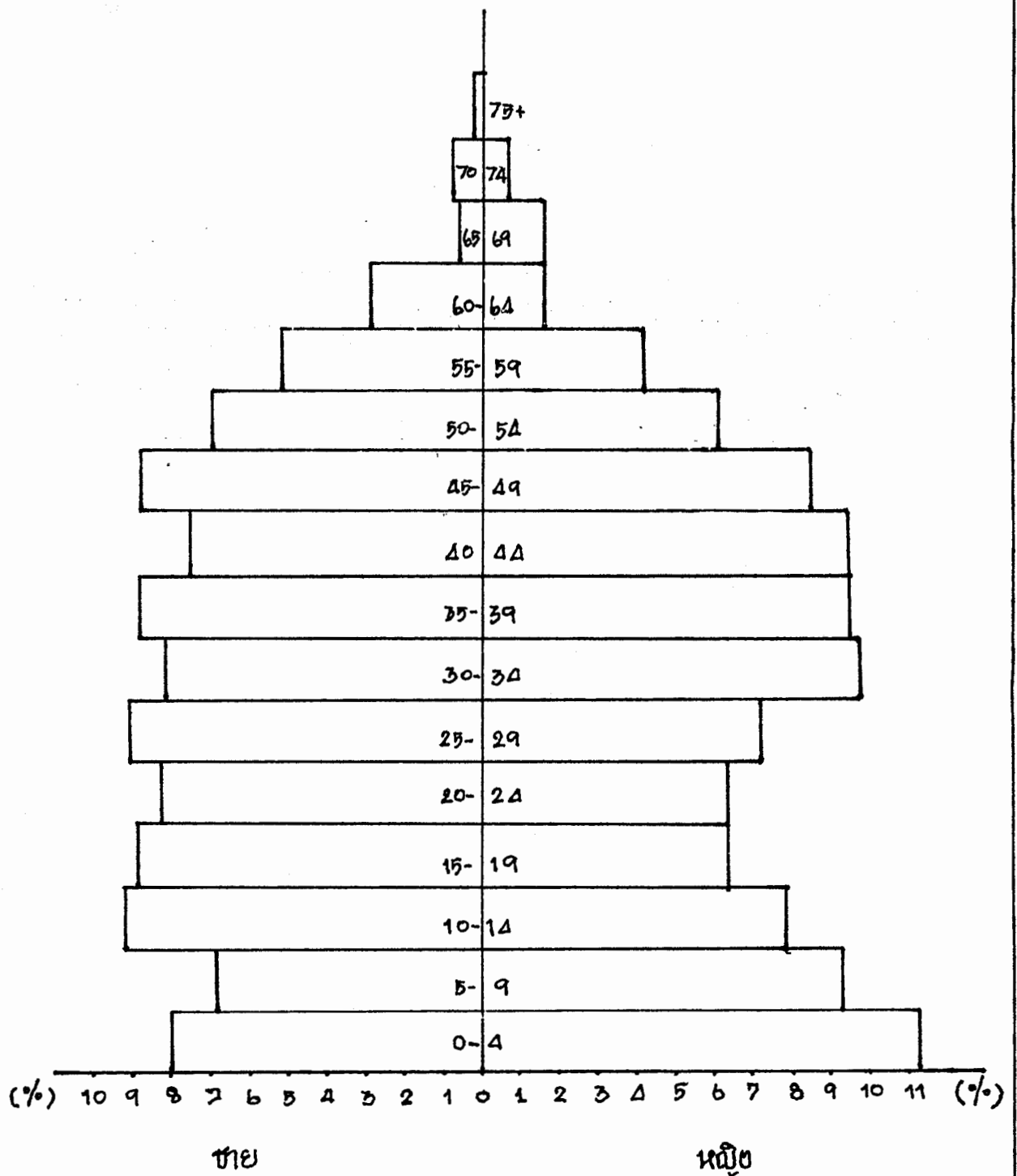
ภาษา

ชาวบ้านบะหว้ามีภาษาเฉพาะของชนกลุ่มนี้ คือ ภาษาแสก (ดูตัวอย่างภาษาที่ภาคผนวก) เป็นภาษาที่พูดไม่ได้เป็นภาษาเขียน ภาษาแสกบางคำเหมือนกับภาษาเวียตนามแต่ก็ไม่มากนัก เนื่องจากถิ่นเดิมของชาวไทยแสกในประเทศไทยเคยอยู่ที่ตีพรหมแดนเวียตนามแต่คนในชนชาติหันสู่พูดกันรู้เรื่อง คนชาติพันธุ์อื่นฟังไม่ออก และชาวไทยแสกยังมีการพูดแสกทั้งชุมชน ซึ่งพูดภาษาแสกได้อย่างชัดเจนตั้งแต่เด็กแรกเกิดจนถึงผู้สูงอายุ ส่วนภาษาไทยกลางนั้นก็พูดได้ เรียนรู้ได้ เพราะเมื่อถึงเกณฑ์อายุเข้าโรงเรียน ชาวไทยแสกทุกคนจะไปโรงเรียนเพื่อเรียนหนังสือในภาคบังคับ เด็กนักเรียนที่เป็นไทยแสกมักจะได้เปรียบกว่านักเรียนที่เป็นคนลาว คนย้อ หรือเผ่าอื่นๆ เพราะคนแสกพูด ส, ร, ล ได้ชัดเจน หันลิ้นตัว ร. ตัว ล. ได้ชัดเจน ในตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนที่สมาชิกใช้ภาษาแสกพูดสนทนากันล้วนมีถึงร้อยละ 61.6 นอกเหนือจากที่ใช้พูดภาษาแสกกับภาษาอื่นๆ เช่น กูไท ลาว และญ้อ มีอยู่ร้อยละ 38.4 ก็แสดงให้เห็นว่าสมาชิกภายในครัวเรือนสามารถพูดภาษาแสกได้ทั้งหมด แสดงว่ายังเป็นภาระ

ตารางที่ 6 อัตราส่วนร้อยละของประชากร จำแนกตามเพศ อายุ

อายุ	ชาย		หญิง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
0-4	55	8.2	73	11.2
5-9	46	6.9	60	9.2
10-14	63	9.4	50	7.7
15-19	60	8.9	42	6.4
20-24	56	8.3	42	6.4
25-29	61	9.1	47	7.2
30-34	56	8.3	65	10.0
35-39	59	8.8	64	9.8
40-44	50	7.5	64	9.8
45-49	59	8.8	56	8.6
50-54	46	6.9	42	6.4
55-59	33	4.9	28	4.3
60-64	14	2.1	9	1.4
65-69	5	0.7	9	1.4
70-74	6	0.9	1	0.2
75+	2	0.3	-	-
รวม	671	100.0	652	100.0

ที่มา : ข้อมูลทะเบียนราษฎร สํารวจพิเศษสถานเอนกนํยตาบสท่าเรือ อําเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2538

รูปที่ 1 ปีราสถิติประชากร แยกอายุและเพศของชุมชนชาตินักรไทยและกาบ้านบะหว้า

ตารางที่ 7 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามสมาชิกในครัวเรือนไปทำงานต่างจังหวัดเมื่อปีที่ผ่านมา

สมาชิกไปทำงานต่างจังหวัด	ร้อยละ
มี	23.8
ไม่มี	76.2
รวม	100.0
	(172)

หมายเหตุ : สมาชิกในครัวเรือนส่งเงินมาให้กับชุมชนในปี 2537 จำนวนประมาณ 356,000 บาท หน่วยงานที่กรุงเทพฯมากที่สุด 31 คน ภายในจังหวัด 3 คน ต่างจังหวัด 7 คน เฉลี่ย 8,682.93 บาท/ปี/ครัวเรือน

ตารางที่ 8 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามภาษาที่พูดในครัวเรือน

ภาษา	ร้อยละ
แกล่ล้วนๆ	61.6
แกล่ปนภาษาอื่น เช่น ลาว กูไท ญ้อ	38.4
รวม	100.0
	(172)

แสดงเอกลักษณ์ของภาษาที่พูดกันมาก และมีแนวโน้มว่าคร้วเรือนที่พูด 2 ภาษานั้นเมื่อถึงรุ่นลูกอาจจะพูดภาษาแกล้วกันได้

การใช้ภาษาเมื่ออยู่กับกลุ่มที่เป็นคนเผ่าอื่น ก็สามารถพูดภาษาเผ่าที่อยู่ใกล้เคียงกัน แต่พอกลับบ้านตัวเองก็พูดภาษาแกล้ว หรือในเหตุการณ์จำเป็นที่ไม่ต้องการให้คนอื่นทราบ ชาวไทยแกล้วก็จะส่งภาษาเฉพาะของเขาเพื่อไม่ให้คนอื่นรู้ แต่ปัจจุบันนี้อาจจะมีบางคำที่ถูกกลืนบ้าง แต่ยังเป็นส่วนน้อยมาก ส่วนใหญ่ยังรักษาได้เป็นอย่างดี ประกอบกับผู้นำในหมู่บ้านก็บอกกล่าวไว้ว่า จงช่วยกันรักษาเอกลักษณ์ภาษาไว้ เราก็คือคนไทยชนชาติพันธุ์หนึ่งในแผ่นดินสยามเท่านั้นเอง

ประเพณีและวัฒนธรรม

ชาวไทยแกล้วมีประเพณี 12 เดือนเหมือนกับชนชาติพันธุ์ไทยลาว ไทยย้อ และอื่นๆ ประเพณีและวัฒนธรรมที่แปลกไปจากชนชาติพันธุ์อื่น มีดังนี้

1. การรับประทานอาหารเช้าหรือการกินข้าว เมื่อยกถาดข้าวและอาหารไปวางไว้สำหรับกินแล้ว การลงมือกินข้าวครั้งแรกในการรับประทานอาหารเช้าครั้งนี้ต้องรอให้ผู้สูงอายุหรือบุคคลที่เป็นหัวหน้าครอบครัวได้กินก่อนทุกครั้ง ยกเว้นหัวหน้าครอบครัวได้บอกให้ทุกคนกินข้าวได้เลย เพราะยังไม่หิว คนที่อาวุโสรองลงมาในครอบครัวนั้นก็ลงมือก่อนตามลำดับ ร่วมรับประทานอาหารเช้าไปด้วยกันอย่างพร้อมเพรียง

เมื่อกินข้าวอิ่มแล้วก่อนที่จะลุกจากที่นั่งเพื่อไปคั้นน้ำและล้างมือ ทุกคนก็จะยกมือไหว้ขอบคุณข้าว และการไหว้หลังกินข้าวอิ่มนี้เป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันสืบมา อาจกล่าวได้ว่าเกือบทุกคนในหมู่บ้านจะเป็นอย่างนี้ ยกเว้นเฉพาะคนที่มาจากถิ่นอื่นมาแต่งงานอยู่ในหมู่บ้านในระยะแรกๆก็ไม่ค่อยทำ แต่เมื่อเห็นคนในครอบครัวทำ คนนั้นก็เริ่มทำบ้าง

2. ประเพณีการครองตนของคู่ที่เป็นหม้าย ในครอบครัวเมื่อสามีภรรยาคู่ใดก็ตาม เมื่อแต่งงานและอยู่เป็นสามีภรรยากันแล้วจะมีลูกหนึ่งคน สองคน หรือมากกว่านี้ เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตายจวักกันไป ฝ่ายที่เหลือจะครองตนไม่ยอมแต่งงานกับคู่ครองใหม่ และโดยเฉพาะฝ่ายหญิงจะรักษาตัวได้ดีกว่าฝ่ายชาย และในขณะที่เป็นหญิงหม้ายอยู่ก็รับคิดชอบครอบครัว

เป็นอย่างมาก และเมื่อมีงานส่วนรวมของชุมชน คนหม้ายเหล่านี้ก็ไม่ได้ละทิ้งสังคม ให้เวลากับสังคมได้ตามสมควร ทำให้บุคคลเหล่านี้สุขภาพดีและอายุยืนอีกด้วย และการรักษาตัวอย่างนี้ก็เป็นประเด็นหนึ่งที่ดีว่าดีงาม เพราะคนมีลูกติด 3-4 คน ลูกๆก็อาศัยอยู่ร่วมกับมารดาได้อย่างอบอุ่นใจ ส่วนชายหม้ายที่ยังอายุไม่ถึง 50 ปี อาจจะแต่งงานใหม่แต่ก็มีไม่มากนัก

3. ประเพณีการแต่งงานที่เปลี่ยนไป การแต่งงานฝ่ายชายจะไปสู่ขอฝ่ายหญิง ก่อนที่จะไปสู่ขอทั้งสองฝ่ายต้องรักกัน ความหมายคำว่ารักกัน คือ ชายหญิงมีความรักต่อกัน และพ่อแม่ทั้งสองฝ่ายก็รักกันด้วย

ขั้นตอนการไปสู่ขอ นั้น ญาติฝ่ายชายก็ต้องไปที่บ้านฝ่ายหญิง ผู้ที่ไปสู่ขอเราเรียกว่า "ล่าม" ล่ามทั้งสองฝ่ายจะพูดกันในหลายเรื่อง เช่น คำสินสอดวันแต่งงาน ฝ่ายไหนจะไปอยู่กับฝ่ายไหน ชาวไทยแสกส่วนใหญ่จะรักษานามสกุล คือ จะเอาลูกชายคนสุดท้ายท้องไว้ครองเรือน หรือจะกล่าวว่า "เอาลูกไปมาเชื่อน" ส่วนลูกชายใหญ่และลูกสาวก็ให้ไปอยู่ที่อื่นหรือออก "เชื่อน" ไปอยู่ไกลๆ

ประเพณีการแต่งงานที่เปลี่ยนไปของชาวไทยแสกก็คือ เมื่อ 15 ปีย้อนหลังการแต่งงานจะใช้เวลา 2 วัน คือ วันแรกจะมีการกินเลี้ยง อาจจะมีจัดใหญ่บ้างเล็กบ้างตามฐานะ วันที่ 2 จะจัดทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ เรียกขวัญผูกข้อต่อแขน โดยมีหมอสูตรหรือหมอพรานหมัดเป็นผู้ทำพิธี แต่ในปัจจุบัณนี้ที่เปลี่ยนแปลงไปก็คือ การแต่งจะหำกันวันเดียว คือ บางคนก็ทำเต็มวัน บางคนก็ทำครึ่งวัน คือ จากเข้าไปถึงค่ำ และจากเที่ยงไปถึงค่ำก็เสร็จพิธี รวมถึงการกินเลี้ยงและการบายศรีสู่ขวัญด้วย เนื่องจากมีเหตุผลต่อไปนี้

1. ญาติพี่น้องไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทางเหมือนเมื่อก่อน การเดินทางกลับไม่ค่อยสะดวก

2. ประหยัดค่าใช้จ่ายในการแต่งงาน เนื่องจากมีการเลี้ยงด้วย เช่น เหล้าและอาหารการกิน ถ้าแต่งงานที่ใช้เวลา 2 วันยิ่งจะสิ้นเปลือง คนบางกลุ่มจะกินทั้งวันเมื่อเมาแล้วกลับทำให้งานเสียได้

3. คนหัวครวจะไม่เหนื่อยในการทำอาหาร ถ้าใช้เวลามากก็เหนื่อยมาก

4. การเสริมสวยของคู่สมรส เช่น ทรงผม แต่งหน้า ทาเล็บ ก็จะไม่เสียเวลาและค่าใช้จ่ายมากนัก

5. ชาวไทยส่ายงยอมรับว่าการจัดงานแต่งงานอย่างเหมาะสมใน 1 วัน เพราะประหยัดในเรื่องเวลา เงิน กำลังกาย ใจ และอื่นๆ ส่วนญาติพี่น้องมิตรสหายอาจจะเชิญด้วยปากเปล่า หรือทำบัตรเชิญ เมื่อทราบวันและเวลาแล้วการไปงานแต่งงานก็สะดวกขึ้น และมีความพร้อมเพียงที่สามารถจะจัดพิธีมงคลสมรสให้เสร็จภายใน 1 วันได้

ความเชื่อ

ชุมชนนี้มีวัดอยู่ 1 แห่ง ชื่อ วัดโฆภาสวิทยาราม ในพรรษามังมีพระ 4 รูป ชาวไทยส่ายงนับถือศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัด ซึ่งได้รับอิทธิพลจากผู้ใหญ่บ้านคนที่ 2 ที่ให้ความสำคัญของพุทธศาสนา มีความเชื่อในคำสอนของพระพุทธเจ้า และเชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ชาวไทยส่ายงจึงมีความขยัน ประหยัด และอดออม ทำให้สภาพของครอบครัวดีขึ้นตามลำดับ แต่ในบางครั้งเมื่อทำงานต่อสู้ทุกอย่างแล้ว ยังทำให้บางคนคิดหวังไม่เป็นไปตามที่คิดและตั้งใจไว้ เขาบางคนก็จะท้อใจ และบ่นกับคนข้างเคียงว่าเราบ่าหรือเปล่า เรามีกรรมหรือเปล่า เราไม่มีวาสนาใช้ไหม ความเชื่อสิ่งเหล่านี้ยังมีอยู่

อย่างไรก็ตามชาวบ้านยังมีความเชื่อในพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก และมีสิ่งที่ปลุกฝังชาวบ้านไทยส่ายงหลายอย่าง เช่น ได้มีการนำเทพ พระพยอม กัลยาโณ ไปเปิดในหอกระจายข่าวของชุมชนในวันพระ หรือเมื่อมีงานบุญใดๆก็จะเอาม้วนเทพคำสอนจากพระอาจารย์สมภพ โชติปัญโญ ไปเปิดในงานนั้นๆ เพื่อให้ชาวบ้านได้แนวคิดและแนวทางที่ดีที่สุดในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ยังได้นิมนต์ตัวแทนของพระโพธิ์รักษ์จากกรุงเทพฯ คือ พระอาจารย์สมภพ โชติปัญโญ ได้บรรยายธรรมถึง 3 ครั้ง เพื่อให้ชาวบ้านได้แนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น

บทที่ 5

วิถีครอบครัวและการเปลี่ยนแปลง ในชนชาติพันธุ์ไทยแสง

โครงสร้างครอบครัวและเครือญาติ

ระบบครอบครัวของชาวไทยแสงบ้านมะหว่าทั้งสองหมู่ ต.ท่าเรือ อ.นาหว้า จ.นครพนม ในอดีตเมื่อ 20 ปีย้อนหลัง ชาวไทยแสงจะอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ ครอบครัวขยาย คือ ในครอบครัวใหญ่นี้จะประกอบไปด้วยสมาชิกหลายกลุ่ม เช่น ปู่ ย่า พ่อ แม่ ลูกของปู่-ย่า ลูกของลูกหรือหลาน ถ้าปู่ย่าอยู่บ้านหลังใด หลานของปู่ย่านั้นแม้จะเกิดจากพ่อแม่คนไหน แต่เด็กเหล่านั้นก็จะไปรวมอยู่กับปู่ย่า หลานหรือลูกคนไหนแต่งงานแล้ว ปู่ย่าและพ่อแม่ก็จะจัดที่ปลูกบ้านใกล้ๆ ให้ เพื่อจะได้อบอุ่นและช่วยเหลือดูแลกัน แต่ในปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก บางกลุ่มบางตระกูลก็มีการรักษาเอกลักษณ์อย่างนี้ไว้อยู่ แต่บางตระกูลก็แตกออกไปเป็นครอบครัวเล็กครอบครัวน้อยก็มีมาก ทั้งนี้จะเห็นได้จากในปัจจุบันโครงสร้างครอบครัวไทยแสงบ้านมะหว่าประกอบด้วยพ่อแม่ลูก ซึ่งเป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยว เป็นส่วนมากถึงร้อยละ 70.9 และมีครอบครัวขยายซึ่งประกอบด้วยพ่อแม่และลูกชาย ลูกสะใภ้ และหลาน ตลอดจนพ่อแม่ ลูกชาย ลูกสะใภ้ หลาน และลูกชายหรือลูกสาวที่ยังไม่ได้แต่งงาน มีอยู่ร้อยละ 10.5 และ 7.0 ตามลำดับ (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามโครงสร้างครอบครัว

โครงสร้างครอบครัว	ร้อยละ
พ่อ แม่ ลูก	70.9
พ่อ แม่ ลูกชาย ลูกสะใภ้ และหลาน	10.5
พ่อ แม่ ลูกชาย ลูกสะใภ้ หลาน และลูกชายหรือลูกสาวที่ยังไม่แต่งงาน	7.0
พ่อ แม่ ลูกสาว ลูกเขย และหลาน	7.6
พ่อ แม่ ลูกสาว ลูกเขย หลาน และลูกชายหรือลูกสาวที่ยังไม่แต่งงาน	4.0
รวม	100.0
	(172)

1. ครอบครัวขยาย

ครอบครัวใหญ่หรือครอบครัวขยาย ในปัจจุบันนี้ยังมีครอบครัวใหญ่ ซึ่งประกอบด้วย บู่ ย่า พ่อ แม่ ลุง ป้า อา และหลาน เช่น ครอบครัว นายบุญจอน มาตรการชัยเคน บ้านเลขที่ 1 จะมีคู่สมรสอยู่ถึง 3 คู่ ลูกหลานเต็มบ้าน ครอบครัว นายท่อน มัยวงศ์ จะมีคู่สมรสอยู่ 3 คู่ และยังมีอีกเกือบ 15 ครอบครัวเป็นลักษณะอย่างนี้

2. ครอบครัวเดี่ยว

ครอบครัวเดี่ยวประกอบด้วยพ่อแม่และลูก ครอบครัวอย่างนี้จะมีลูก 2-3 คน การมีลูกไม่มากก็เกิดจากการรณรงค์ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและ อสม. ประจำหมู่บ้าน กล่าวคือ ถ้ามีลูกมากจะไม่ดี ลูกๆจะแย่งมรดกกัน ซึ่งจะเกิดปัญหาในวันข้างหน้า พ่อแม่รุ่นใหม่ที่ตระหนักถึงเรื่องนี้ และต้องการเลี้ยงลูกให้มีคุณภาพ จึงร่วมกันวางแผนครอบครัวมีลูกเพียง 1-3 คน

3. ความสัมพันธ์และการสืบตระกูล

3.1 ความสัมพันธ์ของครอบครัวและเครือญาติ

ความสัมพันธ์ของครอบครัวและเครือญาติ มีความสัมพันธ์อย่างเหนียวแน่น แม้อุบลหลานจะแยกไปตั้งครอบครัวใหม่ แต่ยังมีกรไ้มาหาสูกัน เช่น เมื่อเจ็บป่วย มีงานบุญ และงานสำคัญต่างๆ ซึ่งญาติพี่น้องจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี ญาติพี่น้องจะบิดบ้านไปช่วยเหลือกันจนกว่างานนั้นเสร็จจึงกลับ หรือแม้แต่ไปหาหมอกินค่างจังหวัด เมื่อญาติพี่น้องมีปัญหาได้รับข่าวก็จะรีบไปช่วยเหลือทันที เช่น ถ้าทำงานราชการก็จะลากลับไปช่วยญาติพี่น้อง หากมีธุรกิจส่วนตัวก็ปิดร้านเพื่อไปช่วยเหลือญาติพี่น้องด้วยความเต็มใจ

3.2 การสืบสายตระกูล

ส่วนใหญ่จะให้ลูกชายรับมรดกและสืบสายตระกูล คือ มีความมั่นใจว่าลูกชายจะหาหน้าที่แทนพ่อได้ เพราะชาวไทยแ่ก่อาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ต้องใช้กำลังซึ่งต้องทำงานทั้งกลางวันและกลางคืน จึงถือว่าเป็นงานหนัก ลูกชายของตนจะทำได้ เข้าใจสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน เช่น ห้วย หนอง หุงหญ้า ป่าไม้ รวมถึงการรู้จักมักคุ้นเพื่อนฝูง ญาติพี่น้องมากกว่าคนที่เป็นลูกเขยที่มาจากที่อื่น เพราะชาวไทยแ่ก่ยังให้เกียรติผู้หญิง คือ ให้อยู่บ้านเลี้ยงลูก ดูแลผู้สูงอายุ และทำงานเบา ส่วนการให้ลูกผู้หญิงสืบสกุลนั้น เมื่อครอบครัวนั้นไม่มีลูกผู้ชาย

4. บทบาทของสมาชิกภายในครอบครัว

4.1 บทบาทของพ่อ

พ่อต้องทำงานหนัก รับผิดชอบทุกอย่างในครอบครัว เช่น การหาเงินหาทรัพย์สิน ดูแลความปลอดภัย และปัจจัยพื้นฐานต่างๆ รวมไปถึงการกำหนดอนาคตของลูกๆ ด้วย เช่น อบรมให้เป็นพ่อที่ดีในอนาคต

4.2 บทบาทของแม่

แม่อีกจะมีความรับผิดชอบเหมือนกับพ่อ แต่ลดความรับผิดชอบลง แต่จะไปเน้นในรายละเอียด เช่น พ่อหาเงินมาได้ แม่จะจ่ายอย่างไรเพื่อไม่ให้จนลง เพื่อให้มีทรัพย์สินได้อยู่นานๆ หรือพ่อหาปลามาได้ แม่จะทำอย่างไร เราอาจกล่าวได้ว่าพ่อจะหา

ปัจจัยนอกบ้านมาสู่ครัวเรือน ส่วนแม่ทำประโยชน์จากปัจจัยนอกบ้านมาสู่ครัวเรือน ตลอดจน การบริการให้กับสมาชิกในครัวเรือนอีกด้วย

4.3 บทบาทของลูกและสมาชิกคนอื่นในครอบครัว

ลูกและสมาชิกคนอื่นในครอบครัวจะทำตามคำสั่งสอนและคำแนะนำของพ่อแม่ เมื่อยังเล็กเด็กก็จะเรียนหนังสือ หยุดเรียนก็ช่วยงานครอบครัว ส่วนคนหนุ่มคนสาวจะ ช่วยพ่อแม่หาเงิน ผู้หญิงจะเย็บผ้า เพราะชุมชนชาวไทยแสกมีการเย็บผ้าส่งเข้าแก่ในเมือง สกลนคร ซึ่งหารายได้ให้กับครอบครัวเป็นอย่างมาก เราอาจกล่าวได้ว่าในฤดูแล้งหญิงสาว จะไม่ว่างงานเลย

5. การอบรมเลี้ยงดู

การดูแลและอบรมเลี้ยงดูลูก แม่จะมีบทบาทเป็นอย่างมาก แต่พ่อและญาติพี่น้อง มีส่วนร่วมในการอบรมเลี้ยงดูลูกเช่นกัน วันหนึ่งๆ เด็กตัวเล็กๆ จะถูกใครต่อใครอุ้มมากมาย เพราะชาวไทยแสกชอบเด็ก เมื่อใครเห็นเด็กตัวเล็กๆ คนอยากอุ้มอยากหยอกล้อ ไม่ว่าจะ เป็นสมัยอดีตเมื่อ 20 ปีก่อนจนถึงปัจจุบันลักษณะอย่างนี้ยังมีอยู่ ผู้เป็นแม่จริงๆ จะมีเวลาทำ กับข้าว ซักผ้า และเย็บผ้าบ้างตามสมควร เมื่อมีใครอุ้มเด็กตัวเล็กๆ ไป เด็กโตขึ้นมาหน่อย ก็จะไปติดตามกันไป โอกาสเหล่านี้ทำให้ผู้ใหญ่คนอื่นๆ ได้ช่วยแนะนำสั่งสอนลูกหลานคน อื่นๆ ไปด้วย ในตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่าชาวไทยแสกบ้านมะหะหว้ามีความเข้มงวดของพ่อ และแม่ในการอบรมสั่งสอนบุตรในระดับมากถึงร้อยละ 70.3 และ 66.9 ตามลำดับ แสดง ให้เห็นถึงบทบาทของพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกรวมอยู่มากในปัจจุบัน กล่าวคือ พ่อแม่จะให้ ความรักใคร่และความเอ็นดู ตลอดจนให้ความอบอุ่นที่มีต่อลูก

ตารางที่ 10 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามวิถีครอบครัวในเรื่องอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ การอบรมสั่งสอน การปฏิบัติต่อผู้สูงอายุและญาติพี่น้อง ของสมาชิกภายในครัวเรือนปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบ 10 ปีที่ผ่านมา

เรื่อง	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. อาชีพของครัวเรือนเปลี่ยนแปลง เช่น มีอาชีพเสริมต่างๆ	47.7	42.4	9.9
2. ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น	39.5	51.2	9.3
3. สมาชิกภายในครอบครัวได้แต่งงานกับชนชาติพันธุ์อื่น	5.2	9.9	84.9
4. ความเข้มงวดของพ่อในการอบรมสั่งสอนบุตร	70.3	26.7	3.0
5. ความเข้มงวดของแม่ในการอบรมสั่งสอนบุตร	66.9	29.7	3.4
6. ครอบครัวได้ส่งบุตรเรียนต่อที่สูงขึ้น	66.2	26.7	11.1
7. การปฏิบัติต่อผู้สูงอายุในเรื่องการเคารพ เชื้อพ้อง	82.6	9.3	8.1
8. การปฏิบัติต่อผู้สูงอายุในเรื่องการแสดงกิริยามารยาทที่ดี	79.7	9.9	10.4
9. การปฏิบัติต่อผู้สูงอายุในเรื่องการไม่พูดจาโต้เถียง	70.4	12.2	17.4
10. การปฏิบัติต่อผู้สูงอายุในเรื่องการขอความช่วยเหลือปรึกษาต่างๆ	71.5	24.4	4.1
11. การปฏิบัติต่อผู้สูงอายุในเรื่องการให้ความช่วยเหลือผู้อาวุโสต่างๆ	72.7	23.3	4.0
12. การลงแขกเกี่ยวข้าวกับญาติพี่น้อง	61.6	21.0	17.4
13. การขอความช่วยเหลือด้านการเงินกับญาติพี่น้อง	41.9	16.9	41.2
14. การแบ่งปันอาหารให้ญาติพี่น้อง	74.4	17.4	8.2

หมายเหตุ : จำนวนแต่ละเรื่องเท่ากับ 172 ครัวเรือน

แสดงให้เห็นว่าสภาพครอบครัวของชาวไทยแสกจากอดีตถึงปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่ พ่อแม่จะอยู่กันพร้อมหน้าอย่างมีความสุข เด็กจะได้รับความอบอุ่นเลี้ยงดูจากพ่อแม่เป็นอย่างดี ตลอดจนญาติพี่น้องที่ได้เอาใจใส่อย่างดี สำหรับพ่อแม่ตายจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั้นก็มีปัญหา กับลูกบ้าง หากกำพร้าแม่ยังเหลือแต่พ่อเด็กจะมีปัญหามาก เพราะพ่อทำกับข้าวไม่เก่ง ดูแล บ้านไม่เก่ง หากกำพร้าพ่อยังมีแม่ ลูกๆจะไม่ค่อยมีปัญหา เพราะปกติในครอบครัวความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกค่อนข้างจะมากกว่าพ่อซึ่งต้องทำงานนอกบ้าน

นอกจากการอบรมเลี้ยงดูลูกหลานของชาวไทยแสกบ้านมะหว่าแล้ว เมื่อยังเล็ก แม่จะทำหน้าที่ใกล้ชิดกับลูกมาก แต่พ่อก็มีส่วนช่วยได้มาก เมื่อเด็กโตขึ้นญาติพี่น้องก็มีส่วน ช่วยกันดูแลมากเช่นกัน เพราะความสัมพันธ์แน่นแฟ้นที่ได้ไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ เด็กๆจะไป อยู่กินหลับนอนกับปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า และอา ทำให้เด็กได้รับการศึกษารายวิชา จากบุคคลต่างๆตามที่กล่าวมาแล้วนั้น เด็กส่วนใหญ่จะได้รับความอบอุ่นมาก หากจะมีปัญหาอยู่ บ้างสำหรับวัยรุ่นที่จบการศึกษาคณะบังคับ วัยรุ่นกลุ่มนี้จะมีปัญหาอยู่บ้าง เช่น ติดการชู้ต จักรยานยนต์ ติดภาพยนตร์ ติดเพื่อน แต่เรื่องยาเสพติดนั้นชุมชนไทยแสกจะช่วยเหลือดูแล เด็กกลุ่มนี้มาก จึงมั่นใจได้ว่าพวกคิดสารระเหยติดยาเสพติดไม่มีในชุมชน

4.4 บทบาทของสมาชิกภายในครัวเรือนต่อผู้สูงอายุ

จากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่าบทบาทของสมาชิกภายในครัวเรือนได้ ปฏิบัติต่อผู้สูงอายุเป็นอย่างดี กล่าวคือ มีความเคารพเชื่อฟัง การแสดงกิริยามารยาทที่ดี การไม่พูดจาโต้เถียง การขอความช่วยเหลือปรึกษา และการให้ความช่วยเหลือ มีอยู่ระดับ มากถึงร้อยละ 82.6, 79.7, 70.4, 71.5 และ 72.7 ตามลำดับ แสดงให้เห็นถึงความเคารพกตัญญูและอ่อนน้อม และเชื่อฟังผู้สูงอายุหรือผู้อาวุโสในชุมชน ซึ่งมีบทบาทอย่าง ยิ่งต่อการอบรมเลี้ยงดู และการถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยแสก

4.5 บทบาทของสมาชิกภายในครัวเรือนต่อญาติพี่น้อง

เมื่อก้าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้อง อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสกบ้านมะหว่ายังมีอยู่ในระดับสูง กล่าวคือ ในตารางที่ 10 แสดงให้เห็นถึงการ ลงแขกเกี่ยวข้าวกับญาติพี่น้อง และการแบ่งปันอาหารให้แก่กัน มีอยู่ในระดับมากถึงร้อยละ

61.6 และ 74.4 ตามลำดับ แม้ว่าการขอความช่วยเหลือด้านการเงินมีน้อยลงเพียงร้อยละ 41.9 ทั้งนี้เนื่องจากชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยแสบ้านมะหว้ามีฐานะเศรษฐกิจค่อนข้างดี เพราะฉะนั้นการพึ่งพาในด้านเงินทองจึงมีไม่มากนัก แต่การพึ่งพาทางด้านจิตใจยังคงมีอยู่ในระดับสูง

การใช้ชีวิตประจำวัน

1. การกิน

ในอดีตเมื่อ 30 ปีที่ผ่านมามีชาวบ้านสามารถหาอาหารตามธรรมชาติ เช่น ปู ปลา หอย กบ เขียด นก หนู งู เต่า หน่อไม้ เห็ดชนิดต่างๆที่กินได้ ผักหวาน หั้วมันแข่ง จืดจืด(แมงขี้ควาย) กุ้งก่า ปลาไหล จิ้งจัน แมงขาวหรือแมงหัวหงอก ผึ้ง ต่อ และแตน เพราะหาได้ง่าย เมื่อถึงฤดูแล้งสิ่งต่างๆเหล่านี้ก็จะเกิดขึ้นเอง

การกินส่วนใหญ่ในอดีตตอนเช้าแม่บ้านเรียกว่า ปั้นข้าว คือ เด็กๆจะได้รับข้าวเหนียวปั้นโรยเกลือข้างนอก ใส่ไข่ข้างใน หรือเมื่อไม่มีไข่ก็เอาเนื้อมีปลาตัวใหญ่ๆที่ไม่มีก้างใส่เข้าไปข้างในข้าวแล้วก็ปั้นโรยเกลือต่างๆข้างนอก แล้วแจกลูกแจกหลานคนละปั้น ปริมาณใหญ่ขึ้นกับตัวคน คนไหนใหญ่แข็งแรงก็ปั้นใหญ่ คนไหนเล็กก็ปั้นเล็ก

ตอนเที่ยงคนในครอบครัวจะกินอาหารพร้อมกัน เพราะทุกคนอยู่ในครอบครัวไม่หนีไปไหน แต่เวลาตอนเที่ยงของชาวไทยแสบ้านมะหว้าก่อนเขาถือเอาสัญญาณเสียงกลองเพลจากวัดเป็นหลัก ถ้าพระที่วัดตีกลองเพล คนในหมู่บ้านก็ถือว่าสายแล้ว แต่ละครอบครัวต่างก็ก่อไฟด้วยฟืน(คูควันไฟก็รู้) ว่ากำลังทำอาหาร เมื่อกินอาหารเสร็จหรืออิ่มแล้ว ต่างก็จะนอนพักผ่อน เมื่อตื่นนอนก็แยกย้ายกันไปทำงาน

อาหารค่ำหรืออาหารเย็น เมื่อ 30 ปีย้อนหลังไปอาหารมื้อเย็นจะก่อไฟสองครั้ง ครั้งแรกพระอาทิตย์ยังไม่ตกดิน แต่ละครัวเรือนของชาวไทยแสบ้านมะหว้าจะนั่งข้าวเหนียว พอนั่งข้าวเหนียวสุกก็ใส่ปลาล่องหรือกระต๊อบข้าวเก็บไว้ ส่วนใหญ่จะเอาค้ำหมกคลุมกลองข้าวไว้รอลวกกินเย็น ผู้ที่หาหน่อซึ่งข้าวเป็นใครก็ได้วางอยู่ในหลังคาเรือนนั้น เมื่อนั่งข้าวเสร็จก็ถอดฟืนออกจากไฟ แต่ต้องเหลือฟืนที่ติดไฟไว้ 2-3 ค้อน เมื่อตอนค่ำทุกคนมาพร้อมกันที่

ครอบครัว แม่บ้านหรือพี่สาวคนโตในครอบครัวก็ช่วยกันปรุงอาหาร บางวันก็มีอาหารหลายอย่าง เช่น แกงปลา ก้อยหอย ลาบเทา (เทา = สำหรับเส้น) กว่าจะได้กินก็ 1 ทุ่มถึง 2 ทุ่ม เด็กบางคนนอนหลับไปแล้วก็มี อย่างไรก็ตามเด็กบางคนในครอบครัวจะได้กินข้าวตอนที่สายข้าวตอนเย็นของทุกวัน ขณะที่กำลังสายข้าวในตอนเย็นเด็กจะรู้แล้วมานั่งรอเมื่อสายข้าวเสร็จผู้สายข้าวจะปั้นข้าวโรยเกลือให้ทุกคน บางครอบครัวมีเด็กมาก ข้าวเหนียวสุกจะหมดไปแล้วครั้งหนึ่ง เด็กเหล่านี้มักจะรอกินอาหารกลางคืนตอนหัวค่ำไม่ได้หลับไปก่อนก็อยู่ได้ เพราะเขาได้ปั้นข้าวเหนียวโรยเกลือแล้ว

การกินในปัจจุบันอาจจะแตกต่างกับอดีตบ้าง ในเรื่องอาหารที่ได้จากธรรมชาติ ไม้มากเท่ากับในสมัยก่อน อย่างไรก็ตามก็สามารถซื้ออาหารที่มาจากตลาดในเมือง หรืออาหารบางประเภทเป็นอาหารถุงซึ่งเป็นอาหารปรุงสำเร็จแล้ว ในตารางที่ 11 ได้พบว่าอาหารที่กินในชีวิตประจำวันได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตในระดับมากถึงร้อยละ 65.1 สำหรับการกินอาหารครอบครัวส่วนใหญ่จะกินอาหารเช้าและอาหารเย็นพร้อมกัน ส่วนอาหารเที่ยงต่างคนต่างกิน เพราะต้องไปทำงานที่อื่นจึงไม่มีเวลากลับบ้าน

ตารางที่ 11 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามการปฏิบัติตามวิถีครอบครัวในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับอาหาร ชะล่า และการเจ็บป่วย ของสมาชิกภายในครัวเรือนปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบ 10 ปีที่ผ่านมา

เรื่อง	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. อาหารการกินในชีวิตประจำวันเปลี่ยนแปลงไป	65.1	31.4	3.5
2. มีชะล่าการกินอาหารเมื่อภรรยาตั้งครรภ์	57.0	15.7	27.3
3. มีชะล่าการกินอาหารเมื่อเจ็บป่วย	47.7	23.3	29.0
4. มีการรักษาการเจ็บป่วยบางอย่างด้วยยาสมุนไพร	43.0	32.6	24.4

หมายเหตุ: จำนวนในแต่ละเรื่องเท่ากับ 172 ครัวเรือน

2. แหล่งหากิน

แหล่งหากินจะอยู่รอบบ้านมะพร้าวทางด้านทิศตะวันออกที่ติดกับบ้าน เป็นแหล่งน้ำชื่อว่า "ลำห้วยแก" ปัจจุบันลำห้วยแกจะมีน้ำซึ่งอยู่ตลอดปี มีปลาอุคมสมบูรณ์ หากินได้ตลอดทั้งปี ส่วนสองริมฝั่งของลำห้วยก็จะเป็นป่าทาม (ป่าทาม คือ ป่าทามากกล้วยน้อย หรือป่าทามากกล้วยเหิน ภาษาไทยเรียกว่า หมากเมแมว) และต้นไม้อื่นๆขึ้นสลับแซมกันไปอย่างหนาแน่น ป่าสองฝั่งห้วยอันยาวนั้นก็จะมีเต่า งู นก หนู ค้าง คอ แตน มาก แต่ปัจจุบันฝั่งกับคอไม้มีอีกแล้ว เพราะคนได้ทำลายธรรมชาติจนไม่สามารถหารังได้ ส่วนข้ามป่าไปทางทิศตะวันออกของลำห้วยก็จะมีป่าที่ชื่อว่า "คอนอิลป์" และโนนยามโนนคาตึก ในป่าโนนยามโนนคาตึก คอนอิลป์จะมีไม้หลายชนิด ที่มีมากที่สุดก็คือ ต้นหมากหว้า ต้นหมากกะเม็ก ป่าเหล่านี้ก็จะเป็นที่เกิดของเห็ดต่างๆ เป็นที่อยู่ของมดแดง เป็นที่อยู่ของงู และเป็นที่อยู่ของสัตว์ป่าบางชนิดในอดีต รวมไปถึงนกเขา กา และนกอื่นๆด้วย

ส่วนทางทิศตะวันตกของบ้านมะพร้าวจะเป็นทุ่งนาอันกว้างใหญ่ ในหน้าแล้งจะเป็นทุ่งหญ้าใหญ่ให้วัวควาย แต่ในหน้าฝนก็จะเป็นแหล่งของลูกกบ ลูกเขียด ปลาเล็กปลาน้อย แต่ในบริเวณทุ่งนาทางทิศตะวันตกจะเป็นป่าที่เป็นคอนอยู่คอนหนึ่ง คือ "คอนป่าหว้า" ป่าแห่งนี้ชาวไทยแสดเรียกว่า "ป่าหว้า" และป่าหว้าตรงนี้มาจะเป็นชื่อของบ้านมะพร้าวแสด เพราะมันเป็นป่าต้นหว้าหนารวมกันอยู่จุดเดียว ด้านกว้างของป่าประมาณ 5 เส้น ด้านยาวประมาณ 12 เส้น ปัจจุบันเป็นที่นาของ คุณพ่ออนุมา ก้อนกัน

ในบริเวณคอนป่าหว้าแห่งนี้ก็เป็นแหล่งหากินอย่างดีของชาวไทยแสด ฤดูแล้งจะมีไข่มดแดง แมงหัวหงอก (สีขาวยเหมือนคตหงอก) มีจิ้งจิกหรือแมงเขี้ยว ต้นฤดูฝนก็มีเห็ดชนิดต่างๆ มีหมากหว้าชนิดต่างๆ และมีกบ บูลาชนิดต่างๆ ตามร่วมเงาไม้อีกด้วย

แหล่งหากินอีกแหล่งหนึ่งของชาวไทยแสดคือ บริเวณโรงเรียนราษฎร์สามัคคีไปทางทิศตะวันตกประมาณ 1 กิโลเมตร จะเป็นป่าต้นกุง ต้นจิก ต้นรัง ป่าเหล่านี้จะมีจิ้งจก ไข่มดแดง กิ้งป้า ผักหวาน ดอกกะเจียว และเห็ดชนิดต่างๆมากมาย แหล่งเหล่านี้เป็นที่หาอาหารการกินของชาวไทยแสดบ้านมะพร้าวอย่างอุดมสมบูรณ์ในอดีต แต่ปัจจุบันนี้เปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่ก็ยังรักษาสິงที่กล่ามาแล้วนี้ไว้ได้พอสมควรจนถึงปัจจุบัน

แหล่งหาอยู่หากินของชาวไทยแสบบ้านมะหว่าตามที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีแหล่งอื่นอีกซึ่งอยู่ไกลจากชุมชน เช่น หนองข้าวสาด หนองงูเห่า ลำห้วยคอกช้าง ลำห้วยอุ้น แหล่งเหล่านี้ก็อุดมสมบูรณ์เหมือนกัน

3. การปรุงอาหารและตู้ปรุงอาหาร

การปรุงอาหารในอดีตเมื่อ 30 ปีมาแล้ว ตอนเช้าจะนำอาหารไปวัดเพื่อถวายพระ ที่เหลือก็ให้ลูกหลานในครอบครัวได้กิน ส่วนตอนที่เที่ยงจะถือเอาเวลาพระตีกองเพล ทำอาหารถวายพระ และอาหารมีอันเป็นการทำอาหารที่ใหญ่มาก เพราะคนในครอบครัวจะกินอาหารร่วมกัน อาหารของชาวไทยแสบส่วนใหญ่จะเป็นแกงอ่อม ปลา กบ เขียด ไก่ เป็ด เนื้อ นอกจากแกงอ่อมแล้วยังปรุงอาหารประเภทต้ม ลาบ ต้ม ย่าง ก้อย เผา นี้ชาวไทยแสบไม่ค่อยชอบคืด ทอด แต่ปัจจุบันนี้คนส่วนใหญ่ก็คืดและชอบ เพราะได้เร็วกว่าอาหารชนิดอื่นๆ

และอาหารอีกพวกหนึ่งที่ชาวไทยแสบชอบก็คือ ส้มตำหรือตำมะละกอ อาหารชนิดนี้กินทุกวันก็ได้ ในสมัยก่อน นางสุดตา ชัยปัญหา (อายุ 67 ปี) กล่าวว่า "ส้มตำกินทุกวันในตอนบ่าย และตำมะละกอนี้เป็นตัวเชื่อมสัมพันธ์ที่ดีให้กับผู้หญิง ลูก และหลาน ได้รวมกันและปรึกษารื้อกัน เพราะชาวไทยแสบสมัยก่อนเมื่อกินข้าวเที่ยงเสร็จก็ได้นอนพักก่อน เมื่อตื่นนอนก็ซักชวนกันหามะละกอ(หมากหุ้ง) มาตำ ใครมีอะไรก็ถือคืดมือมาร่วมกันกิน ในขณะที่ต่างก็พูดคุยปรึกษารื้อกันว่า เมื่อกินส้มตำอ่อมแล้วใครจะไปทำอะไรก็พูดกันตกลงกัน บางคนบางกลุ่มก็ชวนไปหาปลาจับปลา บางกลุ่มก็หาหน่อไม้ บางกลุ่มซูดเผือกซูดมัน จะอยู่กันอย่างนี้ เพราะสมัยก่อนไม่ค่อยมีการแข่งขัน จะอยู่ในลักษณะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พริก อยู่บ้านโน้น มะเขือที่บ้านนี้ เกลืออยู่บ้านนั้น และเปลี่ยนกันได้ไม่ต้องซื้อ แลกเปลี่ยนกันได้ชอกกันได้"

ตู้ปรุงอาหารส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิง คือ แม่ หรือลูกสาวคนโต เพราะในอดีตชาวไทยแสบได้ให้เกียรติผู้หญิงมาก ให้ผู้หญิงอยู่บ้าน ผู้ชายออกนอกบ้านต่อสู้ทางหาหา รายได้มาจนเจือครอบครัว ผู้หญิงจะทำงานบ้านงานครัว ตลอดจนรับผิดชอบช่วยหาอาหารการกินเกือบทุกชนิด

แต่ในปัจจุบัณมีการปรุงอาหารก็ยัง เป็นคู่หญิง ผู้ชายอาจ เป็นคนช่วยล้างในบางกรณีเมื่อทำอาหารจำนวนมากในงานบุญและงานเทศกาลต่างๆ เพื่อช่วยแบ่งจากหนักให้เป็นเบา และเพื่อให้เร็วขึ้น

นอกจากนี้ในปัจจุบัณชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยแสกต้องพึ่งพาตลาดเป็นอย่างมาก เช่น ตอนเช้า ตอนเที่ยง และตอนเย็น ก็ต้องไปตลาด ไม่ว่าจะ เป็นตลาดน้อย ตลาดใหญ่ ตลาดบ้านนอก ตลาดในเมือง

4. ภูมิเสียในการกิน

การรับประทานอาหารของชาวไทยแสกในอดีตเมื่อ 30 ปีที่แล้ว ตอนเช้าเขากินอาหารเขาเรียกว่า "ปั้นข้าว" หรือการปั้นข้าวเหนียว กินไม่พร้อมกัน ใครว่างก็กินก่อน ใครไม่ว่างก็กินทีหลัง เพราะในอดีตในหมู่บ้านนี้อาหารอุดมสมบูรณ์ บู ปลา กบ เขียด เป็ด ไก่ มีมาก และคำว่าปั้นข้าว นางสุดดา ชัยภัททา (อายุ 64 ปี) กล่าวว่า "การกินข้าวเช้าไม่ต้องพร้อมเพรียงกัน คือ หลังจากส่ายข้าวเสร็จ ผู้ส่ายข้าวจะต้องปั้นข้าวโรยเกลือ และมีไข่หรือ เนื้อปลาขาวๆไม่มีก้างอยู่ภายในปั้นข้าวนั้น เพื่อแจกญาติๆหลานๆ หรือเด็กๆในครอบครัวนั้นให้ได้กินกันทุกคน คนใหญ่ปั้นใหญ่ คนเล็กปั้นเล็ก เมื่อปั้นข้าวไว้กับเด็กคนไหนแล้วก็จะพูดว่า ข้าวปั้นนี้ไม่มีอ้มก็พอ ขอให้ไปทำงานหรือทำหน้าที่ที่ตัวเองรับผิดชอบ ตอนเที่ยงจึงมากินข้าวพร้อมกัน แต่ละคนเมื่อได้ปั้นข้าวแล้วก็แยกย้ายสลายกันไป บางคนก็ไปเล่น บางคนก็ไปทำงาน แล้วแต่จะได้รับการบอกกล่าวจากผู้ใหญ่ว่าอย่างไร"

ส่วนตอนเที่ยงและตอนเย็นส่วนใหญ่จะพร้อมเพรียงกัน แต่ในปัจจุบัณก็เปลี่ยนแปลงไปบ้าง คือ ตอนเช้าจะกินอาหารพร้อมกัน ตอนเที่ยงจะไม่พร้อม เพราะต่างคนต่างไปทำหน้าที่ของตัวเอง ตอนกลางวันจึงห่อข้าวไปด้วย ส่วนตอนเย็นนั้นจะกินร่วมกันทั้งครอบครัว ทำให้ครอบครัวชาวไทยแสกบ้านบะหว้ายังมีความอบอุ่นและความเข้าอกเข้าใจระหว่างพ่อแม่ลูกเป็นอย่างมาก

การกินอาหารในอดีตคนส่วนใหญ่ได้กินอาหารที่สุก และไม่เลือกอาหาร มีอะไรก็กินกัน ไม่คำนึง เรื่องการขาดสารอาหาร กินในส่วนที่หาได้รอบหมู่บ้าน เพราะเมื่อก่อนอาหารตามธรรมชาติมีมาก แต่ปัจจุบันนี้ชาวไทยแสกเลือกอาหารจากธรรมชาติบ้างและจาก

หลายบ้าง นอกจากนี้ยังได้รับความรู้จากแพทย์และเจ้าหน้าที่อนามัยในเรื่องการรับประทานอาหาร ทำให้ชาวไทยแ่ก่ส่วนใหญ่เลือกอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย

5. ความเชื่อเกี่ยวกับอาหาร

ในอดีตเมื่อ 20 ปีมาแล้วชาวไทยแ่ก่โดยทั่วไปจะกินอาหารได้ไม่เหมือนกัน เพราะมีความเชื่อเรื่องชะล่าอาหาร เช่น บางคนไม่กินกบ บางคนไม่กินปลาไหล บางคนไม่กินงู เพราะบางคนเมื่อกินแล้วจะเกิดอาการแพ้ บางคนถึงกับอาเจียร เจ็บป่วย ต้องไปหาแพทย์ แม้ว่าเจ้าหน้าที่อนามัยได้ให้คำแนะนำ ชาวบ้านก็ยังชะล่าเรื่องการกิน กล่าวคือ ในตารางที่ 11 คราวเรือนชาวไทยแ่ก่บ้านมะหั่วมีการชะล่าการกินอาหารเมื่อเจ็บป่วย คือ ร้อยละ 47.7 และมีการชะล่าการกินอาหารเมื่อกรรยาตั้งครรภ์ถึงร้อยละ 57.0 ซึ่งแสดงถึงความเชื่อเกี่ยวกับอาหารมีอยู่ในปัจจุบันบ้างเหมือนกัน แต่คนหนุ่มคนสาวของชาวไทยแ่ก่ในปัจจุบันมักจะทำกินทุกอย่าง แสดงให้เห็นว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับอาหารการกินของชาวไทยแ่ก่บ้านมะหั่ว

ความเชื่ออีกอย่างหนึ่งเรื่องอาหารในสมัยอดีต พ่อแม่มักจะให้ข้าวมากกว่าอาหาร กินข้าวแต่ละครั้งจะจำกัดเรื่องกับข้าวให้กินแต่น้อย ส่วนข้าวสามารถกินโดยไม่จำกัดปริมาณ

แต่ในปัจจุบันคนส่วนใหญ่จะเชื่อหมอและคู้หมอความรู้ จึงกินอาหารตรงตามหลักอนามัยมากขึ้น อย่างไรก็ตามก็ยังมีคนบางกลุ่มที่กินเนื้อสัตว์ เช่น เนื้อวัว ควาย ซึ่งจะห้าแบบคิบๆ เช่น ลาบคิบ ซอยแซ่ เชื่อว่าอาหารมีรสชาดีอร่อย และมีวิตามินครบถ้วน ถึงจะมีเชื้อโรคอยู่บ้างก็จะกินยาแก้ภายหลัง

ความเชื่ออีกอย่างหนึ่งก็คือ เรื่องอาหารที่ได้ฝากใครก็ตามซึ่งเป็นตัวกลางถืออาหารจากคนหนึ่งไปให้อีกคนหนึ่ง ห้ามหยิบกินเป็นอันขาด เพราะกลัวจะปากจะกลายเป็นโรคคอกคอกเอิม (คอกเอิม ภาษาแ่ก่แปลว่า คอกใหญ่ คอกพอก) ลูกหลานจะเชื่อสิ่งนี้มาก ต้องขอเมื่อส่งให้คู้รับแล้ว นอกจากนี้ยังมีความเชื่อของชาวไทยแ่ก่อีกอย่างหนึ่งก็คือ การกินข้าวทุกครั้งให้ร่วมกันในครอบครัว เด็ดหญ้าหรือคู้มือก่อนจะรอให้คู้อาวุโสหรือคู้มีอายุมากลงมือรับประทานอาหารก่อน หรือจนกว่าคู้ที่มีอายุมากจะบอกขอให้ทุกคนกินข้าวได้ ทุกคนจึง

จะได้ลงมือกินข้าว เมื่อกินข้าวเสร็จ ทุกคนต่างยกมือไหว้ขอบคุณข้าวก่อนจะไปคืมน้ำ หรือ ลุกจากที่นั่งกินข้าว

ตลอดจนความเชื่อเกี่ยวกับอาหารอีกอย่างหนึ่งของชาวไทยแสก คือ การหาอาหารการกินตามฤดูกาล เช่น ฤดูฝนจะมีอาหารตามธรรมชาติ อาทิ หมากกะเม็ก เห็ด ชนิดต่างๆ ผักหวาน ไข่แดง แมงแดง และดอกกะเจียวโคก เพื่อมาปรุงเป็นอาหาร

เหตุผลที่ต้องให้ได้กินอาหารในฤดูกาลนั้น สืบเนื่องมาจากคนเฒ่าคนแก่บอกว่า อาหารตามฤดูกาลเป็นยา เป็นโอสถ ใครได้กินแล้วจะอายุยืน ไม่มีโรค ตายช้า แม้จะยาก แคล่ไหนก็ตาม คนไทยแสกต้องพยายามให้ได้กินอาหารชนิดนั้นให้ได้

ส่วนเหตุผลอื่นของชาวไทยแสกบ้านปะหว้าก็คือ การไปหาอาหารบางชนิดต้องไปไกลเป็นระยะทาง 2-3 กิโลเมตร ระยะทางขนาดนี้ต้องเดินด้วยเท้า การเดินเท้าทำให้เขาได้ออกกำลังกาย ใครมีลูกมากก็โอบมาก โอกาสอย่างนี้ทำให้สมาชิกของครอบครัวได้ออกกำลังกาย ได้สูดอากาศที่บริสุทธิ์ และได้เห็นความสวยงามของธรรมชาติ ขณะที่ทุกคนกำลังหาอาหารจากทุ่งและป่าอันยิ่งใหญ่ตามธรรมชาติ ก็จะได้เห็นความงามของธรรมชาติ ทำให้รักธรรมชาติ รักป่า รักบ้านเกิด ดังจะเห็นได้ว่าหนุ่มสาวที่ไปทำงานต่างถิ่นยังคิดถึงบ้าน คิดถึงป่าไม้ คิดถึงที่หาอาหารการกิน ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าคนที่ชาวบ้านชาวไทยแสกได้กระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์โดยตรง คือ ได้ออกกำลังกาย ได้เหนื่อย และได้กินอาหารดีๆ และกินได้มากๆ ส่วนประโยชน์ทางอ้อมก็คือ ทำให้ใจเย็น ใจดี และรักธรรมชาติ ได้สร้างค่านิยมให้กับลูกหลานๆ ได้ดีมาก จนได้กลายเป็นค่านิยมในเรื่องการหาอาหารการกินจนถึงทุกวันนี้

แม้ปัจจุบันนี้จะมีอะไรหลายอย่างเปลี่ยนแปลงไป แต่เรื่องการหาอาหารการกินตามธรรมชาติตามฤดูกาลยังมีอยู่ เพียงแต่อาหารที่เคยอุดมสมบูรณ์ก็กลับเหลือน้อยลง และบางสิ่งก็หาอาหารไม่ได้ หรือได้กินน้อย บางครั้งคนท้องถิ่นอื่นซึ่งเป็นแม่ค้า เมื่อรู้ว่าชาวบ้านออกไปหาอาหารตามธรรมชาติก็จะไปตัดกรอซื้อ ชื่อถูกชาวบ้านไม่ขาย ก็จะให้ราคาแพงๆ หลายคนใจอ่อนเห็นเงินมากก็อยากขาย แม้ว่าตนเองจะไม่ได้กินก็ตาม

ที่อยู่อาศัย

1. สภาพบ้านเรือน

สภาพบ้านเรือนปลูกกันเป็นกระจุกติดกันในหมู่เครือญาติบ้าง ต่างเครือญาติบ้าง หลังคาบ้านแต่ละหลังคาใหญ่และเล็ก มีความใกล้เคียงกันมาก ไม่มีบ้านที่โตเกินไป และบ้านที่หลังเล็กเกินไป สภาพภาพความเป็นอยู่ใกล้เคียงกันมาก ความรวยความจนของชาวไทยแ่กจะไม่ค่อยแตกต่างกัน และการไปมาติดต่อกันระหว่างหลังคาแต่ละหลังคาก็เป็นไปด้วยความสะดวก บางคุ่มบางกลุ่มจะไม่มีรั้ว ทำให้การไปมาหาสู่กันเป็นไปด้วยความสะดวก

สภาพของบ้าน--ในอดีตเมื่อ 30 ปีที่ผ่านมาเป็นสภาพใต้ถุนสูง ห้องนอน ห้องครัว และห้องน้ำ จะอยู่บนบ้าน โดยเฉพาะห้องน้ำสมัยก่อนเขาเรียกว่า "ชานน้ำ" หรือชาน จะอาบน้ำชำระร่างกาย จะล้างเนื้อ ผัก ปลา ก็จะไปที่ "ชาน" นี้ เพราะตรง "ชาน" นี้จะมีโถงน้ำ สกู่ และยาสีฟัน ตลอดจนมีเชียง มีด และพรว้า ชานน้ำจะอยู่ใกล้กับห้องครัว การทำครัวจะเกี่ยวพันกับน้ำ ชาวบ้านไทยแ่กบ้านมะหว่าจึงจัดให้สองอย่างนี้อยู่ใกล้กัน และบันไดชั้นลงของบ้านส่วนใหญ่มักมีที่ "ชาน" บ้าน เพราะเมื่อคนขึ้นไปบนชานแล้วสามารถที่จะถอดรองเท้า ล้างเท้า ล้างตัว และล้างสิ่งของอื่นๆ ก็ต้องผ่าน "ชาน" นี้เสียก่อนจึงไปที่อื่นๆได้ ก่อนจะลงจากบ้านก็ต้องมาที่ "ชานบ้าน" และจึงลงบันได หลังคาบ้านของชาวไทยแ่กในอดีตเมื่อ 30 ปีย้อนหลังใช้เฉพาะไม้กับใบตองสร้างบ้าน แต่ปัจจุบันนี้ได้เปลี่ยนแปลงไป สังเกตได้จากวัสดุก่อสร้างเป็นเสาคอนกรีต ฝ้าเตี้ยหรือฝ้าสูง หลังคามุงกระเบื้องหรือมุงสังกะสี ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละครัวเรือน

เมื่อย้อนหลังไปในอดีตลักษณะบ้านที่มีฝ้าสูงยังมีประมาณยี่สิบหลังคาเรือน สมาชิกครัวเรือนได้อยู่บนบ้าน ช่างใต้ถุนบ้านเป็นคอกสัตว์ เนื่องจากชาวไทยแ่กเลี้ยงวัวและควายเป็นจำนวนมาก จึงมีวัวและควายคอกละหลายตัว ผูกกับเสาตอมกลางคั่นทุกคั่น ปัจจุบันนี้คนส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนรูปทรงของหลังคาบ้าน สมาชิกนอนบนบ้าน ใต้ถุนจะคัดแปลงเป็นคนอาศัยอยู่ ส่วนคอกวัวและควายเจ้าของแต่ละครอบครัวได้ทำคอกไว้ต่างหาก สำหรับลักษณะบ้านคนถิ่นอื่นมักเรียกกันจนติดปากว่า "บ้านทรงเหล้า" ถือว่าเป็นบ้านทรงใหม่ที่ชาวบ้านชาวไทยแ่กบ้านมะหว่ายังนิยมปลูกกันอยู่ทุกวันนี้

2. รูปทรงของบ้าน

รูปทรงของบ้านชาวไทยแสกได้มีบางส่วนเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่บางครอบครัวก็ยังคงรักษารูปทรงเดิม ส่วนที่เปลี่ยนแปลงมากคือ วัสดุในการก่อสร้างบ้าน เพราะของเดิมในอดีตที่เคยใช้หายาก อายุความทนทานมีน้อย ส่วนที่เปลี่ยนแปลงมีดังนี้

1. เสา เมื่อก่อนในอดีตที่ใช้เสาไม้กลมทั้งต้น ต่อมาเปลี่ยนเป็นกลมท่อนล่าง เหลี่ยมท่อนบน และปัจจุบันนี้มาเปลี่ยนเป็นเสาคอนกรีตเสริมเหล็กเกือบทั้งหมดแล้ว จะมีบ้างก็ประมาณไม่เกิน 20 ครอบครัว

2. ส่วนหลังคา เมื่อก่อนเมื่อ 30 ปีก่อนหลังจะใช้หญ้าคา หญ้าแฝก ใบตอง ไม้แค้นเล็กๆ แต่ปัจจุบันนี้เปลี่ยนมาเป็นสังกะสี กระเบื้อง สีต่างๆ ชนิดแปลกๆก็มี ส่วนโครงทัวไปยังใช้ไม้

3. ฝ้าและเพดาน เมื่อก่อนในอดีตที่มียุ้งเตี้ยใช้ไม้เนื้อแข็งปู เพดานไม่มี เพราะไม้ร้อน หลังคาไม้ใช้สังกะสี ส่วนฝ้าชั้นล่างในอดีตเป็นที่อยู่ของวัวควาย แต่ปัจจุบันนี้คนไปอาศัยอยู่แทน ฝ้าบ้านก็สร้างด้วยคอนกรีตเสริมไม้ไผ่หรือเสริมเหล็ก เป็นห้องพักหรือห้องรับแขกได้

4. ประตูหน้าต่าง ในอดีตบ้านของชาวไทยแสกส่วนใหญ่จะหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ทิศเหนือ ทิศใต้ ส่วนทิศตะวันตกถ้าไม่จำเป็นเกือบจะไม่มีเลย เพราะสาเหตุเกิดจากการหลบลมหลบฝน เพราะในฤดูฝนลมตะวันตกเฉียงใต้ลมแรงมาก นำลมและน้ำฝนเข้าไปเปียกในบริเวณบ้าน ชาวบ้านจึงไม่หันหน้าบ้านไปทางทิศตะวันตก จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วนี้จึงทำให้หลังคาบ้านไทยแสกมีประตูหน้าต่างน้อย แม้การมีจำนวนประตูหน้าต่างก็น้อย แต่ฝากระดานที่จะปิดก็ไม่มี ส่วนใหญ่จะเป็นฝาไม้ไผ่ ฝาไม้ไผ่แนบใบตอง แต่ปัจจุบันนี้ก็เปลี่ยนไปเป็นประตูหน้าต่างไม้เนื้อแข็งแผ่นใหญ่มีลวดลาย สำหรับประตูมีบานพับมีกลอน ฝ้าใต้อย่างแน่นอน บางครอบครัวใส่ลูกกรงเหล็กเพื่อกันโจรด้วยก็มี

สำหรับรูปทรงบ้านมีหลายชนิดต่างกันไป เช่น บ้าน นายบุญจร มาตรชัยเคน และบ้านของ นางสุดตา ชัยนันทา บ้านของ นายอุดม ชัยหามาน และบ้านของ นายเวิน ชัยหามาน

รูปทรงบ้านที่เปลี่ยนไปของบุคคลที่กล่าวมาแล้วนี้ แต่ถือว่าเป็นส่วนน้อยมากที่เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะคนละรูปและคนละแบบ แต่ส่วนใหญ่ยังต้องอาศัยวัสดุของเดิมมาก่อสร้างเพื่อเปลี่ยนแปลงเป็นรูปใต้ถุนสูง ชั้นล่างเป็นที่เก็บข้าว กล้วย และประโยชน์ใช้สอยอื่นอีกมากมาย ส่วนคอกสัตว์ เช่น วัว ควาย ก็ต้องไปทำคอกต่างหากใกล้บ้านเรือนของตน

3. วัสดุในการก่อสร้าง

วัสดุในการก่อสร้างจะเป็นวัสดุส่วนที่เป็นไม้อาจจะใช้จากไม้หลังเก่า สำหรับบ้านที่ซื้อเพื่อปลูกสร้างใหม่ ส่วนบ้านที่สร้างใหม่ทั้งหลังต้องซื้อไม้มาจากโรงเลื่อยที่อำเภอ นาทวี จังหวัดสงขลา และไม้ที่ชาวบ้านสะสมจากต้นไม้ในแปลงนาของเขา นำมาสะสมไว้หลายปี ส่วนบ้าน 2 ชั้นใต้ถุนสูง ส่วนบนใช้ไม้ ส่วนล่างใช้อิฐ หิน ดิน และปูน วัสดุเหล่านี้ซื้อจากโรงงานหล่อเสาในหมู่บ้านก็มี (โรงงานนี้เป็นของ นายมัน มาตรชัยเคน) ชื่อว่าโรงงาน "รุ่งเรืองการช่าง" บริการชาวบ้านทั้งเงินสดและเงินผ่อน ทำให้บางคนมีบ้านหลังใหญ่เพราะโรงงานแห่งนี้ช่วยเหลือด้านวัสดุบางอย่าง

4. รูปแบบและประโยชน์ใช้สอย

4.1 การใช้บริเวณบ้าน

ในอดีตเมื่อ 30 ปีก่อนบริเวณบ้านแต่ละหลังจะกว้างขวาง เพราะมีวัวควายมาก ฤดูฝนจะปล่อยวัวควายออกไปหากินหญ้าที่สาบึก จึงกักขังไว้ในบริเวณแล้วจึงเอาฟางแห้งให้วัวและควายกิน แต่ปัจจุบันพื้นที่บริเวณบ้านหลายๆได้หมดไป เพราะต้องแบ่งที่ดินให้ลูกหลานปลูกบ้านเมื่อลูกหลานแต่งงานมีคู่ครอง เมื่อบริเวณบ้านใดเป็นที่แคบ ชาวบ้านจะทำรั้วเพื่อความสวยงาม บางครัวเรือนก็ปลูกดอกไม้ทำสวนหย่อม ปลูกพืชอายุสั้นสลับกับพวกมะม่วง น้อยหน่า และขนุน เพื่อให้ลูกหลานได้ประโยชน์จากผลไม้ในวันข้างหน้า

และปี พ.ศ. 2538 นี้ชาวบ้านมะหว้าได้รับรางวัลที่ 1 จากการประกวดหมู่บ้าน จึงมีคุ้มต่างๆ 15 คุ้มเกิดขึ้น บางคุ้มจะปลูกศูนย์ย่อยเป็นสถานที่สำหรับประชุมปรึกษาหารือกับลูกคุ้มได้ (รายชื่อคุ้มต่างๆดูจากตารางที่ 1 หน้า 47)

4.2 ชานบ้านและการใช้ประโยชน์

ชานบ้านที่มีพื้นที่สูงชั้นเดียว กับชานบ้านที่มีพื้นที่สูง 2 ชั้น มีประโยชน์ใช้สอยคล้ายกัน ชานบ้านที่มีพื้นที่สูงชั้นเดียวจะมีชานบ้านใหญ่ และชานบ้านเล็ก ชานบ้านใหญ่ จะใช้ไม้แผ่นงานปูให้ชิดกันเอาไว้เป็นที่ตากแดดตากลม วันไหนฝนไม่ตกเดือนหงายเจ้าของบ้านและสมาชิกในครอบครัวก็จะออกไปนั่ง ออกไปนอนพูดคุยปรึกษาหารือกันเพื่อรับลมเย็น หลบลมร้อน ดูเดือนหงายไปด้วย ส่วนในเวลากลางวันเมื่อมีแดดที่มันแฉะก็จะเป็นที่ตาก เสื้อผ้า ผ้าม่าน ผ้ามุ้ง สมัยก่อนมีการตากผ้า ตากข้าว รวมไปถึงการตากกบ เขียด ปลาแห้ง เพราะเป็นชานบ้านที่สูง ปลอดภัยจากไก่ หมา เพราะบันไดบ้านสมัยก่อนตั้งขึ้นตั้งลงได้ เมื่อคนในบ้านไม่อยู่ก็ตั้งไข่วางขึ้นไปบนบ้าน ไก่บินไม่ถึง หมาก็ขึ้นไม่ได้ ชานบ้านใหญ่จึงมีประโยชน์มากมาย

ส่วนชานบ้านเล็กจะสร้างต่อระหว่างชานบ้านใหญ่ไปยังห้องครัว ชานบ้านเล็กหรือชานน้ำส่วนใหญ่ใช้ไม้เนื้อแข็งทนแดดทนฝนเป็นพิเศษ บ้านของชาวไทยแสกนิยมไม้จิกมาสร้าง เพราะทนฝนได้ดี และการปูพื้นก็ห่างๆกันเพื่อลดการอมน้ำ เมื่อแดดออกก็จะแห้งเร็ว ประโยชน์ของการใช้สอยก็จะเป็นที่วางโถงน้ำใช้และน้ำกิน ส่วนโถงน้ำกินจะยกให้สูงขึ้นเพื่อกันเปื้อน และตรงพื้นโถงน้ำใช้จะเป็นที่ชำแหละเนื้อ ฆ่าหมู ปลา กบ และเขียด เพื่อทำอาหาร รวมไปถึงการบดเปลือกผลไม้ พืชผัก ชาวบ้านจะล้างจะทิ้งส่วนที่ไม่ต้องการลงไปใต้ตุ่มน้ำของชานเล็กนี้ ส่วนที่ต้องการก็จะนำไปทำกับข้าวหรือปรุงเป็นอาหารในโรงครัว เมื่อทำอย่างนั้นนานๆใต้ตุ่มน้ำตรงชานเล็กก็จะสกปรก เจ้าของบ้านก็จะต้องทำความสะอาดปีละครั้งหรือ 2 ครั้ง ในอดีตจะเป็นอย่างนี้ แต่ในัจจุบันนี้แม้ยังมีหลังคาเรือนที่เป็นอย่างนี้อยู่ แต่ความสะดวกได้เปลี่ยนแปลงไป ในชุมชนไทยแสกก็จะมีถังขยะแห้งและถังขยะเปียก เจ้าของบ้านก็มีความรับผิดชอบอย่างมากในการดูแลทำความสะอาดเป็นอย่างดี และอีกอย่างตรงชานเล็กนี้จะเป็นที่วางรองเท้า เป็นชานที่รองรับพาดหัวบันไดเมื่อคนขึ้นลง และที่ชานเล็กตรงนี้ก็เป็นที่วางน้ำหรือที่อาบน้ำ เปลี่ยนเสื้อผ้า ชานเล็กแม้ฝนไม่ตกก็มีความชื้นอยู่ตลอดเวลา

สำหรับบ้านของบ้าน 2 ชั้น ส่วนใหญ่จะทำเป็นปูนคอนกรีต ซึ่งอยู่
หลังบ้านติดกับห้องน้ำ ห้องครัว ประโยชน์ใช้สอยจะเหมือนกับบ้านเล็กสำหรับการอาบน้ำ
นอกจากนี้จะมีห้องน้ำรวมอยู่กับห้องส้วม ในปัจจุบันนี้ชาวไทยแสกบ้านมะหว่าจะมีลักษณะการ
ปลูกบ้าน 2 ชั้นเป็นจำนวนมาก คือ มีส้วมประจำทุกหลังคาเรือน

4.3 ห้องนอน

ห้องนอนของชาวไทยแสกส่วนใหญ่จะเป็นห้องนอนรวม พ่อแม่ลูกหลานจะ
นอนรวมเรียงกันไป ผู้เป็นพ่อกับลูกชายคนโตจะนอนตรงกับหิ้งพระหรือหิ้งบูชา เพราะถือว่า
ห้องนี้สำคัญ สะอาดและศักดิ์สิทธิ์กว่าห้องอื่น เพราะชาวไทยแสกเขาถือว่าคนที่รับผิดชอบ
ครอบครัวแลคนในครอบครัวคือพ่อหรือพี่ชายคนโต แม้จะใกล้พระพุทธรูปก็คงไม่บาป ส่วนแม่
และลูกผู้หญิงเด็กก็จะนอนเรียงห่างพระพุทธรูปออกไป เพราะกลัวบาป เนื่องจากผู้หญิงที่มี
ประจำเดือน เด็กผู้ชาย เด็กผู้หญิง ควบคุมกล้ามเนื้อยังไม่ได้เต็มที่ ถ้าหากบัสสาวะรดที่
นอนทำให้กลัวบาปเหวตาจะไม่ดูแลรักษา จึงนอนห่างออกไป หนึ่งลูกสะกัจะไม่ค่อยผ่าน
ห้องพระ ถ้าผ่านหน้าห้องพระก็ต้องมีพฤติกรรมที่เรียบร้อย

ส่วนในการที่ครอบครัวนั้นมีการมงคลสมรส คู่สมรสจะมีห้องพิเศษให้นอน
จัดทำให้ไกลออกไปอีก แม้บ้านหลังนั้นจะเล็กจะโตก็ต้องทำห้องพิเศษให้ เพราะการหลับ
นอนร่วมเพศของชายหญิงเป็นเรื่องลับและส่วนตัว เป็นของปกปิดใครจะเห็นไม่ได้ หรือถือ
ว่าเป็นเรื่องสกปรกเรื่องน่าละอาย ชาวไทยแสกถือมาก

ส่วนห้องนอนแขกที่ไปเยี่ยมเยือนจะให้นอนนอกบ้าน ถ้าครอบครัวได้บ้าน
หลังเล็กก็จะนำแขกไปฝากนอนบ้านญาติที่มีบ้านหลังโตกว่า สำหรับเครื่องนอนนั้นเจ้าของ
บ้านที่แขกไปเยี่ยมจะจัดเตรียมให้ ยกเว้นถ้ามีแขกมากเครื่องนอนไม่พอก็จะไปขอยืมกับบ้าน
ข้างเคียง แต่เมื่อแขกกลับไปเจ้าของบ้านที่แขกไปเยี่ยมต้องรับผิดชอบในการทำความสะอาด
สะอาด ต้องนำไปตากฟุ้งแดดฟุ้งลมในเครื่องนอนเหล่านั้น

แต่ในปัจจุบันนี้ห้องนอนได้เปลี่ยนไปบ้าง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของ
รูปทรงบ้าน ห้องนอนจึงเปลี่ยนไปด้วย คือ จะมีการกันห้องโดยใช้ฝากระดานหรือตู้กันไว้
เป็นห้องๆ แสดงถึงความเป็น เจ้าของของลูกแต่ละคน ในปัจจุบันการนอนในครอบครัวนอนเด็กหรือ
ต้นสายไม่ค่อยเคร่งครัดเหมือนกับอดีต บางครอบครัวมีลูกโตเป็นหนุ่มเป็นสาวไปเรียนหนังสือ

บ้าง ไปทำงานบ้าง ไปเที่ยวศึกษาก็มี พ่อแม่ขาดการเอาใจใส่ในการปลูกปลูกจึงทำอะไรได้หลายอย่าง ทั้งนี้อาจจะเกิดจากการแยกห้องนอนก็ได้ อย่างไรก็ตามก็เจ้าของห้องจะรับผิดชอบการตกแต่งความสะอาด การรักษาห้องของแต่ละคนให้ดีขึ้น

4.4 ห้องครัว

ห้องครัวของชาวไทยแ่ก่แยกเป็น 2 ยุคสมัย เมื่อ 30 ปีย้อนหลังเป็นห้องครัวเล็ก เจาะเตาก่อไฟเพื่อหุงปรุงอาหารเท่านั้น ถือว่าเป็นส่วนเกินของบ้าน จะทำตอนไหนอย่างไรก็ได้ หากใครสร้างบ้านใหม่ท่น้อยห้องครัวจะเอาไว้ที่ไหนก็ได้ บางครอบครัวเอาไว้ใต้ถุนบ้าน ข้างบ้านก็มี เพราะวันหนึ่งทำครัวไม่กี่ครั้ง และการทำอาหารของชาวไทยแ่ก่ส่วนใหญ่จะทำอาหารอย่างเดียว แต่ในยุคนี้ปัจจุบันนี้การทำห้องครัวก็เสมือนหนึ่งหัวใจของครอบครัว ห้องครัวจึงทำใหญ่ เพราะการกินข้าวหลายอย่างที่เกี่ยวกับอาหารจะเก็บไว้ในห้องครัว เช่น โหบลาร้า หน่อไม้สับ หน่อไม้ปับ เกลือ ตูกับข้าว ตู้อาหาร ตู้ถ้วยโถโอจานก้อยู่ในครัวนี้ และห้องครัวยังเป็นที่สำหรับนั่งรับประทานอาหารด้วย ความจุประมาณ 6-10 คน

ประโยชน์ของห้องครัวยังถือเป็นี่สำหรับปรุงอาหาร เก็บและรักษาอาหาร การทำอาหารส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของแม่หรือลูกผู้หญิง เพราะชาวไทยแ่ก่ถือว่าผู้ชายต้องออกไปหาอาหาร ผู้หญิงจะเป็นผู้ปรุง และห้องครัวจะเปิดตลอด ใครจะเข้าและออกก็ได้ ถือว่าเป็นห้องครัวเปิด

การทำความสะอาดห้องครัวถือว่าทำทุกบ่อย เมื่อใดก็ตามเมื่อเข้าไปในครัวจะเริ่มปิดกวาดทันที เลิกทำครัวก็จะปิดกวาด ไม่ว่าจะดีหรือปัจจุบันครอบครัวชาวไทยแ่ก่ส่วนใหญ่ยังใช้พื้นและถ่าน แต่ปัจจุบันถ่านจะมากกว่าพื้น แม้บางครอบครัวจะมีเตาไฟฟ้าและเตาแก๊สอยู่ ในบางครั้งก็ยังใช้ถ่าน เพราะอาหารบางอย่างต้องย่าง บั้ง เภา จี้ ยังต้องใช้ไฟถ่านแดงๆจึงจะปรุงอาหารได้สำเร็จ

4.5 ความเชื่อเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

ชาวไทยแสกในอดีตมีความเชื่อว่าที่อยู่อาศัยต้องสะอาด ถ้าหากมีสะเก็ดอยู่ร่วมกันก็ต้องสำรวมกิริยามารยาท ปฏิบัติต่อปูย่าอย่างนบ้น้อม ครอบครัวยิ่งจะมีความสุขความเจริญ การตากผ้าก็ต้องอยู่ในที่เรียบร้อย สะอาดตา การปลูกบ้านก็มีฤกษ์ยาม โดยให้พรหมณ์ในหมู่บ้านได้ดูแลการก่อสร้าง ถ้าสร้างที่พุกอาศัยคือลูกหลานก็จะแข็งแรง มีความสุข เช่น การสร้างบ้านเรือนไม้เขียนหันหน้าไปทางทิศตะวันตก และต้นไม้ที่ถูกฟ้าผ่าไม้เขียนนำมาสร้างบ้าน เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบความเชื่อดังกล่าวในอดีตและปัจจุบันไม่แตกต่างกันมากนัก

เครื่องนุ่งห่ม

เครื่องนุ่งห่มในอดีตเมื่อ 30 กว่าปีย้อนหลัง ชาวไทยแสกจะใช้ผ้าฝ้ายหาจากดอกฝ้ายที่ปลูกเอง ส่วนหนึ่งจะไปซื้อซื้อขอลูกดอกฝ้ายบนภู คำว่าบนภูที่มีดอกฝ้ายที่นั่นจะอยู่ในเขตท้องที่อำเภอพรหมานคม จังหวัดสกลนคร ติดกับเทือกเขาภูพาน เป็นชนชาติพันธุ์โส้และข่า การไปซื้อ ซื้อ แลกเปลี่ยนฝ้ายจะไปในเคียนอ้าย เดือนนี้ ช่วงฤดูหนาว เมื่อได้ฝ้ายมาแล้วก็นำไปอ้าวไปแอดเป็นเส้นเป็นใย แล้วนำไปทอเป็นเส้น เป็นเส้นผ้าออกมา จึงได้นำเส้นผ้านั้นไปเย็บเป็นผ้าห่ม ผ้าขาวม้า เป็นเสื้อ หรือเป็นกางเกง

เมื่อได้ผ้าเป็นเส้นเย็บเป็นเสื้อกางเกงและผ้าถุงแล้ว สิ่งจำเป็นอันหนึ่งก็คือสี สีส้มย้อมก่อนได้จากต้นคราม การปลูกคราม (ต้นคราม) จะไปปลูกอยู่โนนใหญ่และโนนจุลณี เกือบทุกครอบครัวในชุมชนไทยแสกได้ไปปลูก เพราะโนนใหญ่และโนนจุลณีนั่นเสมือนเป็นภูเขาสูงเล็ก ๆ 2 ลูก อยู่ห่างกันประมาณ 500 เมตร ซึ่งเป็นที่น่าแปลกมากในเขตจังหวัดนครพนม เขตจังหวัดสกลนคร และเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ จะมีโนนคล้ายๆกันกับโนนดังกล่าวเกิดขึ้นภายในพื้นที่ประมาณ 20 ตารางกิโลเมตร โนนดังกล่าวชาวไทยแสกบ้านมะหว่านเป็นแหล่งที่ชาวไทยแสกไปปลูกต้นครามเพื่อมาทอสีครามย้อมผ้า การปลูกครามจะปลูกในเดือน 6 จะมาเก็บในเดือน 11-12 ก่อนการเก็บเกี่ยวข้าวเล็กน้อย ฝ้ายปลูกเอง หาเอง ทอเอง

ครามก็ปลูกเอง ทำเอง เสื้อผ้าที่ใส่ในสมัยนั้นจะมี 2 สี คือ สีขาว กับสีคราม หรือลาย
ขาวคราม เช่น ผ้าถุงมัดหมี่

แต่ปัจจุบันนี้ผ้าและครามที่วางหมดไปแล้วสำหรับชาวไทยแสก เสื้อผ้าส่วนใหญ่จะ
ซื้อสำเร็จรูป หรือซื้อผ้าเป็นชิ้นแล้วมาตัดเย็บเอง เพราะชาวบ้านส่วนหนึ่งมีอาชีพในการตัด
เย็บเสื้อผ้าอยู่แล้ว

การใช้เสื้อผ้าของชาวไทยแสกไม่ค่อยแน่นอนในปัจจุบัน แต่ในอดีตนั้นเห็นได้
ชัดเจนว่างานใดที่หนักและตากแดดตากลมตากฝนจะใส่เสื้อผ้าสีดำหรือสีคราม เสื้อผู้ชายจะ
เป็นแขนสั้น เสื้อผู้หญิงเป็นแขนยาว ผู้หญิงที่หมวกมีขอบ ผู้ชายจะมีหมวกหรือมีผ้าพันหัวโพก
ผูกหัวเพื่อกันแดด แต่ในปัจจุบันนี้จะใส่เสื้อผ้าหลากหลาย เพราะเสื้อผ้ามีราคาถูก ซื้อจาก
ร้านค้าย่อยในตลาดใหญ่และตลาดนัด มีให้เลือกมากมายในเมืองสกลนคร แต่ที่เหมือนกันอยู่
ตรงที่ว่า งานหนักงานถูกแดดถูกลมจะใส่ผ้าหนาๆ แขนยาว เพื่อปกป้องตัวไว้ โดยเฉพาะ
หญิงจะถนอมผิว กลัวดำ กลัวผิวไม่สวยงาม

เราอาจจะกล่าวได้ว่าการใช้เสื้อผ้าของชาวไทยแสก จะมุ่งเพื่อความสวยงามส่วน
หนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่งจะมุ่งในเรื่องรักษาสุขภาพรักษาผิว เสื้อผ้าส่วนใหญ่จะซื้อสำเร็จรูป
เพราะราคาถูก สามารถเลือกรูปทรง สีต่างมากมาย จึงมีโอกาสนในการเลือกเป็นอย่างมาก

ยารักษาโรค

ยารักษาโรคของชาวไทยแสกในปัจจุบันจะมี 2 พวก คือ ยาแพทย์แผนปัจจุบัน และ
ยาสมุนไพร ส่วนยาแผนปัจจุบันไม่กล่าวถึง เพราะเป็นที่ทราบทั่วกัน ชาวไทยแสกมีแหล่งไป
ขอยาหรือติดต่อยารักษาโรคได้ในหลายทาง เช่น โรงพยาบาลจังหวัด โรงพยาบาล
อำเภอนาหว้า สถานีอนามัยตำบลท่าเรือ และศูนย์สาธารณสุขมูลฐานประจำหมู่บ้าน สถานที่
เหล่านี้ชาวบ้านแสกไปใช้บริการ ทั้งได้รับความรู้และได้รับทั้งยาเป็นส่วนใหญ่ในปัจจุบัน
อีกส่วนหนึ่งในอดีตเมื่อ 30 ปีมาแล้วยารักษาโรคของชาวไทยแสกจะเป็นพวกสมุนไพร
แหล่งที่มาของยาจะมาจากป่ารอบบ้านและป่าที่อยู่ต่างหมู่บ้านอื่นด้วย อย่างเช่น ผู้หญิงที่
คลอดลูกใช้ใบเป่าคัมอาบสำหรับสตรีคลอดบุตรใหม่ฯ ต้องออกไปหานอกชุมชน เช่น บ้าน

ศาล ส่วนยาสมุนไพรอื่น ๆ สามารถหาได้จากรอบบ้านแสกก็มีมาก เช่น ตะไคร้ ตะกวง เป็นยาแก้ท้องแก้กระเพาะและลำไส้ ยาสมุนไพรรักษาโรคนี้ โรคที่อทางเดินมีสสาวะอักเสบ คนส่วนหนึ่งไปหาแพทย์และพยาบาล แต่บางครั้งคนป่วยก็ยิ่งเป็นหนักขึ้น สุดท้ายก็หายโรคด้วยการรักษาด้วยยาสมุนไพรที่มีมาก ชาวบ้านไทยแสกบ้านมะห้วยยังมีความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาโรคบางอย่างด้วยยาสมุนไพรในระดับมากร้อยละ 43 (ดูตารางที่ 11) แสดงถึงความเชื่อในเรื่องยาสมุนไพรยังมีอยู่ในปัจจุบัน เช่น นายเฉลิมชัย สอนสมนึก เป็นโรคนี้ในไต หมอเขาบอกว่าต้องผ่าตัด หากไม่ผ่าตัดโรคนี้อาจจะไม่หาย นายเฉลิมชัยก็มาขอยาสมุนไพรที่รักษาโรคนี้กับ นายเคน นางโสภา ก่อนนั้น เดียวนี้ นายเฉลิมชัย สอนสมนึก คนนั้นก็หายโรคแล้ว และก็ไม่ได้ผ่าตัดแต่อย่างใด

แหล่งของยาสมุนไพร แม้ใหญ่แวก ก้อนนั้น เจ้าของตำหรับท่านหนึ่งก็บอกว่า แหล่งสมุนไพรหาได้จากบ้านมะห้วยนี้ เช่น ยาแก้วัณโรคในไต ก็จะมีพวกรากต้นมะละกอหูก หรือเรียกจากภาษาไทยแสกว่า "หมากสูงตึง" (รากมะละกอตึง) รากต้นหนามเขาหัว ภาษาแสกเรียกว่า "อ่อนคุดเค่า" และต้นเสี้ยว เป็นต้น

ส่วนยาสมุนไพรอื่น ๆ ก็มี เช่น มะเกลือ เป็นยาถ่ายพยาธิชั้นหนึ่งของชาวไทยแสก แต่เวลากินจะลำบากต้องใช้น้ำกะทิมะพร้าวช่วยในการกลืน

การใช้ยาสมุนไพรรักษาโรค ส่วนใหญ่จะต้องปฏิบัติตามคำบอกกล่าวของหมอเขา เช่น ท่านบอกว่าให้กินคนเดียว อย่าเปลี่ยนดื่มน้ำอื่นไปข้างโน้นข้างนี้ หินในไตให้อยู่ข้างไหนก็ให้อยู่ข้างนั้น อย่าถอยออก มีแต่ผลึกเข้า การกินก็ปล่อยให้มันอ่อนเอง อย่าใช้ปากเป่า ทุกคนต้องปฏิบัติตามกลัวโรคจะไม่หาย ซึ่งเป็นความเชื่ออย่างหนึ่ง

ในปัจจุบันนี้คนส่วนใหญ่เมื่อเจ็บป่วยต้องไปพบแพทย์จนสุดความสามารถของแพทย์ในระดับต่างจึงค่อยคลี่มาหาหมอสมุนไพร แม้ในเบื้องต้นจะไม่เชื่อแพทย์แผนโบราณ แต่ในภายหลังไม่มีทางเลือกแล้ว จึงหันมาพึ่งยาสมุนไพร แต่ตามข้อเท็จจริงชาวบ้านมีความเชื่อว่า รักษาด้วยยาสมุนไพรได้ แต่ถ้าต้องการหายเร็วจึงไปหาแพทย์แผนปัจจุบัน เพราะยาแผนปัจจุบันนี้ออกฤทธิ์ทันใจและเร็ว เช่น เวลาปวดก็กินยาแก้ปวดเข้าไปไม่ถึง 10 นาทีก็หาย อย่างไรก็ตามพอถึงระยะเวลาหนึ่งเมื่อโรคไม่หายก็ยังมีนึกถึงยาสมุนไพร และเชื่อว่ายาสมุนไพรยังมีประโยชน์มหาศาลต่อคนป่วยโดยทั่วไปตลอดกาล

บทที่ 6

สถาบันครอบครัวกับชุมชนในกระแสโลกาภิวัตน์

ความสัมพันธ์ครอบครัวกับประเพณีพิธีกรรมของชุมชน

วิถีครอบครัวมีอิทธิพลต่อสมาชิกภายในครัวเรือนเป็นอย่างมาก ตามที่กล่าวมาในบทที่แล้ว สถาบันครอบครัวยังมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับชุมชนอื่น เนื่องจากวิถีครอบครัวได้มีการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีต่างภายในชุมชนตลอดมา ในบางครั้งครอบครัวจะต้องต่อสู้กับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ แต่ก็พยายามที่จะรักษาเอกลักษณ์ขนบธรรมเนียมของไทยแก่บ้านมะหว่าเป็นอย่างดี ดังตัวอย่างเช่น เมื่อ 5 ปีที่แล้วหนุ่มสาวที่ทำงานกรุงเทพฯ ได้นำของแปลกใหม่มาในชุมชนบ้านแสด ตามงานบุญต่างๆจะมีการเอาหนังโม่มาฉาย คิมเหล้า เต็นคิสโก้ ไซซ์ชาอ่อน ทำให้ลูกหลานในชุมชนติดยาเสพติด คีรณมอเตอร์ไซด์ ซอบเที่ยว ภายหลังต่อมาผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส ครูในชุมชน และผู้นำอาวุโสต่างๆในชุมชนได้ต่อต้านและชี้แนะสั่งสอนตามหอกระจายข่าวและตามงานวัด ทำให้พฤติกรรมดังกล่าวได้หมดไป ทำให้เห็นได้ว่าสถาบันครอบครัวและเครือญาติมีบทบาทอย่างยิ่งที่จะอนุรักษ์เอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยแก่ของชุมชนให้เข้ากับกระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน

จากตารางที่ 12 จะเห็นว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีการปฏิบัติต่อความเชื่อทางศาสนาของสมาชิกภายในครัวเรือน เช่น การเซ่นไหว้ขอขมาทำพิธีให้กับสมาชิกภายในครัวเรือน การประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์เพื่อความสิริมงคล การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว การทำบุญตักบาตร การร่วมพิธีกรรมทางศาสนาที่วัด การไปวัดทุกวันพระ การถือศีลช่วงเข้าพรรษา และการทำบุญตามฮีต 12 เดือน มีอยู่ในระดับมาก คือ ร้อยละ 68.6, 66.3, 74.4, 83.7, 76.7, 64.5, 63.4 และ 77.9 ตามลำดับ แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาที่มีต่อศาสนายังมีอยู่ค่อนข้างสูง

ตารางที่ 12 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามการปฏิบัติต่อความเชื่อทางศาสนาของสมาชิกภายในครัวเรือนในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบ 10 ปีที่ผ่านมา

เรื่อง	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. เชิญหมอสู่ขวัญมาทำพิธีให้กับสมาชิกภายในครัวเรือน	68.6	7.0	24.4
2. การประกอบพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์เพื่อความสิริมงคล	66.3	10.5	23.2
3. การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว	74.4	19.2	6.4
4. การทำบุญตักบาตร	83.7	13.4	2.9
5. การร่วมพิธีกรรมทางศาสนาที่วัด	76.7	16.9	6.4
6. การไปวัดทุกวันพระ	64.5	22.7	12.8
7. การถือศีลช่วงเข้าพรรษา	63.4	18.6	18.0
8. การทำบุญชิต 12 เดือน	77.9	7.6	14.5

หมายเหตุ : จำนวนแต่ละเรื่องเท่ากับ 172 ครัวเรือน

ดังนี้ประเพณีและพิธีกรรมต่างในชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสกบ้านมะหว่า ได้ปรับตัวให้อยู่รอดในสังคมปัจจุบัน แต่ก็ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยแสกได้เป็นอย่างมาก ดังรายละเอียดของพิธีกรรมต่างๆดังต่อไปนี้

1. วันบุญพระชายข้าวเปลือกและวันส่งท้ายปีเก่า

ตอนเช้าของวันที่ 31 มกราคมของทุกปี ชาวบ้านไทยแสกบ้านมะหว่าต่างก็มีความสุข เมื่อลูกหลานและญาติพี่น้องมาจากกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ทุกคนครวญต่างก็พากันนำข้าวเปลือกไปรวมกันที่ศาลาประชาคมกลางบ้าน ข้าวที่นำไปแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่เป็นข้าวเบา กับส่วนที่เป็นข้าวหนัก ได้มีคณะกรรมการรับข้าวเป็นผู้จัดแยกไว้พร้อมทำบุญไว้เป็นหลักฐานไว้ด้วย สำหรับคนที่ไม่มีข้าวก็จะนำเงินสดมาบริจาคร่วมกับชาวบ้าน และในงานดังกล่าวนี้ได้มีการเปิดเครื่องขยายเสียงเชิญชวนบอกบุญกับทุกคนได้เข้าใจกิจกรรมดังกล่าว

ชาวบ้านบางกลุ่มได้ร่วมกันรับประทานอาหาร เช่น ไก่ ปลา หอยแครง และปลาหมึก เป็นต้น บางกลุ่มก็จัดเตรียมไว้ตอนเย็นหรือไว้ตอนกลางคืน เพราะเป็นวันที่ 31 ธันวาคม 2537 เป็นวันสุดท้ายสิ้นสุดแห่งปี และวันนั้นก็จะมีคนแปลกหน้าเข้ามาในหมู่บ้านมากมาย จากการสอบถามคนหนุ่มคนสาวซึ่งตอบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นเพื่อนของลูกหลานชายหญิงที่ไปทำงานต่างจังหวัด กลับมาฉลองปีใหม่ของบ้านเพื่อนบ้านแทน คนเหล่านี้กลับจากไปทำงาน เมื่อกลับบ้านย่อมมีเงินติดตัวมามาก การใช้จ่ายก็มาก ชาวบ้านที่เลี้ยงเป็ด ไก่ ปลาในสระและในหนอง ก็จะได้ขายสิ่งของเหล่านี้

เมื่อเวลาบ่ายประมาณ 16.00 น. ชาวบ้านทุกคนวิ่งเฝ้าหน้าข้าวเปลือกซึ่งถือว่าเป็นข้าวขวัญใส่ถ้วย จาน ชาม กะละมังเล็กๆ พร้อมดอกไม้ 1 คู่ เทียน 1 คู่ เอาไปร่วมทำพิธีที่บริเวณวัด ข้าวขวัญเหล่านี้ได้เอาไปเพื่อให้พระสวดมนต์คลาดตาให้ข้าวนั้นเป็นสิริมงคล แล้วเจ้าของข้าวก็จะนำกลับไปไว้ที่ยุ้งที่ฉางของแต่ละคน (ยุ้งหรือฉางข้าวนี้ ภาษาแสกเรียกว่า "เขี้ยว")

เมื่อชาวบ้านพร้อม พระสงฆ์ก็จะทำพิธีไหว้พระสวดมนต์ และเจริญพระพุทธมนต์ให้ศีลและเทศน์เกี่ยวกับข้าว พ่อใหญ่เคน ก้อนกั้น (อายุ 70 ปี) ได้พูดกับลูกหลานเกี่ยวกับประโยชน์ของข้าวว่า ข้าวนอกจากเป็นอาหารโดยตรงของคนแล้ว ยังเป็นสินค้าขายได้เงิน และยังแปรสภาพเป็นขนม ขนมจีน และก๊วยเตี๋ยว เป็นอาหารของเบ็ด ไก่ นก หนู บูลู ปลา และอีกมากมาย ลูกหลานไม่ควรขี้หว้างขี้หรือทำลายข้าว ให้ช่วยกันรับประทานด้วยความเคารพ ถ้าไม่มีข้าวชาวบ้านก็ต้องเดือดร้อน ทุกคนต่างก็ทยอยกันกลับบ้านพร้อมเอาข้าวขวัญกลับด้วย เพื่อเอาไปเก็บไว้ในหิ้งฉางของแต่ละครอบครัว เพื่อให้เกิดสิริมงคล

เมื่อถึง เวลากลางคืนชาวบ้านต่างก็มารวมกันอยู่ที่ศาลากลางบ้าน เสมือนหนึ่งทุกคนมีจุดร่วมตรงกันอยู่ว่า จะต้องไปร่วมต้อนรับปีใหม่ที่พร้อมกัน สังเกตจากท่านทั้งหลายทั้งหมดที่ทยอยมาที่ศูนย์กลางนั้น จะถึงเวลา 6 ทุ่มแล้ว คือ หลายๆกลุ่มเริ่มไปที่ศาลากลางบ้านเมื่อเวลาประมาณสี่ทุ่มเศษๆ กลุ่มไหนไปถึงก่อนก็ร่วมร้องรำทำเพลงด้วยกัน ในคืนนั้นทุกคนต่างจะมีความสุขสนุกสนานกันมาก จนถึง 6 ทุ่มแล้ว เมื่อเวลา 24.00 น. เสียงวิหุมาจากกรุงเทพมหานครผ่านทางเครื่องขยายเสียง ทำให้ทุกคนทุกกลุ่มที่มารวมกันต่างก็ร้องเป็นเสียงเดียวกันว่า ไชโย ไชโย ไชโย แล้วก็พากันร้องเพลงปีใหม่ที่ ตลอดจนเสียงฆ้อง กลอง ระฆัง ฉาบ ฉิ่ง ของชาวบ้านเล่นกันอย่างสนุกสนาน

เมื่อทุกคนทุกกลุ่มร่วมกันต้อนรับปีใหม่เสร็จ ก็ร่วมกันร้องเพลงเป็นเวลาพอประมาณ ต่างก็แยกย้ายกลับบ้านเรือนของตนเพื่อกินเลี้ยงกันต่อ หรือได้ไปหลับนอนเพื่อพักผ่อนเตรียมงานในวันรุ่งขึ้นซึ่งเป็นวันขึ้นปีใหม่

คืนเช้าของวันที่ 1 มกราคม 2538 (วันปีใหม่) แต่ละครอบครัวต่างก็เตรียมอาหารคาวหวานเพื่อไปร่วมทำบุญตักบาตร

เวลาประมาณ 06.30 น. ได้ทำพิธีไหว้พระสวดมนต์ รับศีล ใส่บาตร ถวายอาหารบิณฑบาตรตอนเช้า เมื่อพระสงฆ์ฉันอาหารบิณฑบาตรเสร็จ ชาวบ้านไทยสะก้านบะหว้าได้มีมนต์พระคุณเจ้า 2 รูป คือ หลวงพ่อบาง आयวักโก (อายุ 72 ปี) หลวงพ่อวงศ์ จันทสาโร (อายุ 62 ปี) ได้ไปนั่งในที่เหมาะสมที่ได้เตรียมไว้ พ่อใหญ่เมฆ ชัย บัญญา (อายุ 75 ปี) และ พ่อใหญ่เคน ก้อนกั้น (อายุ 70 ปี) ทั้ง 2 ท่านได้เป็นตัวแทน

ของชาวบ้านมะหว่า ได้ถือขัน 5 ขัน 8 กล่าวนำอวยพรแด่หลวงพ่อกับ 2 รูป หลังจากนั้น จึงมีพิธีผูกแขนหลวงพ่อก่อน หลังจากนั้นชาวบ้านได้รับประทานอาหารร่วมกัน

เมื่อชาวบ้านรับประทานอาหารเสร็จแล้ว ได้เชิญผู้สูงอายุให้ไปนั่งในที่ที่เหมาะสมที่เตรียมไว้แล้ว เมื่อผู้สูงอายุที่เป็นตัวแทนชาย 3 ท่าน คือ พ่อใหญ่เมฆ ชัยบัญชา พ่อใหญ่บุญเงิน ก้อนกั้น และ พ่อใหญ่ท่อน มัยวงศ์ ส่วนตัวแทนผู้สูงอายุฝ่ายหญิง 3 ท่าน คือ แม่ใหญ่บัวทอง ชัยกิน แม่ใหญ่บุญสัน มัยวงศ์ และ แม่ใหญ่เจ็ง ก้อนกั้น และท่านอื่นๆ แต่ นั่งอยู่ด้านหลังของท่านทั้งหมด

เมื่อผู้สูงอายุที่นั่งในที่อันเหมาะสมแล้ว ฝ่ายลูกหลานที่เป็นคนหนุ่มอายุต่ำกว่าหกสิบปีลงมา ก็นำโดยผู้ใหญ่บ้าน นายเจริญ ชัยหมาน และลูกหลานทั้งหมดที่ไปในงานก็ถือดอกไม้ธูปเทียนในมือกราบลง 1 ครั้ง ไม่แนมือ ก้มโค้งตัวหมอบฯ แล้วนำกล่าวโดย นายเจริญ ชัยหมาน ผู้ใหญ่บ้าน ข้อความที่กล่าวนั้นมีว่า "พ่อใหญ่ แม่ใหญ่ (กล่าวเป็นภาษาแสก) คุณลุง คุณป้า และผู้สูงอายุที่เคารพ ในรอบปีที่ผ่านมานี้ข้าพเจ้าและลูกหลานทุกคน หากได้ล่วงเกินท่านใดด้วยวาจาก็ดี ด้วยกายด้วยใจก็ดี ทั้งจงใจ ไม่จงใจ ต่อหน้าและลับหลัง ขอให้ท่านผู้สูงอายุทุกท่านได้อโหสิกรรมให้แก่ลูกหลานด้วย และในทางกลับกันหากท่านผู้สูงอายุทั้งหลายได้พูด คิด ทำ กับลูกกับหลาน ลูกหลานพร้อมให้อภัยทุกเมื่อ หากแต่ถือว่าเป็นคำสอนเป็นเครื่องเตือนใจ พร้อมนี้ข้าพเจ้า นายเจริญ ชัยหมาน ที่เป็นตัวแทนของลูกบ้าน ได้ขออำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย ได้โปรดอานวยอวยพรให้พ่อใหญ่ แม่ใหญ่ และผู้สูงอายุทุกท่าน โปรดจงมีแต่ความสุขความเจริญ มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ เป็นพ่อใหญ่ แม่ใหญ่ ของลูกของหลานสืบไปจนกาลนานด้วยเทอญ"

หลังจากผู้สูงอายุได้กล่าวให้โอวาทและแสดงความรู้สึก ซึ่งเป็นที่ตื้นตันใจกับผู้ร่วมงานเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ได้มีการนำของขวัญ ขนม ให้กับผู้สูงอายุที่อายุ 60 ปีขึ้นไป และนำไปให้ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยด้วย ยังความปลาบปลื้มใจต่อผู้สูงอายุเป็นอย่างมากยิ่ง พิธีการแสดงความคารวะต่อผู้สูงอายุนี้ เป็นการแสดงถึงความกตัญญูกตเวทิตาของชาวบ้านไทยแก่บ้านมะหว่าที่ได้ปฏิบัติกันทุกปีมา

2. ประเพณีการเกิด

2.1 การเตรียมตัวก่อนคลอด

พิธีกรรมการเกิดของชาวไทยแสบ้านมะหว้าก็คือ เมื่อแม่ตั้งครรภ์แก่แล้ว ต้องอยู่บ้านเพื่อเตรียมตัวคลอด และการคลอดมีความเสี่ยงมาก โดยมีความเชื่อว่าวันเกิดของลูกคือวันตายของแม่ เพื่อความไม่ประมาท เพื่อความปลอดภัยของผู้เป็นแม่ ชาวไทยแสบ้างจึงมีพิธีกรรมหนึ่งเพื่อช่วยเหลือผู้เป็นแม่ คือ "การผูกโก่ขาวก่อนคลอดลูก" ดังตัวอย่างของครอบครัว นายท่อนจันทร์ และ นางใบ อินทรประเสริฐ มีลูกสะใภ้ชื่อ นางลัดดาวัลย์ อินทรประเสริฐ ซึ่งห้องแก่ใกล้จะคลอดลูก นางใบ อินทรประเสริฐ (อายุ 49 ปี) อธิบายวิธีการผูกโก่ขาวว่า ประเพณีนี้แต่ก่อนแล้วเห็นว่าเป็นการผูกแขนเป็นเพื่อนกับโก่ขาว เมื่อผูกแล้วก็จะคลอดลูกง่ายเหมือนโก่ออกไข่ แต่ถ้าหากไม่ผูกแขนจะไม่สบายใจ สำหรับที่ต้องเอาโก่ขาว ใกล้เคียงไม่ได้มัน ก็เพราะต้องการความบริสุทธิ์ขาวสะอาด เพราะเด็กที่เกิดใหม่คือผู้บริสุทธิ์ ชาวสะอาด

ขั้นตอนการผูกโก่ขาว คือ ครอบครัวนางใบได้จัดเตรียมอาหาร เชิญพรหมณ์และญาติพี่น้อง จะมากหรือน้อยแล้วแต่ศรัทธา เริ่มพิธีเวลาประมาณเกือบ 1 ทุ่ม - 2 ทุ่ม เมื่อพรหมณ์และแขกที่มาร่วมงานพร้อมแล้ว ผู้ที่จะคลอดลูกก็ต้องแต่งตัวสวยงามนั่งอยู่ตรงกลางวง ทุกคนจะล้อมเป็นวงรอบแม่ "มาร" (คำว่า "แม่มาร" เป็นภาษาแสบ้าง คือคนตั้งครรภ์แก่ใกล้คลอด) เมื่อแม่มารมานั่งอยู่ตรงกลางแล้ว คนที่เป็นญาติก็จะอุ้มโก่ขาวตัวใหญ่มาให้แม่มารอุ้มไว้เหนือ ขณะนั้นพรหมณ์และผู้ใหญ่ก็เริ่มผูกขาโก่ขาวและผูกแขนคนท้องแก่เพื่อให้เป็นเพื่อนกัน จะคลอดลูกง่ายเหมือนโก่ออกไข่ การผูกแม่โก่ขาวนั้นเมื่อผูกเสร็จก็จะนำออกไป ส่วนคนที่จะคลอดซึ่งเป็นเพื่อนโก่แล้ว จะให้ญาติพี่น้องมิตรสหายผูกแขนต่อไปเรื่อยๆจนกว่าจะหมดคนผูก

หลังจากการผูกข้อมือหญิงครรภ์แก่แล้ว ผู้เป็นเจ้าภาพก็จะมีอาหารคาวหวานมาเลี้ยงญาติมิตรที่มาในงานพิธี เมื่อผู้ใดกินอิ่มก่อนก็นั่งพูดคุยในหลายๆเรื่อง สุดท้ายต่างก็อวยชัยให้พรแก่เจ้าภาพและแม่มารให้คลอดลูกง่ายเหมือนโก่ไข่ หลังจากนั้นต่างก็ลากลับบ้านกัน

2.2 วันคลอดลูก

การคลอดลูกของชาวไทยแ่กส่วนใหญ่จะกลับไปคลอดที่บ้านเกิดตัวเอง หากฝ่ายหญิงไปอยู่บ้านสามี เมื่อจะคลอดลูกฝ่ายหญิงจะไปตามแม่บังเกิดเกล้าของตัวเอง รวมถึงน้องๆ ลูกหลานญาติใกล้ชิดของฝ่ายหญิง ไปเฝ้าดูแล เพื่อจะได้ช่วยเหลือเวลาคลอดอย่างไม่เกรงใจ ส่วนผู้เป็นแม่ก็ถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องดูแลลูกและอยู่กับลูก ทั้งก่อนคลอด ขณะคลอด และหลังคลอดอีกหลายวัน

ในวันคลอดลูกจริง คุณสมยั้ง เปาวนา (อายุ 42 ปี) กล่าวว่า เมื่อหญิงท้องแก่มีอาการปวดท้อง ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะเริ่มสนใจเอาใจใส่เป็นพิเศษ เริ่มมีการเฝ้าตามแม่ตำแยมาร่วมเฝ้าดู (แม่ตำแย คือ ผู้ทำคลอดประจำหมู่บ้าน) แต่ปัจจุบันแม่ตำแยได้ตายแล้ว เมื่อแม่ตำแยไม่มี ผู้ป่วยก็หันไปพึ่งศฤงคารประจำสถานอนามัยใกล้บ้าน เพราะเจ้าหน้าที่จากสถานอนามัยก็เที่ยวไปกลับในหมู่บ้านแ่กวันละหลายรอบ เป็นอันว่าการคลอดลูกไม่เป็นสิ่งที่น่ากลัวเหมือนเมื่อก่อนแล้วในเรื่องการคลอดลูกออก แต่ขั้นตอนต่างๆยังเหมือนเดิม กล่าวคือ

เมื่อลูกออกไม่นานรกก็จะออก คำว่า รก ภาษาแ่กเรียกว่า "หน่วง" หน่วงนี้ชาวแ่กจะนำไปฝังดินใต้ต้นมันไค เมื่อฝังแล้วก็มีผู้หญิงอาวุโสท่านหนึ่งไปก่อกองไฟเล็กอยู่ตรงที่ฝังรกนั้น การก่อกองไฟครั้งนี้คือ เพื่อเป็นกลอุบายช่วยให้สายรกของเด็กแห้งเร็ว อันที่ 2 ช่วยป้องกันไม่ให้หมาคุ้ยดินบริเวณฝังรก หมาจะเข้าไปใกล้ไม่ได้เพราะมันร้อน

นางสมยั้ง เปาวนา ยังอธิบายว่า บางคนจะไปจัดการเกี่ยวกับเรื่องรกหรือหน่วง บางคนก็ต้องไปเตรียมแ่คร (เตียงไม้ไผ่) เพื่อให้แม่ลูกอ่อนได้อยู่ไฟ โดยขึ้นไปนอนอย่างข้างบน ใต้พื้นเตียงไม้ไผ่จะก่อกองไฟไว้ แต่ก่อนที่แม่ลูกอ่อนจะขึ้นไปนอนแ่คร ก็จะมีผู้อาวุโสทำการกำพิชไฟให้กับแม่ลูกอ่อน วิธีทำก็คือ จะเสกเป่าไปที่หลังของแม่ลูกอ่อนแล้วเอาฝ่าเท้าหนาๆเหยียบลูกลงไปที่หลังแม่ลูกอ่อน พร้อมกับพูดว่า "ขอให้หลังนี้จึงดำนเหมือนฝ่าเท้า อย่างบุงอย่างพอง หนไฟ จะได้หายวันหายคืนให้เร็วว้เตอ" ฝ่าเท้าก็เหยียบไป พุดไป ก็จบ แม่ลูกอ่อนก็อยู่ไฟต่อไปประมาณ 7-10 วัน ขึ้นอยู่กับความอดทนของแต่ละคน และขึ้นอยู่กับฤดูกาลด้วย

วันจะออกจากไฟ ภาษาแสกว่า ออกคอยกรรม การ "ออกคอยกรรม" เจ้าภาพจะเชิญผู้หญิงรอบๆบ้านประมาณ 9-10 คน มาร่วมคั้งน้ำร้อน (คำว่า น้ำร้อน ก็คือ กาย แกน ราก ใบ ดอก ผล เมล็ดพืชต่างๆ ถ้าจะเรียกรวมๆก็คือ ยาสมุนไพรพื้นบ้าน เอามาคั้งใส่หม้อใหญ่ให้เดือด) เมื่อทุกคนไปถึงก็จะมีกะบวยมะพร้าว มีค้ำขยาวๆ ตักน้ำร้อนยาคั้งจากหม้อใหญ่ คนแรกไปถึงก็จะตักน้ำร้อนเป็นสองส่วน ส่วนที่ 1 ตักให้แม่ลูกอ่อน คั้ง ส่วนที่ 2 ตักให้ตัวเองคั้ง ใครไม่พอกก็แถมได้ ทุกคนที่ไปจะต้องปฏิบัติอย่างนั้น ถ้าแม่ลูกอ่อนออกลูกเป็นชายควรจะคั้งน้ำร้อนถึง 9 ถ้วย ถ้าออกลูกเป็นหญิงควรจะคั้ง 7 ถ้วย กินได้หรือไม่ก็ต้องอดทน

เมื่อออกจากไฟหรือ "ออกคอยกรรม" แล้ว ความโยงโยระหว่างผู้หญิง แม่ลูกอ่อนกับพวกผู้หญิงที่ร่วมกันคั้งน้ำยาสมุนไพรก็คือ จะช่วยตรวจสอบดูแลคุ้มครองหญิงแม่ลูกอ่อนนั้นด้วยในเรื่องอาหารการกินมิให้คิดชะล่า (ข้อห้าม)

การที่พวกผู้หญิงที่ไปรวมกันวันที่จะออกจากการอยู่ไฟนั้น หลายนคนจะมีลูกที่เป็นเด็กผู้หญิงก็จะไปด้วย ทำให้เกิดความคุ้นเคยระหว่างเด็กหญิงกับหญิงแม่ลูกอ่อน และกันทหารมากขึ้น ภายหลังเมื่อหญิงแม่ลูกอ่อนอุ้มลูกไปที่ไหนๆ เด็กหญิงเหล่านั้นก็จะขออุ้ม ขอจับ เมื่อเด็กใหญ่ขึ้นมาทุกเดือนทุกปีก็จะเกิดการคุ้นเคยอย่างสนิทใจ เด็กจะไม่ว่าเหว้โศดเดี้ยว เด็กจะมีความรักความเข้าใจ ปรับตัวเข้าหากันได้ สิ่งที่พ่อแม่ผู้ย่าตายายได้ทำไว้ จึงถือว่าเป็นสิ่งดีงามโดยแท้ ประเพณีนี้ยังคงปฏิบัติและรักษาไว้จนถึงปัจจุบัน

3. การแต่งงาน

เรื่องการสืบทอดตระกูล ส่วนใหญ่คนบ้านแสกอยากให้ลูกชายสืบสกุลดูแลมรดก เพราะคนบ้านมะหว่าแสกยังเคารพผู้ชาย ยังให้เกียรติผู้ชายมากกว่าผู้หญิง แต่ถ้ามีลูกชายกันหลายคน พ่อแม่จะพิจารณาคนสุดท้องหรือคนที่อ่อนแอกว่าเพื่อนในทุุกด้าน จะให้ครองเรือนหรือแทนมูล (คำว่า "มูล" คือ มรดก) หัวหน้าครัวเรือนชาวไทยแสกบ้านมะหว่านิยมการเข้าร่วมพิธีแต่งงานถึงร้อยละ 79.9 (ดูตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามการเข้าร่วมกับชุมชนของสมาชิกภายในครัวเรือนปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบ 10 ปีที่ผ่านมา

เรื่อง	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน	69.8	21.5	8.7
2. การเข้าร่วมงานศพ	77.9	11.6	10.5
3. การเข้าร่วมงานแต่งงาน	79.7	19.2	1.1

หมายเหตุ : จำนวนแต่ละเรื่องเท่ากับ 172 ครัวเรือน

ขั้นตอนการแต่งงานของชาวบ้านมะหวาก็คล้ายกับชนชาติพันธุ์อื่นๆ กล่าวคือ เมื่อมีชายหญิงรักกันก็จะไปสู่ขอ โดยผู้ใหญ่ของฝ่ายชายจะส่งตัวแทนหรือ "ล่อม" ไปตกลงในรายละเอียดกับฝ่ายหญิง เมื่อตกลงกันได้และไม่เปลี่ยนแปลงใดๆ คณะผู้ใหญ่ของฝ่ายชายก็จะไป จะนำผู้ใหญ่ไปด้วย ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงก็พร้อมกับผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายพูดคุยกันในหลายๆ เรื่อง เช่น ความประพฤติกของฝ่ายหญิงและชาย และการประกาศคำสินสอดของหมั้นอย่าง เป็นทางการและเปิดเผย และกำหนดวันเวลาแต่งงานด้วย เมื่อทั้งสองฝ่ายได้พูดคุยกันอย่าง เต็มที่ในทุกเรื่อง ฝ่ายหญิงก็เรียกของหมั้นคำมัดจำ อาจจะมีประมาณ 1 ใน 3 หรือ 1 ใน 4 ของคำสินสอด ฝ่ายหญิงจะนำเงินไปใช้จ่ายในการจัดเตรียมงานตามประเพณีไทยแก่ก ในอดีตเมื่อ 30 ปีที่แล้วคำสินสอดประมาณ 2-3 หมั้นบาท ในปัจจุบันคำสินสอดจะเป็น 2-3 หมั้นบาท ถ้าเป็นข้าราชการคำสินสอดจะเป็น 5-6 หมั้นบาท

วันทำพิธีแต่งงานของไทยแก่ก คือ ถ้าคู่สมรสใดมีฐานะดี มีความพร้อม จะมี การกินเลี้ยงหรือจัดเลี้ยงอาหารแก่ผู้ที่มาร่วมงานอย่างเต็มที่ ตอนเช้าฝ่ายชายจะนำขบวน มาพร้อมกับพาขวัญฝ่ายชาย โดยจะมีคนถือร่มให้ ถือเป็นการอยู่อย่างร่มเย็น เมื่อดังนั้นไค บ้านจะมีเด็กสาวมาล้างเท้าบนใบตอง และหั้นลับมีดเพื่อความมั่นคง หลังจากเสียเงินค่า ค่าประตูบ้านแล้ว จะนำพาขวัญฝ่ายชายวางคู่กับพาขวัญฝ่ายหญิง หลังจากนั้นจึงจะทำ

พิธีบายศรีสู่ขวัญ คือ จะมีพราหมณ์ในหมู่บ้านมาเป็นหมอสวด เมื่อพราหมณ์สู่ขวัญบอกกล่าวคู่สมรส ก็จะมีพิธีผูกค้ายข้อมือให้กับคู่สมรส นำคำสวดที่เปลือยมอบให้ฝ่ายหญิงจนเสร็จครบสมบูรณ์ หากในบริเวณนั้นมีแขกบุคคลสำคัญ เจ้าภาพอาจเชิญแขกท่านนั้นได้กล่าวเพื่อให้โอวาทแก่คู่สมรสได้นำไปปรับใช้ในชีวิตการครองรักครองเรือน และในขณะเดียวกันนั้นเจ้าภาพก็ถือโอกาสเลี้ยงอาหารแขกหรือเครือญาติไปด้วย ก็ถือว่าเป็นเสร็จพิธี อนึ่งหากฝ่ายหญิงจะไปอยู่บ้านฝ่ายชาย ก็จะมีพิธีนำฝ่ายหญิงไปบ้านฝ่ายชายภายหลังจากเสร็จพิธี โดยคู่อาวโสจะนำไปไหว้พระที่ห้องพระ กราบไหว้พ่อแม่และจูงสู่ห้องหอต่อไป

การแต่งงานของไทยสมัยไม่เคยจัดหมหรสพเลย ไม่มีการเลี้ยงที่บรรพบุรุษ เพียงแต่ในกรณีที่คู่สมรสเป็นภาพ้าพ่อแม่หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ผู้เป็นลูกอาจไปบอกที่ตาตุกระดุกที่วัดเท่านั้น

เราสรุปได้ว่าการแต่งงานของชาวไทยสมัยก่อนจะกินเลี้ยงวันหนึ่ง ทำพิธีบายศรีสู่ขวัญอีกวันหนึ่ง รวมเป็นสองวัน ซึ่งมีอยู่เป็นส่วนน้อย คู่สมรสส่วนใหญ่จะจัดกินเลี้ยงและทำพิธีบายศรีสู่ขวัญให้แล้วเสร็จภายในวันเดียว และแนวโน้มต่อไปคงจะทำพิธีแต่งงานภายในวันเดียว เพราะจะได้ประหยัด ไม่เหน็ดเหนื่อย การเดินทางไปมาหาสู่กันก็สะดวกด้วย

เมื่อหลังจากแต่งงานแล้วคู่สมรสก็ติดตามเมื่อไปอยู่บ้านไทยแสก ในทุกกลางคืนของ 3-4 วันแรก ประมาณ 2 ทุ่ม คู่สมรสนั้นจะไปกราบญาติผู้ใหญ่เพื่อขอพรหรือฟังคำแนะนำ ซึ่งมีประโยชน์ต่อคู่สมรสเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นเวลาที่ว่างของทุกฝ่ายมีโอกาสได้พูดกันอย่างใจเย็นๆ เมื่อคู่สมรสได้ไปพบผู้ใหญ่หลายคนก็จะได้นำความคิดเห็นและแนวทางปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขในการครองเรือนของคู่สมรสตลอดไป

4. การตาย

การปฏิบัติเกี่ยวกับการตายของชาวไทยแสก หัวหน้าครัวเรือนที่เข้าร่วมงานศพเป็นอย่างมากเมื่ออยู่ร้อยละ 77.9 ซึ่งแสดงถึงการเข้าร่วมกิจกรรมค่อนข้างสูง (ดูตารางที่ 13) ทุกคนที่ตายในบ้านมะหว่านจะปฏิบัติเหมือนกัน ดังนี้

เมื่อมีคนตาย เกิดขึ้นจะนำน้ำอุ่นหรือน้ำฟอกสบู่ ทำความสะอาดอาบให้ผู้ตาย และทำความสะอาดบริเวณที่ผู้ตายนอนด้วย เมื่ออาบน้ำทำความสะอาดเสร็จแล้วก็เอาผ้าห่ม แบริ่งห่ม ลูบทาปะโลมตามเนื้อตามตัว ถ้าศพใดเก็บไว้หลายวันก็จะมีการฉีกยากันบูดเน่าเพื่อไม่ให้มีกลิ่นเหม็นเมื่อวันไปประชุมเพลิง เพราะวันนั้นจะมีการ เปิดศพล้างหน้าศพด้วย

เมื่อทำความสะอาด ปะแบ็ง ฉีดยา ก็ต้องแต่งตัวใส่เสื้อผ้า ถูงเท้า รองเท้า ยศ ตำแหน่ง ถ้ามี ถ้าไม่มีก็แต่งตัวธรรมดา เสร็จแล้วก็เอาไปนอนอย่างสวยงามบนเสื่อในที่เห็นว่าเหมาะสม กางมุ้งครอบไว้ ประดับตกแต่งตามสมควร ก็จะนำรูปเทียนมาวางไว้ใกล้ศพ เพื่อให้ญาติพี่น้องที่มาในงานศพได้จุดธูปเพื่อให้เกิดความหอมในการคารวะศพ เมื่อศพวางไว้อย่างเหมาะสมสวยงามแล้ว ตอนเช้าวันนั้นก็ทยอยคารวะศพ ชาวบ้านทุกคนจะเอาใจใส่ในเรื่องการคารวะมาก กล่าวคือ เมื่อมีการตายเกิดขึ้นญาติพี่น้องและชาวบ้านจะมากุดแลและช่วยเหลือกันด้วยความเต็มใจ โดยเจ้าภาพไม่ต้องบอกกล่าว

งานที่ร่วมกันปฏิบัติในเบื้องต้นของงานศพก็คือ กลุ่มญาติใกล้ชิดจะดูแลแต่งตัวให้กับศพ บางกลุ่มจะทำความสะอาดบ้านและบริเวณบ้าน บางกลุ่มจะเตรียมน้ำดื่มให้นำไปใช้ บางกลุ่มก็จะหาไม้มาทำหีบ ทำห่อ ทำโลง และบางกลุ่มก็จะเตรียมนหาอาหารเพื่อให้แขกที่มาได้ยู่ได้กินเมื่อถึงเวลา ทุกคนทุกกลุ่มจะต้องทำงานอย่างขะมักเขม้น เมื่องานทุกอย่างคลี่คลายไปในทางดีแล้ว เจ้าภาพจึงได้มีมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์ที่บ้าน เพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่เจ้าภาพและผู้ตาย ในงานศพที่บ้านบะหว้านี้จะมีเครื่องขยายเสียงไปเปิดกระจายเสียง ถือเป็นค่านิยมใหม่ ประกอบกับหมู่บ้านนี้มีเครื่องขยายเสียงมากถึง 5 เครื่อง แม้เจ้าภาพงานศพจะไม่จ้าง แต่เจ้าของเครื่องขยายเสียงก็จะยกเครื่องขยายเสียงไปตั้งเปิดกระจายเสียงให้เลย เพราะส่วนใหญ่จะเป็นญาติกัน ในเครื่องขยายจะเปิดเพลงธรณีกันแสงก่อนคนที่อยู่ในหมู่บ้านใกล้เคียงเมื่อได้ยินก็รู้ว่ามีการตายเกิดขึ้นแล้ว แต่ละคนแต่ละครอบครัวก็จะปล่อยวางหรือมอบหมายงานส่วนตัวให้คนอื่นทำหน้าที่ ได้ไปงานศพให้ทันกับงาน ที่สำคัญคือการหีบ ทำห่อ หรือทำโลงศพ

การนำศพเข้าบรรจุมือ เมื่อทำพิธีศพเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะนำศพเข้าบรรจุ ก่อนที่จะนำศพเข้าบรรจุมือจะหาพิธีการวะศพ ถ้าศพนั้นเป็นผู้สูงอายุหรือเป็นคุณพ่อคุณแม่ วิถีปฏิบัติก็จะมีชั้น 5 ชั้น 8 ทุกคนนั่งคุกเข่าประนมมือกราบลง 1 ครั้ง ไม่ต้องแบมือ ก็จะมีผู้นำกล่าว ข้อความพอสรุปได้ว่า ขอภัยที่ได้ล่วงเกิน และให้อภัยแก่ผู้ตายทุกอย่าง ขอให้ผู้ตายไปสู่สุคติ เมื่อทำพิธีการวะเสร็จก็ต้องนำศพเข้าบรรจุมือ ประดับตกแต่งให้งามที่สุด จากนั้นก็จะมีการเขียนชื่อ รอดถึงวันกำหนดการประชุมเพลิง

วันที่นำศพไปประชุมเพลิงหรือนำศพไปเผา ตอนเช้าที่บ้านงานจะมีการทำบุญถวายอาหารบิณฑบาตแก่พระภิกษุสามเณร และจัดอาหารเลี้ยงแขก ญาติพี่น้อง จากนั้นแขกญาติพี่น้องก็จะร่วมกันหาไม้หลายลำ หรือหิน ไปจัดทำกองพอน (กองพอน เป็นภาษาแสก แปลว่า เมรุเผา) ที่ป่าช้า สำหรับการหาหินที่ปฏิบัติกันในบ้านมะหะหวาก็คือ เจ้าภาพจะขึ้นรถเล็กไปรอบๆบ้าน เก็บก้อนหินตามที่ชาวบ้านนำไปวางไว้หน้าบ้านของตน ส่วนใหญ่จะนำศพไปเผาที่ป่าช้า แต่มีบางคนที่หินเป็นของตนเอง และเป็นหลักผู้ใหญ่ๆ ชาวบ้านจะนำไปเผาในบริเวณที่ดินของท่านนั้น

การนำศพไปเผาจะเป็นตอนบ่าย จะฝนตกแดดออกอย่างไรก็ไม่เปลี่ยนแปลง แม้ในฤดูฝนวันเวลาที่นำศพไปเผาจะไม่เคยเห็นฝนตกเลยแม้แต่ครั้งเดียว (ในเวลาขณะที่นำศพไปเผา) ก่อนจะนำศพไปเผาก็มีการหาพิธีไหว้พระสวดมนต์ ทำพิธีสวดมนต์ ถ้าผู้ตายเป็นผู้มีอายุหรือคู่อาวโสก็จะทำพิธีการวะครั้งใหญ่ แล้วก็ให้นำหินหอบศพทั้งหมดไปขึ้นล้อเกวียน หรือคานหาม (ในอดีตมีคานคานหาม ต่อมาใช้เกวียน ปัจจุบันใช้ล้อ) เมื่อนำศพไปประดับตกแต่งที่ล้ออย่างสวยงาม ก็จะมีการถ่ายรูปทำต่างๆ มีลูก มีหลาน ญาติพี่น้อง เข้าร่วมกันถ่ายเป็นชุดๆ เมื่อได้เวลาอันเหมาะสมก็จะเคลื่อนย้ายศพเพื่อนำไปเผา การเคลื่อนย้ายศพไปเผาก็จะมีพระสงฆ์และเณรจับสายโยงหน้าหน้าไปก่อน ถัดลงมา ก็จะเป็นเด็บบวชหน้าศพ ถัดมาเป็นแม่ชี ถัดมาก็จะเป็นผู้ใหญ่ๆ ทั้งหมดจะจับสายโยงเดียวกัน พอไปถึงบริเวณที่เผา เจ้าภาพจะนิมนต์พระสงฆ์ไปนั่งในที่เตรียมไว้ ส่วนแขกก็จะหาที่นั่งเองตามสบาย ส่วนล้อใส่ศพเมื่อไปถึงเมรุเผาหรือ "กองพอน" ก็เอาส่วนใดส่วนหนึ่งของล้อศพไปกระแทกเมรุเผา 3 ครั้งเบาๆ ก็หยุดศพ นำศพขึ้นประดับตกแต่งตั้งตระหง่านอยู่บนเมรุเผาให้สวยงามเหมือนอยู่บ้าน ตอนนั้นเจ้าภาพใดมีความพร้อมจะถ่ายรูปในท่าต่างๆอีกก็ได้

พิธีกรรมเมื่อศพอยู่บนเมรุเรียบร้อยแล้ว ก็จะเปิดศพทำพิธีล้างหน้าด้วยน้ำมะพร้าว คนที่ไปล้างหน้าผู้ตายส่วนใหญ่จะเป็นญาติผู้ใกล้ชิดหรือมิตรสหาย เมื่อล้างหน้าศพเสร็จก็จะปิด และจะหาพิธีถวายทาน ชักผ้าบังสกุล การถวายทานชักผ้าบังสกุล พระผู้รับถวายและผู้ถวายก็จะลำดับตามอาวุโสจากผู้ใหญ่จนถึงผู้น้อย เสร็จแล้วก็จะถวายปัจจัยรวมของผู้ที่มาร่วมหน้าศพ ทั้งเณรชายและชีหญิง จากนั้นก็เวียนเชิญแขกทุกคนได้วางธูปเทียน ซึ่งเจ้าภาพได้แจกไว้ก่อนนั้นแล้ว เมื่อดูว่าทุกคนวางธูปเทียนหมดแล้ว เจ้าภาพก็จุดไฟ โดยนิมนต์พระรูปที่อาวุโสที่สุดจุดไฟเผาศพให้ก่อน หลังจากนั้นคนใกล้ชิดก็จะนำไฟที่เตรียมไว้เสริมเผา ไฟก็จะลุกไหม้อย่างรวดเร็วเพราะมีน้ำมันราดด้วย ตอนที่เจ้าภาพก็จะให้ทานทำบุญเป็นครั้งสุดท้ายในพิธีเผาศพก็คือ หวานขนม เงินเหรียญ หน้าไฟ แยกที่ไปในงานทั้งเด็กและผู้ใหญ่ต่างก็แย่งกันเก็บขนมเก็บเงินเหรียญ แม้จะร้อนแม้จะเหนื่อยและจะมีทุกข์บ้าง ตอนที่ดูเหมือนจะมีความสุขพอสมควร หลังจากการแย่งกันไประยะหนึ่ง สิ่งของเหล่านั้นก็หมด ทุกคนก็มาเริ่มหยุดสงบอีกครั้ง เมื่อได้ยินเสียงพระสงฆ์สวดหน้าไฟ และให้พรแก่ผู้ไปในงาน พระสงฆ์กลับ ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็กลับ จะมีบางกลุ่มต้องรอดูการเผาไหม้ของศพ จึงถือว่าเสร็จการเผาศพ แต่ทุกคนที่กลับบ้านต้องเข้าไปวัดก่อน เพราะป่าช้ากับวัดอยู่ติดกัน ชาวบ้านมะหว่าและแขกทุกคนออกจากป่าช้าเข้าไปวัดแล้วกลับบ้านอย่างสบายใจ

5. ประเพณีการทอดค้อน

ประเพณีของชุมชนอย่างหนึ่งที่ครอบครัวได้มีส่วนร่วมก็คือ ประเพณีการทอดค้อนเทียน ซึ่งได้ปฏิบัติกันทุกปี หลวงพ่อบาง อายุ ๗๒ (อายุ 72 ปี) ได้อธิบายว่า การทอดค้อนเป็นประเพณีมานานแล้ว ในช่วงเช้าพระภิกษุจะมีการทอดค้อนไปมาหาสู่กัน สนทนาพูดคุยกันบ้าง ผมแล้วก็ไปตามหมู่บ้านต่างๆ เมื่อไปถึงวัดก็จะมีกลุ่มชาวบ้านที่ไปทอดมารอต้อนรับแล้วพร้อมกับแห่เวียนขวา 3 รอบ รอบศาลาการเปรียญหรือรอบโบสถ์ เมื่อครบ 3 รอบก็ขึ้นบนศาลาการเปรียญ ทำพิธีไหว้พระสวดมนต์ รับประทานอาหาร เมื่อทำพิธีทางศาสนาเสร็จพระเณรก็จะพูดคุยกัน ส่วนที่เป็นเยาวชนคนหนุ่มคนสาวก็จะเล่นเกม ร้องเพลงสนุกสนานกันจนกว่าได้เวลาอันเหมาะสมก็จะลาแยกย้ายกันกลับ การทอดค้อนที่วันจะเป็นเวลาตอนบ่ายและตอนกลางคืน แต่ถ้าเป็นตอนเช้าก็จะมีการจัดอาหารสำหรับพระเณรและชาวบ้านด้วย

พ่อใหญ่เมฆ ชัยปัทมา (อายุ 75 ปี) ก็อธิบายการทอดคั้นเพิ่มเติมว่า การทอดคั้นจะปฏิบัติกันทุกปีจนถึงปัจจุบัน เมื่อ 50 ปีมาแล้วได้ไปเกือบทุกวัด บางวัดก็ไปกลางวัน บางวัดก็ไปกลางคืน เพราะคนส่วนใหญ่มีความสุขที่ได้แต่งตัว ได้ไปพบเพื่อน พบคนรัก สมัยก่อนชุมชนไทยแสงบ้านมะหว้าต้องไปทางเรือเพราะน้ำท่วม แต่ทุกวันนี้มักจะไปวันเสาร์วันอาทิตย์ เพราะลูกหลานส่วนหนึ่งเป็นนักเรียนและนักศึกษาอยากไปด้วย หากปีไหนไม่ได้ไปจะไม่สบายใจ หากได้ไปทอดคั้นจะมีความสุขมากเพราะได้ไปทำบุญ

พ่อใหญ่เมฆได้กล่าวต่อไปว่า การทอดคั้นในฤดูฝนเหมาะสมเป็นอย่างมาก เพราะในช่วงนี้มีอาหาร ฟืชผัก ไข่ ปลา กบ เขียด มีมาก หากหมู่บ้านไหนวัดไหนไปเวลากลางวันจะได้กินอาหารด้วย เมื่อกินอาหารเสร็จคนหนุ่มคนสาวก็จะพากันเดินเข้าไปเล่นในหมู่บ้าน โอกาสนั้นเองลูกหลานก็จะได้พบใครต่อใครอีกมากมาย ได้ประสบการณ์ได้เรียนรู้หลายอย่างจากหมู่บ้านนั้นๆ เมื่อได้เวลาอันสมควรก็เดินทางกลับ

สำหรับในวันที่ 18 ตุลาคม 2537 ชาวบ้านไทยแสงบ้านมะหว้าได้ไปทอดคั้นที่วัดโพธิ์เครือ บ้านเสียว ตำบลเสียว ชาวบ้านชอบการทำบุญกันมาก จะเห็นได้จากชาวบ้านมีความพร้อมเพรียงในการไปทอดคั้นเป็นอย่างดี

6. ประเพณีการลงแขกเกี่ยวข้าว

ประเพณีการลงแขกเกี่ยวข้าวเมื่อ 10 ปีที่แล้วแตกต่างกับปัจจุบัน แม่ใหญ่ปีมาตรชัยเคน (อายุ 66 ปี) กล่าวว่า

เมื่อสิบกว่าปีย้อนหลังการทานา โดยเฉพาะการปักดำ การเกี่ยวข้าว ญาติพี่น้องจะช่วยเหลือกัน ผู้เป็นเจ้าของที่นาจะไม่เสียเงิน แต่จะต้องรับผิดชอบในเรื่องอาหารการกิน เช่น เอาไก่ในคอก เอามะละกอจากคั้น เอาผักในสวน มาทำกับข้าวให้พ้ออิมกับทุกคนที่ไปช่วยงาน เมื่อถึงเวลาพักเที่ยงทุกคนร่วมกินข้าวอย่างสนุกสนาน แต่เมื่อกินอิมแล้วบางคนจะนอนพักก่อนพร้อมที่จะช่วยงานต่อ และบางกินอิมแล้วลากลับบ้าน กลับนา อาจจะไม่กล่าวได้ว่าบางจะช่วยงานครึ่งวัน บางคนจะช่วยงานเต็มวัน

แต่ในปัจจุบันแม่เพ่าปึกกล่าวว่า การลงแขกยังมีอยู่ กล่าวคือ คนกลุ่มหนึ่งในเครือญาติประมาณ 10-20 คน จะตกลงกันว่าจะไปเกี่ยวข้าวใครก่อน วันถัดไปก็หมุนไปเกี่ยวข้าวคนอื่นของญาติคนถัดไปจนครบ แต่การไปเกี่ยวข้าวต้องจ่ายเงินเป็นค่าจ้างในราคาเท่ากันตามข้อเท็จจริง แต่ละคนจะได้เกี่ยวข้าวคนละหลายวันเหมือนกัน บางคนอาจจะเกี่ยววันเดียวสำหรับคนที่นาน้อย ส่วนใหญ่คนที่เกี่ยวจะเป็นผู้หญิง ส่วนผู้ชายอาจจะมีบ้าง แม่เพ่าปึกบอกต่อไปว่า การเกี่ยวข้าวอย่างนี้เหมาะสมหลายอย่าง เช่น การได้พูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพราะคนจำนวนมากไปอยู่ร่วมกัน ย่อมมีความคิดแตกต่างและหลากหลาย ได้กินอาหารดีทุกอย่าง ได้เรียนรู้ลักษณะนิสัยของกันและกัน บางคนเห็นแก่ตัว บางคนเสียสละ บางคนขยันมาก บางคนขยันน้อย และคนบางคนเกิดการเรียนรู้จากเพื่อนและปรับเปลี่ยนตัวเองได้ดีขึ้น ส่วนข้อเสียก็มีบ้างคือ ต้องเสียเงินเพิ่มในกรณีที่มีที่นามากๆ และวันไหนที่เป็นเจ้าภาพวันนั้นจะต้องเหนื่อยกับการเตรียมอาหาร และจัดการด้านอื่นๆให้เรียบร้อย แต่ถึงจะอย่างไรก็ตามแสดงว่า การลงแขกสมัยนี้ทุกคนจะได้กำไรจากประสบการณ์ความหลากหลายของสมาชิก ซึ่งแตกต่างจากในอดีต อนึ่งในช่วงการลงแขกนี้หนุ่มสาวของครอบครัวที่ไปทำงานต่างถิ่นได้กลับมาช่วยพ่อแม่ไปลงแขกกับเพื่อนบ้านและญาติพี่น้องด้วย ซึ่งยังคงปฏิบัติกันสืบมาจนถึงปัจจุบัน

7. ประเพณีการลงแขกตีข้าว (นวดข้าว)

ประเพณีการลงแขกตีข้าว ก็เป็นอีกประเพณีหนึ่งที่ครอบครัวและชุมชนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ตัวอย่างเช่น ในคืนวันที่ 22 ตุลาคม 2537 มีกลุ่มคนวัยกลางคนและคนหนุ่มๆ จำนวน 14 คน ร่วมกันตีข้าวของ นายสาโรจน์ ชัยปัญหา

นายสาโรจน์ ชัยปัญหา (อายุ 30 ปี) อธิบายว่า การตีข้าวในปัจจุบันกับการตีข้าวในอดีตเมื่อสิบปีก่อนมีความแตกต่างกันมาก คือ คนส่วนน้อยจะตีข้าวเป็นมัดๆ แต่ละมัดจะใหญ่เท่ากับขา และมัดฟางเหล่านี้จะเก็บไว้ให้วัวควายกินในหน้าฝน หน้าแล้ง แต่ทุกวันนี้มีวัวควายลดลง คนจะใช้รถนวดข้าวแทน และเปลี่ยนคำพูดจากนวดข้าวตีข้าวไปเป็นว่า "สีข้าวมัด" หรือ "สีข้าวเฟือง" โดยการบ่อนมัดข้าวเข้าไปในรถที่เครื่องจักรกำลังทำงานอยู่ ข้าวเมื่อก็ก็นำไปทางหนึ่ง ส่วนเฟืองก็จะพุ่งกระจายไปอีกทางหนึ่งเป็นเส้นๆไม่จับกันยากแก่การเก็บไว้ ส่วนใหญ่จะทิ้งไปเลย

ส่วนข้าวของ นายสาโรจน์ ชัยบัญชา ยังใช้ข้าวเหมือนในอดีต แต่ใช้เวลาเพียงหนึ่งวันเหมือนสิบวัน คือ ในคืนหนึ่งเพื่อนนายสาโรจน์ประมาณ 14 คน ได้ยกทีมไปที่ข้าวที่ลาน มีข้าวประมาณ 1,500-2,000 มัด คนลืบทว่าคนก็ตกประมาณคนละร้อยมัดเศษๆ ใช้เวลาที่ข้าวไปด้วยคุยกันไปด้วย ประมาณ 3 ชั่วโมงกว่าก็เสร็จ ผู้เป็นเจ้าของข้าวก็จัดอาหารและเหล้าไปเลี้ยงเพื่อนอย่างเต็มที่ เมื่อทุกคนกินอิ่มและเมาแล้ว บางกลุ่มก็ยังพูดคุยกันอย่างสนุกสนาน บางคนบางกลุ่มก็กลับบ้าน

ส่วนคำว่าหนึ่งวันเหมือนสิบวันนั้น ปกติถ้านายสาโรจน์ที่ข้าวตัวคนเดียวก็จะที่อยู่หลายวัน แต่นายสาโรจน์ก็เดินสายไปที่ของเพื่อนคนโน้นบ้างคนนี้บ้าง พอมาถึงของเขาเพื่อนก็มาช่วย สรุปล้างงานเหมือนเดิม แต่ได้เพื่อนได้มิตร ตรงนี้ถือว่าเป็นกำไรพิเศษของลักษณะนิสัยของไทยแสบ ไม่ว่าจะเป็นการเกี่ยวข้าว การตีข้าว และงานอื่นมักจะมีลักษณะคล้ายๆกัน

ทุกคนในกลุ่มที่ช่วยเหลือกันจะมีความรักความผูกพันกันตลอดไปถึงงานอื่นด้วย และยังโยงโยไปถึงทุกคนในแต่ละครอบครัว แม้จะมีงานอื่นที่ยากและมีปัญหา คนกลุ่มนี้ก็จะช่วยเหลือกันในทุกเรื่อง ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์ร่วมกันโดยแท้จริง ชาวไทยแสบยังได้ปฏิบัติระหว่างเพื่อนบ้านและญาติพี่น้องตั้งแต่อดีตสืบมาจนถึงปัจจุบัน

8. ประเพณีการขนข้าวจากลานขึ้นสู่ยุ้งฉาง (เหล้า)

การขนข้าวขึ้นสู่ยุ้งฉางซึ่ง พ่อใหญ่เงิน ก้อนกัน (อายุ 77 ปี) ได้กล่าวว่า คำว่า "ลาน" คือ ที่เก็บข้าวเม็ดในนา "ลาน" เป็นบริเวณดินกว้างยาวเท่ากันประมาณ 10 เมตร ลาดโดยขี้นว้าวควายผสมกับน้ำตากแดดไว้ให้แห้ง จะมีสภาพเหมือนถนนลาดยาง เป็นที่เก็บฟางและข้าวเม็ดของชาวนา (แต่ปัจจุบันนี้ เมื่อ 15 ปีมาแล้ว เปลี่ยนมาใช้ตาข่ายสีเขียวเย็บเป็นแผ่นใหญ่แทน)

พ่อใหญ่เงินได้กล่าวว่า การขนข้าวจากลานขึ้นสู่ยุ้งฉางจะใช้วัวเทียมเกวียนบนเกวียนจะมีกะโสอบกะลา สานด้วยไม้ไผ่บ้านมีลักษณะคล้ายกระบะรถยนต์ วางซ้อนเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หงายเหมือนรูปสระ เพื่อสำหรับตักข้าวเปลือกเม็ดขึ้นสู่เกวียน จากเกวียนก็ขึ้นสู่ยุ้งฉาง เมื่อลานใครตีข้าวเสร็จก่อนก็จะบอกกล่าวให้วัววานกันให้นำวัวเทียมไปช่วยขน

ข้าว คนที่มีวัวเกวียนก็จะช่วยกันจนเสร็จ ส่วนคนที่ไม่มีวัวเกวียนก็ช่วยด้วยกำลังตัดข้าวแทน คือ ตักจากลานดินขึ้นสู่เกวียน ตักจากเกวียนขึ้นสู่ยุ้งฉาง

สำหรับเจ้าภาพเมื่อมีญาติพี่น้องมาช่วยงาน เขาก็จัดหาอาหารคาว เหล้าหวานๆ เช่น สาโทส้มขี้เฒ่า มาเลี้ยงผู้ทำงาน เพราะถือว่าเป็นวันโชคดีของเจ้าของข้าว และ วันนี้ทุกคนจะได้ทำงาน กินก็อิ่ม เมาและสนุกสนานอย่างมีความสุข

แต่ในปัจจุบันการขนข้าวขึ้นยุ้งได้เปลี่ยนไป คือ ชาวบ้านมีเงินจ้างรถยนต์แทนเกวียน จะมีปัญหาเรื่องคนตัดข้าวหรือขนข้าว แต่ยังมีการใช้วานลูกหลานญาติมิตรได้รถยนต์ 1 คัน ใช้คน 8-10 คน งานขนข้าวก็ได้รวดเร็วเหมือนกัน แต่ยิ่งไปกว่านั้นในทุกวันนี้มีรถไถนาเดินตามมาก โดยเฉพาะชาวไทยแสบ้านมะหว้ามีรถไถนาเดินตามทั้งหมดถึง 51 คัน แต่ละคันก็จะทำล้อย่างจากรถไถ รถไถเดินตามลากโครงล้อได้อย่างสบาย เมื่อตัดข้าวหรือนวดข้าวได้แต่ละวันก็จะขนขึ้นโครงรถไถ แล้วก็ลากกลับบ้านไปวันละเที่ยว สองเที่ยว สามเที่ยว แล้วแต่ไกลใกล้ ใช้คน 2-3 คนก็ขนได้ แต่ละครัวเรือนทำไม่กีวันก็แล้วเสร็จ ครอบครัวยุคนี้กำลังคน 3-4 คน ก็ทำงานได้ ลักษณะการใช้วัววานจะลดลง แต่ละคนแต่ละครอบครัวยุคนี้พึ่งตนเองมากขึ้น แต่บางครั้งก็ยังต้องอาศัยผู้อื่นอยู่บ้าง ขอมรับว่าเป็นเรื่องธรรมดาของการเปลี่ยนแปลงของชาวนาไทยบ้านแสบ

9. งานบุญกรฐิน (วันที่ 12 พฤศจิกายน 2537)

การจัดทำบุญกรฐินจะแบ่งออกเป็น 3 ช่วงเวลา คือ ก่อนวันงาน วันงาน และวันเลิกงาน

ก่อนวันงานจะบอกกล่าวญาติพี่น้องมาร่วมกันทำขนม คือ ขนมจีน แค้น้ำชาแสบ เรียกว่า "ข้าวปั้น" ข้าวปั้นจะใช้เวลาทำประมาณ 1 สัปดาห์ นอกจากการทำข้าวปั้นก็จะมี การตกแต่งหอกฐิน รวมถึงการประดับตกแต่งบริเวณ เช่น การทำสายกระดาษยี่ดี่ต่างๆ การปักธงชาติ ธงศาสนา ตามเส้นทางที่จะต้องเดินแห่หอกฐิน การจัดโต๊ะ เก้าอี้ ม้ายาว ที่รับแขก จัดเวทีหมอลำ เพราะงานครั้งนี้มีหมอลำซึ่งและภาพยนตร์ งานใหญ่อย่างนี้จึงต้องเตรียมงานพอสมควร

วันงานหรือวันบุญจัดตั้งองค์กรฐิน ในกรฐินก็จะมีฟ้าไตรจีวร มีบริวารกรฐิน เช่น มีด เลื่อย เสียม ขัณฑ์ สิว่ ถัง ไม้คาน ฯลฯ เมื่อตั้งองค์กรฐินและประดับให้สวยงามตามสมควรแล้ว ก็เปิดรับบริจาคทานจากผู้บุญโดยทั่วไป และจัดเลี้ยงอาหารญาติพี่น้องที่มาช่วยงาน เมื่อถึงเวลา 11.00 น. ก็นิมนต์พระสงฆ์เข้าไปฉันอาหารเพลที่บ้านงาน เสร็จแล้วก็เลี้ยงอาหารเที่ยงแขกทุกคนด้วย

ภาคบ่ายก็ต้องเตรียมอาหารคาวหวานเพื่อรอต้อนรับญาติพี่น้องตลอดเวลา เมื่อถึงเวลา 16.30 น. จึงได้นิมนต์พระสงฆ์เข้าไปทำพิธีทางศาสนาที่บ้านงานอีกครั้งหนึ่ง ตกเวลากลางคืนก็มีมหรสพ เช่น หมอลำซิ่ง ภาพยนตร์ฉายตลอดคืน

ช่วงที่ 3 วันสุดท้าย คือ วันแห่หรือวันทอดถวาย ตอนเช้าก็มีพิธีทางศาสนาทำบุญตักบาตร ถวายอาหารบิณฑบาตร รับศีล ฟังเทศน์ รับพร จัดเลี้ยงอาหารแขกพี่น้องที่มาร่วมงาน เมื่อการจัดเลี้ยงอาหารเสร็จก็เตรียมขบวนแห่องค์กรฐิน ในขบวนแห่จะมีเครื่องดนตรีหลายอย่าง เช่น แคน โปงกลาง กลอง พิณฆ้อง ฉิ่ง คนที่เป็นมือดนตรีเหล่านี้ก็เป็นชาวแสบบ้านมะหว้าทั้งหมด องค์กรฐินครั้งนี้ใช้รถยนต์แห่หลายคน มีเครื่องขยายเสียง มีขบวนฟ้อนรำ มีรถดนตรี ก็จะแห่ไปตามสายที่ปักธงไว้ คนร่วมขบวนก็ยาก ยืนดูริมทางก็มาก เมื่อขบวนไปถึงเข้าวัดก็จะมีเสียงกลอง เสียงฆ้อง เสียงระฆัง ดังขึ้นอย่างกึกก้องประมาณ 1 นาที เพื่อสัญญาณให้ทุกคนรู้ว่าองค์กรฐินเข้าวัดแล้ว ทุกคนต่างอนุโมทนาสาธุโดยทั่วกัน เมื่อองค์กรฐินเข้าไปในบริเวณวัดก็แห่รอบโบสถ์ 3 รอบ เสร็จแล้วก็นำองค์กรฐินขึ้นศาลาการเปรียญ เพื่อนำไปถวาย ส่วนการถวายก็ทำเหมือนวัดทั่วไปตามระเบียบประเพณีของการทอดกรฐิน

10. การเคารพบรรพบุรุษและการถือศีล

นางแดง เปาวนา (อายุ 73 ปี) กล่าวว่า การถือศีลของชาวไทยแสบบ้านมะหว้ามีมานานแล้ว แต่ปัจจุบันนี้จะมีบ้างก็คนแก่ๆ และศีลที่นับถือจะมีอยู่ 2 พวก

1. ศีลบรรพบุรุษและศีลอื่นๆ เมื่อมีใครไม่สบายชาวบ้านจะมีความเชื่ออยู่ 2 อย่าง คือ เป็นโรค กับผีเข้า ใครสงสัยว่าเป็นโรคจะไปหาหมอ แต่ใครสงสัยว่าผีเข้าญาติคนป่วยจะไปขอร้องหมอเหยาและหมอแคนมาทำพิธีหลายอย่าง ซึ่งเป็นวิธีของหมอเหยา

เพื่อเป็นสื่อกลางระหว่างคนป่วยกับพี่ว่าเป็นพี่พวกไหน จะได้ขอร้องให้ออกจากผู้ป่วย เพื่อผู้ป่วยจะได้หาย หากพี่เหล่านั้นต้องการอะไรหมอเหยาจะบอกกับญาติคนป่วย จะได้จัดมาให้ หากสิ่งของที่พี่อยากได้คือชีวิตคนก็จะทำพิธีขอร้องต่อรื่องหาสิ่งทดแทน เมื่อทำได้คนป่วยก็จะหาย พี่ส่วนใหญ่มีหลายชนิด เช่น พี่เชื้อ พี่บู พี่ตา พี่ป่า พี่ไร่นา และพี่ไม้ใหญ่

2. พี่ตาแฮก แม่เฒ่าแดงเล่าต่อไปว่า เป็นพี่ที่ชาวบ้านต้องการให้ช่วยรักษาและข้าวให้ ท่านบอกว่าการทำพิธีพี่ตาแฮกจะเริ่มตอนดึกหรือเริ่มทำนา

การทำพิธีพี่ตาแฮกจะเริ่มพิธีก่อนปักดำเล็กน้อย วิธีก็คือว่า สมมุติว่าจะปักดำในวันรุ่งขึ้น เพราะถือว่าเป็นวันดี ในตอนเช้าของวันปักดำนั้นเอง เจ้าของนาก็จะทำกล่องรูปทรงเหมือนรูปजूสามเหลี่ยม 3 มิติ ปลุกหลักตั้งไว้สูงจากพื้นดินประมาณเมตรเศษๆ บริเวณปักดำพี่ตาแฮกจะปักตรงที่มีข้าวปักดำพิเศษจากที่อื่น เพื่อให้ดูแล้วเป็นจุดเด่นเฉพาะข้าวตาแฮกเท่านั้น เมื่อปักดำพี่ตาแฮก เจ้าของนาก็จะบอกกล่าวขอให้พี่ตาแฮกมาช่วยดูแลข้าวกล้า อย่านำให้คนอื่นหรือสัตว์อื่นมาทำลายข้าวในนา

ข้าวกล้าส่วนที่อยู่บริเวณศาลน้อยพี่ตาแฮกนี้จะปักดำก่อน เวลาเกี่ยวเกี่ยวจะเกี่ยวเกี่ยวที่หลัง แต่เมื่อเกี่ยวจะมัดแยกแหวนไว้ในที่สูงแยกจากข้าวทั่วๆไป

สรุปแล้วพี่ที่ชาวบ้านแสนนับถือในอดีตนั้น พี่บรรพบุรุษมุ่งในการช่วยเหลือคน แต่พี่ตาแฮกมุ่งให้ดูแลรักษาผลผลิตทางเกษตร (ข้าว) ทุกวันสิ่งเหล่านี้ยังมีอยู่เป็นมาจวบจนคร้ว กล่าวคือ หัวหน้าคร้ว เรือนที่ยังนับถือการทำบุญเลี้ยงผี เรือนเป็นประจำมีอยู่เพียงร้อยละ 2.9 และการทำบุญเลี้ยงพี่ตาแฮกมีอยู่ร้อยละ 7.0 เท่านั้น นอกจากนี้หัวหน้าคร้ว เรือนที่ได้ขอความช่วยเหลือให้พี่บรรพบุรุษมาช่วยเหลือเมื่อสมาชิกภายในคร้ว เรือนประสบทุกข์ มีอยู่ร้อยละ 27.3 (ตารางที่ 14) อย่างไรก็ตามพี่ชาวไทยแสนได้เคารพเชื่อถือนำคำสอนของพระพุทธเจ้า ได้ยึดมั่นธรรมะคำสอนมาปฏิบัติเป็นหลักของทุกครอบครัว

ตารางที่ 14 อัตราส่วนร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามความเชื่อเรื่องผีของสมาชิก ภายในครัวเรือนปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบ 10 ปีที่ผ่านมา

เรื่อง	ทำ	ทำบางครั้ง	ไม่ได้
1. การทำบุญเลี้ยงผีเรือน	2.9	2.9	94.2
2. การทำบุญเลี้ยงผีคอนหอ	2.9	0.6	96.5
3. การทำบุญเลี้ยงผีตาแฮก	7.0	1.7	91.3
4. การอ้อนวอนขอให้ศิบรรพบุรุษมาช่วยเหลือ เมื่อสมาชิกประสบทุกข์	27.3	9.9	62.8

หมายเหตุ : จำนวนแต่ละเรื่องเท่ากับ 172 ครัวเรือน

11. การถือผีคอนหอ

ต้นไม้ใหญ่ผี เป็นคำกล่าวของ พ่อใหญ่เงิน ก้อนกัน อายุ 77 ปี การที่คนแสดถือ "ผีคอนหอ" นั้น เนื่องมาจากตอนที่ชาวไทยแสดย้ายมาตั้งบ้านยังมีความเชื่อว่าผีมีจริง (สมัยนั้น) การปลูกบ้านลงไปในพื้นที่ที่มีต้นไม้ใหญ่น้อยมากกกิน่ากลัว ไม่สบายใจ จึงร่วมกันขอร้องเชิญชวนท่านผีทั้งหลายให้ไปอยู่มุมใดมุมหนึ่งของหมู่บ้าน จึงได้เชิญผีไปอยู่ที่คอนหอ (คอนหอ เป็นป่ามีต้นไม้ใหญ่น้อยมากพอสมควร อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้าน) ซึ่งเป็นที่สถิตย์ของผีปู่ตาหรือผีคอนหอคอยปกป้องรักษาชาวบ้าน ซึ่งปัจจุบันหัวหน้าครัวเรือนที่นับถือและทำบุญเป็นประจำมีเพียงร้อยละ 2.9 (ตารางที่ 14)

เมื่อยอมรับว่ามีผีจึงจำเป็นต้องมีตัวกลางระหว่างคนกับผี ชาวบ้านจึงได้เลือกคนกลางขึ้นมาเป็นตัวแทนของคนกับผี และให้ตำแหน่งว่า "จ้ำ" หน้าที่ของจ้ำคือ เมื่อชาวบ้านทำอะไรไม่ดีไม่งามเกิดขึ้นในหมู่บ้าน จ้ำจะเป็นคนไปเตือนบุคคลเหล่านั้นให้หยุดกระทำ ความชั่วเสีย กลับมาทำความดี หากไม่กลับตัวกลับใจผีบ้านก็จะไปเข้าฝัน จ้ำซึ่งได้รับเลือกจากชาวบ้านก็ต้องทำหน้าที่อย่างมาก เพื่อให้ลูกหลานได้หยุดการกระทำชั่ว และอีกด้านหนึ่ง

เมื่อชาวบ้านได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนในเรื่องต่างๆ ชาวบ้านก็จะไปบอกกล่าวให้เจ้า
พั่ง เจ้าก็จะเป็นตัวกลางบอกก็เรียกก็หาพิธีเสาะเคราะห์ให้ นำความทุกข์ให้หายไป คนก็
สบายใจ

แสดงให้เห็นว่าคนในหมู่บ้านก็เกิดความกลัวผีและเคารพผี ใครจะทำอะไรที่ไม่
ดีไม่งามก็เกิดความกลัว ก็เกิดการปรึกษาหารือกันขึ้น เพื่อการตัดสินใจหาสิ่งที่น่าจะดีที่สุด

กิจกรรมต่างๆของชาวไทยแ่ก่บ้านมะหั่วมีหลายอย่าง เช่น การปลูกสร้าง
บ้าน การฆ่าสัตว์ การตัดไม้ ตางป่า การชุกบ่อน้ำ การเล่นซู้ การแต่งงาน การทำบุญ
 ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดการปรึกษาหารือกันทำ เป็นการศึกษาคนให้อายชั่วกลัวบาป เกรง
กลัวผีและเคารพผี บ้านเมืองก็จะสงบเรียบร้อยในระดับหนึ่งของคนในสมัยนั้น แต่พอใหญ่เงินก็
กล่าวต่อไปว่า ในปัจจุบันผู้ปกครองของชาวไทยแ่ก่ก็มีวิธีการเอาความเห็นของคนส่วนใหญ่
บวกกับวิธีการทางกฎหมาย เพื่อกำกับตรวจสอบกลุ่มบุคคลผู้ฉวยโอกาสเอาความเชื่อของคน
อื่นทำประโยชน์ให้แก่ตัวเอง แต่ก็ไปไม่รอด เพราะชาวบ้านแต่ละคนจะตรวจกันเอง บ้าน
เมืองจึงมีแต่ความสุขสงบเรียบร้อยมาจนถึงปัจจุบัน

12. ประเพณีการบวช

ประเพณีการบวชของชาวบ้านไทยแ่ก่บ้านมะหั่ว จะมีการบวชพระ บวชเณร
และบวชหน้าศพ การบวชหน้าศพจะมีการบวชชายและการบวชหญิง จะบวชและสีกภายในวัน
เดียว ผู้ชายจะนั่งเหลืองหม่นเหลือง โทนมโตนควี้ ถือศีล 10 ส่วนผู้หญิงนั่งขาวหม่นขาว ไม่
ได้โทนมโตนควี้ ถือศีล 8

การบวชเณรของชาวไทยแ่ก่จะบวชเด็กที่ทันเกณฑ์โรงเรียนประถมแล้ว เมื่อ
พ่อแม่อนุญาต และเด็กมีความพร้อมก็จะบวชได้เลย ไม่มีพิธีอะไรมากมาย

ส่วนการบวชพระมีพิธีพอสมควร เช่น ปัจจุบันนี้ผู้ชายบ้านมะหั่วไม่นิยมบวช
เหมือนในอดีต ส่วนมากจะเป็นหลวงพ่อบุญมาก พระหนุ่มๆจะบวชระยะสั้นๆ 3 เดือน 6
เดือน 1 ปี ก็จะสึกขาลาเพศออกไป

ในอดีตเมื่อ 20 ปีมาแล้วการบวชของชาวไทยแ่ก่ ผู้ที่จะบวชทุกคนต้องเรียน
ครองนาคร ครองนาครที่ว่านี้คือ วิธีการบวช บวชแล้วรับคำ รับกองบุญ ให้ศีลให้พร เหล่านี้ผู้

บวชต้องเรียนสวดมนต์ก่อนจึงจะทำการบวชได้ แต่ในปัจจุบันคนบวชหายาก เมื่อบวชแล้วก็อยู่ไม่นาน คือ ผู้บวชที่เป็นคนหนุ่มๆจะบวชเพียงพรรษาเดียวก็สึกแล้ว เช่น การบวชของนายทรงธรรมลูกชาย คุณพ่อศรีหา ก้อนกัน (อายุ 51 ปี) นั้น ขั้นตอนก็คือ พ่อแม่ญาติของผู้บวชจะต้องนำผู้จะบวชไปมอบให้สมภารวัด คำพูดที่มอบก็จะพูดว่า "บัดนี้ข้าพเจ้าจะมอบลูกชายของข้าเป็นลูกท่าน เป็นศิษย์ท่าน เพื่อบวชเรียนเขียนอ่านในบวรพุทธศาสนา และก็ขออนุญาตจับนาคด้วย" การจับนาค คือ การไปตีกลองใหญ่กลองน้อย ช้อง ระฆัง ให้เสียงดังพร้อมๆกัน เป็นการบอกให้เทวดาหรือใครต่อใครได้ยินแล้วจะร่วมอนุโมทนาสาธุด้วย เมื่อมอบนาคและจับนาคแล้ว นาคก็จะนอนในวัดไปเรื่อยๆวันบวช แต่ของบ้านบะหว้าไม่นาน คือ 2-3 วันก็จะบวช

ขั้นตอนการบวช จะมีการโกนผม โกนคิ้วก่อน และการโกนพร้อมกับแม่ผู้บวชต้องใช้กรรไกรตัดคนละ 1 ครั้งก่อน จึงให้ผู้มีฝีมือโกนต่อจนเสร็จ เมื่อโกนผมเสร็จก็อาบน้ำชำระร่างกาย ทำพิธีผูกแขนเรียกขวัญน้อยเพื่อให้กำลังใจ เสร็จแล้วก็เข้าไปบวชเณรก่อน จากนั้นก็เข้าไปบวชพระที่โบสถ์ ขั้นตอนต่างๆก็เป็นไปตามการบวชพระทั่วไป เป็นเรื่องของพระอุปฌาย์ดำเนินการต่อไป

13. ประเพณีการขึ้นบ้านใหม่

การขึ้นบ้านใหม่ของชาวไทยแสด คือ เมื่อสร้างบ้านเสร็จแล้วก็หาวันหาฤกษ์ที่เห็นว่าดีและเหมาะสม เมื่อหาวันขึ้นบ้านใหม่ได้แล้ว เจ้าภาพก็จัดเตรียมอาหาร และไปบอกกล่าวญาติพี่น้องให้ไปร่วมพิธีขึ้นบ้านใหม่

การขึ้นบ้านใหม่ของไทยแสดจะขึ้นตอนเย็นๆแควคร่มลมตก เวลาประมาณ 17.00-18.00 น. ขั้นตอนจะมีพรหมณ์หรือคู่อาวูโสเป็นผู้นำสองท่าน ท่านที่หนึ่งจะแต่งตัวดีขึ้นไปนั่งอยู่บนบ้านหรือบันไดบ้าน อีกท่านหนึ่งอยู่ข้างล่างจะแต่งตัวแปลกๆเหมือนคนไปค้าขายมาจากแดนไกล คนนี้เดินไปใกล้บ้านก็เรียกตามเจ้าของบ้าน พร้อมกับขอพักนอนด้วย เจ้าของบ้านก็ยินยอมกลับคืน ท่านมาจากไหน จะไปไหน ไปทำอะไร มีอะไรคิดหัวมาด้วย เมื่อเจ้าบ้านได้รับคำขอจากแขกเป็นที่น่าพอใจ คือ คิดว่าต้องถึงงานแท้ ก็ตอบรับยินดีให้

นอนพักด้วย แยกคนนั้นก็ได้รับการเชื้อเชิญขึ้นไปนอน การนำแขกขึ้นบ้านใหม่ก็จะมีคนอุ้มพระพุทธรูปนำหน้า ซึ่งเป็นเจ้าของบ้าน ถัดมาเป็นคนถือดอกไม้ธูปเทียน แล้วจึงเป็นแขกและบุคคลสำคัญอื่น ๆ ต่อไป

พอแขกทุกคนเข้าไปในบ้าน ผู้อาวุโสในหมู่บ้านที่มาร่วมงานก็นำลูกหลานไหว้พระ สวดมนต์สั้น ไหว้พระพุทธรูป และขันดอกไม้ธูปเทียนกันนำไปวางไว้หน้าห้องพระให้เรียบร้อย เพื่อเป็นตัวอย่างให้เจ้าของบ้านต่อไป หลังจากนั้นผู้อาวุโสก็กำหนดให้มีคนคนหนึ่งคนบนสาด หมอน หม้อผ้าหม้อสวย ๆ ใหม่ ๆ ไม่นานนักก็กำหนดให้คนขึ้นเป็นไก่ ครั้งหนึ่งครั้งที่สอง เพื่อให้ชายที่นอนบนเตียง เมื่อชายที่นอนบนเตียงขึ้นมาแก้ผ้าให้คนฟัง ฟันที่วานนี้คิดเองพูดเอง และคำพูดนั้นต้องดีเป็นสิริมงคลต่อคนฟังและครอบครัวใหม่ เมื่อผู้นอนเล่าความพันจบ คนก็ร่วมกันเทายาไปในสิ่งที่ตั้งาม เมื่อหลายคนได้พูดได้แสดงความคิดเห็น ผู้อาวุโสก็จะกล่าวสรุปและสั่งสอนลูกหลานทุกคนที่ไปในงานให้รู้จักขยันขันแข็ง ประหยัด เพื่อเก็บเงินทองมาสร้างบ้านเรือนของใครของมันใหญ่โตเหมือนบ้านคนอื่น ๆ ทุกคนต่างก็นั่งฟังด้วยความสงบนิ่ง เมื่อผู้อาวุโสกล่าวจบเจ้าภาพก็จัดเลี้ยงอาหารผู้ที่มาในงานพิธีขึ้นบ้านใหม่ ส่วนแขกคนอื่น ๆ ที่มาในงานก็ช่วยเจ้าภาพในเรื่องของเงินสด เหล้า น้ำหวาน ดิฉันก็มาช่วยกันเมื่อแต่ละคนกินข้าวกันน้ำอ้อมแล้ว ต่างก็ทยอยกันกลับบ้าน

14. ประเพณีวันพระและวันสำคัญอื่น ๆ

ประเพณีวันพระ ขึ้น 8 ค่ำ ขึ้น 15 ค่ำ แรม 8 ค่ำ 14 ค่ำ 15 ค่ำ ของชาวไทยแสกบ้านชะหว้า เมื่อถึงวันพระตามที่กล่าวมานั้น ในตอนเช้าของวันพระนั้นทุกคนครอบครัวจะตื่นแต่เช้า โดยเฉพาะผู้เป็นแม่หรือพี่สาวคนโตในครอบครัวนั้นๆ ก่อหนึ่งข้าว หุงหาอาหารเพื่อเตรียมไปวัด ส่วนการไปวัดนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ปรุงอาหารคนนั้น อาจจะเป็นพ่อใหญ่ แม่ใหญ่ พ่อ หรือลูกาก็ได้

เมื่อตัวแทนของแต่ละครอบครัวได้นำอาหารไปถึงวัด จะมีคนไปวัดมาก เมื่อได้เวลาอันสมควรก็จะทำพิธีไหว้พระสั้นๆ ธิเบศร์ ใส่บาตร ในระหว่างใส่บาตรพระก็จะสวด "พุทธ" จบจบ เมื่อทุกคนใส่บาตร ผู้เป็นหัวหน้าทำพิธีก็จะนำถวายอาหารบิณฑบาต เมื่อทำพิธีถวายเสร็จพระก็จะฉันอาหาร ในระหว่างพระฉันอาหารเข้าอยู่นี้ญาติโยมที่ไปวัดก็

จะแยกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งมีงานมากในครอบครัวอาจมีคณน้อย ต้องกลับบ้านไปก่อน กลุ่มที่ 2 จะอยู่รอจนพระฉันอาหารเสร็จจึงจะกลับ ส่วนกลุ่มที่ 3 ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ เป็นกลุ่มถือศีลอุโบสถ กลุ่มนี้จะอยู่วัด 1 วันกับ 1 คืน ฉันข้าว 2 มื้อเหมือนพระเถระ จะทำวัตรเช้า พระส่วนใหญ่จะฉันอาหารเสร็จ เมื่อพระฉันเสร็จถ้าเป็นวันพระธรรมดา ชาวบ้านญาติโยมก็จะรับผาดอຍ (ผาดอຍ คือ อาหารที่เหลือจากพระฉันแล้ว) มารับประทานต่อ เมื่อทุกคนกินเสร็จต่างก็กลับบ้านไป แต่ถ้าเป็นวันสำคัญอื่นๆ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วันเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ หรือวันบิษยมหาราช กลุ่มคนที่อยู่ในวัดขณะนั้นก็จะทำพิธีถวายพระพร หรือพิธีถวายบังคมให้เสร็จเรียบร้อยก่อน จึงจะนำอาหารที่เหลือจากพระฉันมาร่วมกันรับประทานอาหารก่อนจะแยกย้ายกันกลับบ้าน อนึ่งก่อนที่จะกลับบ้านบุคคลสำคัญ หรือผู้อาวุโสก็จะนัดแนะในการพัฒนาด้วย เช่น วันสำคัญเกี่ยวกับชาติหรือสถาบันพระมหากษัตริย์ ส่วนใหญ่จะร่วมกันปลูกต้นไม้ ทำความสะอาดถนน หากเป็นวันสำคัญทางศาสนา ก็จะร่วมกันทำความสะอาดวัดพัฒนาวัด ทั้งหมดที่กล่าวมานี้วัดกับบ้านก็ประสานกัน และร่วมกันพัฒนา เพราะถือว่าเป็นกลุ่มคนเดียวกัน

เราอาจจะสรุปได้ว่า ความสำคัญของประเพณีและพิธีกรรมต่างๆยังมีความสำคัญต่อชาวไทยแสกมากในปัจจุบัน แต่ประเพณีบางอย่างอาจจะลดน้อยลงไปก็มี ส่วนที่ยังมีความยึดมั่นอยู่มากคงได้กล่าวมาแล้ว คือ

1. ประเพณีการตาย เช่น ไม่เผาศพในวันพระ วันดับ และขึ้น 9 ค่ำ แรม 9 ค่ำ และวันสำคัญต่างๆ
2. ประเพณีการแต่งงาน ไม่แต่งในปี พ.ศ. ที่ลงท้ายด้วยเลขสี่ ไม่แต่งช่วงเข้าพรรษา ต้องสู้ออกันตามประเพณี
3. การจัดหาบุญหรือการจัดงานพิธีต่างๆต้องถามพระ ต้องถามพรหมณ์ในหมู่บ้านเป็นผู้กำหนดวันเวลาให้
4. การปลูกบ้านสร้างบ้านต้องปรึกษาพระ ปรึกษาพรหมณ์ ไม่ห้าห้าสร้างบ้านไม่ได้ รวมไปถึงการขึ้นบ้านใหม่ต้องมีพิธีกรรม

5. การนำข้าวขึ้นสู่ถังฉาง คือ เมื่อหลังจากเก็บเกี่ยวและนวดข้าวหรือตีข้าวเสร็จแล้วชนชั้นผู้ถังฉางต้องนำไปคุณ ไบยอ เปิดประตูถังก่อนจึงนำข้าวขึ้นไปได้

ประเพณีที่กล่าวมานี้ชาวบ้านไทยแสบ้านมะหว้ายมีคตินิยมอยู่มาก เพราะถือว่าเป็นประเพณีเฉพาะของแต่ละหมู่บ้านแต่ละชาติพันธุ์ อาจแปลกแตกต่างกันไปบ้าง ส่วนพิธีบวชนั้นพระสงฆ์เป็นผู้กำหนด ซึ่งเป็นไปตามกฎของพระสงฆ์

งานประเพณีที่กล่าวนี้หากบุคคลใดครอบครัวใดไม่ยอมปฏิบัติตาม ชาวบ้านส่วนใหญ่จะไม่ให้ความร่วมมือ ครอบครัวนั้นก็ห้อยถอยเอง แต่ในบางครั้งบางครอบครัวที่จัดงานใหญ่เกินฐานะ ใช้จ่ายเงินห่มเฟื้อง เช่น มีหมอลำ ภาพยนตร์ไป รวมไปถึงการเสพสุรាយามา มีเรื่องทะเลาะวิวาทกัน แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ไปแล้ว คนส่วนใหญ่ในชุมชนก็จะกล่าวถึงและประณาม หากใครคิดจะจัดงานคล้ายๆกันก็จะเกิดการต่อต้านและไม่ให้ความร่วมมือ ครอบครัวที่คิดจะจัดก็จะเลิกไปเอง เราจะเห็นได้ว่าชาวไทยแสบยังคงรักษาประเพณีความสุขสงบและความสามัคคีของหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี

ครอบครัวกับการจัดสภาพแวดล้อมของชุมชน

สภาพแวดล้อมของชุมชนไทยแสบเป็นเรื่องที่ ผู้ใหญ่บ้านเจริญ ชัยพมาน ได้ประกาศหอกระจายข่าวเดือนละ 3-4 ครั้งอย่างสม่ำเสมอ เพื่อกระตุ้นชาวบ้านราษฎรรักษาความสะอาดถนนหน้าบ้าน บริเวณบ้าน รั้ว ใต้ถุนบ้าน รวมไปถึงการที่ใครจะเอาขยะไปทิ้งตรงไหน ขอให้ระเบียบเป็นที่เป็นที่ เป็นทาง สะดวกในการฝัง สะดวกในการเผา

สำหรับในครอบครัวมีถังขยะแห้ง ถังขยะเปียก เพราะที่ชุมชนมะหว้ายมีการเย็บผ้าเป็นอาชีพ เศษผ้ามีมาก ครอบครัวที่เย็บผ้าต้องรักษาความสะอาดให้ได้ ส่วนโรงงานทำบุญหล่อเสา อุตสาหกรรมครัวเรือน การทำขนม ทุกฝ่ายต้องรักษาความสะอาดอย่างดี การรักษาความสะอาดของชาวบ้านเกิดจากจิตสำนึกของแต่ละคนแต่ละครอบครัว อาจจะได้แนวคิดจากโทรทัศน์ จากประสบการณ์ตรง จากคำแนะนำของผู้ใหญ่บ้าน และ ครูปรีชา ชัยนันทา ได้พูดหอกระจายข่าวเป็นประจำ สำหรับมาตรการในการลงโทษผู้ไม่รักษาความสะอาดยังไม่ มี แม้จะไม่มีมาตรการลงโทษ แต่ชาวบ้านก็รักษาความสะอาดได้ดีมากจนถึงทุกวันนี้

เมื่อทุกคนครอบครัวจัดรักษาความสะอาดบ้านเรือนของตน ในเรื่องของส่วนรวมส่วน
ใหญ่จะไม่มีปัญหา จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เช่น ความเอาใจใส่ในเรื่องการจัดสภาพ
แวดล้อมของชาวไทยแสกมีเรื่องที่เป็นปฏิบัติประจำ ดังนี้

1. ร่วมมือกันจัดทำรั้วบ้านอย่างเป็นระเบียบสวยงามและเป็นปัจจุบัน
2. บัดกวาดถนนหน้าบ้านรอบรั้วเกือบทุกวัน
3. เสื้อผ้าภายในบ้านก็ตากไว้เป็นระเบียบสวยงาม
4. เดินไปในหมู่บ้านเห็นเศษแก้วเศษหนามอยู่กลางถนนก็หยิบออก
5. ทุกคนจะร่วมกันดูแลรักษาสระ บ่อน้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง
6. ร่วมกันดูแลต้นไม้ กิ่งไม้ใกล้ถนนใหญ่
7. พ่อแม่ คู่ปกครอง ช่วยกันบอกกล่าวลูกหลานของทุกคนในเรื่องความสะอาดของ
ชุมชน ครอบครัว และชุมชนที่ตนอยู่อาศัย และเมื่อถึงวันสำคัญก็จะมีผู้นำในหมู่บ้าน
ประกาศเสียงตามสายเรื่องความสะอาด เรื่องขยะมูลฝอย เรื่องน้ำดื่ม
น้ำใช้ เรื่องโรคภัยต่างๆ เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกให้ทุกคนทุกครอบครัวรักบ้าน
เกิดเมืองนอนของตนเอง เพื่อจะได้ร่วมพัฒนาต่อไป

1. ป่าไม้

สภาพบ้านมะหว่าถ้าดูจากด้านทิศใต้ ทิศตะวันตก รอบๆทางออกจากพื้นที่ของ
ชุมชนจะเป็นทุ่งนา ทิศใต้เป็นทุ่งนาตลอดไปจนถึงบ้านนาซ่อม ทิศตะวันตกเป็นทุ่งนาไปติด
บ้านท่าเรือ แต่จะมีส่วนหนึ่งอยู่ระหว่างบ้านมะหว่ากับบ้านท่าเรือ เจียงไปทิศเหนือจะเป็น
ป่ากระจุกเป็นคอน เรียกว่า "คอนป่าหว่า" คอนป่าหว่านี้แหละที่ชาวบ้านตั้งชื่อเป็น
"บ้านมะหว่า" ส่วนด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกจะเป็นป่าทาม ซึ่งเป็นป่าไม้ผสมหลายชนิด
อยู่ติดลำห้วย คำว่าป่าทาม คือ ป่าติดลำห้วย

สภาพป่าโดยทั่วไปบ้านมะหว่ายังมีป่าอยู่มาก แต่ส่วนใหญ่จะเป็นป่าทาม มีต้นไม้
หลายชนิดที่รวมกันเป็นป่า เรียกตามภาษาแสกก็มีชื่อต้นไม้ดังต่อไปนี้คือ ต้นหว่า ต้นหมาก
กะเม็ก ต้นสีพันวน ต้นหมากกล้วยเหิน หรือต้นหมากกล้วยน้อย ต้นหมากพูฆมาน ต้นเหมือดแฉ
ต้นเสี้ยว ต้นหล่าน ต้นนางไฟ และต้นนางกะสะ ต้นไม้ที่กล่าวมานี้จะอยู่ติดกับหมู่บ้านในคัน

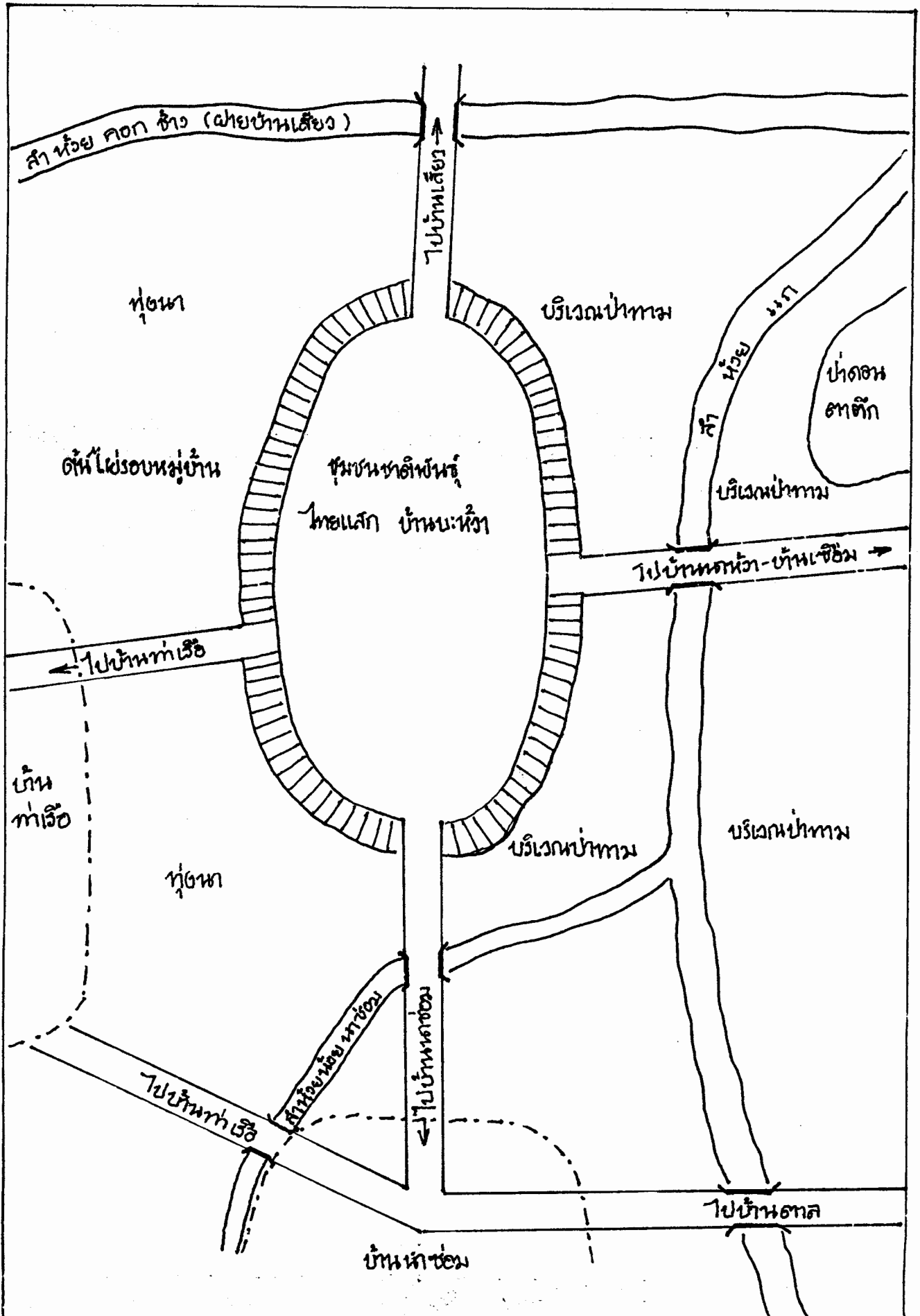
ทิศเหนือบางส่วน และทิศตะวันออกของหมู่บ้านทั้งหมด เพราะโดยภาพจริงบ้านมะหั่วจะมี ต้นไผ่บ้านอยู่รอบบ้านชั้นที่หนึ่งก่อน ถัดออกไปด้านทิศใต้ ทิศตะวันตก จะเป็นทุ่งนา ส่วนด้าน ทิศเหนือ ทิศตะวันออก จะเป็นป่าตามที่กล่าวแล้ว ถัดจากป่าก็จะเป็นลำห้วย

ด้านทิศตะวันออกของบ้านมะหั่วเกือบทั้งหมดจะเป็นป่า รอบาหมู่บ้านจะเป็นไม้ ไร่บ้าน ถัดป่าไร่บ้านออกไปจะเป็นต้นไม้รอบาตามที่กล่าวแล้ว ถัดออกไปทางด้านทิศตะวันออกจะเป็นลำห้วยแก ริมฝั่งลำห้วยแกก็จะเป็นป่าไม้รวมยาวติดลำห้วยไปตลอด ถัดจากป่า ไม้รวมก็จะเป็นป่าคอนย่ำหรือคอนตาคี (คือ เขาเอานายศึกมาฝังในคอนนี้) ป่านี้จะ สูงกว่าริมห้วยขึ้นไป แต่พอหน้าคนปีไหนน้ำมากป่านี้ก็จะท่วมเหมือนกัน โดยในปี 2509 ซึ่งถือว่าเป็นปีที่น้ำท่วมมากที่สุดของอำเภอมาหั่ว จังหวัดนครพนม พ่อใหญ่เมฆ ชัยปัญหา (อายุ 75 ปี) บอกว่าน้ำท่วมคอนตาคีเหมือนกัน ในบริเวณป่าเหล่านี้ในอดีตมีกวางและ กระต่าย แต่ปัจจุบันป่านี้ไม่มีแล้ว จะมีเหลืออยู่เป็นคั้ง ต่อ แตน นก หนู งู เต่า ยังพอมิให้ เห็น คนในหมู่บ้านตื่นตัวและร่วมกันรักษาป่าไม้นี้ (ดูแผนที่ประกอบ)

1.1 มาตรการในการรักษาป่า

การรักษาป่าของชาวไทยแสก อาจถือว่าเป็นความโชคดีของชาวไทยแสก บ้านมะหั่ว เนื่องจากบรรพบุรุษชาวไทยแสกส่วนใหญ่รักษาและสงวนป่าไว้ เปรียบเทียบได้ จากหมู่บ้านใกล้เคียง คือ ป่าไม้ของเขาไม่เหลือ บางหมู่บ้านเหลือน้อยมาก แต่ชุมชนไทย แสกบ้านมะหั่วยังเหลือป่าไว้ให้ลูกหลานอีกมาก สังเกตได้จากแผนที่ เช่น บริเวณป่าทาม ยังเป็นป่าไม้ที่ค่อนข้างสมบูรณ์จนถึงปัจจุบัน

ส่วนในเขตแปลงไร่ นา ทุกครอบครัวจะรักษาต้นไม้ในแปลงนาตนเองไว้ เพราะผู้ใหญ่ชาวไทยแสกสอนลูกหลานว่า หากต้นไม้ในแปลงนายังอยู่ เจ้าของนาก็ได้ ประโยชน์หลายอย่าง เช่น ได้ร่มเงา ได้ไม้ฟืน เป็นที่หลบร้อนของปลา กบ เขียด ปู เป็น ที่อยู่ของคั้ง ต่อ แตน มดแดง แมงแดง จิกจั่น และแมงหัวทองก สิ่งเหล่านี้คงพึงใจลูก หลานชาวบ้านได้มาก จึงยังมีต้นไม้ในไร่ นาอีกมาก แม้จะมีปัญหาอยู่บ้างในเรื่องการไม่ สะดวกในการไถนา คราดนา แต่ก็อดทน อีกประการหนึ่งที่ชาวบ้านช่วยกันรักษาป่าและต้น ไม้ก็เรื่อง "สมุนไพร" เพราะต้นไม้ในนาส่วนหนึ่งเป็นอาหารและเป็นยาสมุนไพร เช่น ผัก

แผนผังที่ ๒ แสดงพื้นที่ป่าชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสก บ้านบะเหนียว

กะโดน ผักกะเดา ผักกะเม็ก ดอกแคทุ่ง ดอกแคป่า ต้นมะเกลือรักษาพยาธิ ต้นตาไก่ และ
ตากวาง รักษาโรคปวดท้อง เป็นต้น

เมื่อทุกคนได้มองเห็นประโยชน์และคุณค่าของต้นไม้ของป่าอย่างนี้แล้ว ป่า
ของบ้านมะหว่าจึงยังมีมากต่อไปจนถึงปัจจุบัน จากที่กล่าวมาแล้วนี้ป่าของบ้านมะหว่าก็ยังมี
ส่วนถูกคนบ้านใกล้เคียง หรือลูกเขย ลูกสะใภ้ ที่มาจากบ้านอื่นเมืองอื่นมาตัดต้นไม้ของชาว
บ้านมะหว่า คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำฝ่ายต่างๆ จึงลงมติของชุมชนกำหนด
เขตไว้ว่าป่าตรงนี้ให้ตัดได้ และบริเวณห้ามตัดไม้ให้ตัด ใครตัดปรับห้าร้อยบาทขึ้นไป
ประกาศเป็นกฎของหมู่บ้านให้ทุกคนได้ทราบ

การกำหนดเขตห้ามตัดไม้ และเขตให้ตัดอย่างเสรีก็ตาม แต่ผู้นำหมู่บ้าน
ฝ่ายต่างๆ เช่น ครู ผู้ใหญ่หลายคนก็ยังพูดว่า ขอให้พื้นที่องค์ตึกในส่วนที่จำเป็นจะใช้เท่านั้น
ขอให้ช่วยกันดูแลรักษาไว้ร่วมกันเพื่ออนาคต เพื่อลูกเพื่อหลาน บ้านอื่นเมืองอื่นป่าหมดแล้ว
เหลือเฉพาะในเขตของเรา ก็ขอให้ทุกคนร่วมกันรักษา

เหตุผลประการหนึ่งที่ต้นไม้ "ป่าทาม" บ้านมะหว่ายังเหลือ เพราะป่า
ทามส่วนใหญ่จะเป็นหมากนมแมว คนแสกเขาเรียกว่าหมากกล้วยเห็น หมากกล้วยน้อยผลสี
เหลือง รสหวานหอม ทุกปีในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคมแขกชาวบ้านต่างๆจะหลั่ง
ไหลไปเก็บหมากนมแมวนี้ ชาวบ้านในละแวกนี้จึงช่วยกันรักษาด้วย เพราะให้ประโยชน์กับ
ชาวบ้านทุกคน

1.2 มาตรการทางสังคม

จากที่กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นว่า ป่าเหล่านี้ให้ประโยชน์ร่วมกันกับทุกคน
แต่ละคนจึงช่วยกันรักษา หากใครตัดไม้มากในเขตให้ตัดไม่อย่างเสรี คนที่ตัดก็ละอาย
เพราะเมื่อมีใครตัดมากาก็จะมีคนพูดว่า ทำไมต้องตัดต้นไม้มากไป เสียหายหรือไม่ ค่า
กล่าวแล้วคนตัดก็มีความละอายแล้ว เพราะค่าสอนค่าเตือนและตัวอย่างจากหมู่บ้านใกล้เคียง
ก็พึงใจอยู่แล้วในเรื่องความรัก ความเสียหายหวงแหนป่า

อีกประการหนึ่งโทรทัศน์หรือสื่อมวลชนได้ช่วยเป็นอย่างมาก เพราะชาว
บ้านไทยแสกบ้านมะหว่ามีโทรทัศน์เกือบทุกหลังคาเรือน ชาวจากโทรทัศน์ได้พูดเรื่องการ
รักษาป่า การบวชต้นไม้ ถ้าพูดถึงการบวชคนแสกก็จะนึกถึงพระ นึกถึงบาทบริวาร กลัวบาป

ประกอบกับบริเวณป่าทามที่วั้นจะไม่มีต้นไม้ใหญ่ มีแต่ไม้พุ่มไม้เตี้ย ประโยชน์ก็กินผลกินใบ ทำเป็นพื้น เป็นถ่าน ทำเป็นยา ส่วนที่ทำเป็นพื้นเป็นถ่านจะใช้มากกว่าอย่างอื่น ชาวบ้านจะหาไม้ที่ตายแล้ว เมื่อมีป่ามาก ส่วนที่ตายก็มาก ตัดไม้คิบเพิ่มบ้างก็ไม่มากมายนัก เพราะไม้จากไร่จากนาของแต่ละครอบครัวก็มีอยู่แล้ว

1.3 มาตรการทางกฎหมาย

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการตัดไม้ทำลายป่า ชาวบ้านบางคนทราบบ้าง บางคนก็ไม่ค่อยทราบกฎหมาย แต่ก็ไม่มีผลต่อชาวบ้านราษฎรบ้านมะหั่วมากนัก เพราะการประหตุติบัญญัติที่เป็นกิจประจำวันเกี่ยวกับป่านี้ไม่มีโอกาสศึกษากฎหมาย เนื่องจากมาตรการทางสังคมและจิตสำนึกที่สั่งใจของความรักป่านี้มาก จนเป็นลักษณะนิสัยของชาวไทยแสกบ้านมะหั่ว มาตรการทางกฎหมายจึงหมดความจำเป็นไป

1.4 ความเชื่อเกี่ยวกับทรัพยากร

ชาวไทยแสกบ้านมะหั่วมีความเชื่อเรื่องทรัพยากรธรรมชาติว่ามีมาก ก็จนำประโยชน์มาสู่พี่น้องประชาชนมาก แต่ทรัพยากรบางอย่างเมื่อใช้แล้วจะหมดไปเรื่อยๆ จำเป็นที่ทุกคนต้องช่วยกันรักษาและใช้ใช้อย่างประหยัด พร้อมกับแนะนำบอกกล่าวลูกหลานทุกรุ่นให้ตระหนักเพื่อรักษาป่า อันเป็นทรัพยากรแผ่นดินในท้องถื่นบ้านมะหั่วให้คงอยู่เพื่อลูกหลานสืบไป จากอดีตเมื่อ 40 ปีมาถึงปัจจุบันก็ยืนยันได้ว่า ชาวไทยแสกบ้านมะหั่วยังคงรักษา สงวนป่า ซึ่งทำให้ป่ามีมากจนถึงปัจจุบัน

2. ดิน

2.1 มาตรการในการรักษาดิน

ชาวไทยแสกบ้านมะหั่วที่มีดินอยู่ 2 ประเภท คือ ดินส่วนตัวที่มีหลักฐานทางราชการรับรอง ดินอีกประเภท คือ ที่สาธารณณะในเขตหมู่บ้านของตำบลท่าเรือ หรืออำเภอนาหว้า คงจะมีหมู่บ้านเดียวที่มีที่ดินสาธารณะมากที่สุด สืบเนื่องจากชาวไทยแสกมีมาตรการหลายอย่างที่รักษาไว้ได้ เช่น ความขยันหมั่นเพียรในการทำงานและหมั่นเก็บออม เมื่อได้เงินก้อนใหญ่ก็ไปซื้อซื้อที่นาที่ดินของหมู่บ้านใกล้เคียง โดยเฉพาะที่นาที่ดินของชาว

บ้านนาซ่อม ชาวบ้านมะหว่าไปซื้อไว้อย่างมาก เมื่อชาวบ้านราษฎรมีที่ทำกินแห่งอื่นก็ไม่จำเป็นต้องไปเบียดเบียนที่ดินดั้งเดิมของส่วนรวมให้หมดไป

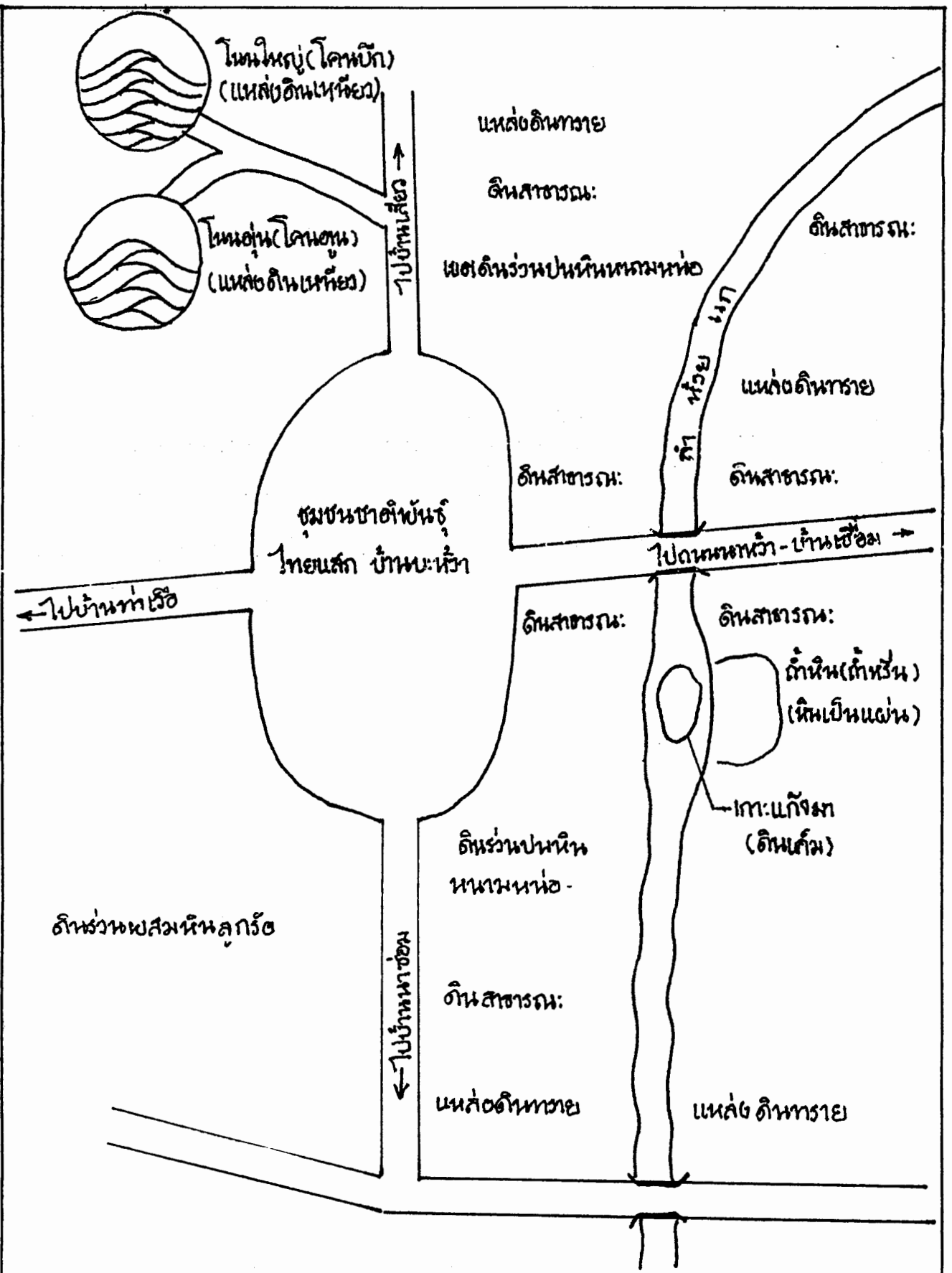
อีกประการหนึ่งที่คนสาธารณะของชาวไทยแสกยังเหลือไว้จนทุกวันนี้ เพราะชาวไทยแสกเลี้ยงสัตว์ไว้มาก คือ มีวัวควายมาก ในอดีตมีมาก ปัจจุบันก็ยังเลี้ยงสัตว์ เลี้ยง การมีสัตว์เลี้ยงมากจำเป็นต้องมีทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ พื้นที่บ้านมะหว่านั้นแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ จากเหนือจดใต้ไปทางทิศตะวันตกจะเป็นทุ่งนาอันกว้างใหญ่ ส่วนจากเหนือจดใต้ จีกลงด้านตะวันออกจะเป็นเขตที่สาธารณะ มีป่าหญ้า ลำห้วย ที่ว่างทุกวันในฤดูหนาวชาวบ้านบะหมักก็จะปล่อยวัวควายไปเลี้ยงทางด้านตะวันออกข้างลำห้วยแฉก ไปเลี้ยงที่คอนอิลิบ คอนตาตัก หนองงูเห่า ดินเหล่านี้จึงเป็นเขตที่ชาวบ้านรักและหวงแหนไว้เพื่อเลี้ยงสัตว์ เพราะการเลี้ยงวัวควายจำนวนมากของชาวไทยแสกจะปล่อยไปเป็นฝูงๆ โดยไม่ต้องมีเชือกคล้องไว้

อีกประการหนึ่งชาวไทยแสกบ้านมะหว่าคิดว่าเป็นมรดกมาจากบรรพบุรุษ ไม่อยากแตะต้องทำลาย อยากให้คงอยู่ ถ้าจะแบ่งกันทานาก็จะเกิดการแย่งที่กันอีก เพราะที่ดินมีที่ลุ่มที่ดอน ความอุดมสมบูรณ์ก็ไม่เท่ากัน ประกอบกับบริเวณที่เป็นที่ดินสาธารณะเหล่านี้เหมาะสมในเรื่องเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ท้องเที่ยว ทำสำนักรักให้พระสงฆ์จะเหมาะสมมาก ชาวบ้านส่วนใหญ่มักจะร่วมกันหวงแหนไว้

2.2 มาตรการในทางสังคม

ในการรักษาดินนั้นคนส่วนใหญ่เห็นว่า ที่ดินส่วนที่เป็นที่สาธารณะนั้นเป็นมรดกร่วมกันที่บรรพบุรุษให้มา ผู้เป็นลูกหลานควรจะรักษาไว้ และเมื่อมีการประชุมผู้ใหญ่บ้านก็ประกาศบอกกับชาวบ้านทุกคนว่า ชาวบ้านขออย่าได้ไปบุกรุกที่ดินสาธารณะเด็ดขาด ใครนาที่ดินมาเป็นส่วนตัวต้องเอาคืนมาเป็นที่สาธารณะเหมือนเดิม

ในช่วง 7-8 ปีที่ผ่านมาก็มีผู้บุกรุกที่สาธารณะถึง 2 ราย คือ คนที่หนึ่งเป็นชาวบ้านบ้านคอนแดงคอกข้าง ตำบลบ้านเสี้ยว อำเภอนาหว้า ได้ข้ามฟากจากบ้านคอนแดงข้ามไปตั้งบ้านมะหว่า ทำการถากถางยกคันคูดินเพื่อจะทำที่นา แต่ผู้ใหญ่บ้านบ้านมะหว่า คือ นายเจริญ ชัยพมามาน กับผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้ไปขอร้องให้เขาเลิกเสีย แต่ชาวบ้านคอนแดงคนนั้นเขาไม่ยอมเลิก เขาบอกว่าเลิกไม่

แผนที่ที่ ๖ แสดงเขตบริเวณแหล่งดิน ชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสก บ้านห้วย

ได้ เพราะฐานะยากจน ไม่มีที่ทำกิน เพราะที่ดินตรงนั้นว่าง แต่ชาวไทยแสด บ้านมะหว่าไม่ยอม เรื่องไปถึงอำเภอและจังหวัด ในที่สุดอำเภอและจังหวัดได้จัดที่ใหม่ให้เขา ที่ดินแปลงใหม่ก็กลับคืนเป็นที่สาธารณะเหมือนเดิม

อีกเหตุการณ์หนึ่ง นายคำ แสนสุภา ได้ย้ายถิ่นฐานมาจากบ้านตองโขบ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีภรรยาที่บ้านมะหว่า มีฐานะยากจนไม่มีที่ทำกิน เขาคงนั้นก็เสี่ยงไปยึดที่ดินสาธารณะทำกินอยู่หลายปี ผู้ใหญ่บ้านก็ทำใจอ่อนโยนยอมให้เขา เพราะเขาจนจริงๆ แต่แนวโน้มคนจนที่พอมืออยู่ก็อยากได้ คิดจะทำอย่าง นายคำ แสนสุภา บ้าง ผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านเห็นว่าปัญหาข้างหน้าจะต้องเกิดแน่นอน จึงขอยึดคืนจากนายคำกลับมาเป็นที่สาธารณะเหมือนเดิมแล้ว

2.3 มาตรการทางกฎหมาย

ผู้ใหญ่บ้านก็บอกเสมอว่าที่ดินสาธารณะเป็นที่ดินของหลวง ใครจะไปทำกินเป็นของส่วนตัวไม่ได้ ถ้าใครขึ้นไปทำจะต้องถูกจับแน่นอน คนก็เกิดการกลัวไม่กล้าทำ ประกอบกับคนส่วนใหญ่เห็นว่าปล่อยไว้มีประโยชน์มากมาย ที่ทำนาของแต่ละครอบครัวก็พอมืออยู่แล้ว จึงร่วมกันรักษาไว้จนถึงปัจจุบัน ชาวไทยแสดจึงมีพื้นที่สาธารณะที่เป็นป่าเป็นทุ่งหญ้า ไร่อย่างมากมาย

สำหรับที่ดินที่ชาวบ้านครอบครองทำกินมีหลักฐานทางราชการเรียบร้อยนั้น ชาวบ้านต่างก็ดูแลปรับปรุงดินให้คืออยู่เสมอ ดูจากในหน้าแล้งเกือบทุกครอบครัวต้องนำปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ ไปใส่ในแปลงนาให้ที่ดินมีดินอุดมสมบูรณ์ เพื่อปลูกข้าวข้าวก็จะงามให้ผลผลิตสูง ชาวบ้านมะหว่ามีความตั้งใจที่จะรักษาดินบำรุงดินอย่างเต็มที่ ดูได้จากผลผลิตที่ได้ เช่น ข้าว สามารถหารายได้จากการขายข้าวมาสู่ครอบครัวอย่างมากและอย่างภาคภูมิใจ

2.4 ความเชื่อเกี่ยวกับทรัพยากร

ทุกคนของชาวบ้านมะหว่าตระหนักถึงประโยชน์จากที่นาหรือที่ดิน เพราะส่วนที่เป็นดินจริงๆชาวบ้านได้ทำอยู่ทำกิน เช่น ปลูกบ้าน ทำนา ทำสวน ทำไร่ ทำสนามเด็ก ส่วนที่เป็นหลักฐานทางราชการก็สามารถนำไปจำหน่าย ทำประกันสัญญากู้เงินหรือได้ถอนสัญญาคุ้มคือน้ำได้ตามสมควร

ส่วนประเภทของดินในบริเวณบ้านมะหั่วนั้น (ดูแผนที่ประกอบ) ปรากฏว่าดินบางแห่งเค็ม บางแห่งเป็นแค้นหินใหญ่ๆ คนแสบเรียกว่า "ถ้ำหิน" นอกจากถ้ำหินก็มีดินทรายอยู่รอบนอกมาก มีดินร่วนปนหินหนามหน่ออยู่รอบๆ บ้านด้านทิศตะวันออกทั้งหมด ส่วนทางด้านทิศตะวันตกส่วนใหญ่เป็นทุ่งนา จะเป็นดินทรายปนเหนียว บางแห่งก็เป็นดินร่วนปนหินลูกรังก็มี

เราอาจจะกล่าวได้ว่าชาวบ้านทุกคนควรรักษาที่ดิน เพราะดินให้ประโยชน์มากมาย ชาวไทยแสบบ้านมะหั่วจึงช่วยกันรักษาพื้นแค้นดินที่เป็นที่สาธารณะ ซึ่งถือว่าเป็นมรดกตกทอดร่วมกัน และช่วยกันรักษาส่วนดินที่เป็นของส่วนตัว ชาวบ้านสนใจเอาใจใส่มาก จึงช่วยกันนำปุ๋ยทุกชนิดไปโรยลงในแปลงนาเพื่อบำรุงดินด้วย

แหล่งดินที่เป็นสาธารณะมีชื่อเรียกหลายแห่ง คือ

1. ดินสาธารณะคอนทอ
2. ดินสาธารณะหนองข่าแฮด
3. ดินสาธารณะนาหลวง
4. ดินสาธารณะป่าช้า
5. ดินสาธารณะคอนชาดติดินาพู
6. ดินสาธารณะเค็มนาพู
7. ดินสาธารณะทามหมุ่งนัง
8. ดินสาธารณะคอนเสาตึก (โหนดตึก)
9. ดินสาธารณะหนองสะโน

ดินที่กล่าวมานั้นยังมีอยู่จนถึงทุกวันนี้ เพราะถือว่าเป็นการรักษาธรรมชาติของบ้านเกิด เมืองนอนของแค้นดินทุกคนในชุมชนไทยแสบบ้านมะหั่ว

3. น้ำ

3.1 มาตรการในการรักษา

ชุมชนไทยแสบบ้านมะหั่วเมื่ออดีต เรื่องน้ำจะมีปัญหาเฉพาะในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี แต่ก็มีแหล่งหามาดื่มมาใช้ได้ไม่ถึงเดือน สก๊ตก น้ำจึงถือว่าเป็นปัญหาน้อยมากสำหรับชาวไทยแสบ

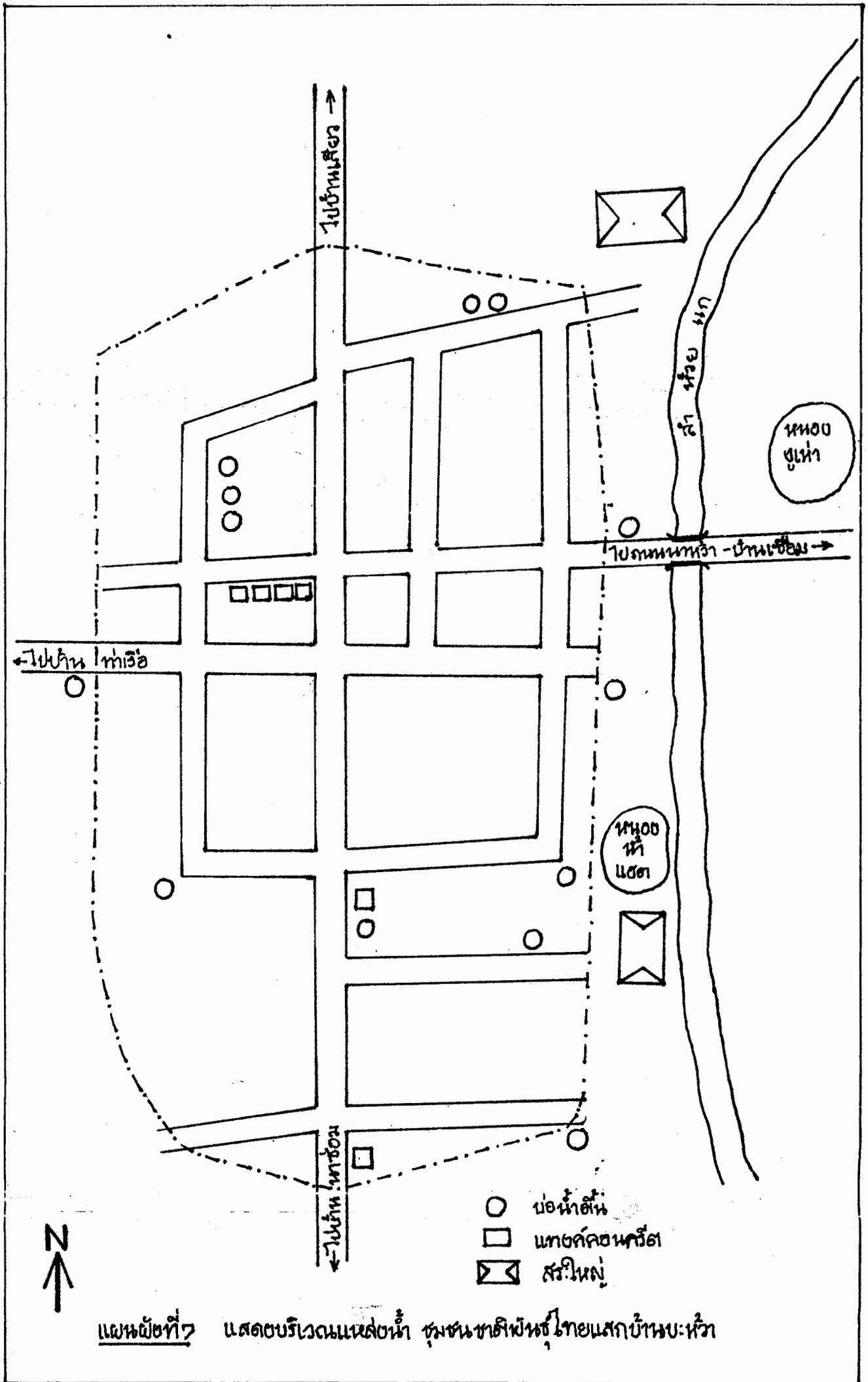
แต่ในปัจจุบัณประมาณสิบปีมานี้สภาพดินฟ้าอากาศแปรปรวน ฝนไม่ค่อยตกตรงตามฤดูกาล บางปีน้ำท่วม บางปีฝนแล้ง บางปี เช่น ปี 2536 และปี 2537 ต้นปีก็ค่าเสร็จฝนตกหนักน้ำท่วม พอปลายเดือนกันยายน-ต้นเดือนตุลาคมน้ำหมด ฝนหยุดตก ข้าวในนาเสียหายมาก โดยเฉพาะข้าวหนักพันธุ์ กข.6 และข้าวเจ้าหอมมะลิ เสียหายมาก ชาวบ้านต่างก็ใช้เครื่องสูบน้ำช่วย ที่นาของใครไม่มีเครื่องสูบน้ำก็เสียหาย เมื่อสภาพธรรมชาติเปลี่ยนแปลง ชาวบ้านมะหว้ามีการตื่นตัวเร็ว เพราะในชุมชนมีครูช่วยพูดกระตุ้นในทุกๆ เรื่องที่จะนำความเดือดร้อนและปัญหาไปสู่พี่น้องประชาชน และจากโทรทัศน์ก็เป็นสื่อกระตุ้นอย่างดีให้ชาวบ้านมะหว้าสนใจเรื่องน้ำ และร่วมกันรักษาน้ำ และหาเรื่องถึงเก็บกักน้ำไว้ใช้ประจำครอบครัว ชาวบ้านมะหว้าจึงได้จัดหาอ่างยักษ์ โถงมังกร ขุดบ่อน้ำตื้น เป็นของส่วนตัวในบริเวณบ้านบริเวณสวนของหลายๆครอบครัวที่เขามีความพร้อมในเรื่องที่ดิน

3.2 มาตรการทางสังคม

เมื่อมีการประชุมในหมู่บ้านทุกครั้งผู้นำจะบอกกล่าวกับพี่น้องประชาชนเสมอว่า เมื่อก่อนคนเราจะอดอยากเรื่องเงินเรื่องทอง แต่ปัจจุบันจะเป็นเรื่องน้ำ ขอให้ชาวบ้านช่วยกันรักษาและใช้น้ำอย่างประหยัด ทำให้หลายคนลดการอาบน้ำ บางครอบครัวก็ลดการใช้น้ำ และคนอื่นยังมีอีกมากที่ต่างก็แสวงหาแหล่งน้ำประจำไว้ที่สวน ที่นา เพื่อเตรียมรับสถานการณ์

ในบ้านมะหว้ายังไม่มีน้ำประปา ต้องอาศัยบ่อน้ำตื้น 13 บ่อ ที่ทางราชการได้ให้งบประมาณขุดเจาะเป็นเวลาหลายปี และบ่อน้ำตื้นที่เป็นของส่วนตัวก็มีมาก ซึ่งไม่ได้แสดงไว้ในแผนผัง

มาตรการรักษาน้ำของไทยแสง นอกจากชาวบ้านให้ความร่วมมือในการประหยัดน้ำแล้ว ยังได้ร่วมกันจัดหาอุปกรณ์เก็บกักน้ำฝนไว้ด้วย รวมไปถึงการขุดบ่อประมาณจากรัฐบาลให้ไปสร้างถังเก็บกักน้ำฝนประจำหมู่บ้านด้วย ขณะนี้มีถังค้ำน้ำคอนกรีตขนาดบรรจุ 50 ลูกบาศก์เมตร 2 ถัง และขนาดบรรจุ 20 ลูกบาศก์เมตรอีก 4 ถัง จำนวนถังน้ำที่กล่าวนี้อยู่ในหมู่บ้าน (ดูในแผนผังประกอบ) ส่วนที่วัดโสภาวิทยาราม บ้านมะหว้า จะมีถังน้ำถึง 4 จุด รวม 13 ถัง เพราะวัดที่มีที่มาก เตรียมไว้เมื่อมีกิจการงานต่างๆ เพื่อรองรับคนจำนวนมาก จึงเก็บน้ำฝนไว้ให้พร้อม และเพื่อความสะดวกแก่พระ

และผู้สูงอายุออกไปวัดจะได้สะดวกในการใช้น้ำ รวมไปถึงเด็กเล็ก ศูนย์ในวัดก็ได้รับความสะดวกในเรื่องน้ำไปด้วย

3.3 มาตรการทางกฎหมาย

ในการรักษาน้ำยังไม่มี เพราะความทันสมัยของบ้านและผู้นำได้มีการวางแผนเตรียมตัวเตรียมใจไว้พอสมควร ส่วนการจับปลาในแหล่งน้ำ การใช้เครื่องจักรเครื่องยนต์ชุดลอกหนองคูคลอง แม้จะทำเล็กน้อย ถ้าหากไม่เป็นของส่วนตัวก็ต้องผ่านคณะกรรมการหมู่บ้าน เพราะน้ำนอกจากดื่มใช้แล้ว ยังมีประโยชน์ต่อการเกษตร เช่น รดพืชผักอีกด้วย หากครอบครัวใดจะปลูกผักทำสวนครัวจะให้ทำโดยเสรี สำหรับชาวบ้านที่จะทำสวนหน้าแล้ง คณะกรรมการหมู่บ้านจะกำหนดแหล่งพื้นที่ให้ปลูก เนื่องจากบ้านมะหว้ามีแหล่งน้ำหลายแห่ง

3.4 ความเชื่อเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ

ความเชื่อเรื่องทรัพยากรน้ำยังมีมากสำหรับชาวไทยแสก คือ กลัวบาปไม่กล้าถ่ายปัสสาวะและอุจจาระลงไปในน้ำเลย พอถึงฤดูลอยกระทงวันเพ็ญเดือนสิบสองชาวบ้านคนหนุ่มคนสาวเด็กๆต่างก็ไปลอยกระทงกันมาก มีชาวบ้านกล่าวว่า "ในปีที่ผ่านมาข้าพเจ้าได้รับประโยชน์จากน้ำ ได้ใช้น้ำอาบ ล้างรถทุกสิ่งทุกอย่าง อย่านำให้ข้าพเจ้ามีบาปกรรม และต่อไปนี้ให้ข้าพเจ้าและครอบครัวมีความสุขสงบเย็นตลอดไปเทอญ" เมื่อเขาพูดอย่างนี้แสดงให้เห็นว่าเขาเคารพเรื่องน้ำ และเชื่อว่าน้ำให้ประโยชน์อย่างมากแก่เขา

จากแผนที่บ้านมะหว้ามีน้ำและแหล่งน้ำอยู่หลายแห่ง คือ มีบ่อน้ำตื้นที่เป็นของส่วนรวม 13 บ่อ มีตมิ่งน้ำใหญ่ๆ 3 ตมิ่ง (อยู่ที่วัดอีก 4 จุด) มีสระใหญ่ 2 แห่ง มีหนองน้ำธรรมชาติ 2 แห่ง คือ หนองข่าแฮ็ค อยู่ติดกับบ้านมะหว้าทางทิศตะวันออก และหนองงูเห่า ห่างจากหมู่บ้านไปประมาณ 1 กิโลเมตร อยู่ด้านทิศตะวันออกของหมู่บ้านเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ยังมีลำห้วยแกเป็นลำห้วยอันยาวเหยียด อยู่ด้านทิศตะวันออกของหมู่บ้าน ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 40-100 เมตรยาวขนานเหนือใต้กับหมู่บ้าน เป็นแหล่งน้ำที่ถือเป็นสายเลือดของชาวไทยแสกบ้านมะหว้า และชาวบ้านก็ได้ร่วมกันสร้างทามบกั้นไว้เป็น 3 ช่วง และเรียกแต่ละช่วงว่า "สาย" คือ

1. สายเก่า ความยาวประมาณ 1.5 กิโลเมตร
 2. สายกลาง ความยาวประมาณ 1 กิโลเมตร
 3. สายลิฟท์ ความยาว 1 กิโลเมตร (สายนี้มี 15 คนไปทำครั้งแรก)
- จำนวน 3 สายที่วุ้นนี้เป็นของชาวไทยแสกทำการก่อสร้างค้นคว้าไว้ใช้

ในหน้าแล้ง เพราะในอดีตหากไม่กินวันน้ำจะไม่มี แห่งชอด วิวควายก็ไม่มีน้ำกิน

สายน้ำของลำห้วยแกนี้จะไหลลงไปสู่ลำห้วยคอกช้าง ไหลลงสู่ลำน้ำฮอน จากลำน้ำฮอนไหลลงสู่ลำน้ำสงคราม ลำน้ำสงครามก็ไหลลงสู่แม่น้ำโขง

มาตรการต่างๆ เกี่ยวกับการใช้น้ำธรรมชาติที่ดี น้ำในถังที่ร่วมกันเก็บกักก็ ดี ยังไม่มีมาตรการอะไรชัดเจน อาศัยการประชาสัมพันธ์ขอให้ทุกคนได้มีความรักความ เมตตาต่อกัน เอาใจเขามาใส่ใจเรา จิตสำนึกและคุณธรรมเหล่านี้เกิดขึ้นในจิตใจของชาว ไทยแสก การใช้น้ำจึงไม่มีปัญหา ต่างก็อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

ครอบครัวกับกระบวนการอยู่ร่วมกันในชุมชน

1. การรวมกลุ่มภายในชุมชน

การรวมกลุ่มภายในชุมชนในที่นี้หมายถึง การรวมตัวกันของชาวบ้านไทยแสกทั้ง ชุมชนที่มีความสามัคคีและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน อันแสดงถึงความเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน จะเห็นได้จาก การทำกิจกรรมงานบุญต่างๆ จะมีความพร้อมเพรียงกันเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้อาจจะสืบเนื่อง จากความเป็นชาติพันธุ์แสก เนื่องจากรอบบ้านจะเป็นชาติพันธุ์ไทยญ้อและไทยลาว หากมี เรื่องที่ไม่ยุติธรรมเกิดขึ้นก็จะรวมตัวกันเรียกร้องความเป็นธรรม ชาวบ้านจึงมีความสามัคคี และรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นอย่างดี ผู้นำ ผู้อาวุโสภายในชุมชน ครู และชาวบ้าน ทุกคน ได้พยายามอนุรักษ์ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีภายในครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ จนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของไทยแสก ในเรื่องของความประหยัด เก็บออม และ ขยันขันแข็งในการทำงาน เป็นต้น

ปัจจัยสำคัญที่ชาวไทยแสบ้านมะหว่าสามารถรวมกลุ่มภายในชุมชนอย่างดีนั้น อาจเกิดจากระบบการคัดเลือกที่จะเข้ามาสู่บ้านไทยแสบอก ไม่ว่าจะเป็ลลูกสะใภ้ หรือลูกเขย เพราะไม่ว่าลูกๆที่เกิดมาจะพูดภาษาแสบอกทั้งหมด แม้แต่ลูกสะใภ้หรือลูกเขยต่างถิ่นก็สามารบเข้าใจและพูดภาษาแสบอกได้ กระบวนการคัดเลือกก็คือ ชาวไทยแสบอกนิยมแต่งงานภายในกลุ่มเดียวกัน เพราะมีบ้านแสบอกหลายหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม โดยเฉพาะอย่างยิ่งก่อนที่หนุ่มสาวจะแต่งงานกัน ก็จะมีล่ำมาไปเจรจา เรื่องการแต่งงาน รวมทั้งการสอบประวัติของหนุ่มหรือสาวที่จะแต่งงานเข้ามาอยู่ในชุมชน โดยปกติจะมีผู้ใหญ่บ้านนั้นๆ หรือผู้ที่เชื่อถือได้ให้คำรับรอง หากเป็นหนุ่มหรือสาวเป็นคนนอกชุมชน ก็ต้องตรวจสอบประวัติมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามก็ตีหนุ่มหรือสาวที่จะเข้ามาเป็นลูกเขยหรือลูกสะใภ้จะต้องเป็นคนดีและขยันขันแข็งในการทำงาน

นอกจากนี้ชาวไทยแสบอกมีระบบการสืบสกุลโดยถือผู้ชายเป็นใหญ่ ลูกชายคนสุดท้ายต้องจะเป็นผู้ได้รับมรดกและเลี้ยงดูพ่อแม่ ทำให้บทบาทของคู่อาวูโสฝ่ายชายในบ้านมะหว่านี้ที่มีต่อสมาชิกในครอบครัวและชุมชนมีความสำคัญเป็นอย่างมาก บทบาทของคู่อาวูโสจึงเป็นที่ปรึกษาในหลายๆเรื่อง และชาวบ้านมีความกตัญญูเคารพคู่อาวูโสด้วย

ตลอดจนบทบาทของพุทธศาสนาในชุมชนบ้านมะหว่า ก็มีต่อวิถีชีวิตของชาวไทยแสบอกเป็นอย่างมาก ชาวบ้านมีความเคร่งครัดในพุทธศาสนา สังเกตได้จากการทำบุญทางพุทธศาสนาอย่างไม่ขาด มีจิตใจทำบุญสุนทาน บ้านทุกหลังจะมีหิ้งพระ และสมาชิกภายในครอบครัวทุกครอบครัวจะเคารพนับถือเป็นอย่างมาก ซึ่งความเคารพนับถือพระพุทโธเจ้านี้ได้มาแทนที่การนับถือผีบรรพบุรุษ ซึ่งชาวไทยแสบอกบ้านอื่นๆ เช่น ที่บ้านอาจสามารถยังมีประเพณีนับถือผีอย่างเคร่งครัด สาเหตุที่ชาวไทยแสบอกบ้านมะหว่าเปลี่ยนการนับถือผีบรรพบุรุษไปสู่การนับถือพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด อาจจะสืบเนื่องมาจากผู้ใหญ่บ้านคนที่ 2 ชื่อ นายโสชัยบัญชา ได้เป็นผู้ริเริ่มและพัฒนาพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด โดยให้เลิกนับถือผีบรรพบุรุษตั้งแต่เริ่มตั้งหมู่บ้าน จนกลายเป็นประเพณีที่เคร่งครัดและปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบัน แม้จะมีผู้ที่นับถือผีบรรพบุรุษบ้างก็เป็นส่วนน้อยมาก อนึ่งการรวมกลุ่มของชาวไทยแสบอกบ้านมะหว่าที่กล่าวมานั้น เป็นเพียงการรวมกลุ่มกันในด้านความสัมพันธ์และการทำงานที่มีความพร้อมเพรียงกัน

ปัจจัยที่สำคัญต่อมาก็คือ ฐานะความเป็นอยู่ของชาวบ้านมีความใกล้เคียงกัน จึงทำให้เกิดการรวมกลุ่มภายในชุมชนในระดับที่สูง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของการรักษาชนชาติพันธุ์ไทยแสกสืบต่อไปในอนาคต

2. กลุ่มสังคม

กลุ่มสังคมที่ได้อธิบายและปรับตัวกับกระแสโลกาภิวัตน์ โดยสามารถดำเนินการ และมีความมั่นคงจนถึงปัจจุบันมีกลุ่มสังคมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มแม่บ้าน บ้านมะหั่ว

เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2528 ได้จัดให้มีการอบรมขึ้นที่วัดโสภาสภวิทยา ราม ในชุมชนไทยแสกบ้านมะหั่ว ในระหว่างวันที่ 2-6 กันยายน 2538 รวม 4 วัน

กลุ่มแม่บ้านหรือคณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้าน (ก.พ.ส.ม.) ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่เคหกิจ พัฒนาการตำบล จนกลุ่มแม่บ้านได้พัฒนาตัวเองขึ้นอีกระดับหนึ่ง มีการอบรมกลุ่มแม่บ้านขึ้นเป็นประจำ และจัดให้ไปดูงานและนิทรรศการตามอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มแม่บ้าน เช่น การทำขนม การถนอมอาหาร กลุ่มออมทรัพย์ฯ ศูนย์สาธิตการตลาด รวมไปถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ

ต่อมากลุ่มแม่บ้านได้แยกกลุ่มออก เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของสังคมในท้องถิ่น เช่น แม่บ้านเกษตรกร แม่บ้านโภชนาการ แม่บ้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม กลุ่มอาสาพัฒนาเด็กโดยครอบครัว การแยกกลุ่มออกไม่ได้ลดความสามัคคีและการพัฒนากลุ่มลงแต่อย่างใด เพียงแต่แยกความรับผิดชอบเฉพาะงานเท่านั้น เพราะยังมีการร่วมกิจกรรมอบรมร่วมกันเสมอมา ยกเว้นกลุ่มแม่บ้านโภชนาการ (อาหารเสริมสำหรับเด็ก)

จุดประสงค์ของกลุ่มแม่บ้าน มีดังนี้

1. เพื่อให้เกิดความสามัคคี
2. ให้มีแนวทางแก้ไขปัญหาชีวิตประจำวัน

3. รวมกลุ่มเพื่อสนับสนุนกิจกรรมภายในท้องถิ่นและหมู่บ้าน
 4. รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่น
- สำหรับสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านได้แยกเป็นกลุ่มย่อยๆ ดังต่อไปนี้

1) สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1. นางปิ่น เอกจักรแก้ว	ประธาน
2. นางใบ อินทะประเสริฐ	รองประธาน
3. นางวันทอง ก้อนกั้น	เลขานุการ
4. นางสมใหม่ มาตชัยเคน	เหรัญญิก
5. นางหนูไคร วิธโรจน์	
6. นางเสงี่ยม เปาวะนา	
7. นางบัวผัน ชัยปัญหา	
8. นางเสริม ชัยปัญหา	
9. นางแต ก้อนกั้น	
10. นางกาทอน ชัยปัญหา	
11. น.ส. สัจจวาลย์ ชัยปัญหา	
12. นางเขียวมะณี ก้อนกั้น	
13. นางจันทอง เอกจักรแก้ว	
14. นางสุนทรา ก้อนกั้น	
15. นางคำเพ็ศ ชัยหมาน	
16. นางสุทธิ ชัยปัญหา	
17. นางหนูคราญ มาตชัยเคน	
18. นางเคื่อน ชัยปัญหา	
19. นางชอบ ชัยปัญหา	
20. นางนง ชัยปัญหา	
21. นางสุธี ก้อนกั้น	
22. นางเตรียม ชัยปัญหา	

23. นางสมภาร อ้อยรักษา
24. นางสมเพช ก้อนกั้น
25. นางร้อย อ้อยรักษา

2) สมาชิกกลุ่มแม่บ้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม

1. นางใบ อินทะประเสริฐ ประธาน
2. นางปิ่น เอกจักรแก้ว รองประธาน
3. นางบัวผัน ชัยปัญหา เลขานุการ
4. นางสุนทรา ก้อนกั้น เหมรัญติก
5. นางสมใหม่ มาตชัยเคน
6. นางหนูไคร วิฬโรจน์
7. นางวันทอง ก้อนกั้น
8. นางแต ก้อนกั้น
9. นางปราณี มาตชัยเคน
10. น.ส.สังวาลย์ ชัยปัญหา

3) สมาชิกกลุ่มอาสาพัฒนาเด็กโดยครอบครัว

1. นายคำดี ก้อนกั้น ประธาน
2. นางใบ อินทะประเสริฐ รองประธาน
3. น.ส.สังวาลย์ ชัยปัญหา เหมรัญติก
4. นายบุญลา เอกจักรแก้ว
5. นายอบเชย เอกจักรแก้ว

กิจกรรมกลุ่มแม่บ้านบ้านละห้ว ได้ให้ความร่วมมือช่วยเหลือกิจกรรม
สังคมหลายอย่าง จนเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับหมู่บ้านและในระดับตำบล อีกทั้งได้เข้ารับการ
อบรมและสิ่งกิจกรรมของกลุ่มเข้าประกวดอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมที่สำคัญของกลุ่มแม่บ้านมี
ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมหาเงินสมทบทุนสร้างโถงซีเมนต์ในวัด
2. กิจกรรมหาเงินสมทบทุนสร้างหอกระจายข่าว
3. กิจกรรมหาเงินสมทบทุนอาหารกลางวันสำหรับเด็ก
4. กิจกรรมร่ววงเยาวชนเพื่อหาเงินเป็นทุนสำรอง
5. กิจกรรมประกวดการทำอาหารระดับอำเภอ
6. กิจกรรมประกวดกลุ่มแม่บ้านระดับอำเภอ
7. เทพีกกลุ่มแม่บ้านระดับอำเภอ (ชนะเลิศรางวัลที่ 1)
8. กิจกรรมทำน้ำปลาจากปลาร้า
9. กิจกรรมทำซอสมะเขือเทศ
10. กิจกรรมหาเงินสมทบทุนสร้างสนามกีฬาในโรงเรียน
11. กิจกรรมประกวดทำพานบายศรีสู่ขวัญ (ชนะเลิศรางวัลที่ 1)

ฯลฯ

สำหรับกิจกรรมประจำปี พ.ศ. 2538 มีหลายกิจกรรม กล่าวคือ

1. กิจกรรมสนับสนุนการประกวดหมู่บ้านนครพนมพัฒนาดีเด่น ปีที่ 2/2538
2. กิจกรรมสนับสนุนการส่งเสริมพัฒนาอาชีพสตรี
3. กิจกรรมสนับสนุนการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน
4. กิจกรรมสนับสนุนการเลือกตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ
5. กิจกรรมสนับสนุนการประกวดศูนย์สาธารณสุขมูลฐานดีเด่น

2.2 แม่บ้านโภชนาการบ้านมะหว่า

เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2526 ในช่วงปี พ.ศ. 2526-2527 กิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านโภชนาการยังไม่เด่นชัดเท่าใดนัก เพราะยังไม่มีกิจกรรมที่แข็งแรง และยังขาดการสนับสนุนเท่าที่ควร ในช่วงแรกของการก่อตั้งกลุ่มนี้จึงเน้นจัดกิจกรรมเฉพาะให้อาหารกลางวันสำหรับเด็กในโรงเรียนที่เรียนด้วยกัน 3 หมู่บ้านเท่านั้น

การจัดทำอาหารกลางวันสำหรับเด็กในโรงเรียน จะทำเดือนละ 1 ครั้ง

ในปี พ.ศ. 2528 เป็นต้นมาได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มแม่บ้าน ก.พ.ส.ม. จึงทำให้กิจกรรมกลุ่มแม่บ้านโภชนาการเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น และพัฒนาตัวเองขึ้น เรื่อยมา อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากหน่วยงานของรัฐ เช่น สาธารณสุข อำเภอ สถานีอนามัยใกล้บ้าน รวมทั้งโรงเรียนในท้องถิ่นอีกด้วย

เมื่อรวมกลุ่มกันให้แข็งแรงแล้ว กลุ่มแม่บ้านโภชนาการก็ดำเนินกิจกรรม ไปเรื่อยๆ อีกทั้งยังให้ความร่วมมือช่วยเหลือกิจกรรมของสังคมตลอดมา ไม่ว่าจะเป็นใน ด้านโภชนาการ สาธารณูปโภค สิ่งแวดล้อม ประกวดหมู่บ้าน รวมทั้งสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ในหมู่บ้าน ตำบล และระดับอำเภอ

จุดประสงค์ของกลุ่มแม่บ้านโภชนาการ มีดังนี้

1. จัดทำอาหารกลางวันสำหรับเด็ก
2. ป้องกันไม่ให้เด็กขาดสารอาหาร
3. จัดทำอาหารให้เด็กที่ขาดสารอาหาร
4. ให้เด็กได้รับสารอาหารครบ 5 หมู่
5. เพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง

สำหรับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านโภชนาการ ได้แก่

1. นายหาญ ชัยปัญหา อ.ส.ม. ประธาน
2. นางวันทอง ก้อนกั้น รองประธาน
3. นางนงคราญ วะซุม เลขานุการ
4. นางบัวคัน ชัยปัญหา เหว็ดฎีก
5. นางสมใหม่ มาตชัยเคน
6. นางหนูไคร วิธโรจน์
7. นางปิ่น เอกจักรแก้ว
8. นางแต ก้อนกั้น
9. นางเตรียม เอกจักรแก้ว
10. นางชอบ ชัยปัญหา
11. นางใบ อินทะประเสริฐ

12. นางหนูทา ก้อนกัน

13. นางหนูคราญ มาตชัยเคน

กิจกรรมกลุ่มแม่บ้านโภชนาการ มีหลายประการ กล่าวคือ

1. จัดทำอาหารกลางวันสำหรับเด็ก ทำเดือนละ 1 ครั้ง/หมู่บ้าน สำหรับ

โรงเรียน

2. ปี 2528 เป็นต้นมาได้จัดทำอาหารเสริมสำหรับเด็กที่ขาดสารอาหาร

ประจำหมู่บ้าน ทั้งที่บ้านของประธาน หรือที่บ้านของสมาชิกในกลุ่ม

3. จัดให้มีการชั่งน้ำหนักเด็ก 3 เดือนต่อ 1 ครั้ง ถ้าหากมีเด็กอยู่ใน
เกณฑ์ดีกรี 1 (ผิดปกติเล็กน้อย) จะจัดให้ชั่งน้ำหนัก 1 เดือน/ครั้ง

4. ได้รับการสนับสนุนจากสถานีอนามัย

5. ได้รับการสนับสนุนจากกรมศาสนา

6. จัดทำนมถั่วเหลืองให้เด็กทุกครั้งที่มีการชั่งน้ำหนัก หรือในวันที่มีการ

จัดกิจกรรมสำคัญ

2.3 กลุ่มอาชีพ

เริ่มขึ้นประมาณ พ.ศ. 2510-2517 การเก็บเงินฌาปนกิจในช่วงเริ่มต้นนี้
ไม่ได้มีกฎเกณฑ์บังคับ แต่เป็นการขอร้องชาวบ้านเพื่อช่วยเหลือญาติผู้ตายเท่านั้น ไม่มีการ
กำหนดอัตราเงิน ไม่ได้กำหนดเกณฑ์อายุของผู้ตาย แล้วแต่ชาวบ้านจะมีมติเห็นสมควรว่า
ศพจะให้เท่าไร ถือว่าเป็นเรื่องเมตตาสงสารให้กำลังใจเท่านั้น

จุดประสงค์ของการเก็บเงินฌาปนกิจ มีดังนี้

1. เพื่อช่วยเหลือคนยากคนจนให้ได้มีเงินไว้ซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่จะนำมาจัด
การเกี่ยวกับงานศพ รวมทั้งการจัดซื้ออาหารไว้ต้อนรับแขกที่มาช่วย
งาน

2. แบ่งเบาภาระรับผิดชอบของเจ้าภาพ

3. เป็นสิริมงคล ใจ กาลังใจ

สมาชิกกลุ่มฌาปนกิจประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานโดยตำแหน่ง และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทุกคน กรรมการหมู่บ้านทุกคน และชาวบ้านทุกคนเป็นสมาชิก กิจกรรมของกลุ่มฌาปนกิจ มีดังต่อไปนี้

1. ปี พ.ศ.2511-2517

นายอ่อน เอกจักรแก้ว เป็นผู้ใหญ่บ้าน ในช่วงแรกนี้การเก็บเงิน ฌาปนกิจจะไม่ใช้กฎเกณฑ์ใดๆเป็นเรื่องเก็บเงิน แต่จะเป็นการขอร้องเพื่อช่วยเหลือตามกำลังศรัทธาเท่านั้น และหน้าที่ในการเก็บเงินฌาปนกิจจะเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้าน จะนำเงินไปให้ที่บ้านงาน หรือจะนำไปให้ที่บ้านผู้ใหญ่บ้านภายในระยะเวลา 2-3 วันก่อนที่จะนำศพไปหาฌาปนกิจที่ป่าช้า เสร็จแล้วผู้ใหญ่บ้านจึงจะนำไปมอบให้ญาติของผู้ตาย และไม่มีค่าตอบแทนให้ผู้เก็บเงิน

2. ปี พ.ศ.2518-2521

นายเทือง ก้อนก้น เป็นผู้ใหญ่บ้าน ในการเก็บเงินฌาปนกิจในที่ประชุมหมู่บ้านมีการลงมติให้เปลี่ยนแปลงจากสมัยก่อน คือ จะต้องเก็บครัวเรือนละ 10 บาท ไม่ว่าจะป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ตาย แต่ก็ยังไม่มีกฎเกณฑ์บังคับว่าจะต้องเก็บให้ได้ทุกหลังคาเรือน เพราะยังมีผู้ยากจนอยู่มาก จึงเก็บไม่ครบตามจำนวนหลังคาเรือน ให้ผู้ใหญ่บ้าน เป็นกรรมการฌาปนกิจ และยังไม่มีเงินค่าตอบแทนให้กรรมการฌาปนกิจ

3. ปี พ.ศ.2522-2525

นายคำพร อ้อยรักษา เป็นผู้ใหญ่บ้าน ในที่ประชุมของหมู่บ้านมีมติตกลงให้เปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์เดิมทุกอย่าง เพราะทุกคนต่างให้ความสำคัญกับการสูญเสียมากยิ่งขึ้น จึงมีข้อตกลงว่า เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 6 ปี ให้เก็บเงินฌาปนกิจ 5 บาท อายุ 7 ปีขึ้นไปให้เก็บเงินฌาปนกิจ 10 บาท แต่ในที่ประชุมยังมีการขัดแย้งอยู่ว่าเด็กตั้งแต่แรกเกิดจะได้เปรียบกลุ่มอื่นเกินไป เพราะบางครั้งเด็กเกิดมาอย่างไม่ได้เลี้ยงดูก็ตายเสียก่อน จึงมีผู้เสนอว่าเด็กตั้งแต่แรกเกิดถ้าอายุยังไม่เต็ม 3 เดือน การเก็บฌาปนกิจแล้วแต่ความเมตตาสงสารของชาวบ้าน ที่ประชุมจึงเปลี่ยนใหม่และตกลงดังนี้

- เด็กอายุ 3 เดือนถึง 6 ปี เก็บฌาปนกิจ 5 บาท
- อายุ 7 ปีขึ้นไป เก็บฌาปนกิจ 10 บาท

และได้มีการแต่งตั้งกรรมการฌาปนกิจขึ้น เพื่อให้ไปจดบัญชีฌาปนกิจที่บ้านของผู้ตาย หรือให้เก็บตามหลังคาเรือนในบางกรณี กรรมการฌาปนกิจ 2 คน คือ

1. นายสุภาพ ชัยปัญหา
2. นายเริ่ม อ้อยรักษา

กรรมการฌาปนกิจจะได้ค่าตอบแทนคนละ 10 บาทเมื่อมีการตายเกิดขึ้น และได้ไปทำงานตามหน้าที่ และจะต้องมีการแต่งตั้งกรรมการชุดหนึ่งขึ้นเมื่อตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านเกษียณอายุ

4. ปี พ.ศ. 2526-2533

นายเจริญ ชัยหมาน เป็นผู้ใหญ่บ้าน การเก็บเงินฌาปนกิจในช่วงที่นายเจริญ ชัยหมาน เป็นผู้ใหญ่บ้านนี้ จะใช้กฎเกณฑ์ข้อบังคับเดิมทุกอย่าง และได้มีกฎเกณฑ์ข้อตกลงใหม่ขึ้นใช้เพื่อให้เกิดความเหมาะสม คือ

- คนในหมู่บ้านที่ได้ไปแต่งงานกับคนหมู่บ้านอื่น และย้ายไปอยู่บ้านอื่นตามสามี-ภรรยา ถ้ามีความประสงค์จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกฌาปนกิจกับบ้านเดิมก็ได้
- คนหมู่บ้านอื่นจะมาเป็นลูกเขยลูกสะใภ้ในหมู่บ้านนี้ ให้ถือว่าคนนั้นได้เป็นสมาชิกฌาปนกิจด้วย

และมีการเปลี่ยนแปลงค่าตอบแทนเป็นคนละ 20 บาท กรรมการฌาปนกิจชุดใหม่ คือ

1. นายสีชาตุ ชัยปัญหา
2. นายพิมพ์ ศรีมุงคูล

2.4 กลุ่มอาชีพบ้านมะหว่า

กลุ่มอาชีพต่างๆที่จะกล่าวต่อไปนี้ เป็นเพียงกลุ่มอาชีพรองเมื่อเสร็จจากฤดูการทํานาซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านแล้ว ชาวบ้านก็หันมาทำอาชีพรองที่แต่ละครอบครัวถนัด และเป็นอาชีพที่คิดว่าจะเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวพอสมควร และอาชีพรองบางอย่างก็สามารถทำไปพร้อมกับอาชีพหลักได้ ถึงแม้ว่าจะไม่เห็นผลกำไรเป็นกอบเป็นกำก็ตาม

แต่ก็พอที่จะจับจ่ายใช้สอยได้ในช่วงฤดูหนาว กลุ่มอาชีพสำคัญที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ได้แก่ การทำขนมพอง ถั่วลิสง และขนมนางเลียบ ถั่วตัด

2.4.1 การทำขนมพองและถั่วลิสง

การทำขนมพองและถั่วลิสงถือได้ว่าเป็นอาชีพที่เก่าแก่ที่สุด และลูกหลานก็ยังยึดเป็นอาชีพรองทำมาหากินตลอด อีกหนึ่งยังเป็นอาชีพที่สร้างชื่อเสียงให้กับบ้านบะหว้ามากที่สุดจากอดีตจนถึงปัจจุบันนี้

อาชีพที่ทำควบคู่กับขนมพองก็คือ การทำถั่วลิสงบรรจุถุงขาย วิธีทำก็ง่าย คือ เมื่อซื้อถั่วลิสงมาแล้วก็นำมาตากแดดให้แห้ง เตรียมกะทะใบใหญ่ตั้งไฟร้อน นำดินทรายแห้งมาคั่วในกะทะให้ร้อน คนให้ทั่ว นำถั่วลิสงที่เตรียมไว้มาคั่วในกะทะคนให้ทั่ว พอสุกได้ที่แล้วจึงมาร้อนในตะแกรงให้ทรายออก เมื่อถั่วลิสงเย็นจึงนำมาบรรจุถุง ขายถุงละ 1 บาท หรือขายส่งโหลละ 8-9 บาทแล้วแต่กรณี

ส่วนการทำขนมพองจะเริ่มตั้งแต่ไปหาซื้อข้าวเหนียวตากแห้งแล้วตามหมู่บ้านใกล้เคียง ส่วนมากแล้วจะไปซื้อตามวัด ซึ่งเป็นข้าวที่พระเณรฉันเหลือแล้วนำไปตากแดดไว้ เมื่อซื้อมาแล้วก็นำมาใส่กระสอบหรือถุงปุ๋ยที่สะอาด ใช้ฉอนที่ทำด้วยไม้ทุบเพื่อให้เมล็ดข้าวแตกตัวออกจากกัน เสร็จเรียบร้อยแล้วจึงเป็นขั้นตอนการทำ

ขั้นตอนการทำขนมพอง มีดังต่อไปนี้

1. นำข้าวแห้งมาคั่วในกะทะดินทรายให้สุกพอง นำมาร้อนในตะแกรงเพื่อแยกเมล็ดทรายออกจากข้าว
2. ตั้งกะทะใส่ไฟที่มีความร้อนสูง กะทะที่ใช้ต้องเป็นกะทะใบใหญ่ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เมตร
3. นำน้ำอ้อย (ทำจากต้นอ้อยลักษณะเป็นก้อน) ใสลงในกะทะ ใส่น้ำเล็กน้อยเคี่ยวจนละลาย
4. ใส่น้ำแฉะพอประมาณ คนให้ทั่ว การใส่น้ำแฉะขึ้นเพื่อต้องการให้ข้าวติดกัน

5. นำข้าวที่เตรียมไว้เทลงในกะทะ ใช้พายคนคลุกเคล้าให้เข้ากัน ถ้าต้องการใส่เส้นหมี่ก็ใส่ได้ แต่ต้องเป็นเส้นหมี่ที่ควสุกแล้ว และให้มีความยาว 1-2 ซม.

6. เมื่อคลุกเคล้าให้เข้ากันดีแล้ว ยกกะทะไปเทใส่กรวยไม้ที่เตรียมไว้ ใช้ช้อนเปล่าช้อนแม่โขงหรือช้อนน้ำปลาก็ได้กดผูกปากหน้าให้เรียบในระดับเดียวกัน

7. ใช้มีดคมๆ ตัดเป็นแผ่นๆ ตามลือศที่กำหนดไว้แล้ว

8. เสร็จแล้วก็นำไปบรรจุถุงจำหน่าย

การขายขนมพองถ้าขายปลีกจะขายถุงละ 1 บาท หรือถ้าขายเป็นโหลๆละ 8-9 บาทแล้วแต่กรณี

2.4.2 การทำขนมนางเลียบและถั่วตัด

เริ่มจัดตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2533 โดยการสนับสนุนของพัฒนาชุมชนและเกษตรตำบล การทำขนมนางเลียบและถั่วตัดเป็นอาชีพรองอีกอาชีพหนึ่งที่หารายได้เพิ่มให้กับครอบครัวได้อย่างน่าพอใจ ถึงแม้ว่าจะก่อตั้งขึ้นเพียง 5-6 ปีก็ตาม

การทำขนมถั่วตัดกลุ่มจะใช้สูตรและวิธีการแบบเดิมที่ห้องตลาดหากัน เพียงแต่กลุ่มจะได้เปรียบตรงที่หาวัตถุดิบง่ายกว่า และต้นทุนการทำก็ต่ำกว่า และกลุ่มจะไม่ทำขนมทิ้งไว้มากๆ แต่จะหามากก็ต่อเมื่อตลาดวันค้ามาสั่งจองไว้

ส่วนการทำขนมนางเลียบ วิธีการทำและขั้นตอนต่างๆกลุ่มจะเป็นผู้คิดค้นขึ้นมาเอง จะว่าเป็นเจ้าตำรับก็ว่าได้

การทำขนมนางเลียบ

1. นำข้าวเหนียวมานึ่งให้สุก จะเป็นข้าวที่เรารับประทานเหลือหรือจะนํามานึ่งทำขนมโดยเฉพาะก็ได้จะยิ่งดี

2. นำข้าวมากดลงแบบที่เราเตรียมไว้ ซึ่งมีลักษณะเป็นวงกลมทำด้วยไม้ไผ่ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3.5 นิ้ว หรือ 4 นิ้ว

3. ยกแบบขึ้นแล้วกดข้าวออก

4. นำมาตากแดดในตะแกรงที่เตรียมไว้ให้แห้ง
5. นำข้าวที่แห้งแล้วมาทอดในน้ำมันปาล์มที่ร้อนให้สุกพอ
6. ใช้ผ้าอ้อยที่เราเคี้ยวจนเหลวซึ่งยังร้อนอยู่ มาหยอดค้ำใน

ด้านหนึ่งให้เป็นวงกลมตามลักษณะของข้าว

7. เสร็จแล้วก็นำมาบรรจุลง ขายเป็นราคาถุงละ 1 บาท หรือขายส่งโรลละ 8-9 บาทแล้วแต่กรณี

จุดประสงค์ของการทำขนมพอง- ถั่วลิสง ขนมนางเสียบ- ถั่วตัด มี

ดังนี้

1. เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว
2. เพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ
3. เพื่อไม่ให้เกิดการว่างงานในสังคมชนบท
4. เพื่อส่งเสริมให้เกิดความกระตือรือร้นในการแสวงหา
5. เพื่อรวมพลังต่อรองในทางการค้า

สมาชิกของกลุ่มดังกล่าว ประกอบด้วย

1. นางปิ่น เอกจักรแก้ว หัวหน้ากลุ่ม
2. นางใบ อินทะประเสริฐ
3. นางบัวผัน ชัยปัญหา
4. นางเสริม ชัยปัญหา
5. นางสุทธิ ชัยปัญหา
6. นางสุธี ก้อนกั้น
7. นางเตรียม เอกจักรแก้ว
8. นางเดือน ชัยปัญหา
9. นางแต ก้อนกั้น
10. นางสุนทรา ก้อนกั้น

2.5 กลุ่มอาชีพเย็บผ้า

อาชีพเย็บผ้าเป็นอาชีพหนึ่งที่หารายได้ให้กับราษฎรในหมู่บ้านมากที่สุดคนรอบปีหนึ่งๆ และเป็นอาชีพที่นิยมทำมากที่สุดคนในปัจจุบัน กลุ่มอาชีพเย็บผ้าได้ก่อตั้งเมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2529

อาชีพเย็บผ้า หรือกล่าวอีกอย่างก็คือ คนเย็บผ้าโหล สาเหตุที่เรียกว่าเย็บผ้าโหล ก็เพราะว่าในช่วงแรกที่มีการเย็บผ้า การนับจำนวนชุดของเสื้อผ้าจะนับเป็นโหล หรือ 12 ชุด จึงเป็นภาษานิยม และพูดติดต่อกันมาเรื่อยๆจนถึงปัจจุบันว่า "การเย็บผ้าโหล"

การเย็บผ้าโหลเริ่มนำมาเย็บครั้งแรกหลังจากที่องค์การยูนิเซฟจัดฝึกอบรมกลุ่มอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า หรือในปี พ.ศ. 2528 แต่ในระยะแรกนี้ยังไม่นิยมนำผ้ามาเย็บมากเท่าที่ควร เพราะชาวบ้านยังไม่มีความรู้ในเรื่องเย็บผ้าเท่าไร อีกอย่างหนึ่งก็คือ คนที่นำผ้ามาเย็บก่อนก็ยังไม่มีการหารายได้จากการทำงานเย็บผ้า และในช่วงนี้กลุ่มวัยรุ่นก็ยังไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากนัก

ต่อมาในปี พ.ศ. 2531 กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดให้มีการฝึกอบรมให้กับกลุ่มอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าอีก และมีสมาชิกที่เป็นวัยรุ่นเพิ่มมากขึ้น เพราะต่างก็เห็นความสำคัญและต้องการนำวิชาความรู้ไปเป็นพื้นฐานในการเย็บผ้าโหล และนับแต่นั้นมาชาวบ้านก็เริ่มนำผ้าโหลมาเย็บมากขึ้นเรื่อยๆ

วิธีการเย็บผ้าโหลก็ไม่มีวิธีการอะไรมากมาย เพียงแต่ถ้าผู้ใดต้องการจะเย็บก็ไปรับผ้ามาจากร้านในจังหวัดหรือจังหวัดใกล้เคียง ตกลงราคา กำหนดวันส่ง แล้วก็ให้นำผ้าและอุปกรณ์ต่างๆมาเย็บได้เลย ยกเว้นจักรเย็บผ้าเท่านั้นที่จะต้องซื้อเอง หรือจะให้ทางร้านออกจักรเย็บผ้าให้แล้วก็ค่อนข้างกับทางร้านเอง ถ้าครอบครัวใดเย็บผ้า 2-3 คน ก็จะช่วยกันอีก เพราะว่าคนหนึ่งเข้าปก คนหนึ่งต่อโหล หรืออีกคนหนึ่งเข้าซิป ก็จะทำให้การประกอบเป็นตัวเร็วขึ้น เมื่อเย็บเสร็จแล้วจะนำผ้าไปส่งเอง หรือรอให้ทางร้านมารับที่บ้านก็ได้แล้วแต่จะตกลงกัน ส่วนรายได้จะรับเป็นงวดหรือเป็นปีก็ได้ แล้วแต่ความต้องการของผู้เย็บ

ถ้าจะเปรียบเทียบรายได้ของการเย็บผ้าโหลกับรายได้ของอาชีพอื่นต่อปีแล้ว รายได้ของการเย็บผ้าจะมากกว่ารายได้อื่นมาก ไม่ว่าอาชีพหลักคือการทำนา เช่นในรอบ 1 ปีจะขายข้าวได้เงินเพียง 10,000 บาท หรือครอบครัวที่มีที่นาเล็กน้อยก็จะขายข้าวได้ประมาณ 25,000 บาทต่อปี เพราะต้องเก็บข้าวไว้กินด้วย แต่การเย็บผ้าโหลถ้าครอบครัวใดเย็บผ้า 2-3 คน จะมีรายได้ถึง 15,000 บาทต่อปี และครอบครัวใดเย็บผ้า 3-5 คน จะมีรายได้ถึง 35,000-40,000 บาทต่อปี จึงนับได้ว่าเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้กับครอบครัวมาก และเป็นอาชีพที่มีความนิยมทำกันมากที่สุดใญ่ยุคปัจจุบัน

จุดประสงค์ของกลุ่ม มีดังนี้

1. เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว
2. เพื่อไม่ให้เกิดการว่างงานในสังคมชนบท
3. เพื่อลดอัตราการเดินทางไปทำงานในต่างจังหวัด
4. เพื่อส่งเสริมให้เกิดความกระตือรือร้นในการแสวงหา
5. เพื่อรวมพลังต่อรองทางการค้า
6. เพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ

2.6 อาชีพจับปลา (แก่งเหลื่อม)

อาชีพจับปลาหรือที่เรียกว่า "แก่งเหลื่อม" เป็นอาชีพจับปลาชนิดพิเศษของชาวบ้านมะหว้า เพราะชาวบ้าน ตำบล หรืออำเภอใกล้เคียง จะไม่มีอาชีพจับปลาแบบนี้

คำว่า "แก่งเหลื่อม" เป็นภาษาเฉพาะของชาวบ้านมะหว้า หรือภาษาแสก จะขออธิบายความหมายแก่งเหลื่อม ดังนี้

แก่ง หมายถึง การขวาง การบา การทิ้งให้ไกล

เหลื่อม หมายถึง การสะท้อนแสงของวัตถุ การทำให้เห็น

อาชีพจับปลาโดยการแก่งเหลื่อมนี้ การลงทุนก็ไม่มากมายนัก หรือไม่ต้องลงทุนเลยถ้ามีวัสดุเดิมที่เหลื่อมใช้อยู่แล้ว ซึ่งวัสดุอุปกรณ์และวิธีทำมีดังนี้

อุปกรณ์ทำเหลื่อม

1. ไม้ไผ่ขนาดเล็กเอาทั้งลำ ส่วนลำต้นของไม้ไผ่ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.5 นิ้ว ยาว 5-6 เมตร ใช้ทำคันท่อน
2. เชือกเอ็นเบอร์ 40, 50 หรือด้ายในลอนเบอร์ 6, 9 ยาวประมาณ 6-7 เมตร ใช้ทำเชือกเบ็ด
3. เบ็ดเบอร์ 14, 15 จำนวน 5 ดวง
4. สแตนเลสหรือทองเหลือง ทองแดง ที่มีลักษณะเป็นแผ่น นำมาตัดให้ด้านกว้างประมาณ 2 ซม. ยาว 4 ซม.หนา 1.5 มม. นำมาขัดให้ขึ้นเงา ยิ่งเงามากยิ่งดี เพื่อใช้ล่อปลา และจะช่วยทำให้ปลาที่อยู่ไกลเห็นแสงสะท้อน หรือเรียกว่า "เหลื่อม"
5. ตะกั่ว เอาไว้ทำลูกตุ้มถ่วงน้ำหนัก เพื่อต้องการให้ข่วงได้ไกล และได้ทิศทางที่ต้องการ และต้องการให้มีเสียงดังเวลาถูกระดับคันท่อน โดยนำตะกั่วมาหลอมใหม่ ทำให้เป็นรูไว้สำหรับร้อยเชือกเอ็นหรือด้าย ขนาดเท่าเม็ดข้าวโพด

ขั้นตอนและวิธีการทำ

1. ใช้เบ็ด 5 ดวงผูกติดปลายอีกด้านหนึ่ง
2. นำแผ่นสแตนเลสหรือแผ่นทองเหลือง ทองแดง ที่เรียกว่า "เหลื่อม" ที่เตรียมไว้ร้อยเข้ากับเชือก ขดนมให้ห่างจากเบ็ดประมาณ 4 ซม.
3. นำลูกตุ้มตะกั่วร้อยเข้ากับเชือก ขดให้เป็นปมทั้งบนและล่าง ให้จากตัวเหลื่อมประมาณ 3 ซม.
3. ใช้ปลายเชือกอีกด้านหนึ่งผูกติดกับปลายคันท่อนเบ็ดหรือคันท่อนเหลื่อม

วิธีใช้จับปลา

ฤดูกาลแก่งเหลื่อมจะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนเมษายนของปีถัดไป รวมเวลา 6 เดือน หรือเรียกง่าย ๆ ก็คือช่วงเวลาปลาลาซุ่ม

วิธีใช้ก็คล้ายกับเบ็ดตกปลาในทะเลหรือในบึง แต่ต่างกันที่เหลื่อมไม่มีที่ใช้มือหมุนเชือก แต่จะใช้มือดึงคันท่อนเลย ระดับน้ำก็ตั้งแต่ระดับเท่าหัวเข่าที่มีหน้าขึ้นรอบขาหัวไป จนถึงระดับน้ำที่ลึก แต่จะต้องไม่เกินระดับที่คนเรายืนได้ เพราะไม่ได้ใช้เรือ เวลาข่วงหรือแก่งเหลื่อมจะใช้มือข่วงที่ถนัดจับคันท่อนให้แน่น มือหนึ่งจับเบ็ดมารวมไว้ที่คันท่อน

เหมือนกัน ขณะที่ว่างออกไปก็ปล่อยเบ็ดให้หลุมมือไปตามทิศทางที่เราต้องการ แต่เมื่อทั้งสองยังจับอยู่ที่คันเบ็ด ดึงคันเบ็ดมาทางด้านข้างตัวเอง ประมาณหัวเบ็ดและตัวเหยื่อจะต้องจมลงใต้อัตโนมัติไม่เกิน 6 นิ้ว หรือประมาณ 1 คืบ เมื่อปลาติดเบ็ดแล้วจึงค่อยๆดึงเข้าหาตัวเอง

ปลาที่ติดเบ็ดหรือที่เรียกว่าปลากินเหยื่อ คือ ปลากระสูบ ขายตามท้องตลาดราคา กิโลกรัมละ 20-25 บาท

2.6 ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด บ้านชะงั่ว

เริ่มก่อตั้งปี พ.ศ. 2536 โดยการสนับสนุนของกรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ใช้สถานที่วัดโสภาวิทยาราม ปี พ.ศ. 2536 ซึ่งเป็นมีแรกของการจัดตั้งศูนย์ และก็ให้ความสำคัญและนำเด็กเข้าร่วมเป็นจำนวนมากถึง 40 คน นับว่าเป็นจำนวนที่น่าพอใจเมื่อเทียบกับจำนวนครัวเรือนในชุมชน และได้รับการสนับสนุนต่างๆดังนี้

ปี พ.ศ. 2536 ได้รับการสนับสนุนในด้านอุปกรณ์ ค่าบำรุงศูนย์ ค่าอาหารกลางวันเฉลี่ยคนละ 5 บาทต่อวัน รวมทั้งค่าตอบแทนครูที่เลี้ยงเป็นเงิน 46,200 บาท

ส่วนในปี พ.ศ. 2537 ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์มีนักเรียนจำนวน 53 คน ครูที่เลี้ยงสนับสนุนจัดสร้างอุปกรณ์เด็กเล็ก 6,000 บาท ได้รับเงินสนับสนุนจากกรมศาสนา 70,124 บาท รวมค่าตอบแทนครูที่เลี้ยงและค่าอาหารกลางวันเด็กคนละ 5 บาทต่อวัน

และในปี พ.ศ. 2538 มีนักเรียนทั้งหมด 65 คน รับเงินสนับสนุนจากกรมศาสนาซื้ออุปกรณ์เด็กเล่นเฉลี่ยคนละ 94.55 บาทต่อปี รับเงินสนับสนุนจากกรมศาสนาจัดซื้ออาหารเสริม 4,000 บาท

คณะกรรมการบริหารศูนย์ชุมชนบ้านชะงั่ว ประกอบด้วย

1. หลวงพ่อบาง อายุวัฒน์โก	ประธานกรรมการ
2. หลวงพ่อณรงค์ จันทสาโร	กรรมการ
3. นายเจริญ ชัยพมาน	กรรมการ
4. นายสำเร็จ มัยวงศ์	กรรมการ
5. นายสังเวียน ก้อนกัน	กรรมการ

6. นายบุญทอง เอกจักรแก้ว	กรรมการ
7. นายสมาน มาตชัยเคน	กรรมการ
8. อาจารย์ปรีชา ชัยปัญหา	กรรมการ
9. น. ส. ยุพิน มาตชัยเคน	ครูที่เลี้ยง
10. น. ส. ศรีโพ ชัยปัญหา	ครูที่เลี้ยง

กิจกรรมประจำวัน

8.30 น.	ต้อนรับเด็ก
8.30-8.45 น.	พัฒนาสิ่งแวดล้อม
8.45-9.00 น.	เคารพธงชาติ สวดมนต์
9.00-9.10 น.	กิจกรรมยามเช้า
9.10-10.30 น.	อาหารว่าง
10.30-10.45 น.	กิจกรรมประสบการณ์เสริม
10.45-11.15 น.	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.15-11.30 น.	กิจกรรมก่อนคลาย
11.30-12.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
12.00-14.00 น.	นอนหรือพักผ่อน
14.00 น. เป็นต้นไป	กิจกรรมอิสระ - กลั่บ้าน

จุดประสงค์ของศูนย์ฯ มีดังต่อไปนี้

1. เพื่อต้อนรับและสนองนโยบายของรัฐบาล
2. เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนวัยเรียน
3. เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมที่ดีสำหรับเด็ก
4. เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันของสังคมเด็ก
5. เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมที่ถูกต้อง
6. เพื่อแบ่งเบาภาระของครอบครัว

2.7 ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนประจำหมู่บ้าน (ศสมช.)

ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2535 การจัดตั้งศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนประจำหมู่บ้านเริ่มแรกจะตั้งที่ทำการศูนย์อยู่ที่บ้านของประธาน อสม. (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน) เพราะยังไม่ได้สร้างอาคารของศูนย์ ศสมช. ขึ้น ข้อมูลและกิจกรรมต่างๆจะหาที่บ้านของประธานทุกอย่าง

ต่อมาปี พ.ศ. 2537 ได้สร้างอาคารศูนย์ ศสมช. ขึ้น จึงย้ายข้อมูลและการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องไปที่อาคารศูนย์ ศสมช. และเปิดบริการประชาชนเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

จุดประสงค์ของศูนย์ฯ มีดังต่อไปนี้

1. เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านสาธารณสุขให้ประชาชนดูแลตนเอง โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
2. เพื่อให้บริการรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐานแก่ชุมชนโดยชุมชนเอง
3. เพื่อให้ประชาชนได้รับการดูแลสุขภาพต้านการส่งเสริมและป้องกันโรค
4. เพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารด้านสาธารณสุขภายในชุมชน
5. เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานในชุมชนของเจ้าหน้าที่ทุกกระทรวงในอนาคค

คณะกรรมการบริหารศูนย์ ศสมช. ประกอบด้วย

1. นายหาญ ชัยปัญหา	อสม.	ประธานกรรมการ
2. นายคำดี ก้อนกั้น	อสม.	กรรมการ
3. นายชื่น เอกจักรแก้ว	อสม.	กรรมการ
4. นายบุญล่ำ เอกจักรแก้ว	อสม.	กรรมการ
5. นายพูล ก้อนกั้น	อสม.	กรรมการ
6. นายสมภาร ชัยปัญหา	อสม.	กรรมการ
7. นายฉลาด ชัยปัญหา	อสม.	กรรมการ
8. นายสุภาพ ชัยปัญหา	อสม.	กรรมการ
9. นายทองศรี มาตชัยเคน	อสม.	กรรมการ

10. นายวิเชียร อ้อยรักษา อสม. กรรมการ

11. นางประหวาด ชัยนันทา อสม. กรรมการ

เวรประจำวันปฏิบัติงานที่ศูนย์ ศสมช.

วันจันทร์ 1. นายหาญ 2. นายพูล

วันอังคาร 1. นายสมภาร 2. นายวิเชียร

วันพุธ 1. นายคำดี 2. นายสุภาพ

วันพฤหัสบดี 1. นายบุญล่า 2. นายฉลาด

วันศุกร์ 1. นายชื่น 2. นายทองศรี

3. นางประหวาด

กิจกรรมที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้

1. ปี พ.ศ.2536 ประกวดศูนย์ ศส.มช. ดีเด่นระดับอำเภอ ได้รางวัลชนะเลิศอันดับที่ 1 รางวัลจรรยา 1 คัน

2. ปี พ.ศ.2537 ประกวด อสม. ดีเด่นระดับอำเภอ ได้รางวัลชนะเลิศอันดับที่ 1 รางวัลโล่เกียรติยศ

3. ปี พ.ศ.2537 ยกระดับวิทยฐานะของ ศสส. (ผู้สื่อข่าวสาธารณสุข) เป็น อสม. (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน) ทุกคน

4. ปี พ.ศ.2538 ประกวดศูนย์ ศสมช. ดีเด่นระดับจังหวัด ได้รางวัลชนะเลิศอันดับที่ 1 รางวัลโล่เกียรติยศ (ไปรับที่ตึกสันติไมตรีทำเนียบรัฐบาล โดย ฯพณฯ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี)

2.8 กลุ่มยูวเกษตรกรบะหว้าสร้างสรร

ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2530 กลุ่มยูวเกษตรกรบะหว้าสร้างสรรมีสมาชิกทั้งหมด 20 คน ได้ทำการจัดประชุมครั้งแรกที่ศาลาการเปรียญ วัดโสภาวิทยาราม บ้านบะหว้า เพื่อรับฟังแนวทางปฏิบัติและเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่ม ในที่ประชุมมีมติตกลงให้ทำการปลูกถั่วฝักยาวเป็นการทำกิจกรรมของกลุ่ม ขนาด 1 x 6 เมตร จำนวน 3 แปลง และจัดให้สมาชิกดูแลรักษาหมุนเวียนกันไป

ต่อมาในปี พ.ศ. 2531 เกษตรตำบลและเคหกิจเกษตรได้จัดให้มีการอบรมยุวเกษตรกรขึ้นอีก ที่วัดโสภาวิทยาราม บ้านมะหว้า กิจกรรมที่กลุ่มได้ทำในปีนั้นก็คือ การปลูกถั่วฝักยาวอีก เพราะปีที่แล้วมีรายได้กลุ่มพอสมควร และมีมติในที่ประชุมกลุ่มให้ซื้อไก่พื้นเมืองมาเลี้ยงจำนวน 12 ตัว สถานที่ปลูกถั่วฝักยาวและเลี้ยงไก่ คือ ที่นาของ นายองอาจ เอกจักรแก้ว ซึ่งเป็นประธานเริ่มดำเนินการวันที่ 25 กรกฎาคม 2531

ต่อมาปี พ.ศ. 2532 เกษตรตำบลและเคหกิจเกษตรเห็นว่าเยาวชนในหมู่บ้านให้ความสนใจต่อกลุ่มยุวชนเกษตร จึงได้จัดให้รวมกลุ่มเดิม และเยาวชนที่จะเป็นสมาชิกใหม่เข้าด้วยกัน ซึ่งมีทั้งหมด 23 คน ให้เป็นกลุ่มยุวชนเกษตรกรมะหว้าสร้างสรรค์ ซึ่งมีสมาชิก กรรมการบริหาร และที่ปรึกษา ตั้งแต่ปี 2532 จนถึงปัจจุบัน ดังนี้

สมาชิกกลุ่มยุวชนเกษตรกร ประกอบด้วย

1. นายองอาจ เอกจักรแก้ว	ประธาน
2. นายสามารถ อ้อยรักษา	รองประธาน
3. น.ส. สอางค์ ชัยหมาน	เลขานุการ
4. น.ส. วาสนา ศรีมุงคูล	เหรัญญิก
5. น.ส. สุภาพร ก้อนกัน	ปฎิคม
6. น.ส. สมปอง ชัยหมาน	
7. น.ส. ศรีไพร ชัยปัญหา	
8. น.ส. กองศรี ก้อนกัน	
9. น.ส. สุกัญญา มาตชัยเคน	
10. น.ส. ประพิน มาตชัยเคน	
11. น.ส. จารุณี เอกจักร	
12. น.ส. ประไพ ท้าวนาง	
13. น.ส. แอ๊ปปี้ล ชัยปัญหา	
14. นายพิทักษ์ ก้อนกัน	
15. นายไชยา ท้าวนาง	
16. นายสมภาร แสนสุภา	

17. นายจินดา ชัยปัญหา
18. นายวันดี สิทธิ
19. นายสาธิต เอกจักรแก้ว
20. นายมนัส ก้อนก้น
21. นายสมบุรณ์ ชัยหมาน
22. น.ส.สุภาพร มาตชัยเคน
23. นายพัชรินทร์ ก้อนก้น

จุดประสงค์ของกลุ่มยุวเกษตรกร มีดังนี้

1. ให้ยุวเกษตรกรเรียนรู้การจับหน้ก
2. ให้เรียนรู้การวางแผนล่วงหน้า และการปฏิบัติงาน กิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้
3. ให้เกิดการเรียนรู้ การวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาลุอุปสรรค
4. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาปฏิบัติและกิจกรรมของยุวเกษตรกรต่อไป ภายหน้าได้

2.9 การออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านมะพร้าว

เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2529 โดยการสนับสนุนของกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิตแห่งประเทศไทย ในปีแรกของการก่อตั้งมีสมาชิกทั้งหมด 18 คน ผากเงินสัจจะคนละ 10 บาท/เดือน รวมเงินสัจจะ 180 บาท สมาชิกในปี 2529 (ปีแรก) มี 18 คน

ต่อมาปี พ.ศ.2530 ได้รับเงินสมทบจาก นางสมบุรณ์สุข ดีวาจิน ประธานมูลนิธิรวมพลังน้ำใจสงเคราะห์ชนบทแห่งชาติ รวม 5,500 บาท และกลุ่ม ออมทรัพย์ได้จัดกิจกรรมเพื่อเทอดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีพระชนมายุ ครบ 5 รอบ โดยสมาชิกได้ออกเงินสมทบหุ้นละ 50 บาท คนละไม่เกิน 6 หุ้น รวมทั้งหมด 130 หุ้น มารวมกับเงินจากมูลนิธิรวมพลังน้ำใจสงเคราะห์ฯ รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 12,000 บาท ในที่ประชุมสมาชิกพร้อมใจกันจัดตั้งเป็นกองทุนร้านค้า ชายที่บ้านของประธาน คือ

นายบุญลา เอกจักรแก้ว และมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 63 คน ในปี พ.ศ.2530 ได้กำไร 13,630 บาท และได้แบ่งสรรเงินดังนี้

ให้ผู้ชาย	25%
พัฒนาหมู่บ้าน	20%
กรรมการบริหาร	10%
ปันผล	25%
เฉลี่ยคืน	20%

ต่อมาในปี พ.ศ.2531 สมาชิกได้จัดประชุมและตกลงให้ชายที่เดิม และ ได้เลือกประธานคนเดิม คือ นายบุญลา เอกจักรแก้ว แต่ได้เปลี่ยนกรรมการชุดใหม่ขึ้น บริหารแทนชุดเดิม เพื่อต้องการให้สมาชิกได้เรียนรู้การบริหาร

ในปี พ.ศ.2531 ขายได้กำไรทั้งหมด 18,670 บาท โดยได้แบ่งสรรเงินดังนี้

ให้ผู้ชาย	30%
พัฒนาหมู่บ้าน	15%
กรรมการบริหาร	10%
เฉลี่ยคืน	20%
ปันผล	25%

ปี พ.ศ.2532 ได้คัดเลือกประธานและคณะกรรมการบริหารชุดใหม่ มี นายไทย แสนสุภา เป็นประธาน และได้ตั้งคณะกรรมการบริหารชุดใหม่ 4 ฝ่าย ดังนี้

1. กรรมการฝ่ายอำนวยการ ได้แก่ นายถัน ชัยปฎุทา
2. กรรมการฝ่ายส่งเสริม ได้แก่ นายสนั่น ชัยปฎุทา
3. กรรมการฝ่ายตรวจสอบ ได้แก่ นายวิเชียร อ้อยรักษา
4. กรรมการฝ่ายเงินกู้ ได้แก่ นายสมชัย ก้อนก้น

และได้ย้ายจากบ้าน นายบุญลา เอกจักรแก้ว มาขายที่บ้านของ นายไทย แสนสุภา ซึ่งเป็นประธาน ขายได้กำไรทั้งหมด 23,370 บาท และได้แบ่งสรรเงินดังนี้

ให้ผู้ชาย	30%
พัฒนาหมู่บ้าน	15%
กรรมการบริหาร	10%
เฉลี่ยคืน	20%
ปันผล	25%

ปี พ.ศ. 2533 ในที่ประชุมของสมาชิกมีความเห็นและเลือกให้ นายไทย แสนสุภา เป็นประธาน และชายที่บ้านของประธานเหมือนเดิม และกรรมการบริหารชุดเดิม ทำงานต่ออีก จำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 91 คน ได้กู้ยืมเงินจากกองทุนพัฒนาชนบทแห่งชาติ 25,000 บาท เพื่อนำมาซื้อสินค้าไวชาย ได้รับเงินสนับสนุนจากมูลนิธิรวมพลังน้ำใจ สงเคราะห์ฯ ครั้งที่ 2 เป็นเงิน 6,400 บาท และได้รับเงินสนับสนุนจาก พลเอกมานะ รัตนโกเศศ จำนวน 50,000 บาท เพื่อขยายร้านค้าสร้างศูนย์สาธิตการตลาด 1 แห่ง

และในปี พ.ศ. 2533 ได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาชนบทแห่งชาติ จำนวน 100,000 บาท โดยมีข้อแม้เพียงจะต้องส่งเงินคืนถ้าเลิกกลุ่มออมทรัพย์ หรือไม่ นำเงินไปใช้เวียนเท่านั้น สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ จึงเปิดประชุม และตกลงให้นำเงินจำนวนดังกล่าวไปซื้อปุ๋ยรวมทั้งหมด 293 กระสอบ เพื่อนำมาจ่ายให้กับสมาชิกในราคาที่ถูกกว่า ห้างตลาด และเมื่อสิ้นปีก็นำกำไรปุ๋ยมาปันผลเฉลี่ยคืนให้กับสมาชิก ทำเช่นนี้ทุกปีจนถึงปัจจุบัน

ต่อมาปี พ.ศ. 2537 สมาชิกได้ประชุมร่วมกับชาวบ้านเลือกประธานและ กรรมการบริหารชุดใหม่ขึ้นบริหารกลุ่ม โดยคัดเลือกได้ นายประยงค์ ชัยนิน ประธาน และกรรมการต่างๆ มีดังนี้

1. นายประยงค์ ชัยนิน	ประธาน
2. นายบุญลอน มาตชัยเคน	กรรมการฝ่ายอำนวยการ
3. น.ส. ศรีไพร ชัยนันทา	กรรมการฝ่ายอำนวยการ
4. นายสำเร็จ มัยวงศ์	กรรมการฝ่ายตรวจสอบ
5. น.ส. สีสัน เอกจักรแก้ว	กรรมการฝ่ายตรวจสอบ
6. น.ส. สังวาลย์ ชัยนันทา	กรรมการฝ่ายเงินกู้

7. นายบุญทอง เอกจักรแก้ว	กรรมการฝ่ายเงินกู้
8. นายเทียน เอกจักรแก้ว	กรรมการฝ่ายส่งเสริมฯ
9. น.ส. จันทจร ก้อนกั้น	กรรมการฝ่ายส่งเสริมฯ
10. นายอินทา มาตชัยเคน	กรรมการฝ่ายส่งเสริมฯ
11. นายสำเร็จ ชัยปัญหา	กรรมการฝ่ายส่งเสริมฯ

กิจกรรมของกลุ่มที่ได้ทำก็คือ ซื้อปุ๋ยมาจ่ายให้กับสมาชิกในราคาที่ถูกกว่าท้องตลาด เป็นจำนวน 302 กระสอบ โดยคิดกำไรกระสอบละ 5 บาท ได้กำไรปุ๋ยทั้งหมด 1,510 บาท (กระสอบละ 5 บาท/รอบปี)

3. กระบวนการปรับตัวของชุมชนในกระแสโลกาภิวัตน์

ชุมชนไทยแสบ้านมะหว้าเป็นชุมชนชาติพันธุ์ที่รักษาเอกลักษณ์ของตนเองได้มาจนถึงขั้นนี้เนื่องมาจากการปรับตัวของชุมชนในกระแสโลกาภิวัตน์ได้เป็นอย่างดี สามารถที่จะพัฒนาชุมชนของตนตามแผนการพัฒนาของจังหวัดที่ได้วางไว้ จึงทำให้ชุมชนไทยแสบ้านนี้ได้รับรางวัลหลายอย่าง กล่าวคือ มีกิจกรรมที่สำคัญและดีเด่นมาหลายปีจนถึงปี พ.ศ. 2538 ดังนี้

1. การประกวดหมู่บ้านนครพนมพัฒนาดีเด่น ปีที่ 2/2538 ได้รางวัลชนะเลิศที่ 1
2. การประกวดศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนดีเด่น รางวัลชนะเลิศที่ 1 (ระดับจังหวัด)
3. ผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยมระดับอำเภอ รางวัลที่ 1
4. ผู้ใหญ่บ้านดีเด่นแห่งประเทศไทย ระดับจังหวัด

ในขณะเดียวกันในด้านการพัฒนาวัฒนธรรม ชุมชนไทยแสบ้านมะหว้าก็ยังคงรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตนอย่างเหนียวแน่น อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าชาวบ้านพูดภาษาแสบ้านเกือบทุกคน และยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งที่ได้กล่าวมาแล้วในบทก่อนๆ

1. การเปลี่ยนแปลงอาชีพหรืออาชีพเสริม

เมื่อกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงอาชีพ อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าชาวไทยแสบ้านมะหว้าได้เปลี่ยนแปลงอาชีพในลักษณะมีอาชีพหลายอาชีพมากขึ้นมาตั้งแต่เมื่อ 20 ปีที่แล้วซึ่ง

กลายมาเป็นอาชีพเสริมที่สำคัญจนถึงปัจจุบัน เช่น การทำขนมทอง ได้ทำมานานกว่า 30 ปี อาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าโหลที่รับมาจากจังหวัดสกลนครนั้นก็เกิดขึ้นมาได้ 15 ปี สำหรับอาชีพเสริมที่เกิดขึ้นไม่ถึง 10 ปีก็คือโรงงานเสาปูนซีเมนต์ การรับซื้อข้าว เป็นต้น ดังนั้นชาวไทยแสกบ้านมะหว่าได้มีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงอาชีพมาก่อนยุคของโลกาภิวัตน์เสียอีก ทั้งนี้ อาจจะสืบเนื่องมาจากบุคลิกภาพของความเป็นชาติพันธุ์ชาวไทยแสก (ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป) มีความขยันขันแข็งในการทำงาน จะต้องต่อสู้กับการแข่งขันกับหมู่บ้านอื่นๆ จึงต้องมีอาชีพต่างๆมากมาย

2. ผลกระทบต่อครอบครัว

แม้ว่าชาวไทยแสกบ้านมะหว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพเสริมมากขึ้นมาตั้งแต่อดีต 30 ปีที่ผ่านมา ชาวไทยแสกมีความขยันขันแข็งในการทำงาน รู้จักประหยัดเก็บออม ย่อมส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น เมื่อฐานะของครอบครัวชาวไทยแสกดีขึ้น สามารถมีเงินซื้อที่ดินของบ้านอื่นที่อยู่ใกล้เคียง เช่น ที่ดินของบ้านนาซ่อม และบ้านท่าเรือ นอกจากนี้ยังอ่านวยความสะดวกต่างๆในครอบครัว เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น วิทยุ รถยนต์ และอื่นๆ ได้ทำให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่สุขสบายเป็นอย่างมาก (ดูตารางที่ 1 ประกอบ)

3. บุคลิกภาพของชาวไทยแสกกับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์

การที่ชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสกบ้านมะหว่าสามารถปรับตัวต่อกระแสโลกาภิวัตน์ได้นั้น อาจจะสืบเนื่องมาจากลักษณะบุคลิกภาพของชาวไทยแสกที่มีผลต่อการปรับตัวในยุคของการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี จากตารางที่ 15 หัวหน้าครัวเรือนได้แสดงความคิดเห็นว่า ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจุบันจะไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงในด้านความกตัญญูรู้บุญคุณ ความซื่อสัตย์ ความภูมิใจในชาติพันธุ์แสก ความยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี ความรักหวกรักห้อง ความสำนึกในการรักษาเอกลักษณ์ของแสก ความขยันขันแข็งในการงาน ความเมตตาช่วยเหลือเพื่อนบ้านแสก และความประหยัด คือ ในปัจจุบันมีความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวอยู่ร้อยละ 99.4, 94.2, 99.4, 96.7, 96.5, 92.4, 94.7, 97.1 และ 93.6 ตามลำดับ ส่วนในเรื่องความนิยมแต่งงานกับชาวแสกด้วยกัน ความสนใจการเมือง และใครคี่คือบ ใครร้ายร้ายชอบ แตกต่างกัน คือ ใน

ตารางที่ 15 อัตราส่วนร้อยของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามความคิดเห็นต่อบุคลิกภาพ และพฤติกรรมในอดีต 10 ปีที่ผ่านมาถึงปัจจุบัน

เรื่อง	อดีต 10 ปีที่ผ่านมา			ปัจจุบัน		
	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ	ใช่
ความกตัญญูรู้คุณ	1.2	1.7	97.1	-	0.6	99.4
ความซื่อสัตย์	0.6	1.7	97.7	-	5.8	94.2
ความภูมิใจในค่าพันธุ์แสง	1.2	2.3	96.5	-	0.6	99.4
ความยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี	-	3.3	96.7	-	3.3	96.7
ความรักพวกรักห้อง	-	1.2	98.8	-	3.5	96.5
ความสำนึกในการรักษาเอกลักษณ์ของ แสง (ระบ)	0.6	4.1	95.8	0.6	7.0	92.4
ความนิยมแต่งงานกับชาวแสงด้วยกัน	2.3	18.0	79.7	1.7	28.5	69.8
ความขยันขันแข็งในการทำงาน	0.6	4.1	95.3	0.6	4.7	94.7
ความเมตตาช่วยเหลือเพื่อนบ้านชาวแสง	0.6	5.8	93.6	-	2.9	97.1
ความสนใจเรื่องการเมือง	6.4	28.5	65.1	1.7	19.2	79.1
ใครดีดีตอบ ใครร้ายร้ายตอบ	13.3	23.3	63.4	9.9	34.9	55.2
ความประหยัด	2.3	8.2	89.5	0.6	5.8	93.6

หมายเหตุ : จำนวนในแต่ละเรื่อง อดีต และปัจจุบัน เท่ากับ 172 ครัวเรือน

ปัจจุบันมีความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวอยู่ร้อยละ 69.8, 79.1 และ 55.2 ตามลำดับ เราอาจจะเห็นได้ว่าบุคลิกภาพและพฤติกรรมของชาวไทยแสบ้านมะหั่วมีความสอดคล้องกับกระแสของการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งต้องอาศัยความขยันขันแข็งในการทำงานและความประหยัด ในขณะที่บุคลิกภาพในด้านการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยแสบอก ไม่ว่าจะเป็นความซื่อสัตย์ ความกตัญญูรู้บุญคุณ และความสำนึกในการรักษาเอกลักษณ์ของตน ยังมีอยู่ในระดับสูง ดังนั้นลักษณะบุคลิกภาพของชาวไทยแสบอกบ้านมะหั่วจึงเป็นปัจจัยและเอกลักษณ์สำคัญของการดำรงความเป็นชาติพันธุ์ในกระแสของการปรับตัวของชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์อย่างเหมาะสม

ครอบครัวและความสำนึกในการรักษาเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์

การศึกษาวิจัยวิถีครอบครัวและชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสบอกบ้านมะหั่วนี้ จากข้อมูลต่าง ๆ ดังได้กล่าวไปแล้วข้างต้น อาจจะชี้ให้เห็นว่าสถาบันครอบครัวและเครือญาติมีอิทธิพลต่อสมาชิกภายในครอบครัวและต่อชุมชนเป็นอย่างดี ซึ่งได้นำไปสู่ความสำนึกในการรักษาเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ด้วย ดังจะเห็นได้จากบทบาทของครอบครัว การใช้ภาษาแสบอกกันทั้งชุมชน การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี การเคารพผู้อาวุโส ความกตัญญูรู้บุญคุณ ความซื่อสัตย์และความประหยัด เป็นต้น นอกจากนี้อิทธิพลของศาสนาพุทธที่มีต่อวิถีชีวิตครอบครัวและชุมชน เช่น ความเชื่อในเรื่องกรรม การทำดีได้ดี และการทำชั่วได้ชั่ว ได้มีส่วนช่วยทำให้สมาชิกภายในชุมชนตระหนักถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ ตลอดจนลักษณะการรวมกลุ่มภายในชุมชนอย่างเหนียวแน่น ก็มีมีส่วนสร้างจิตสำนึกหรือความสำนึกในการรักษาเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยแสบอกบ้านมะหั่วอย่างมั่นคงตลอดไป

บทที่ 7

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "วิถีครอบครัวและชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสบ้านมะหั่ว ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม" มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชน วิถีครอบครัวและการเปลี่ยนแปลง และสถาบันครอบครัวกับชุมชนในกระแสโลกาภิวัตน์ การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยภาคสนามในลักษณะของการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เนื่องจากนักวิจัยร่วมคนหนึ่งเป็นสมาชิกของชุมชนไทยแสบ้านมะหั่ว ทำให้มีความรู้ความสามารถและความเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทยแสบ้านเป็นอย่างดี การวิจัยภาคสนามและเขียนรายงานเป็นเวลา 1 ปี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก และมีระเบียบวิจัยเชิงปริมาณเป็นตัวเสริม กล่าวคือ นักวิจัยซึ่งเป็นชาวไทยแสบ้านได้ใช้การสังเกตการณ์อยู่ในชุมชนแบบมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล และการบันทึกประจำวัน ส่วนหัวหน้านักวิจัยได้เข้าไปติดตามการศึกษาชุมชน การสังเกตการณ์ทั้งมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมเป็นระยะๆ เดือนละ 2 ครั้งๆ ละ 2 วัน ตลอดระยะเวลา 1 ปี นอกจากนี้ชาวบ้านที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในชุมชน ได้มีส่วนช่วยในการส่งแบบสอบถามให้หัวหน้าครัวเรือนได้กรอกแบบสอบถาม เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพให้มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้มากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไป

1.1 สภาพทางภูมิศาสตร์

ชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสบ้านมะหั่ว ลักษณะชุมชนเป็นแบบกระจุก ทั้งหมดที่ 5 และหมู่ที่ 7 มีจำนวน 215 ครัวเรือน ประชากร 1,047 คน เป็นชาย 515 คน และ

เป็นหญิง 532 คน ทำเลที่ตั้งอยู่ติดกับลำห้วยแก ห่างจากอำเภอนาหว้าประมาณ 8 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 99 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศของชุมชนจะมีต้นไผ่อยู่รอบบ้าน สภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม มีน้ำมากในฤดูฝน และมีป่าทามอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของชุมชน มีทุ่งนาเป็นที่ลุ่มรอบๆชุมชน นอกจากนี้มีหนองน้ำแช่ค หนองงูเห่า และคอนเล็กๆ ตามทุ่งนาเป็นระยะๆ ส่วนลักษณะภูมิอากาศเหมือนกับภาคอีสานตอนบน ซึ่งจะมีฝนตกชุกในฤดูการพฤษภาคม ในอดีตเมื่อประมาณ 10 ปีที่แล้วลักษณะภูมิอากาศค่อนข้างสบาย ฤดูร้อนอากาศจะไม่ร้อนมาก ฤดูหนาวจะหนาวมากและเป็นระยะเวลานาน และฤดูฝนฝนจะตกชุกและน้ำท่วม แต่ในปัจจุบันเมื่อ 2 ปีที่ผ่านมาลักษณะอากาศไม่แน่นอน และเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา สำหรับการคมนาคมติดต่อกับจังหวัดเป็นเรื่องเกี่ยวกับทางราชการ แต่การติดต่อคมนาคมในด้านเศรษฐกิจและการตลาด ชาวบ้านนิยมเดินทางติดต่อกับอำเภอเมืองจังหวัดสกลนคร ซึ่งมีระยะทางเพียง 50 กิโลเมตร

1.2 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ชนชาติพันธุ์ไทยแสงเป็นชนชาติพันธุ์หนึ่งซึ่งภาษาพูดอยู่ในตระกูลภาษาไตสันนิษฐานว่าเป็นกลุ่มชนที่อยู่ทางแคว้นสิบสองปันนาในประเทศจีน และเมืองรองขึ้นอยู่กับเมืองเว้ ซึ่งอยู่พรมแดนในประเทศเวียดนาม ตามประวัติศาสตร์ของไทยมีชาวไทยแสงอพยพมาตั้งบ้านเรือนทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าปราสาททอง แห่งกรุงศรีอยุธยา และในสมัยรัชกาลที่ 3 เจ้าพระยาบดินทร์เดชาไฉยยกทัพไปปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ ได้มีหัวหน้าแสงเป็นหัวหน้ากองลาดตระเวน ภายหลังได้ตั้งเป็นเจ้าเมืองอาจสามารถในปี พ.ศ. 2380 ปัจจุบันคือบ้านอาจสามารถ ตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

สำหรับชาวไทยแสงบ้านชะหว้านั้นเล่ากันมาว่า กลุ่มหนึ่งได้มาจากบ้านนาท่ากระแต้ง ตำบลโพธิ์คำ เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน ประเทศลาว ได้ข้ามมาและมาอยู่กับญาติพี่น้องที่บ้านอาจสามารถ เมื่อเมืองอาจสามารถขยายใหญ่ขึ้น ชาวบ้านส่วนหนึ่งได้ย้ายถิ่นฐานไปอยู่บ้านคอนส้มอ ตำบลท่าบ่อสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม คนกลุ่มหนึ่งที่บ้านคอนส้มอไม่สะดวกในการหาเลี้ยงชีพ ประกอบก็มีโรคระบาด จึงอพยพมาอยู่บ้าน

บะหว้า ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม โดยมีผู้ใหญ่บ้านคนแรกเมื่อปี พ.ศ.
2382

1.3 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

สภาพเศรษฐกิจของชุมชนไทยแสกบ้านบะหว้าอยู่ในระดับดี เพราะว่านอกจากการทำนาแล้วยังมีอาชีพเสริมต่างๆอีกมาก เช่น ทำขนมทอง ทำขนมนางเล็บ และเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นต้น รายได้จากอาชีพหลัก คือ ทำนา เมื่อปีที่ผ่านมามีรายได้เฉลี่ย 12,436.55 บาทต่อปี รายได้จากอาชีพเสริมต่อเดือนเฉลี่ย 1,820.27 บาท

ส่วนสภาพทางสังคมของไทยแสกบ้านบะหว้า จะมีความซาดินิยมรักษาภาษาแสก โดยการพูดภาษาแสกเกือบทุกคนในชุมชน มีความสัมพันธ์อย่างเหนียวแน่นกับญาติพี่น้องในชุมชนเป็นอย่างดี มีการช่วยเหลือซึ่งหากัน เช่น งานบุญประเพณีต่างๆ การเจ็บป่วย และอื่นๆ และมีลักษณะของความเป็นกันเองในระหว่างญาติพี่น้องค่อนข้างสูง

1.4 ประชากร

ประชากรชาวไทยแสกบ้านบะหว้าส่วนมากจะอยู่ในวัยกลางคนเป็นส่วนมาก ผู้สูงอายุตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไปมีไม่มากเมื่อเทียบกับจำนวนเด็กที่อายุต่ำกว่า 13 ปี ทำให้อัตราการพึ่งพาหรือเป็นภาระเท่ากับ 42.3 ซึ่งเป็นอัตราที่ทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปได้ ไม่มีปัญหาของวัยที่เป็นภาระมาก ส่วนใหญ่เป็นวัยแรงงานหรือวัยทำงาน ทำให้เห็นว่าชาวบ้านมีความขยันขันแข็งในการทำงาน

1.5 ภาษา

ชาวไทยแสกบ้านบะหว้ามีภาษาแสกเป็นภาษาในชุมชนที่ชาวบ้านพูดกัน ภาษาแสกไม่มีภาษาเขียน เป็นภาษาพูด ชาวบ้านรักษาภาษาแสกได้เป็นอย่างดี โดยใช้ภาษาแสกล้วนๆพูดกันภายในครัวเรือนมีอยู่ร้อยละ 61.6 และใช้ภาษาแสกพูดปนภาษาอื่นอีกร้อยละ 38.4 แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านเกือบทุกคนพูดภาษาแสกได้

1.6 ประเพณีและวัฒนธรรม

ชุมชนชาติพันธุ์แสกบ้านบะหว้าปฏิบัติตามประเพณี 12 เดือน ตามหลักของพุทธศาสนาคล้ายกับชนชาติพันธุ์ไทยลาว แต่ก็มีประเพณีที่แปลกแตกต่างกับชนชาติพันธุ์อื่นที่ปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด คือ การรับประทานอาหารต้องให้ผู้อาวุโสรับประทานก่อน การ

ครองตนของผู้ที่เป็นหญิงหม้ายจะไม่แต่งงานใหม่ และการแต่งงานแต่เดิมใช้เวลา 2 วัน ได้เปลี่ยนมาเป็นวันเดียว

1.7 ความเชื่อ

ชาวไทยแสกยึดมั่นเคร่งครัดในพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ได้ปฏิบัติตาม ประเพณีทางศาสนาทุกประเพณี แสดงถึงความเชื่อและเคารพในพระรัตนตรัย สำหรับพุทธ ศาสนาที่เข้าไปมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตครอบครัวไทยแสกนั้น เริ่มต้นมาตั้งแต่การตั้งหมู่บ้านใหม่ฯ เมื่ออดีตผู้ใหญ่บ้านคนที่ 2 ชื่อ นายใส ชัยบัญชา ได้ส่งเสริมเผยแพร่พุทธศาสนาให้ ประชาชนมีความเชื่อในกฎแห่งกรรม การทำดีได้ดี และใครทำชั่วได้ชั่ว และได้เปลี่ยนจาก ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษมานับถือพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด จนในปัจจุบันมีผู้ที่มีความเชื่อ เรื่องผีบรรพบุรุษ ผีคอนหอ และผีตาแขก เหลือเพียงเล็กน้อยประมาณร้อยละ 6-7 เท่านั้น ส่วนการหาบุญอุทิศให้ผู้ที่ล่วงลับก็ดำเนินการตามคติความเชื่อของศาสนาพุทธ

2. วิถีครอบครัวและการเปลี่ยนแปลง

2.1 โครงสร้างครอบครัวและเครือญาติ

2.1.1 ครอบครัวขยายและครอบครัวเดี่ยว

ระบบครอบครัวของชาวไทยแสกเป็นแบบครอบครัวขยาย โดยมี ปู่ ย่า พ่อ แม่ ลูกของปู่ย่า และลูกของลูก จึงเป็นการนำสะใภ้มาเลี้ยงย่า ปัจจุบันส่วนมากเป็น ครอบครัวเดี่ยว ซึ่งประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูก มีการแยกครอบครัวออกจากปู่ย่ามาตั้ง เป็นครอบครัวใหม่ใกล้เคียงกับครอบครัวปู่ย่า สำหรับลูกชายคนสุดท้ายจะเป็นคนที่เลี้ยงดูพ่อแม่ และได้มรดกจากพ่อแม่

2.1.2 ความสัมพันธ์และการสืบตระกูล

ความสัมพันธ์ของครอบครัวและเครือญาติ มีความสัมพันธ์อย่างเหนียว แน่น และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านต่างๆ เช่น การหาบุญของชุมชน ช่วยเหลือมี งานแต่งงาน การเจ็บป่วย และการตาย ดังนั้นการสืบตระกูลชายไทยแสกจึงนิยมที่จะสืบ ตระกูลทางฝ่ายผู้ชาย โดยเฉพาะลูกชายคนสุดท้ายเมื่อแต่งงานแล้วจะเป็นคนดูแลพ่อแม่ และจะได้มรดกจากพ่อแม่มากกว่าพี่น้องคนอื่นฯ

2.13 บทบาทของสมาชิกภายในครอบครัว

พ่อแม่มีบทบาทในการอบรมสั่งสอนลูกชายในเรื่องการทำมาหากิน ดูแลความปลอดภัยและอบรมให้เป็นพ่อที่ดีในอนาคต ส่วนแม่มีบทบาทต่อการอบรมสั่งสอนให้กับลูกหญิงในด้านงานบ้าน งานเรือน และงานครัว สำหรับบทบาทของลูกภายในครอบครัวก็จะเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่เป็นอย่างดี

2.1.4 การอบรมเลี้ยงดู

พ่อและแม่มีหน้าที่หลักในการอบรมเลี้ยงดูลูกเป็นอย่างดี แสดงถึงความอบอุ่นของครอบครัวไทยแท้ นอกจากนี้ญาติพี่น้องได้มีส่วนช่วยแนะนำสั่งสอนช่วยเหลือ และเลี้ยงดูลูกหลานเช่นเดียวกัน

2.2 การใช้ชีวิตประจำวัน

2.2.1 การกิน

การใช้ชีวิตประจำวันของครอบครัวชาวไทยแท้ในอดีตประมาณ 30 ปีที่ผ่านมา สามารถหาอาหารการกินตามแหล่งธรรมชาติได้มาก อาหารมือเข้าแม่บ้านได้กินข้าวเหนียว อาจจะมีโรยเกลือ ใส่ไข่ หรือเนื้อมปลาทู ให้ลูกๆได้รับประทาน อาหารมือเที่ยงสมาชิกภายในครอบครัวจึงมากินอาหารพร้อมกัน จะทานข้าวเมื่อได้ยินเสียงกลองเพลจากวัดเป็นหลัก เมื่อกินอาหารกันเสร็จก็นอนพักก่อน เมื่อตื่นขึ้นจึงแยกย้ายไปทำงาน อาหารมือเย็นแบ่งเป็น 2 ช่วง กล่าวคือ ช่วงแรกก่อนพระอาทิตย์ตกดิน เมื่อสายข้าวเสร็จก็จะแบ่งข้าวโรยเกลือหรือกับบางอย่างให้ลูกเล็กๆได้ทานก่อน และช่วงที่สองแม่บ้านหรือพี่สาวคนโตจะมาปรุงอาหาร กว่าจะได้กินข้าวพร้อมกันก็ประมาณ 1-2 ทุ่ม สำหรับการกินในปัจจุบันอาจจะแตกต่างกับอดีตในเรื่องอาหารที่ได้จากธรรมชาติไม่มากนัก จึงต้องซื้ออาหารจากตลาด สมาชิกภายในครอบครัวส่วนใหญ่จะกินอาหารเช้าและอาหารเย็นพร้อมกัน ส่วนอาหารเที่ยงต่างคนต่างกิน เพราะต้องไปทำงานที่อื่นอาจไม่มีเวลากลับมาทานกินข้าวเที่ยง

2.2.2 แหล่งหากิน

ครอบครัวชาวไทยแท้สามารถหาอาหารการกินจากแหล่งหากินที่อยู่รอบบ้านมะพร้าว เนื่องจากเป็นป่าหามจึงมีอาหารตามธรรมชาติมากมาย เพียงแต่ใน

ปัจจุบันปริมาณอาหารต่างๆได้ลดลง นอกจากป่าทามแล้วก็ยังมีแหล่งหากินตามคอนต่างๆ อีกด้วย

2.2.3 การปรุงอาหารและตู้ปรุงอาหาร

การปรุงอาหารเมื่ออดีต 30 ปีมาแล้ว ตอนเช้าแม่บ้านจะทำครัวไปถวายพระ ตอนกลางวันมักจะตำมะละกอ ซึ่งบางครั้งก็เชิญชวนญาติพี่น้องเพื่อนบ้านมากินกัน ซึ่งมีโอกาสได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนการไปร่วมกิจกรรมการงาน ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้หลังจากการกินข้าวด้วยกัน ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไป ตู้ปรุงอาหารส่วนใหญ่จะเป็นตู้หญิง ผู้ชายอาจจะเป็นผู้ช่วย ยกเว้นเมื่อมีงานบุญต่างๆผู้ชายก็จะเป็นผู้ปรุงอาหารได้ อร่อยเช่นกัน

2.2.4 อุบาสัยในการกิน

ครอบครัวชาวไทยแสบ้านมะหว้านิยมกินข้าวเหนียว อาหารเช้าจะกินข้าวปั้น ต่างคนต่างกินไม่พร้อมกัน อาหารเที่ยงและอาหารเย็นจะกินอาหารพร้อมกัน ปัจจุบันได้เปลี่ยนไป สมาชิกจะพร้อมกันกินอาหารมื้อเช้าและมื้อเย็น การที่สมาชิกภายในครอบครัวกินข้าวพร้อมกันนี้ แสดงถึงความอบอุ่น มีการอบรมและสั่งสอนลูกหลานให้มีมารยาทต่างๆ

2.2.5 ความเชื่อเกี่ยวกับอาหาร

ในอดีตเมื่อ 20 ปีที่แล้วครอบครัวชาวไทยแสบมีชะล่าอาหารการกินเป็นอย่างมาก บางคนกินแล้วเกิดอาการแพ้ ปัจจุบันความเชื่อเรื่องเหล่านี้เริ่มจะหมดไป นอกจากนั้นพ่อแม่จะให้ลูกกินมากกว่ากับข้าว ซึ่งปัจจุบันมีความเชื่อเรื่องการกินอาหารให้ครบ 5 หมู่ อย่างไรก็ตามก็ยังมีชะล่าในเรื่องเมื่อคนใดฝากอาหารไปให้กับอีกครอบครัวหนึ่ง ก็ห้ามมิให้หยิบอาหารมากินโดยมิได้บอกกล่าว ซึ่งจะถือว่าเป็นบาปอย่างมาก นอกจากนั้นก่อนจะกินข้าวต้องให้ผู้อาวุโสลงมือกินข้าวไปก่อน เรียงลำดับตามอาวุโส หลังจากกินข้าวเสร็จก็ยกมือไหว้ข้าว เป็นเรื่องแสดงความรู้จักบุญคุณต่อข้าว ชาวไทยแสบยังมีความเชื่อที่จะต้องกินอาหารที่ได้จากแหล่งตามธรรมชาติในฤดูกาลต่างๆ ซึ่งอาหารก็จะแตกต่างกันไป โดยเชื่อว่าจะมีคุณประโยชน์ต่อร่างกาย ปัจจุบันแม้ความเชื่อนี้จะยังคงมีอยู่ แต่ปริมาณอาหารตามแหล่งธรรมชาติได้ลดลงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับอดีต

2.3 ที่อยู่อาศัย

2.3.1 สภาพบ้านเรือน

ครอบครัวชาวไทยแสกปลุกบ้านกันเป็นกระจุกอยู่รวมกันในหมู่เครือญาติพี่น้อง สภาพบ้านเป็นไม้ตึกสูง ห้องนอน ห้องครัว และห้องน้ำ จะอยู่ข้างบนบ้าน ตรงบริเวณชั้นจะเป็นห้องน้ำ ที่ล้างผักต่างๆ และที่ปรุงอาหารใกล้กับห้องครัว ใต้ตึกจะเป็นคอกสัตว์ แต่ในปัจจุบันบ้านเรือนได้ใช้ใต้ตึกเป็นห้องทานข้าว ส่วนคอกสัตว์สร้างไว้ใกล้กับตัวบ้าน

2.3.2 รูปทรงของบ้าน

รูปทรงของบ้านของชาวไทยแสกเปลี่ยนแปลงไปบ้างจากอดีตไม่มากนัก จะเปลี่ยนก็เพียงวัสดุที่ก่อสร้าง คือ ใช้เสาคอนกรีตเสริมเหล็ก มุงหลังคาด้วยสังกะสี พื้นคอนกรีตสำหรับใต้ตึกที่ตัดแปลงเป็นห้องพักหรือห้องรับแขก

2.3.3 วัสดุในการก่อสร้าง

วัสดุในการก่อสร้างบ้านมีทั้งเป็นไม้และปูน วัสดุสามารถหาได้ในชุมชน เพราะมีโรงงานปูนซึ่งผลิตเสาปูนในราคาพอสมควร ไม่แพงมากนัก

2.3.4 รูปแบบและประโยชน์ใช้สอย

ในอดีตบริเวณบ้านจะกว้างขวาง ปัจจุบันได้หดหายไปเพราะพ่อแม่ต้องแบ่งที่ปลูกบ้านให้ลูกชาย ชานบ้านมีประโยชน์ใช้สอยมาก กล่าวคือ เป็นที่อาบน้ำ ปรุงอาหารใกล้ห้องครัว สำหรับห้องนอนจะเป็นห้องนอนรวม พ่อและลูกชายคนโตจะนอนตรงหิ้งพระหรือหิ้งบูชา ห้องนี้ถือว่าต้องสะอาดและศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้นจึงต้องนับถือและให้ความสำคัญ จึงมีชะลามีให้ผู้หญิงนอนใกล้บริเวณนี้ นอกจากจะนอนห่างออกมา ในปัจจุบันห้องนอนได้แบ่งกันเป็นสัดส่วนเพื่อความสวยงาม สำหรับห้องครัว ต้องทำความสะอาดทุกครั้งที่เข้าครัว

2.3.5 ความเชื่อเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

บ้านเรือนของบ้านไทยแสกทั่วไปสะอาด จนเป็นนิสัยของชาวบ้าน หากมีสะเก็กอยู่รวมกันในบ้านก็ต้องสวดมนต์ทำวัตรเช้าเย็น ปฏิบัติต่อยุ่อย่างนบ้น้อม ครอบครัวจะมีความสุขความเจริญ การตากผ้าก็อยู่ในที่ที่สะอาดตา การปลุกบ้านมีฤกษ์ยาม เพื่อความ

สหายใจแก่ผู้อยู่อาศัย บ้านเรือนมักไม่นิยมหันไปทางทิศตะวันตก ในปัจจุบันกับอดีตในเรื่องความเชื่อไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงนัก

2.4 เครื่องนุ่งห่ม

เครื่องนุ่งห่มในอดีตเมื่อ 30 ปีชาวไทยแสกรู้จักการทอผ้าฝ้ายใช้เอง ตัดเป็นเสื้อและกางเกง บางส่วนปลูกเอง บางส่วนก็ซื้อจากอำเภอต่างๆของจังหวัดสกลนคร บางครั้งก็ย้อมผ้าด้วยสีครามซึ่งสามารถปลูกได้เอง ปัจจุบันนี้ชาวไทยแสกใช้เสื้อผ้าที่ซื้อสำเร็จรูปจากตลาด และชาวบ้านชาวไทยแสกสามารถเย็บเสื้อผ้าได้เอง บางรายเป็นครูสอนเย็บเสื้อผ้าให้กับคนจากหมู่บ้านอื่นมาเรียนด้วย

2.5 ยารักษาโรค

ยารักษาโรคในอดีตมักจะใช้ยาสมุนไพร ปัจจุบันชาวบ้านนิยมไปหาเจ้าหน้าที่สถานเอนามัยตำบลท่าเรือ ซึ่งอยู่ใกล้บ้านมะหว้าเพียง 1 กิโลเมตร หรือไปโรงพยาบาลอำเภอนาหว้า ระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร อย่างไรก็ตามชาวบ้านยังนิยมสมุนไพรควบคู่กับยาแผนปัจจุบันด้วย ส่วนมากต้องการให้ยาออกฤทธิ์เร็วจะไปหาแพทย์แผนปัจจุบัน ถ้าหากไม่หายก็จะกลับมารักษาด้วยยาสมุนไพรอีก

3. ครอบครัวยุคใหม่ในกระแสโลกาภิวัตน์

3.1 ความสัมพันธ์ครอบครัวกับประเพณี

ครอบครัวชาวไทยแสกบ้านมะหว้ามีความสัมพันธ์กับชุมชนในยุคของกระแสโลกาภิวัตน์เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันก็ยังปฏิบัติรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี โดยเฉพาะประเพณีทางพุทธศาสนาได้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทำให้เห็นว่าสถาบันครอบครัวมีบทบาทอย่างมากในการรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นชาติพันธุ์ในกระแสของการเปลี่ยนแปลงของยุคปัจจุบัน ประเพณีที่สำคัญที่สามารถได้เห็นในชุมชนไทยแสกบ้านมะหว้าก็คือ บุญพระธาตุข้าว วันส่งท้ายปีเก่า วันขึ้นปีใหม่ และการอวยพรผู้สูงอายุ ประเพณีการเกิดมีการเตรียมตัวก่อนคลอด โดยการทำพิธีกรรมเกี่ยวกับการผูกปากทารกก่อนคลอดลูก ประเพณีการตายจะช่วยเหลืองานศพทั้งชุมชน ประเพณีการทอดกฐินทั่ววัดอื่นๆ ประเพณีการลงแขกเกี่ยวข้าวยัง

คงมีอยู่ เพียงแต่เปลี่ยนไปในลักษณะของการลงแขกโดยการจ้างหมุนเวียนกันไป ประเพณี การขนข้าวจากลานขึ้นยุ้งฉาง ประเพณีบุญกฐิน ประเพณีการแต่งงาน การนับถือผีบรรพบุรุษ และการถือศีลคอนหอ มีอยู่น้อยมาก และประเพณีการขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น

3.2 ครอบคลุมกับการจัดสภาพแวดล้อมของชุมชน

การจัดสภาพแวดล้อมของชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสบ้านมะหว้า ไม่ว่าจะเป็น ป่าไม้ ดิน และน้ำ ยังอยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีที่เหมาะสมกับชุมชนในปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจาก สถาบันครอบครัวได้มีบทบาทที่สำคัญต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยมีมาตรการในการรักษา มาตรการทางสังคม มาตรการทางกฎหมาย และความเชื่อเกี่ยวกับทรัพยากรดังกล่าว ทำให้ชุมชนสามารถหาอาหารการกินตามแหล่งธรรมชาติได้ แม้ว่าปริมาณจะลดลงก็ตาม และมีแนวโน้มที่จะรักษาอย่างเคร่งครัดมากขึ้น เพราะการรณรงค์ต่างๆจากสื่อสารมวลชนที่ได้เผยแพร่มาสู่ชุมชนอย่างรวดเร็ว

3.3 ครอบคลุมกับกระบวนการอยู่ร่วมกันในชุมชน

การรวมกลุ่มภายในชุมชนไทยแสบ้านมะหว้าทั้งชุมชน เป็นเรื่องของความเป็นชาติพันธุ์ที่มีความเด่นชัด เนื่องจากการใช้ภาษาแสบ้านมะหว้า การรวมตัวกันของชาวบ้านในการทำกิจกรรมงานบุญต่าง ๆ อย่างพร้อมเพรียงกัน ซึ่งถือว่าเป็นการรวมกลุ่มทั้งชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ หากมีเรื่องที่ไม่ยุติธรรมก็จะมี การรวมกลุ่มภายในชุมชนเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม จนได้กลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน นอกจากนี้ระบบการคัดเลือกบุคคลที่จะเข้ามาอยู่ในชุมชนในฐานะเป็นลูกสะใภ้หรือลูกเขย จะต้องมีการล่ำมหรือผู้แทนให้พ่อแม่ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบ และประกันความประพฤติของการแต่งงาน นอกจากนี้ระบบการสืบสกุลโดยถือผู้ชายเป็นใหญ่ และลูกชายคนสุดท้ายจะได้รับมรดก บทบาทของพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตครอบครัวเป็นอย่างมาก และฐานะความเป็นอยู่ของชาวไทยแสบ้านมะหว้ามีฐานะดีไม่ค่อยแตกต่างกัน ตลอดจนศักยภาพผู้นำของชุมชนฝ่ายต่างๆได้มีส่วนสร้างความเข้มแข็งในการแนะนำให้ชาวบ้านรวมกันแก้ไขและจัดการปัญหาต่างๆภายในชุมชนอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพตลอดเวลา

กลุ่มสังคมที่ได้พัฒนาและปรับตัวกับกระแสโลกาภิวัตน์ โดยสามารถดำเนินการได้จนถึงปัจจุบันก็คือ 1) กลุ่มแม่บ้าน ซึ่งแบ่งเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านสหอาชีพาลสิ่งแวดล้อม และกลุ่มอาสาพัฒนาเด็กโดยครอบครัว 2) แม่บ้านโภชนาการ 3) กลุ่มฌาปนกิจ 4) กลุ่มสตรีตัดเย็บเสื้อผ้า 5) กลุ่มอาชีพ ได้แก่ การทำขนมพอง และถั่วลิสง การทำขนมนางเลียบและถั่วตัด อาชีพเย็บผ้า และอาชีพจับปลา 6) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด 7) ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานประจำหมู่บ้าน 8) กลุ่มยุวเกษตรกร 9) การอบรมทรัพย์สินเพื่อการผลิต

สำหรับกระบวนการปรับตัวของชุมชนในกระแสโลกาภิวัตน์ อาจจะสรุปได้ว่าชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสดสามารถปรับตัวในกระแสโลกาภิวัตน์เป็นอย่างดี และยังคงรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมของชาวไทยแสดกได้ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น กิจกรรมที่แสดงให้เห็นก็คือ การประกวดหมู่บ้านนครพนมพัฒนาดีเด่น ได้รับรางวัลชนะเลิศที่ 1 การประกวดศูนย์สาธารณสุขมูลฐานดีเด่น ได้รับรางวัลชนะเลิศที่ 1 ผู้ใหญ่บ้านแยกเยี่ยงระดับอำเภอ และผู้ใหญ่บ้านดีเด่นแห่งทองคำระดับจังหวัด หนึ่งในเรื่องของการเปลี่ยนอาชีพของชาวไทยแสดกได้เกิดขึ้นมานานกว่า 30 ปี จนกลายเป็นอาชีพเสริมที่ทำรายได้ให้กับครอบครัว ส่วนผลกระทบของการมีอาชีพเสริมที่หลากหลายก็คือ ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ภายในครอบครัวดีขึ้น และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในครอบครัวดีขึ้นเป็นอย่างมาก ตลอดจนบุคลิกภาพและพฤติกรรมของชาวไทยแสดกมีความขยันขันแข็งในการทำงาน รู้จักประหยัด เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ชาวไทยแสดกสามารถปรับตัวในกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างเหมาะสม ในขณะที่เดียวกันชาวไทยแสดกก็มีบุคลิกภาพซึ่งเหมาะสมที่รักษาเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยแสดก เช่น ความกตัญญูรู้จักบุญคุณ ความซื่อสัตย์ การเคารพผู้อาวุโส และความมีจิตสำนึกในการรักษาชาติพันธุ์ของตน เป็นต้น

4. ครอบครัวกับความสำนึกในการรักษาเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์

สถาบันครอบครัวและเครือญาติมีอิทธิพลต่อการสร้างความสำนึกในการรักษาเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นภาษาแสดก ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของ

ชาวไทยแสกยังคงรักษาเอกลักษณ์ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ก็มีสถาบันศาสนาและการรวมกลุ่มภายในชุมชนที่มีส่วนทำให้เกิดความสำนึกในการรักษาเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยแสกบ้านมะหว้าอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยวิถีครอบครัวและชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสกในครั้งนี้ ใคร่ขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาวัฒนธรรม

1.1 นักวัฒนธรรมควรจะเน้นและตระหนักบทบาทของสถาบันครอบครัวและเครือญาติ ที่มีต่อการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่และการรักษาวัฒนธรรมไทยแสก

1.2 นักวัฒนธรรมควรจะนำองค์ความรู้เกี่ยวกับสถาบันครอบครัวและเครือญาติ ซึ่งสามารถปรับตัวต่อชุมชน และการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ไปจัดทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับชุมชนต่อไป

1.3 นักวัฒนธรรมควรส่งเสริมการทำกิจกรรมต่างภายในชุมชนทั้ง 2 หมู่ (หมู่ 5 และหมู่ 7 ซึ่งแบ่งแยกการปกครองเท่านั้น) ให้ทำกิจกรรมต่างาร่วมกัน มิฉะนั้นจะเกิดความแตกแยกไม่สามัคคีเหมือนกับหมู่บ้านอื่นๆ ซึ่งมีปัญหาความขัดแย้งหลังจากแบ่งหมู่ การปกครองเสมอมา

2. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาท้องถิ่น

2.1 นักพัฒนาที่จะทำงานในชุมชนควรที่จะศึกษาชุมชนอย่างละเอียด เพื่อจะมีแนวทางการพัฒนาตามมิติทางวัฒนธรรมตามความเหมาะสมของชุมชน

2.2 นักพัฒนาควรจะนำบทเรียนของการพัฒนาในชุมชนแห่งนี้ที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนกับการปรับตัวต่อกระแสโลกาภิวัตน์อย่างเหมาะสม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานกับชุมชนชาติพันธุ์อื่นต่อไป

2.3 นักพัฒนาควรส่งเสริมการทำกิจกรรมการพัฒนาทั้ง 2 หมู่ (หมู่ 5 และหมู่ 7) พร้อมๆกัน เนื่องจากมีวัฒนธรรมไทยแสกเดียวกัน

3. ข้อเสนอแนะต่อการวิจัย

3.1 ควรที่จะวิจัยสถาบันทางสังคมอื่นๆ ซึ่งอาจจะมีส่วนสร้างและรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสดก็ได้เหมาะสมเช่นกัน

3.2 ควรที่จะวิจัยเชิงปริมาณประกอบกับวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กันไป เพื่อจะได้เข้าใจมิติทางวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสดได้อย่างเหมาะสม

3.3 ควรจะศึกษาวิจัยเปรียบเทียบชุมชนชาติพันธุ์ไทยแสดบ้านอื่นๆ เพื่อจะทราบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมชุมชนในแต่ละแห่ง ซึ่งจะ เป็นแนวทางในการปรับปรุงในด้านการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม

บรรณานุกรม

- เฉลิมพล ธรรมวงศา. 2533. **วัฒนธรรมไทยแก่บ้านมะห้ว้า**. ปริญญาโทศิลปศึกษา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ชอบ เข้มกลัด. 2521. "การศึกษาพัฒนาโครงสร้างของหมู่บ้านในประเทศไทย."
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทองคุณ หงส์พันธ์. 2519. **ภาษาถิ่นภูพาน**. สกลนคร : วิทยาลัยครูสกลนคร.
- คำรณราชานุกาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. 2516. **นิทานโบราณคดี**.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระบุรการพิมพ์.
- บุญมา นครินทร์. 2515. "การเปลี่ยนแปลงทางสังคมบางประการของชาวชนบทไทย."
หน้า 20-25. ใน เอกสารจากนิทรรศการสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ครั้งที่
2. กรุงเทพมหานคร : แผนกอิสระสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- เปลื้อง ณ นคร. 2518. **พจนานุกรมฉบับกึ่งสมัย เล่ม 1**. กรุงเทพมหานคร :
ไทยวัฒนาพานิช.
- พัทธา สายหู. 2516. **ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกของสังคม**. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์เคล็ดไทย.
- ไพฑูรย์ เครือแก้ว. 2515. **ลักษณะสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยง
เซียงจงเจริญ.
- เลิศ บรรเลงเสนาะ. 2517. "การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ
ในหมู่บ้าน อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางคมนาคม : ศึกษาเฉพาะกรณีความ
เปลี่ยนแปลงของบ้านห้ว้า ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ สืบ
เนื่องมาจากการสร้างทางหลวงชนบทสายกระสัง-ลาฮี." วิทยานิพนธ์คณะรัฐ-
ประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สนธิ สัมครการ. 2525. **การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม**.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2527. "การวิจัยเชิงคุณภาพกับการพัฒนาสังคม." วารสารวิจัยสังคม 1 (เมษายน-มิถุนายน 2527): 34-43.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2528. "ลักษณะการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย." ในชุดวิชาการพัฒนาชนบทไทย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2528. สังคมไทย : แนวทางวิจัยและพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพรวพินิตยา.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2535. สังคมวิทยาเบื้องต้น. ขอนแก่น : วิทยาลัยการสาธารณสุขภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2537. สังคมวิทยาชนบท : แนวคิดทางทฤษฎีและแนวโน้มในสังคมชนบทไทย. ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2538. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น : ขอนแก่นการพิมพ์.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคณะ. 2530. รายงานการวิจัยการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมือง สังคม และวัฒนธรรม ในชุมชนบ้านเขอ บ้านไทยคำ และบ้านไทยลาว : การศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณี. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, ปันทดา เพ็ชร์พันธ์ (เพ็ชรสิงห์) และ รุ่งอรุณ ทิมชุตหะเถียร. 2532. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ในชุมชนชาติพันธุ์กวยและจ้อ : การศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณี. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, วิยุทธ จารัสพันธ์ และ ศุภณี आयुวัฒน์. 2535. การศึกษาการเปลี่ยนแปลงบทบาทด้านการประกอบอาชีพของชาวชนบทอีสาน. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และ สุวรรณ บัวทวน. 2528. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์สองแห่งของจังหวัดกาฬสินธุ์ : การศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณี. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และ สุวรรณ บัวหวน. 2528. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนสองแห่งในจังหวัดขอนแก่น : หมู่บ้านอัมพวันและหมู่บ้านคำแก่นคูณ. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุจิตรา ประมูรพิทักษ์. 2520. "การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทางสังคมของชาวเขาเผ่าเข้า บ้านหาเตื่อ อาเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย." วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเทพ สุนทรเกสัช. บรรณาธิการ. 2511. สังคมวิทยาหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพมหานคร : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- สุเทพ สุนทรเกสัช. 2525. "ความเชื่อเรื่องผีป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ." ใน อีสานรำลึกสมาคมชาวอีสาน. หน้า 100-110.
- สุพล วุฒิสเน. 2521. อิทธิพลของตัวการเปลี่ยนแปลงสังคมในชนบทอุดรธานีและหนองคาย. อุดรธานี : ศูนย์วิจัยและพัฒนา วิทยาลัยครูอุดรธานี.
- สุรัตน์ วรารัตน์. 2524. การเปรียบเทียบประเพณีวัฒนธรรมของชาวมุทไทและชาวโซ่. สกลนคร : วิทยาลัยครูสกลนคร.
- Chuepaeng, Mai. 1967. "Social and Economic Changes in Rural Northeast Thailand." Bangkok : USOM Division. May 9.
- Cruagao, Paitoon. 1962. "Changing Thai Society : A Study of the Impact of Urban Cultural Traits and Behavior upon Rural Thailand." Unpublished Ph.D. Dissertation, Ithaca, N.Y. : Cornell University.
- Defleur, Melvin and others. 1973. **Sociology : Human Society.** Glenview, Ill. : Scott, Foresman and Company.
- Green, Arnold W. 1972. **Sociology.** New York : McGraw-Hill, Inc.
- Kingshill, Kornard. 1960. **Ku Daeng The Red Tomb : A Village Study in Northern Thailand.** Chiangmai : The Prince Royal's College.

- Kinloch, Graham, C. 1974. **The Dynamics of Race Relations.** New York : McGraw-Hill Book Company.
- Kinloch, Graham, C. 1981. **The Sociology of Minority Group.** New York. : McGraw-Hill Book Company.
- Klausner, William, J. 2515. "The World and Nong Khon : Continuity and Change." **วารสารสังคมศาสตร์**, 9 3 (กรกฎาคม 2515): 121-123.
- Kunstadter, Pter. 1968. **Social-Cultural Change Among Upland Peoples of Thailand : Lau' and Karens Two Models of Adaptation.** Seattle, Wa. : University of Washington.
- Linton, Ralph. 1946. **The Cultural Background of Personality.** New York : D. Appleton-Century.
- Moerman, Michael. 1968. **Agricultural Change and Peasant Choice in a Thai Village.** L.A. : University of California Press.
- Neher, Clark, D. 1972. "The Politics of Change in Rural Thailand." **Comparative Politics.** (January 1972): 201-216.
- Nisbet, Robert. 1969. **Social Change and History Aspects of the Western Theory of Development.** London : Oxford University Press.
- Picker, Steven. 1975. "The Post-Peasant Village in Central Plain Thai Society from Change and Persistence in Thai Society." p. 298-323 **Essay in Honor of Lauriston Sharp Ethica.** Ithaca : N.Y. : Cornell University Press.
- Rogers, Everett. 1969. **Modernization Among Peasants.** New York : Rinehart Winston.
- Tylor, Edward Burnett. 1871. **Primitive Culture.** London : John Murray.

บรรณานุกรมผู้ให้สัมภาษณ์

นายคำดี ก้อนกั้น	อายุ 53 ปี
นายคำบด ชัยปัญหา	อายุ 61 ปี
นายเคน ก้อนกั้น	อายุ 70 ปี
นายเงิน ก้อนกั้น	อายุ 75 ปี
นายเจริญ ชัยหมาน. ผู้ใหญ่บ้าน.	อายุ 59 ปี
นายเฉลียว ก้อนกั้น	อายุ 41 ปี
นายชื่น เอกจักรแก้ว	อายุ 54 ปี
นางแดง เปาวนา	อายุ 73 ปี
นายท่อนจันทร์ อินทรประเสริฐ	อายุ 40 ปี
หลวงพ่อนงค์ จันทสาโร	อายุ 62 ปี
นายบัวชุ่น มาตรการชัยเคน	อายุ 62 ปี
นางบัวทอง ชัยบิน	อายุ 76 ปี
นางบุญไทย ชัยปัญหา	อายุ 58 ปี
นางบัวผัน ชัยปัญหา	อายุ 43 ปี
หลวงพ่อบาง อายุวัฒน์โก	อายุ 72 ปี
นายบุญเงิน ก้อนกั้น	อายุ 75 ปี
นายบุญทิน ชัยปัญหา	อายุ 49 ปี
นายบุญมี ก้อนกั้น	อายุ 44 ปี
นายบุญลา เอกจักรแก้ว	อายุ 45 ปี
นายใบ อินทรประเสริฐ	อายุ 49 ปี
นายประยงค์ ชัยบิน	อายุ 38 ปี
นายปี่ มาตรการชัยเคน	อายุ 66 ปี
นายมัน มาตรการชัยเคน	อายุ 40 ปี
นายมีชัย ชัยปัญหา	อายุ 40 ปี

นายเมฆ ชัยปัญหา	อายุ 75 ปี
นางวาสนา คะแก้ว	อายุ 26 ปี
นายเวียง ชัยปัญหา	อายุ 44 ปี
นายศรีทา ก้อนปั้น	อายุ 51 ปี
นายสมเกียรติ ก้อนกัน	อายุ 25 ปี
นายสมหวัง ก้อนกัน	อายุ 48 ปี
นายสาโรจน์ ชัยปัญหา	อายุ 30 ปี
นายสุชาติ ก้อนกัน	อายุ 27 ปี
นางสุทธิ ชัยปัญหา	อายุ 50 ปี
นายเสวต เปาวนา	อายุ 44 ปี
นายหาญ ชัยปัญหา	อายุ 62 ปี
นายอาจ ชัยปัญหา	อายุ 44 ปี
และชาวบ้านทุกคนที่ไม่ได้เอ่ยนาม	

ภาคผนวก

- ภาษาไทยแสง เปรียบเทียบภาษาไทยกลาง
ภาษาไทยลาว
- ภาพเกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรม

ประมวลคำภาษาไทยแสง

ไทยแสง	ไทยกลาง	ไทยลาว
เครื่องแต่งกาย-เครื่องประดับ		
หมวก	หมวก	หมวก
ห้อย	หวี	หวี
แว่นปราง	แว่นตา	แว่นตา
ค็อก	ต่างหู	ตุ้มหู
แป้งทาน้ำ	แป้งทาหน้า	แป้งทาหน้า
เสี้ย	เสื่อ	เสี้ย
สัง	กางเกง	สัง
ตะแอม	เข็มขัด	เข็มขัด
ถุงเง่ง	ถุงเท้า	ถุงเท้า
เกียบ	รองเท้า	เกียบ
แมร์กัก	กระดุม	กระดุม. หมากตุ้ม
ถุงมือ	ถุงมือ	ถุงมือ
ซิ่น	กระโปรง	กระโปง
นาฬิกา	นาฬิกา	นาฬิกา
สายส้อย	สายสร้อย	สายส้อย
ป้าย	ผ้า	ผ้า
แมงซิ่น	ผ้าเช็ดหน้า	ผ้าแหมน
สิน	ผ้าถุง	สิน
ป้ายเช็ดหัว	ผ้าเช็ดหัว	ผ้าเช็ดโต
เสี้ยกันแสง	เสื่อกันหนาว	เสี้ยกันหนาว
เสี้ยกันหวน	เสื่อกันฝน	เสี้ยกันฝน

ไทยแสง	ไทยกลาง	ไทยลาว
ส่องกว่าไร	กางเกงขายาว	ส่งขายาว
ส่องกว่าตั้น	กางเกงขาสั้น	ส่งขาสั้น
ส่องเส้นหรือ	กางเกงชั้นใน	ส่งชั้นใน
เส้ยเส้นหรือ	เส้ยชั้นใน	เส้ยชั้นใน
ผืนขม่า	ผ้าขาวม้า	ผ้าขาวม้า
เส้ยเกินไร	เส้ยแขนยาว	เส้ยแขนยาว
เส้ยเกินตั้น	เส้ยแขนสั้น	เส้ยแขนสั้น

หมวดเครื่องนอน

มุ้ง	มุ้ง	มุ้ง
เชื่อ	ห็นอน	เชีย
ชะหลอบ	ผ้าห่ม	ผ้าห่ม
เห็น	หมอน	หมอน
ปลอกเห็น	ปลอกหมอน	ปลอกหมอน
ปิ่น	เสื่อ	เสื่อ
ป้ายคุมบ่อนนอน	ผ้าปูห็นอน	ผ้าปูเชีย
เตียง	เตียง	เตียง

หมวดเครื่องครัวและส่วนประกอบ

จอก	แก้ว	โจก
แก้ว	ขวด	ขวด
โอ้	ขัน	โอ
ตร้าว	มีด	มีด
บัวง	ช้อน	ช้อน, บัวง

ไทยแสง	ไทยกลาง	ไทยลาว
ชาม	ชาม	ชาม
โตย	ถ้าย	ถ้าย
กะต่า	ตะกร้า	ตะต่า
อู่	คุ่ม	แอง
กะเช่า	กระเช้า	กะเช่า
หม้อแก่ง	กระทะ	กะทะ
เพรียกวี	เตาไฟ	เตาไฟ
ถร่า	ถาด	ถาด, พาเช่า
อู่่น่า	โอง่น่า	แอง่น่า
กะซอน	กระซอน	ทองซอน
หม้อ	หม้อ	หม้อ
ตะโหมย	ทัพพี	ทัพพี
เท็ด	เขียง	เขียง
ถ่าน	ถ่าน	ถ่าน
หรีน	พีน	พีน
โหง้เท่า	ซีเถ่า	ซีเท่า
ไห่	ไห	ไห
จ่าน	จาน	จาน
หริ่ม	ครก	คก
ส่าก	ส่าก (ไม้ตีพริก)	ส่าก

ไทยแสก	ไทยกลาง	ไทยลาว
หมวดเครื่องมือต่างๆ		
กิม	เข็ม	เข็ม
แปง	แปรง	แปง
ชาก	เชือก	เข็ยก
ตะเกียง	ตะเกียง	ตะเกียง
จก	จักร	จก
มากจก	จอบ	จก
มากยาก	เสียม	เสียม
ลับ	แห	แห
ไซ	ไซ	ไซ
สู่ม	สู่ม	สู่ม
หุงหวี	กะดั่ง	กะดั่ง
วิคทา	ข้อง	ข้อง
เสด	เบ็ด	เบ็ด
ไหมห่งอน	ค้อน	ค้อน
เลื่อย	เลื่อย	เลื่อย
มากหว่าน	ขวาน	ขวาน
มากสิ่ว	สิ่ว	สิ่ว
หมากส่ว่าน	ส่ว่าน	ส่ว่าน
หมากแก้ว	กรรไกร	มีดตัด
ไหม้งาน	ไม้คาน	ไม้คาน
ตะปู	ตะปู	ตะปู
ลวด	ลวด	ลวด
กัย	กย (ใส่ไม้)	กย
สวิง	สวิง	หวิง

ไทยแสง	ไทยกลาง	ไทยลาว
หมวดกิริยาอาการ		
อ็อค	ปิด	ปิด, อัด
ไห่ หรือเพียด	เปิด	เปิด, เพย
เขิน	เล่น	เหล่น
กิน	กิน	กิน
ลู	วิ่ง	แลน
นอน	นอน	น้อน
นั่ง	นั่ง	นั่ง
ย่อง	ยีน	ยีน
เขียน	เขียน	เขียน
เรียน	เรียน	เขียน
ย่าง	เดิน	ญาง (นำสิก)
กิน	ค้ม	กิน
หืดเวียก	ทำงาน	เข็ดเวียก
หวิวว	หิวเราะ	หิว
คร่าว	พูด	เว่า
หยัก	โกรธ	เคียด
ไต้ย	ร้องไห้	ห้องไห้
เหยย	ฟัง	ฟัง
ย้ม ย้ม	ย้ม	ย้ม
หยอมมือ ยกมือ	พนมมือ	นมมือ
คิด	คิด	คิด
คัจจ	คัจจ	คัจจ
ถ้าม	ถ้าม	ถ้าม

ไทยแสก	ไทยกลาง	ไทยลาว
จุกบัวลี	จุกบุหรี	ท้อไฟกอกยา
ไหว	กราบ	กาบ
ลวน	คลาน	คาน
นั่งยองฮ้อ	นั่งคุกเข่า	นั่งคุกเคา
นั่งโก่งโก๊ะ	นั่งยองๆ	นั่งยองย่อ
นั่งสะมะแห	นั่งพับเพียบ	นั่งพับเพียบ
หมือก	ตี	ตี
ทับ	ทุบ	ทุบ
ยู่ (เสียงนาสิก)	ปัสสาวะ	เญียว
โห่ง (เสียงนาสิก)	อุจจาระ	ชี้
โต้น, แซ็ก	กระโดด	โตน, เต้น
เรก	เรียก	เอน
ไป	ไป	ไป
ไปอื่น ไปอื่น	ไปเสีย	ไป
ไปโสด	ไปเลย	ไปโสด
ไปตะแหลั่ว	ไปแล้ว	ไปจ้อย
หนอม	มอง	เบ็ง
หมันถู้	โมโห	สูน
หล่า ลัม ล่า	ลัม	ลัม
ปรัาย	ตาย	ตาย
เกิด	เกิด	เกิด
โอม	ป่วย	ป่วย
รัก	หัก	หัก
สีก	ฉีก	สีก
วาด	พาด	พาด
เปรก	แตก	แตก

ไทยแสง	ไทยกลาง	ไทยลาว
หมวดร่างกายคน-สัตว์		
แขนขวา	เส้นผม	เส้นผม
เถร่า	หัว	หัว
ร้ว	หู	หู
หคัง	จมูก	คัง
ปาก	ปาก	ปาก
แขนง	ฟัน	เขี้ยว
บุนาง	หมวด	หมวด
บุนิ้ว	ขนนิ้ว	ขนนิ้ว
หน้า	หน้า	หน้า
หน้าผาก	หน้าผาก	หน้าผาก
แก้ม	แก้ม	แก้ม
งาง (เสียงนาสิก)	คาง	คาง
กะต้อน	ท้ายทอย	กำตัน
งอ (เสียงนาสิก)	คอ	คอ
ปรี่า	ตา	ตา
บุนกว่า	ขนตา	ขนตา
วา	บ่าไหล่	ไล
ตะบ่าง	หน้าอก	หน้าเอ็ง
หลัง	หลัง	หลัง
บุนตะบ่าง	ขนหน้าอก	ขนหน้าเอ็ง
บุนแค่น่า	ขนรักแร้	ขนชี้ตาแร้
เกิน	แขน	แขน
เกินส่อก	ข้อศอก	ข้อศอก

ไทยแสง	ไทยกลาง	ไทยลาว
มือ	มือ	มือ
หลังมือ	หลังมือ	หลังมือ
ป้ามือ	ฝ่ามือ	ฝ่ามือ
เงี่ยงมือ	นิ้วมือ	นิ้วมือ
เล็บมือ	เล็บมือ	เล็บมือ
งู	นม	นม
กุง	ท้อง	ท้อง
โครัน	ทวารหนัก	ชูดาก
ตัว	สะดือ	สายบือ
หววด	เอว	แอว
ตะโพก	ตะโพก	สะโพก
กว่า	ขา	ขา
หน้าแข้ง	แข้ง	แข้ง
แข้ง (นาสิก)	เท้า	ตีน
เถง่าก่อ เถร่ากอ	หัวเข่า	หัวเคา
กว่าหับ	ขาหับ	ขาหับ
เงี่ยงแข้ง	นิ้วเท้า	นิ้วตีน
โป่มือ	หัวแม่มือ	โป่มือ
เล็บแข้ง	เล็บเท้า	เล็บตีน
หนัง	หนัง	หนัง
ขน่อง	น่อง	ส่นน่อง
ป่าแข้ง ปาแข้ง	ฝ่าเท้า	พาดีน
หอรอกแกง	กระดูกสี่ข้าง	กระดูกสว่าง
มวม	ริมฝีปาก	สี่สบ

ไทยแสง	ไทยกลาง	ไทยลาว
ปราสาท	ตาตุ่ม	ตุ่มมอง
โคกหรรอก	กระดุก	กะดุก
มร่อ	เนือ	เนีย
ไต	ไต	ไต
ตบ	ตบ	ตบ
ลาไส้	ลาไส้	ลาไส้
กะเพาะเหง่า	กะเพาะอาหาร	กะเพาะเข้า
กะเพาะมู๋	กะเพาะบัสสาวะ	กะเพาะเดี่ยว
ปรี	คี	บี
ปอด	ปอด	ปอด
เคร่าจื่อ	หัวใจ	หัวใจ
ม้าม	ม้าม	ม้าม
ลวด	เลือด	เลือด
โห่งร้าว	ช้หู	ช้หู
โห่งปรา	ช้ตา	ช้ตา
โห่งแหง	ช้ฟัน	ช้เขี้ยว
โห่งจี	ช้โคล	ช้โค
โห่งเคร่า	ช้ริงแค	ช้หว
โห่งมูก	ช้มูก	ช้มูก
หน้าตุ่ม	เหงื่อ	เย็ย
หลั่น	ลั่น	ลั่น
เก้า	เขา	เขา
หรวัง ฮ่อง	หาง	หาง

ไทยแสก	ไทยกลาง	ไทยลาว
หมวดผลไม้-ผัก		
หมากปราง	ขนุน	บั๊กมี
หมากสำลี	ข้าวโพด	เข้าโคด, หมากสำลี
หมากโถ้ย	ฝรั่ง	บั๊กสีดา
หมากกะแต้	พุทรา	บั๊กหัน
หมากละมุด	ละมุด	ละมุด
หมากปราง	มะปราง	บั๊กปาง
หมากเมียง	มะม่วง	บั๊กม่วง
หมากนาว	มะนาว	บั๊กนาว
หมากเกี	มะเขือ	บั๊กเขีย
หมากเหวียง	มะเฟือง	บั๊กเฟียง
มังคุด	มังคุด	มังคุด
หมากหุ้ง	มะละกอ	บั๊กยุง
หมากวัก	พักทอง	บั๊กอ้อ
ลิ้นจี่	ลิ้นจี่	ลิ้นจี่
อะงุ่น	องุ่น	อะงุ่น
หมากแน็ด	สับปะรด	บั๊กนัต
ทุเรียน	ทุเรียน	ทุเรียน
หมากเขียบ	น้อยหน้า	บั๊กเขียบ
เงาะ	เงาะ	เงาะ
หมากเบรียงงโม	แดงโม	บั๊กโม, แดงโม
หมากลุ้ง	กล้วย	กล้วย
ผักกร้าง	แพงรัก	ผักอี่ตู
เหราะจะเหรอ	ตะไคร้	หัวขิงโค

ไทยแสง	ไทยกลาง	ไทยลาว
ผักบัว	ต้นหอม	ผักบัว
ผักกุ่มจ่าย	กุ่มจ่าย	ผักแน้น
เหง่า เหงง่า	ข้าว	เช่า
เถร่าผักเทียม	กระเทียม	กะเทียม
หมากศุก	ส้มโอ	ส้มโอ
หมากหาด	พริก	พิก
หมากแตรว	มะขาม	บักขาม
หมากขม	มะยม	บักขม
ผักแก๊ก	ผักกาด	ผักกาด
ผักซี่	ผักซี่	ผักซี่
หมากปรี	กะหล่ำปลี	กะล่ำปี่
ผักบั้ง	ผักบุง	ผักบุง
หมากกะถิน	กะถิน	กะถิน
ผักตะมิน พักตำนิ	ผักตำลึง	ผักตำนิ
แค	แค	แค
หมากหูด	มะกรูด	บักหูด
ผักเคิม พักอเคิม	สระระแหน	ผักไส้เทียน
ยั่ว	หญ้า	หญ้า
ขิง	ขิง	ขิง
เถร่าห้า	ห้า	ห้า
หมากวัก	ผักเขียว	ผัก
หมากหัว	ถั่ว	หัว
หมากพิลา	ทับทิม	บักพิลา

ไทยแสง	ไทยกลาง	ไทยลาว
หมวดคำนาม-สรรพนามเกี่ยวกับคน		
พ่อ	พ่อ	พอ
แม่	แม่	แม
แอ้ง	พี่ชาย	อ้าย
อุ้ง	พี่สาว	เอื้อย
ป้า	ป้า	แมป้า
น้า	น้า	น้า
อ้อ	อา	อาว
ลุง	ลุง	พอลุง
ย่า	ย่า	ญา
นวง	น้อง	น้อง
โอง	ปู่	พอบู่
อาย	ยาย	แม่เฒ่า
หลาน	หลาน	หลาน
แอ้งโคย	พี่เขย	พี่อ้าย
ลี้กโคย	ลูกเขย	ลูกเขย
จี้เขว้อ	พี่สะใภ้	พี่นาง
นวงเขว้อ	น้องสะใภ้	น้องเภา
ลี้กเขว้อ	ลูกสะใภ้	ลูกเภา
ลี้กคัก	เด็ก	เด็กน้อย
ฮอย	จัน	ช้อย
เจ้า	เฮอ	เจ้า
ไคย, หมู	เพื่อน	เขี้ยว, มู
คูป	กระท่อม	ตูป

ไทยแสก	ไทยกลาง	ไทยลาว
หาง	ถนน	หาง
เคา	สะพาน	สะพาน
สี่แยก	สี่แยก	สี่แยก
ข้าง	บ่อน้ำ	ข้าง
ต่อล่อง	ใต้ถุน	ใต้ถุน
งั้นไหน	บันได	บันได
หลังงา	หลังคา	หลังคา
โซ่ง	เสา	เสา
รานวี	ครัว	ครัว, เขียนไฟ
พักคู่	ประตู	บักตู
พักคู่บ่อง	หน้าต่าง	บ่องเอี่ยม
ชาน	ชาน	นอกชาน
เป็น	กระดาน	แป้น
หวา	ฝา	ฝา
ลือกัง	ลูกกรง	ลูกกง
กุ่มแจ้	กุ่มแจ	กุ่มแจ
กอน	กลอน	กอน
เจ้า	ท่าน, คุณ	เจ้า
เด็กบ่าว	หนุ่ม	ผู้บ่าว
เด็กสาว	สาว	ผู้สาว
หรวเถ้า	คนแก่	ผู้เถ้า
พะ	พระ	พะ, เจ้าหัว
จั่ว	เถร	เถร, จ้วน้อย

ไทยแสง

ไทยกลาง

ไทยลาว

การนับ

หนึ่ง

หนึ่ง

หนึ่ง

สอง

สอง

สอง

สาม

สาม

สาม

สี่

สี่

สี่

ห้า

ห้า

ห้า

หกรอก

หก

หก

เจ็ด

เจ็ด

เจ็ด

แปด

แปด

แปด

เก้า

เก้า

เก้า

สิบ

สิบ

สิบ

สิบเอ็ด

สิบเอ็ด

สิบเอ็ด

ซาว

ยี่สิบ

ซาว

หรร้อย

ร้อย

ฮ้อย

พัน

พัน

พัน

หมื่น

หมื่น

มื่น

แสน

แสน

แสน

หล่าน

ล้าน

ล้าน

คำสนทนาง่ายๆ

เจ้าชื่อทูนอ

ท่านชื่ออะไร

เจ้าชื่อหยัง

บ้านอยู่มะไหนอ

บ้านอยู่ไหน

บ้านอยู่ไส

เจ้าสิไปไหนอ

ท่านจะไปไหน

เจ้าสิไปไส

ฮอยสิไปรับเงินเบรียน

ผมจะไปรับเงินเดือน

ฮอยสิไปฮับเงินเดือน

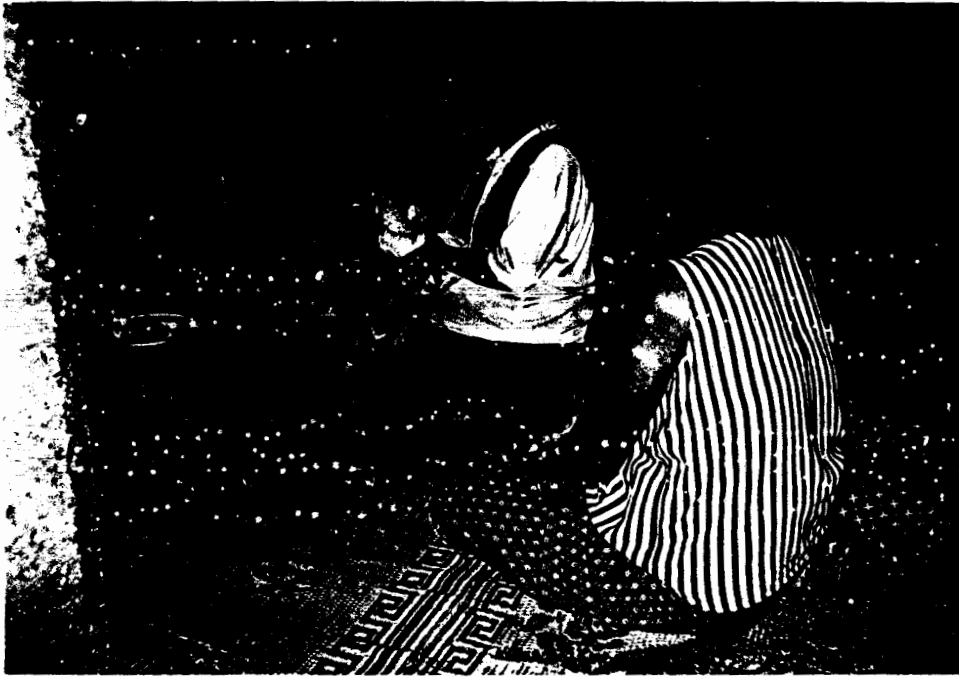
ไทยแสง	ไทยกลาง	ไทยลาว
เจ้าหมาแต่เหน่อ	ท่านมาจากไหน	เจ้ามาแต่ไส
เจ้าขุนกับเคอ	ท่านมากับใคร	เจ้ามากับไผ
กินเหง่าเหล่วหะ	กินข้าวหรือยัง	กินเข้าแล้วบ่
กินเหง่าจ้อทา	กินข้าวกับอะไร	กินเข้ากับหยัง
ถร่อน้ำกินแหน่	ขอคืมน้ำด้วย	ขอน้ำกินแหน
กินเหง่าหงอนห้า	กินข้าวอร่อยไหม	กินเข้าแซบบ่
เขินกินเหง่า	เขิญกินข้าว	มาเคื้อกินเข้า
พันทรูเนอแหวอยู่อยู่หะ	เป็นโง่สบายดีหรือ	เป็นจั่งไค้ซาบายดีบ่
มีพื้นวางกขุน	มีพื้นองก่คน	มีพื้นองจกคน
มีเคื้อแหน่	มีใครบ้าง	มีไค้แหน
เอาหอกเอาพาแล้วหะ	แต่งงานหรือยัง	แต่งงานแล้วบ่
เอาหอกแล้วหะ	มีสามีหรือยัง	เอาคู่แล้วบ่

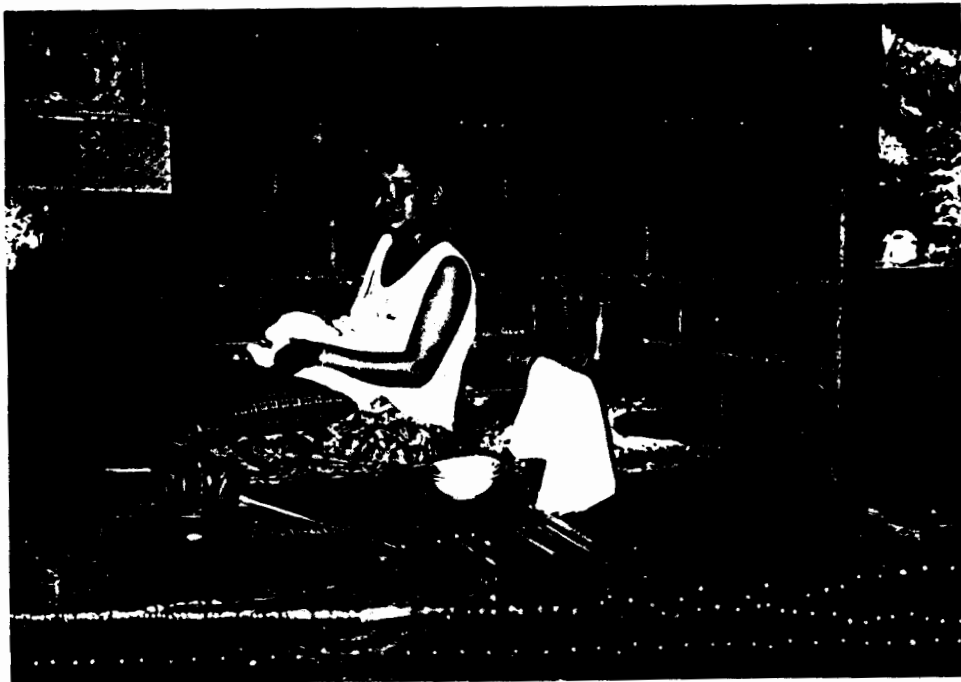
ภาพที่ 1 การแห่ขบวนฝ้ายชายไปบ้านฝ้ายหญิงในพิธีแต่งงาน

ภาพที่ 2 การทำพิธีบายศรีสู่ขวัญการแต่งงานของฝ้ายชายและฝ้ายหญิง

ภาพที่ 3 การผูกโก๋ชาวก่อนคลอคลุก

ภาพที่ 4 การอยู่ไฟหลังคลอคลุก